

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kamu Hukuku Anabilim Dalı

TÜRK İDARİ YARGILAMA HUKUKUNDA İSTİNAF KANUN YOLU

Mustafa KAYAALP

Doktora Tezi

Ankara, 2024

TÜRK İDARİ YARGILAMA HUKUKUNDA İSTİNAF KANUN YOLU

Mustafa KAYAALP

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı

Doktora Tezi

Ankara, 2024

KABUL VE ONAY

Mustafa Kayaalp tarafından hazırlanan "Türk İdari Yargılama Hukukunda İstinaf Kanun Yolu" başlıklı bu çalışma, 13/06/2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Hasan Tahsin FENDOĞLU (Başkan) (Danışman)

Prof. Dr. Mustafa AVCI (Üye)

Prof. Dr. Fatma Ebru GÜNDÜZ (Üye)

Doç. Dr. Ahmet Yusuf YILMAZ (Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Abdulsamet GÜLLER (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof.Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ..... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

...../...../.....

Mustafa KAYAALP

1“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir. Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Prof. Dr. Hasan Tahsin FENDOĞLU** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Mustafa KAYAALP

ÖZET

KAYAALP, Mustafa. *Türk İdari Yargılama Hukukunda İstinaf Kanun Yolu*, Doktora Tezi, Ankara, 2024.

Her ne kadar Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde idari yargılama hukukunda bir kanun yolu olarak bulunması zorunlu olmasa da kanun koyucunun takdiri olarak 2014 yılında 6545 sayılı Kanun ile yapılan düzenleme sonrası, idari yargıda istinaf kanun yolu 20 Temmuz 2016 tarihinden itibaren uygulanmaya başlamıştır. Bu şekilde idari yargı sistemine dahil olmakla birlikte hukuki incelemenin yanında asıl olarak ilk derece mahkemeleri gibi maddi inceleme de yapabilen bu ikinci derece yargı yerlerinin tüm yargısal işlemlerinin adil yargılanma hakkı kapsamında olduğuna da şüphe yoktur. Ancak gelinen noktada, istinaf uygulamasıyla birlikte adil yargılanmaya ilişkin bazı sorunlu alanların da ortaya çıkabileceği görülmüştür. Nitekim bu durum, yüksek mahkeme kararlarına yansımış; yapılan sempozyumlarda da uygulayıcı ve akademisyenler tarafından dile getirilmiştir.

İdari yargılama hukukundaki istinafın, ilk derece mahkemelerince verilen kararlar için başvurulabilecek genel nitelikte bir kanun yolu haline gelmesi, bununla birlikte temyiz kanun yolunun ise yalnız sınırlı sayıdaki bazı türden uyuşmazlıklar için öngörülmesi anılan sorunlu alanları önemli kılmaktadır.

Çalışma ile idari yargılama hukukundaki mevcut istinaf sistemi ve işleyişi ele alınıp tespit edilen uygulama ve adil yargılanmaya ilişkin sorunların çözümü için çıkarımlar yapılmıştır. Bunun için de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi kararlarından faydalanılmıştır.

Anahtar Sözcükler

İdari yargılama hukuku, istinaf, adil yargılanma hakkı, kanun yolu, istinaf mahkemesi, dereceli yargılanma.

ABSTRACT

KAYAALP, Mustafa. *The Legal Remedy of Appeal in Turkish Administrative Law*, Ph. D. Dissertation, Ankara, 2024.

Legal remedy of appeal in administrative jurisdiction, although it is not compulsory to exist as a legal remedy in administrative jurisdiction law in the Turkish Constitution and the European Convention on Human Rights, as a discretion of the legislator, it started to be implemented as of July 20, 2016, following the regulation made by Law No. 6545 in 2014. There is no doubt that all judicial proceedings of these second-degree jurisdictions, which are included in the administrative justice system and can carry out material review in addition to legal review, just like first-instance courts, are within the scope of the right to a fair trial. However, at this point, it has been observed that some problematic areas regarding fair trial may arise with the application of appeal. As a matter of fact, this situation was included in the decisions of the supreme court and was discussed by practitioners and academics in symposiums.

The fact that the appeal in the administrative law is a general legal remedy that can be applied for the decisions given by the first instance courts, while the appeal legal remedy is foreseen only for a limited number of certain types of disputes, makes the mentioned problematic areas important.

With this study, the current appeal system and its functioning in administrative jurisdiction law are discussed, and inferences are made for the solution of the problems related to the identified practice and fair trial. For this purpose, the decisions of the European Court of Human Rights and the Constitutional Court of the Republic of Türkiye were used.

Keywords

Administrative jurisdiction law, appeal, right to a fair trial, legal remedy, court of appeal, graduated trial

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR DİZİNİ	x
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: GENEL OLARAK KANUN YOLU VE İSTİNAF KANUN YOLUNUN GENEL ESASLARI	4
1.1. GENEL OLARAK KANUN YOLU	4
1.1.1. Kanun Yolu Kavramı ve Tanımı	4
1.1.2. Kanun Yolunun Amacı	9
1.1.3. Kanun Yolunun Sınıflandırılması	12
1.1.4. Kanun Yolunun Etkileri.....	19
1.1.5. Kanun Yoluna Başvurulabilecek Kararlar.....	22
1.1.6. İdari Yargılama Hukukunda Kanun Yolları	48
1.2. İSTİNAF KANUN YOLUNUN GENEL ESASLARI	64
1.2.1. İstinaf Kavramı	66
1.2.2. Kanun Yolu Olarak İstinafın Tanımı ve Amacı	69
1.2.3. İstinafın Hukuki Niteliği ve Etkisi	75
1.2.4. İstinafa İlişkin Olumlu ve Olumsuz Görüşler.....	78
1.2.5. İstinafın Sınıflandırılması.....	82
1.2.6. Türk Hukukunda İstinafın Gelişimi	83

1.2.7. Mukayeseli Hukukta İstinaf ve Gelişimi	92
1.2.8. İstinaf ve Diğer Kanun Yolları.....	98
1.2.8.1. İstinaf ve Temyiz	98
1.2.8.2. İstinaf ve İtiraz	111
1.2.8.3. İstinaf ve Karar Düzeltme	115
1.2.8.4. İstinaf ve Kanun Yararına Temyiz	118
1.2.8.5. İstinaf ve Yargılamanın Yenilenmesi	121
1.2.8.6. İstinaf ve Bireysel Başvuru Yolu.....	128
1.2.9. İstinaf ve Aleyhe Bozma Yasağı	128
1.2.10. İstinafta İçtihat Farklılığı	138
2. BÖLÜM: İDARİ YARGILAMA HUKUKUNDA İSTİNAFA KONU OLABİLECEK KARARLAR, İSTİNAF SEBEPLERİ, İSTİNAF MERCİ OLARAK BÖLGE İDARE MAHKEMELERİ, İSTİNAF USULÜ ve İSTİNAF BAŞVURUSU ÜZERİNE VERİLEBİLECEK KARARLAR	148
2.1. İDARİ YARGILAMA HUKUKUNDA İSTİNAFA KONU OLABİLECEK KARARLAR	148
2.1.1. İstinaf Edilemeyen Kararlar	154
2.1.1.1. İYUK'da Öngörülen Sınırlamalar	155
2.1.1.1.1. Parasal Sınır	155
2.1.1.1.2. İvedi ve Merkezî ve Ortak Sınavlara İlişkin Yargılama Usulleri.....	168
2.1.1.1.3. İlk İnceleme Üzerine Verilen Kararlar	171
2.1.2.2. Diğer Kanunlarla Öngörülen Sınırlamalar	172
2.2. İSTİNAF SEBEPLERİ	176
2.3. İSTİNAF MERCİ OLARAK BÖLGE İDARE MAHKEMELERİ	182
2.3.1. Genel Olarak.....	182
2.3.2. Bölge İdare Mahkemeleri	183

2.3.2.1. Genel Olarak	183
2.3.2.2. Bölge İdare Mahkemesi Organları ve Görevleri	185
2.3.2.2.1. Bölge İdare Mahkemesi Başkanı.....	185
2.3.2.2.2. Başkanlar Kurulu.....	187
2.3.2.2.3. Daireler.....	187
2.3.2.2.4. Bölge İdare Mahkemesi Adalet Komisyonu	190
2.4. İSTİNAF USULÜ	190
2.4.1. İstinafa Başvurma Hakkı	191
2.4.2. İstinaf Başvurusundan Feragat	199
2.4.3. İstinafa Başvuru Süresi	201
2.4.4. İstinaf Başvurusunun Yapılması.....	212
2.4.5. İstinaf Başvurusunda Yetkili Bölge İdare Mahkemesi	217
2.4.6. İstinaf İncelemesi	219
2.4.6.1. İstinafta İlk İnceleme	219
2.4.6.2. İstinaf İncelemesi ve İncelemenin Kapsamı	221
2.5. İSTİNAF BAŞVURUSU ÜZERİNE VERİLEBİLECEK KARARLAR	225
2.5.1. İstinaf Başvurusunun Reddedilmesi.....	225
2.5.2. İstinaf Başvurusunun Düzeltme Yapılarak Reddine Karar Verilmesi.....	227
2.5.3. İstinaf Başvurusunun Gerekçeli Olarak Reddine Karar Verilmesi.....	227
2.5.4. İstinaf Başvurusunun Kabulü ile Uyuşmazlık Hakkında Yeniden Karar Verilmesi.....	228
2.5.5. İstinaf Başvurusunun İncelenmeksizin Reddedilmesi	230
2.5.6. Dosyanın Mahkemesine İadesi.....	232
2.5.7. Esas Kaydının Kapatılarak Dosyasının Gönderilmesi	233

2.5.8. Kararın Kaldırılarak Dosyanın İlgili Mahkemeye Gönderilmesi	234
2.5.8.1. İlk İnceleme Üzerine Verilen Kararlara Karşı Yapılan İstinaf Başvurusunun Haklı Bulunması	237
2.5.8.2. Davaya Görevsiz veya Yetkisiz Mahkemece Bakılmış Olması.....	238
2.5.8.3. Davaya Reddedilmiş veya Yasaklanmış Hâkim Tarafından Bakılmış Olması	241
2.5.8.4. Diğer Sebeplerle Verilen Kararlar.....	242
2.6. İSTİNAFTA YÜRÜTMENİN DURDURULMASI.....	253
2.7. İSTİNAFTA DURUŞMA YAPILMASI	257
2.8. İSTİNAF KARARLARININ TEMYİZİ	259
SONUÇ	268
KAYNAKÇA	280
EK 1. ORIJİNALLİK RAPORU	309
EK 2. ETİK KURUL MUAFİYETİ FORMU	311

KISALTMALAR DİZİNİ

AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AY	: Anayasa
AYM	: Anayasa Mahkemesi
B. No	: Başvuru numarası
BİM	: Bölge İdare Mahkemesi
Bkz.	: Bakınız
C	: Cilt
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
Çev.	: Çeviren
D.	: Daire
Dan.	: Danıştay
DDGK	: Dava Daireleri Genel Kurulu
Der.	: Derleyen
DK	: Danıştay Kanunu
E.	: Esas
E.T.	: Erişim tarihi
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HMUK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
HSK	: Hâkimler ve Savcılar Kurulu
İBK	: İçtihadı Birleştirme Kurulu
İDD	: İdari Dava Dairesi
İDDK	: İdari Dava Daireleri Kurulu
İYUK	: İdari Yargılama Usulü Kanunu
K.	: Karar
md.	: Madde
RG	: Resmî Gazete
S.	: Sayı

s.	: Sayfa
T.	: Tarih
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TL	: Türk Lirası
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve devamı
VDD	: Vergi Dava Dairesi
VDDK	: Vergi Dava Daireleri Kurulu

GİRİŞ

Türk yargı sisteminde 1924 tarihli ve 469 sayılı Mehakimi Şer'iyenin İlgasına ve Mehakimin Teşkilâtına Ait Ahkâmı Muaddil Kanunu'nun 9. maddesi ile yürürlükten kaldırılan istinaf kanun yolunun yeniden ihdası için çalışmalar yapılmış, buna ilişkin tasarılar hazırlanmışsa da bu ancak adli yargıya ilişkin 5235 sayılı Kanun ile 2004 yılında olabilmıştır. Ne var ki, Kanun hükümleri 01/06/2005 tarihinde yürürlüğe girse de istinaf mahkemeleri faaliyete geçememiştir. Bu sırada, gerçek anlamda iki dereceli yargılama kimliğine 1982 yılında kavuşabilen idari yargı sisteminde ise o dönemlerde bu yönde henüz herhangi bir çalışma ya da tartışma bulunmamaktadır. Daha sonra, Danıştay'ın artan iş yükü ile beraber davaların makul süre içerisinde sonlandırılmaması sebebiyle Fransa'daki gibi ülkemizde de idari yargıda istinaf kanun yolunun ihdası için Adalet Bakanlığınca çalışmalara başlanmış ve nihayet 2014 yılına gelindiğinde 6545 sayılı Kanun'la 2576 ve 2577 sayılı Kanunlarda yapılan düzenlemeler ile mevcut kanun yollarından itiraz ve karar düzeltme yolları kaldırılarak Türk idari yargı tarihinde ilk kez istinaf kanun yolu öngörülmüş, buna uygun olarak temyiz kanun yolu yeniden düzenlenmiş, hâlihazırda itiraz merci olan bölge idare mahkemeleri de yeniden yapılandırılarak istinaf merciine dönüştürülmüştür. Adli ve idari yargıdaki istinaf mahkemeleri 20 Temmuz 2016 tarihinde faaliyete başlamıştır.

İdari yargıdaki istinaf sistemi incelendiğinde, itiraz kanun yolu da kaldırıldığından, ilk derece mahkemeleri olan idare ve vergi mahkemelerince verilen hemen hemen her karar için istinaf kanun yolu öngörüldüğü görülmektedir. Buna karşılık, Fransız idari yargı sisteminin aksine, birisi parasal sınıra, diğerleri uyuşmazlık konusuna ilişkin olmak üzere, yalnız kanunda belirtilen türden uyuşmazlıklar için temyiz yolu öngörülmüştür. Diğer bir anlatımla, idari yargının iştigal konusu olan uyuşmazlık türü ve dolayısıyla davaların önemli bir çoğunluğu için eski sistemde olduğu gibi yine iki dereceli bir sistem getirilmiştir. Bu nedenle yeni sistemle, adli yargının aksine, genel kanun yolu olmakla istinaf yolu kural, temyiz kanun yolu ise istisna olmuş; üç dereceli yargılama yalnız sınırlı sayıdaki uyuşmazlık türüne hasredilmiştir.

İdari yargıda istinafın genel bir kanun yolu olarak öngörülmesi; dolayısıyla genel olarak uyuşmazlıkların istinafta son bulacak olması, öte yandan istinafta uyuşmazlıkların hem maddi hem de hukuki olarak incelenebilip uyuşmazlık hakkında yeniden karar verilebilmesi nedenleriyle istinaf mercileri olan bölge idare mahkemelerinin istinaf uygulamaları dikkate değerdir.

Genel olarak adil yargılanma hakkı kapsamında istinaf kanun yolunun ve hatta kanun yollarının bulunması zorunlu değilse de kanun koyucunun iradesi ile getirilen istinafta da adil yargılanma hakkı ilkelerinin geçerli olduğu şüphesizdir. Ülkemizde istinafın uygulanmaya başlamasından bu yana yaklaşık sekiz yıllık bir zaman geçmiştir. Bu süre, istinaf uygulamalarının gelişim seyrini görebilmek ve değerlendirme yapabilmek için yeterli görünmektedir.

Çalışma ile günümüzdeki istinaf uygulamaları incelenip uygulama ve adil yargılanmaya ilişkin sorunlu olabilecek alanların tespiti ile bu noktalar ve genel olarak istinaf ve yargılama sistemi hakkında çözüm önerilerinin getirilebilmesi amaçlanmıştır. Bunun için bölge idare mahkemeleri, Danıştay, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarından, mukayeseli hukuktan, öğretiden ve uygulayıcıların görüşlerinden istifade edilmiştir.

Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kanun yolu ve kanun yoluna ilişkin sınırlamalar adil yargılanma hakkı çerçevesinde ele alınmış, idari yargılama hukukundaki kanun yollarına genel olarak yer verilmiş, istinaf kavramı hakkında Türk hukuku ve mukayeseli hukuk da ele alınarak ayrıntılı bilgi verilmiş, ikinci bölümde, idari yargılama hukukunda istinafa konu olabilecek karar türlerine, istinaf sebeplerine, istinaf incelemesinde görevli olan bölge idare mahkemelerine, istinaf usulüne ve istinaf başvurusu üzerine verilebilecek kararlara, istinaf kararlarının temyizine yer verilmiştir.

Birinci bölümde; kanun yollarının hukuki niteliği, tarihçesi, sınıflandırılması, etkileri, farklı yargılama usullerinde öngörülüş biçimleri ve bilhassa kanun yollarının bir hukuk devletindeki gerekliliği, hak arama özgürlüğü kapsamında bir

hak olup olmadığı, kanun yollarının sınırlandırılmasının mümkün olup olmadığı, bu sınırlandırmanın adil yargılanma hakkı karşısındaki durumu değerlendirilmiş, burada yeri geldiğinde önemli olarak görülen AİHM ve Anayasa Mahkemesi kararlarına yer verilmiş, bazı kararlara da atıf yapmakla yetinilmiştir. İkinci kısımda ise istinaf kanun yolunun esaslarına, istinaf kavramı, istinafın tanımı, amacı, hukuki niteliği, etkisi, Türk hukuku ve mukayeseli hukukta istinafın gelişimi, istinafın diğer kanun yolları ile karşılaştırılması, istinaf hakkındaki olumlu ve olumsuz görüşler ve istinaftaki içtihat farklılığı konuları üzerinden, olabildiğince ayrıntılı biçimde yer verilmiştir. Bu bölümle amaçlanan, kanun yolu kavramı hakkında bilgi verilip çalışmanın ana konusu olan istinafın bir kanun yolu olarak niteliğinin, diğer kanun yolları arasındaki yerinin, gerekliliğinin ve sınırlarının anlaşılmasıdır.

İkinci bölümde; genel sistematığe uygun biçimde, istinaf uygulamalarına geçmeden önce hangi kararların istinaf edilebileceği, istinaf sebeplerinin neler olabileceği üzerinde durulmuş, istinaf kanun yolunun uygulayıcısı olan bölge idare mahkemeleri hakkında yapısal ve işlevsel olarak genel nitelikte bilgilere, bölge idare mahkemelerinin istinaf incelemesi usullerine, istinaf başvurusu üzerine verilebilecek kararlara, istinafta yürütmenin durdurulması, duruşma yapılması konularına ve istinaf kararlarının temyizine yer verilmiştir. Yeri geldikçe uygulamadan kararlara atıf yapılmış, kanun öngörüsü ile uygulama arasında farklılık olup olmadığı değerlendirilmiş, idari yargıdaki istinaf sistemi ve uygulamadaki sorunlu alanlara değinilip çözüm önerileri getirilmiştir.

1. BÖLÜM

GENEL OLARAK KANUN YOLU VE İSTİNAF KANUN YOLUNUN GENEL ESASLARI

1.1. GENEL OLARAK KANUN YOLU

1.1.1. Kanun Yolu Kavramı ve Tanımı

Yürürlükte olan yargılama usulü kurallarını düzenleyen genel kanunlara bakıldığında, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) "sekizinci kısım" ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) "altıncı kitap" isimleri "kanun yolları" iken¹ 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun (İYUK) "üçüncü bölüm" başlık isminin "kararlara karşı başvuru yolları" olduğu görülmektedir.

İdari yargılamaya ilişkin bu isimlendirme farklılığının, etkisi altında kalınan Fransız idare hukukunda kullanılan "başvuru yolları" (*les voies de recours*) ifadesinden kaynaklandığı söylenebilirse de² anılan Kanun'un genelinde³ de "kanun yolu" (*voies ordinaires*)⁴ ifadesinin kullanılması, idari yargılama ve diğer muhakeme hukukuna ilişkin mevzuat, öğretisi ve yargı kararlarında da genel olarak ilk derece yargı yerlerince verilen kararlara karşı kanunda öngörülen bir başvuru

---

¹ Mülga 353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu'nun "üçüncü kısım" ve mülga 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nun 63. maddesinden sonra gelen başlık isimleri de "kanun yolları" olarak düzenlenmiştir.

² ÇAĞLAYAN, Ramazan, İdarî Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları, Seçkin Yayınları, Ankara, 2017, s. 21; KAPLAN, Gürsel, Fransız İdari Yargılama Hukukunda Kararlara Karşı Başvuru Yolları, Ekin Yayınevi, Bursa, 2016, s. 83.

³ Bkz. 2577 sayılı Kanun'un 12, 20, 45, Geçici 7 ve Geçici 8. maddeleri.

⁴ KONURALP, Hâluk, "Fransız Hukukunda Kanun Yolları Arasında İstinafın Yeri (Hukuk Davaları Açısından)", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 50, S. 1 (Şubat 2001), s. 27.

yolu anlamında aynı deyim kullanılıyor olması,⁵ “başvuru” kelimesinin, bir karara itiraz, karşı koyma hakkının kullanımı anlamını tam olarak karşılayamaması⁶ nedenleriyle, söz konusu farklılığın terimsel bir ayrımlaştırma gayesi taşımadığı da düşüncesiyle çalışmada yalnız “kanun yolu” terimi tercih edilmiştir.

Kanun yolu, Roma hukukunda yer alan, genel olarak hukuka aykırı usule ilişkin durumların sonradan düzeltilmesi anlamındaki “remedur” ya da bu durumların ortadan kaldırılması anlamındaki “redemedium” kavramına dayanır.⁷

Kural olarak ilk derece mahkemelerince verilen kararların doğru olduğu kabul edilse de⁸ bu kararlarda hukuka aykırılıkların bulunabilmesi veya davanın taraflarının karar hukuka uygun olsa bile herhangi bir nedenle bunun aksini düşünmeleri doğaldır.⁹ Çünkü her insan gibi kararı veren hâkimler de hata yapabilecek,¹⁰ örneğin delillerin değerlendirilmesinde, kanun hükmünün

⁵ ÖZBEK, Veli Özer, DOĞAN, Koray, BACAĞIZ, Pinar, TEPE, İlker, Ceza Muhakemesi Hukuku, 8. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 800.

⁶ ZABUNOĞLU, Yahya Kazım, İdare Hukuku (Cilt 2), Yetkin Yayınları, Ankara, 2012. s. 677.

⁷ GİLLES, Peter, “2002 Medeni Usul Hukuku Reformu Sonrası Hipertrofik Bir Medeni Yargının Problem Sahası Olarak Alman Kanun Yolu Sistemi” (çev. Evrim Erişir) Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı VI, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı, İzmir/Çeşme 19-20 Ekim 2007 (Türkiye Barolar Birliği 2008) s. 25.

⁸ YILDIRIM, M. Kamil, AŞİT, Recep, “Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Kanun Yolunun Amacı”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 28, Sayı 2, Aralık 2022, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin Kuruluşunun 40. Yılı Özel Sayısı, s. 870; PEHLİVAN, Ali, “İstinaf Kanun Yolu ve Uygulamasının Değerlendirilmesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan, C.21, Özel Sayı, 2019, s. 967.

⁹ ÖZTEK, Selçuk, “Temyiz Kanun Yolunun Tarihçesine İlişkin Bazı Tespitler”, Prof.Dr. Mehmet Akif Aydın'a Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı, Yıl 2015, Cilt 21, Sayı 2, s. 121.

¹⁰ ÜSTÜN, Gül, “İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu Üzerine Bir Değerlendirme”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 22, S. 2, s. 15.; YILDIRIM, AŞİT, s. 870; ÖZEN, Muharrem, “Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 65, S. 4 (Aralık 2016), s. 2344; Bkz. altlama (subsution); YILDIRIM, M. Kamil, “Kanun Yolu

yorumunda, usul hükümlerinin uygulanmasında, iş yoğunluğu, tecrübe eksikliği gibi nedenlerle yanılabilirlerdir.¹¹ Kararın hukuka aykırı olduğu düşüncesinde olan taraflar, ilk derece mahkemesi kararını, daha tecrübeli ve bilgili hâkimlerden oluşan¹² mevcut yargılama sistemindeki bir üst dereceli mahkemeye¹³ taşıyarak kararın hukuka aykırı olup olmadığını tespit ettirmek, diğer bir anlatımla; kararı denetletmek isteyecektir.¹⁴

Kararlarının üst dereceli yargı merci tarafından denetlenecek olması, alt derece mahkemesi hâkimleri için de bir iç huzur ve rahatlama sebebi olmalıdır.¹⁵ Bu nedenle de alt derece mahkemesi hâkimlerinde, kanun yolundaki denetim nedeniyle bir üst mahkeme korkusu değil, yanlış karar vererek haksızlık yapma ya da adaleti sağlayamama korkusu bulunmalıdır.¹⁶

Olarak İstinaf” Türkiye Barolar Birliği İstinaf Mahkemeleri Uluslararası Toplantısı 7-8 Mart 2003 (Türkiye Barolar Birliği 2003), s. 285.

¹¹ ÇAĞLAYAN, Ramazan, İdarî Yargılama Hukuku, 10. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 752; ÇINAR, Ali Rıza, “İstinaf”, Fasikül Aylık Hukuk Dergisi, S. 8, 2010, s. 24.

¹² YILMAZ, Ejder, İstinaf, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005, s. 23.

¹³ YILDIRIM, Turan, YASİN, Melikşah, KAMAN, Nur, ÖZDEMİR, Eyüp, ÜSTÜN, Gül, OKAY TEKİNSOY, Özge, İdare Hukuku, 7. Baskı, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, 2018 s. 783.

¹⁴ DEREN YILDIRIM, Nevhis, “Kanun Yollarına Dair Bazı Düşünceler”, Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı VI, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı, İzmir/Çeşme 19-20 Ekim 2007 (Türkiye Barolar Birliği 2008), s. 16; DEMİRKOL, Selami, “İdari Yargılama Usulü Yenilenirken İstinaf Kanun Yolu Öngörüsü – Danıştay’ın İçtihat Mahkemesi Rolü’nün Güçlendirilmesi”, Danıştay ve İdarî Yargı Günü Sempozyumu: 148. Yıl, s. 117.

¹⁵ DİNÇ, Hakkı, “Hukuk Davalarında İstinaf ve Yargıtay”, Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı VI, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı, İzmir/Çeşme 19-20 Ekim 2007 (Türkiye Barolar Birliği 2008), s. 54.

¹⁶ TUNCA, E. Fahrünnisa, “İdari Yargının Sorunları ve İdari Yargıda İstinaf”, Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı İle İsveç Krallığı Ulusal Mahkeme Yönetimi (SNCA) Arasında Yargı Alanında İşbirliği Programı, İdari Yargıda İstinaf Semineri, Antalya, 2009, s. 28.

Genel olarak tarafların anılan denetim ihtiyacını¹⁷ karşılar bir yolun bulunmaması, diğer bir anlatımla; kararların ilk derece mahkemesince verilerek kesinleşecek olması hali ise hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmayacaktır.¹⁸ Aksi halde yargıya güven duygusu da zedelenebilecektir.¹⁹ Anılan teminata ilişkin olarak niteliği gereği, kanun yolunun varlığı bir insan hakkıdır.²⁰ Bu hakkın, George Jellinek'in temel hakların klasik fonksiyonlarına göre sınıflandırılmasında, bireylerin adalet ihtiyacının karşılanmasını istemeleri üzerine ihdas olunmuş bir pozitif statü hakkı²¹ olduğu söylenebilir.²² Bu nedenle modern her hukuk sisteminde kanun yollarına yer verilmiştir.²³

Kanun yolu ile ilk derece mahkemesi kararındaki olası esasa ya da usule ilişkin hataların bulunup bulunmadığı denetlenir. Kararda hata varsa hatanın giderilmesiyle hukuka uygunluk, aksi halde ise kararın hukuki olarak isabetli

¹⁷ ÖZEKES, Muhammet, 100 Soruda Medenî Usûl Hukukunda Yeni Kanun Yolu Sistemi İstinaf ve Temyiz, 3. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 33.

¹⁸ ARSLAN, Ramazan, YILMAZ, Ejder, TAŞPINAR AYVAZ, Sema, HANAĞASI, Emel, Medenî Usul Hukuku, 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019, s. 586; Deren Yıldırım, s. 16; Pehlivan, s. 968.

¹⁹ GÜNDÜZ, F. Ebru, İdari Yargılama Hukukunda Kanun Yararına Temyiz, Adalet Yayınları, Ankara, 2022, s. 46; GÜNAL, A. Nadi, Roma Medeni Usul Hukukunda Yargılama Süreci ve İstinaf, Yetkin Yayınları, Ankara, 2007, s. 71.

²⁰ YENİSEY, Feridun, NUHOĞLU, Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, 6. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 818.

²¹ GÖREN, Zafer, Temel Hak Genel Teorisi, 4. Bası, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, İzmir, 2000, s. 30.

²² "... Hak arama özgürlüğü açısından devletin gerçekleştirmesi gereken pozitif yükümlülükler bulunmaktadır. Bu kapsamda devletin bir yargı teşkilatı kurması gerektiği gibi mahkemelerin bağımsızlığını ve tarafsızlığını, silahların eşitliği, çelişmeli yargılama, aleni yargılama gibi maddi gerçeğe ulaşmak için gerekli usule ilişkin güvenceleri, davaların makul bir sürede ve usul ekonomisini gözeterek sonuçlandırılmasını da sağlaması gerekir. Bu itibarla hak arama özgürlüğü kapsamında hükmün denetlenmesini talep etme hakkının -tabiatı itibarıyla- devletin kanuni düzenleme yapmasını gerektirdiği açıktır. Kişilerin ne şekilde bu haktan yararlanacakları ve bu hakkın temini bakımından nasıl bir sistemin kurulacağı hususunda kanun koyucunun geniş takdir yetkisi bulunmaktadır". Bkz. (AYM, E.2022/89, K.2022/129, 26/10/2022)

²³ KURU, Baki, Medenî Usul Hukuku, 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019, s. 468; ÖZEN, s. 2345.

olduğunun anlaşılmasıyla yargıya olan güvenin artması sağlanacaktır.²⁴ Kanun yolları sayesinde yargılama hizmetinin kalitesi ve hukukun gelişimi artabilecek, hukukta birlik sağlanabilecektir.²⁵

İşte, tarafların süresi içerisindeki somut ya da soyut bir hata ya da yanlışlık iddiasına ilişkin başvurusu²⁶ ile mahkemelerce verilen kararın hukuka uygun olup olmadığının üst dereceli mahkemeler tarafından denetlenmesi²⁷ ya da tekrar gözden geçirilmesi²⁸ ile kararın yeniden incelenerek bozulması ya da kaldırılmasıyla ilk ya da üst derecede yeniden karar verilebilmesini amaçlayan²⁹ sisteme “kanun yolu” denilmektedir.³⁰

Güçler ayrılığı ilkesi gereğince kanun yolları sistemi ile yargı yine yargı tarafından denetlenmektedir.³¹ Aslında kanun yolunda, karar makamı ile kararın hukuka

---

²⁴ GÜNDÜZ, İdari Yargılama Hukukunda Kanun Yararına Temyiz, s. 46.

²⁵ YILMAZ, İstinaf, s. 17.

²⁶ GÜNDÜZ, İdari Yargılama Hukukunda Kanun Yararına Temyiz, s. 47.

²⁷ GÖLCÜKLÜ, Feyyaz, “İdari Ceza Müdeyyideleri Ve Bunlara Karşı Kanun Yolları”. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. 18, S. 03, 1963, s. 189; Güngör, Devrim, Ceza Muhakemesinde İstinaf, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 15; ÖZEN, s. 2335.

²⁸ AVCI, Mustafa, “İdari Yargıda Kanun Yolları”, İdare Hukuku ve İdari Yargı Uluslararası Sempozyumu 24-26 Mayıs 2021, İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayın No: 50, s. 508.

²⁹ GÖZÜBÜYÜK, Şeref, Yönetmelik Yargı, 36. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017, s. 500; AKİL, Cenk, İstinaf Kavramı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2010, s. 39; BİRTEK, Fatih, Ceza Muhakemesinde İstinaf, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s. 39.

³⁰ PEKCANITEZ, Hakan, ATALAY, Oğuz, ÖZEKES, Muhammet, Medenî Usûl Hukuku, 7. Bası, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 463; ÖZTEK, Selçuk, “HUMK m. 427’deki Kesinlik Sınırının Temyiz Kanun Yolunun Amacı Bakımından Değerlendirilmesi ve Anayasa Mahkemesinin 10.1.1986 Tarihli Kararı”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, (1987) 2 (2), s. 62; AVCI, Mustafa, İdari Yargıda İstinaf, TBB Dergisi 2011 (96), s. 182.

³¹ FENDOĞLU, Hasan Tahsin, Anayasa Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015 s. 861; AKİL, İstinaf Kavramı, s. 230; PEHLİVAN, s. 968.

aykırı olduğunu iddia eden taraf arasındaki uyuşmazlığın çözümü için kural olarak farklı bir makama, diğer bir anlatımla; dereceye³² başvurulması söz konusudur.³³

Anayasa Mahkemesi ise kanun yolunu, “bir yargı yeri tarafından verilen bir kararın, kural olarak başka bir yargı yeri tarafından incelenmesini sağlayan hukuki yol” olarak tanımlamış ve kanun yolları ile amaçlananın “yargı yerleri tarafından verilen kararların, kural olarak başka bir yargı yeri tarafından denetlenmesine imkân tanınmak suretiyle daha güvenceli bir yargı hizmeti sunmak” olduğunu ifade etmiştir.³⁴

1.1.2. Kanun Yolunun Amacı

Kanun yolu sistemi ile yargılamaya konu uyuşmazlık hakkında hukuka uygun bir karar verilmesi ihtimalinin artması, bu sayede uyuşmazlığın taraflarının hukuki tatminlerinin sağlanabilecek olması,³⁵ öte yandan alt derece mahkemesi hâkimlerinin de kararları ile yetkinliklerinin bu usul ile üst derecedeki hâkimler tarafından³⁶ denetlenebileceği³⁷ öngörüsüyle karar verirken daha dikkatli olmaları,³⁸ bu sayede kanun yoluna gelecek kararların daha olgunlaşabilecek

---

³² GÜNGÖR, s. 156.

³³ KUNTER, Nurullah, Ceza Muhakemesi Hukuku, 9. Bası, İstanbul, 1989, s. 1008.

³⁴ Bkz. AYM, E.2016/19, K.2016/17, 16/03/2016; AYM, E.2014/164, K.2015/12,14/1/2015.

³⁵ AKYILMAZ, Bahtiyar, SEZGİNER, Murat, KAYA, Cemil, Türk İdari Yargılama Hukuku, 2. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2019, s. 679.

³⁶ Bkz. 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu md. 28.

³⁷ SANCAKDAR, Oğuz, “İdari Yargı İstinaf Sistemindeki Olası Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, Danıştay ve İdarî Yargı Günü Sempozyumu: 148. Yıl, s. 40; AKINCI, Müslüm, İdari Yargıda Adil Yargılanma Hakkı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2008, s. 109.

³⁸ PEKCANITEZ, ATALAY, ÖZEKES, s. 462.

olması,³⁹ benzer uyuşmazlıklarda farklı kararların verilmesinin önüne geçilerek hukuki güvenlik ilkesinin bir gereği olarak⁴⁰ içtihat birliği de sağlanabilecektir.⁴¹

Benzer olaylara farklı hukuk kurallarının uygulanması ya da aynı hukuk kurallarının farklı biçimlerde yorumlanmasıyla ortaya çıkabilecek kesin nitelikteki mahkeme kararları arasındaki çelişkiler nedeniyle kanun önünde eşitlik ilkesi de ihlal edilebilecektir.⁴² Aynı zamanda, söz konusu çelişkili kararlar nedeniyle toplumdaki yargıya olan güven duygusu da zedelenebilecektir.⁴³ Böylece kanun yolu, tarafların adalet ihtiyacını karşılama ve hukuk kurallarının uygulanmasında birlik sağlama özelliğiyle bireysel ve kamusal menfaate hizmet etmektedir.⁴⁴ Bu nedenle kanun yolları ile amaçlanan, bireylerdeki ve dolayısıyla toplumdaki adalet duygusunu güçlendirmenin yanı sıra hukuk kurallarının uygulanmasındaki birliğin de sağlanmasıdır.⁴⁵

---

³⁹ Bunun için adil işleyen bir not sisteminin gelmesi gerektiğine ilişkin bkz. GÜLAN, Aydın, "Ülkemizde Kanuni Düzenlemeleri Sonrasında İstinaf Kanun Yolu Hakkında Yeniden ve Farklı Düşünmek", Danıştay ve İdarî Yargı Günü Sempozyumu: 148. Yıl, s. 24.

⁴⁰ "... benzer uyuşmazlıklarda birbiriyle çelişen kararların verilmesi ya da Anayasa başta olmak üzere yürürlükteki kanunlara ve yerleşik hâle gelmiş içtihatlarla açıkça aykırı kararlar verilmesi, hukukî güvenlik ilkesini ve aynı zamanda kişilerin yargı organlarına duymaları beklenen güveni zedeleyeceğinden adil yargılanma hakkıyla bağdaşmaz. Bu nedenle, hukuki güvenlik ilkesinin bir gereği olarak, yargı kararlarında belirli bir istikrarın ve tutarlılığın sağlanması şarttır. Aksi hâl, yani birbiriyle çelişen ya da yerleşik içtihatlarla açıkça aykırı olarak verilen mahkeme kararları yargı sistemine güveni azaltıcı etki yapmakta ve hukukî belirsizlik hâli oluşturmaktadır ..." Dan.13.D. 17/03/2021, E:2020/3452 K:2021/968 sayılı karar için bkz. T.C. Danıştay Kararlar Dergisi Yıl: 2021 Sayı: 8 s. 332.

⁴¹ ÖZEKES, s. 34; GÜNGÖR, s. 17.

⁴² YILDIRIM, YASİN, KAMAN, ÖZDEMİR, ÜSTÜN, OKAY TEKİNSOY, s. 784.

⁴³ ÖZKAN, Gürsel, Yargıya Güven Sorunu, Turhan Kitabevi, Ankara, 2023, s. 5.

⁴⁴ ÇAĞLAYAN, Ramazan, İdari Yargıda Kanun Yolları (Kararlara Karşı Başvuru Yolları), 2. Baskı, Asil Yayın, Ankara, 2008, s. 7; YILDIRIM, AŞİT, s. 872.

⁴⁵ ÇAĞLAYAN, İdarî Yargılama Hukuku, s. 754; BEYDOLA, Aysun, Kuzey Kıbrıs Hukuk Yargılamasında Kanun Yolu Olarak İstinaf, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 8.

AİHM de hukukî güvenlik ilkesi gereği, toplumun yargısal sisteme olan güveninin hukuk devletinin esaslı unsurlarından biri olmasına rağmen benzer olaylara ilişkin birbirinden farklı yargı kararlarının devamlılık arz etmesinin, bu güveni azaltacak nitelikte bir hukukî belirsizliğe yol açabileceği,⁴⁶ içtihat farklılıklarının yerel mahkemelerin bulunduğu yargı sistemlerinin doğal bir sonucu olduğu kabul etmekle birlikte yüksek mahkemelerin görevinin bu çelişkileri düzeltmek olduğunu belirterek⁴⁷ benzer uyuşmazlıklardaki mahkeme kararları arasındaki farklılıkların, derin ve süregelen nitelikte olması hâlinde, içtihat birliğini sağlayabilecek bir mekanizmanın mevcut olup olmadığı, mevcut ise etkin bir şekilde kullanılıp kullanılmadığına göre hukuki güvenlik ilkesi ve dolayısıyla adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirme yapmaktadır.⁴⁸ Anayasa Mahkemesi de çelişkili mahkeme kararlarını hakkaniyete uygun yargılanma ve dolayısıyla adil yargılanma hakkı çerçevesinde, genel olarak AİHM'in "derin ve süreklilik" ölçütü ve buna ek olarak "belirlilik ve öngörülebilirlik" ilkeleri yönünden ele almaktadır.⁴⁹

⁴⁶ Bkz. Nejdet Şahin ve Perihan Şahin v. Türkiye, B. No:13279/05, 20/10/2011.

⁴⁷ Bkz. Çelebi ve diğerleri v. Türkiye, B. No: 582/05, 9/2/2016.

⁴⁸ Bkz. Beian v. Romanya No.1, B. No: 30658/05, 6/12/2007; Nejdet Şahin ve Perihan Şahin v. Türkiye, B. No:13279/05, 20/10/2011; Örnek AİHM kararları ve değerlendirme için bkz. GÜZEL, Ali, "İçtihat Uyuşmazlığı Nedeniyle Adil Yargılanma Hakkının İhlali", Çalışma ve Toplum, 3(78), s. 2021 vd.; YILMAZOĞLU, Yunus Emre, "İçtihat Farklılıklarının Temel Hak ve Özgürlükler Yönünden Değerlendirilmesi, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi", Yıl 7, Sayı 13, Haziran 2019, s. 599 vd.

⁴⁹ Bkz. Türkan Bal, AYM B. No: 2013/6932, 6/1/2015; Erdem Caner Bener, AYM B. No: 2018/13422, 22/1/2021; "... Somut olaya konu sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı çalışanlarının ilave tediye alacağına hak kazanıp kazanmayacağı hususunda yedi yıldan beri süren içtihat farklılığının derinleşmiş ve sürekli bir nitelik kazanmış olması, Dairelerin ve buna bağlı olarak alt dereceli mahkemelerin vardıkları sonucun davaların somut özelliğinden kaynaklanmaması ve hukuki belirsizliğe yol açan bu durumun ortadan kaldırılmasını sağlayacak içtihadı birleştirme kararı gibi elverişli bir mekanizma bulunmasına rağmen bunun işletilmemesi neticesinde uyuşmazlığın çözümünde görev alan Daire ve Kurula göre farklı ve birbiriyle çelişkili kararlar ortaya çıkmıştır. Başka bir anlatımla derin ve süregelen farklılıkları ortadan kaldırmaya elverişli bir mekanizma niteliğindeki içtihadın birleştirilmesi yolunun işletilmemesi nedeniyle varılan sonucun başvuru için öngörülemez olduğu ve bu hususun hükümden bağımsız olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği" Bkz. Yasemin Bodur, AYM B. No: 2017/29896, 25/12/2018; karar açıklamaları için bkz. YILMAZ, Ejder, "Çelişkili Mahkeme Kararları ve Adil Yargılanma Hakkı (Anayasa Mahkemesi'nin Bireysel Başvuru Hakkındaki Uygulamaları)", Prof.

1.1.3. Kanun Yolunun Sınıflandırılması

Mahkeme kararlarına karşı başvuru yolları, nitelik bakımından, “kanun yolları” ve “kanun yolları dışında diğer başvuru yolları” olarak sınıflandırılmıştır.⁵⁰ Buna göre, nihai kararlara karşı yapılabilen olağan ve olağanüstü kanun yolları ilk grupta iken bunların dışında kalan kararlara karşı yapılması öngörülen başvurular ise ikinci gruptadır.⁵¹

Kanun yolu, dar ve geniş anlamda olmak üzere ikiye ayrılır. İlgili yargılama hukukuna ilişkin kanunda açıkça, ilk derece mahkemelerince verilen nihai kararlara karşı başvuru yolunun öngörülmesi halinde dar anlamda kanun yolundan bahsedilir.⁵² Bunlar genellikle, itiraz, istinaf, karar düzeltme ve temyiz kanun yollarıdır.⁵³ Kanunda açıkça “kanun yolu” olarak belirtilmese de ara kararları dahil, her türlü mahkeme kararı için⁵⁴ öngörülen bazı başvuru yolları da niteliği bakımından kanun yoludur. Bu durumda da geniş anlamda kanun yolundan bahsedilir.⁵⁵

Dar anlamdaki kanun yolları genel olarak istinaf ve temyiz kanun yoludur. Temyiz kanun yolunda, hukuka uygunluk denetimi yapılmakta, kararın hukuka aykırı

Dr. Necmettin Berkin'e Armağan, İstanbul 2021, s. 1521 vd.; örnek AYM kararları ve değerlendirme için ayrıca bkz. GÜZEL, s. 2021 vd.

⁵⁰ ODYAKMAZ, Zehra, KESKİN, Bayram, “Yeni Anayasa Çalışmalarında İdare Hukuku Açısından Gözönünde Bulundurulması Gereken Hususlar”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Yıl: 15, Sayı: 5, s. 649.

⁵¹ ODYAKMAZ, KESKİN, s. 650.

⁵² ÇAĞLAYAN, İdari Yargıda Kanun Yolları (Kararlara Karşı Başvuru Yolları), s. 6; AKİL, İstinaf Kavramı, s. 35.

⁵³ Dar anlamdaki kanun yolları için bkz. örn. HMK md. 341 vd., CMK md. 267 vd., İYUK md. 45 vd.

⁵⁴ AKİL, İstinaf Kavramı, s. 34.

⁵⁵ YENİSEY, NUHOĞLU, s. 817; KUNTER s. 1013; GÜNDÜZ, İdari Yargılama Hukukunda Kanun Yararına Temyiz, s. 59.

olduğunun tespiti halinde karar bozularak yeniden bir karar verilmek üzere dava dosyası ilgili mahkemeye gönderilmektedir. Genel olarak istinaf kanun yolunda ise kararın hukuka aykırı bulunması halinde yeniden bir yargılama yapılarak yeni bir karar verilmektedir. Bu nedenle istinaf kanun yolu düzeltici, temyiz kanun yolu ise bozucu kanun yolu olarak da sınıflandırılmıştır.⁵⁶ Benzer biçimde, ceza muhakemesi hukukunda da itiraz ve istinaf asıl derece kanun yolu, temyiz ise hukuki derece kanun yolu olarak sınıflandırılmıştır.⁵⁷

Yargılamanın yenilenmesi ile AİHM'e bireysel başvuru yolu ile dar anlamdaki kanun yollarının tüketilip⁵⁸ kesin hüküm elde edildikten sonra yapılabilen,⁵⁹ genel olarak insan hakları standardının artırılması ve AİHM'e yapılan başvuruların azaltılması amacıyla 2010 yılı Anayasa değişikliği⁶⁰ ile ihdas edilen⁶¹ Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru geniş anlamda kanun yollarına örnek olarak verilebilir. Ancak geniş anlamdaki kanun yolu araçlarına, teknik anlamda ilgili yargılama hukukuna ilişkin kanunlarda yer verilmediğinden, kanun yolu

---

⁵⁶ PEKCANITEZ, ATALAY, ÖZEKES, s. 465.

⁵⁷ YENİSEY, NUHOĞLU, s. 817.; FENDOĞLU, Hasan Tahsin, "Yargı Reformu Işığında İstinaf Mahkemelerinin Yeniden Kurulması Sorunu", Cumhuriyet ve Hukuk Sempozyumu, Diyarbakır Üniversitesi Rektörlüğü, Diyarbakır, 2000, s. 106 – 115.

⁵⁸ ŞİRİN, Tolga, Türkiye'de Anayasa Şikâyeti (Bireysel Başvuru) İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi ve Almanya Uygulaması ile Mukayeseli Bir İnceleme, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 496 vd.

⁵⁹ YAZICI, Serap, "Yeni Bir Uygulama Olarak Anayasa Şikâyeti: Umutlar Beklentiler ve Gerçekler", AİHM ve Türkiye II, Anayasa Şikâyeti ve AİHM, Uluslararası Sempozyum, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Yayın No: 8, Ankara, 2010, s. 173.

⁶⁰ 5982 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 18. maddesi ile Anayasa'nın 148. maddesine "*Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır. Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz. Bireysel başvuruya ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.*" hükümleri eklenmiştir.

⁶¹ İNCEOĞLU, Sibel, Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Türkiye ve Latin Modelleri, Onikilevha Yayınları, İstanbul, 2017, s. 128.

ifadesinden ilk olarak dar anlamdaki kanun yolunun anlaşılması gerekmektedir.⁶² Buna göre, kanun yolları sistematigi içerisinde yer almaması nedeniyle bireysel başvuru yolu, bu anlamda bir kanun yolu olarak değerlendirilmemelidir.⁶³

Yargılama devam ederken mahkemelerce verilen ara karar niteliğindeki kararlara karşı öngörölmüş bir başvuru yolu varsa bu durumda da geniş anlamda kanun yolundan bahsedilebilir.⁶⁴ Örneğin idare mahkemelerince verilen yürütmenin durdurulması istemi hakkındaki kararlara karşı bölge idare mahkemesine yapılacak itiraz yolu⁶⁵ ya da adli yardım talebinin reddine ilişkin kararlara karşı, kararın diğer mahkemece incelenmesine ilişkin itiraz yolu,⁶⁶ nihai kararlara karşı yapılmadığından birer geniş anlamda kanun yoludur.

Dar ve geniş anlamdaki kanun yollarını da içine alan, yargı kararlarına ve hatta devletin işlemlerine karşı da⁶⁷ herhangi bir amaçla yapılabilecek başvuruyu düzenleyen yolların bütününe ise hukuki çare denilmektedir.⁶⁸ Buna göre, örneğin Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar yeterince açık değilse veya birbirine aykırı hüküm fıkralarını taşıyorsa taraflardan her birinin kararın açıklanması veya aykırılığın giderilmesini isteyebilmesine ilişkin “açıklama”⁶⁹ ile tarafların adı ve soyadı ile sıfatı ve iddiaları sonucuna ilişkin yanlılıklar ile hüküm fıkrasındaki hesap yanlılıklarının

---

⁶² PEKCANITEZ, ATALAY, ÖZEKES, s. 463; AKYILMAZ, SEZGİNER, KAYA, Türk İdari Yargılama Hukuku, s. 682.

⁶³ ÖZEKES, s. 39.

⁶⁴ AKYILMAZ, SEZGİNER, KAYA, Türk İdari Yargılama Hukuku, s. 682.

⁶⁵ Bkz. İYUK md.27/7.

⁶⁶ Bkz. İYUK md. 31 yollaması ile HMK md. 337/2.

⁶⁷ GÖSSEL, Karl Heinz, “İstinaf Kanun Yolu Hakkında Sistemantik Açıklama”, Çev. Feridun Yenisey, Birinci Yılında İstinaf ve Temyizde Karşılaşılan Sorunlara Mukayeseli Hukukun Cevapları Sempozyumu, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 159-160, s. 57.

⁶⁸ ÖZEKES, s. 36.

⁶⁹ Bkz. İYUK md. 29.

düzeltilmesi istemine ilişkin “yanlışlıkların düzeltilmesi”⁷⁰ yolu, kanunda gösterilen bir başvuru yolu ise de⁷¹ bir üst mercie yapılmadıklarından ve kural olarak hükmün kapsamı ve sonuçlarını değiştirecek mahiyette olmadıklarından⁷² olağan ya da olağanüstü kanun yolu değildir.⁷³ Zira anılan yollarla amaçlanan, kanun yollarına başvurmaya gerek kalmaksızın karar sonucunu değiştirmeyecek nitelikteki maddi hataların düzeltilmesi ve kararların doğru uygulanmasının sağlanmasıdır.⁷⁴ Karardaki hukuki yanlışlıkların giderilmesi bu yollarla mümkün değildir.⁷⁵ Böyle bir sebebin varlığı halinde⁷⁶ kanun yollarına başvurulmalıdır.⁷⁷ Bu nedenle açıklama ve yanlışlıkların düzeltilmesi yollarının, bu kapsamda olmasalar da mahkeme kararlarına karşı kanunda öngörölmüş olmaları nedeniyle birer hukuki çare oldukları söylenebilir. Anlaşılacağı üzere dar anlamda kanun

---

⁷⁰ Bkz. İYUK md. 30.

⁷¹ ONAR, Sıddık Sami, İdare Hukukunun Umumî Esasları, C.3, 3. Bası, Hak Kitabevi, İstanbul, 1966, s.1990.

⁷² YENİCE, Kazım, ESİN, Yüksel, Açıklamalı – İçtihatlı – Notlu İdari Yargılama Usulü, Arısan Matbaacılık, Ankara, 1983, s. 611.

⁷³ ODYAKMAZ, KESKİN, s. 650.

⁷⁴ CANDAN, Turgut, Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu, 3. Baskı, Adalet Yayınları, Ankara, 2009 s. 696.

⁷⁵ KALABALIK, Halil, İdari Yargılama Usulü Hukuku, 13. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2019, s. 426.

⁷⁶ “Yanlışlığın düzeltilmesi ile amaçlanan tarafların adı ve soyadı ile sıfatı ve iddiaları sonucuna ilişkin maddî hatalar ile hüküm fıkrasındaki hesap yanlışlıklarının düzeltilmesine olanak sağlamak olup, yanlışlığın düzeltilmesi yolu ile verilmiş bir kararın değiştirilmesi olanağı bulunmamaktadır. ... kararın düzeltilmesi isteminin ilk inceleme hususları yönünden reddine ilişkin Mahkeme kararlarının aynı mahkemece kaldırılması hukuken mümkün olmadığından, temyiz istemine konu edilen ve ‘karar düzeltme isteminin süre yönünden reddine’ ilişkin kararın mevcut olduğu açıktır. Uyuşmazlıkta, Dairemizin İstanbul 4. İdare Mahkemesi kararının bozulmasına ilişkin kararının 15.02.2008 tarihinde davacı vekiline tebliği üzerine süresi içinde verilen 29.02.2008 tarihli dilekçe ile kararın düzeltilmesi isteminde bulunduğu anlaşıldığından kararın düzeltilmesi isteminin süre yönünden reddine ilişkin 24.03.2008 tarih ve ... sayılı İdare Mahkemesi kararında hukuka uyarlık bulunmamaktadır.” Bkz. Dan.13.D. 12/02/2010, E:2008/5722, K:2010/1372

⁷⁷ YENİCE, ESİN, s. 621.

yolu da hukuki çare kapsamındaki bir başvuru türüdür. Dolayısıyla; kanun yolları birer hukuki çare iken her hukuki çare ise bir kanun yolu değildir.⁷⁸

Kanun yolları olağan ve olağanüstü olmak üzere de ikiye ayrılır. Buradaki ayrımın ölçütü kesin hüküm kurumudur.⁷⁹ Nihai karara karşı dar anlamda bir kanun yolunun öngörülmemiş olması, süresi içerisinde kanun yoluna başvurulmaması ya da kanun yolu başvurusunun reddedilmesi hallerinde karar kesinleşecektir.⁸⁰ Bu hâlde şeklî anlamda kesin hükümden bahsedilir.⁸¹ Şeklî anlamda kesinlikteki amaç hukuki güvenliğin ve barışın sağlanmasıdır.⁸² Kesin hükümle birlikte taraflar arasında aynı uyuşmazlıktan kaynaklanan aynı talepler hakkında bir daha dava açılması ve karar verilmesi engellenmekle, içeriğini ispata ihtiyaç kalmadan, hüküm yasama, yürütme ve idare organları⁸³ ile sonraki yargılamalar için mahkemeler bakımından bağlayıcı hâle gelir.⁸⁴ Bu hâlde ise maddi anlamda kesin hükümden bahsedilir.⁸⁵ Kesin hükümle, uyuşmazlık çözümlenerek ortadan kalktığından, hüküm bir daha tartışılmaz.⁸⁶ Başvurulduğunda ilk derece yargı yerince verilen kararın kesinleşmesini önleyen, başvuru için özel bir düzenleme

---

⁷⁸ DEREN YILDIRIM, s. 8.

⁷⁹ AKYILMAZ, SEZGİNER, KAYA, Türk İdari Yargılama Hukuku, s. 683.

⁸⁰ ONAR, İdare Hukukunun Umumî Esasları, C.3, s. 1988; GÜNDÜZ, İdari Yargılama Hukukunda Kanun Yararına Temyiz, s. 60 vd.; AKYILMAZ, Bahtiyar, “Yargı Kararlarının Temyiz Öncesi Kesinleşmesi”, Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı İle İsveç Krallığı Ulusal Mahkeme Yönetimi (SNCA) Arasında Yargı Alanında İşbirliği Programı, İdari Yargıda İstinaf Semineri, Antalya, 2009, s. 156.

⁸¹ ÜSTÜNDAĞ, Saim, Medeni Yargılama Hukuku, 6. Bası, İstanbul, 1997, s. 693.

⁸² AKİL, İstinaf Kavramı, s. 50.

⁸³ Bkz. Anayasa md. 138; “Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez”.

⁸⁴ ÜSTÜNDAĞ, s. 694.

⁸⁵ ÇAĞLAYAN, Ramazan, “İdari Yargıda Kesin Hüküm”, Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı 1 (1999), s. 125.; AKYILMAZ, “Yargı Kararlarının Temyiz Öncesi Kesinleşmesi”, s. 157.

⁸⁶ TUNCAY, Aydın H., ÖZDEŞ, Orhan, BAŞPINAR, Recep, “İdari Yargılama Usulü”, Yüz Yıl Boyunca Danıştay 1868 – 1968, Ankara, 1968, s. 699.

bulunmayan kanun yolları olağan iken⁸⁷ kesinleşmiş bir hükme karşı öngörülenler ise olağanüstüdür.⁸⁸ Olağanüstü kanun yolu, kesinleşmiş kararlarda da bulunabilecek hataların, belli şartlarda ortadan kaldırılabilmesini amaçlar.⁸⁹

Olağan kanun yolunda, mahkemece verilen nihai karara karşı süresi içerisinde yapılan kanun yolu başvurusu ile kararın şeklen kesinleşmesi önlenecek,⁹⁰ kanun yolu incelemesi sonucuna kadar kesinleşme ertelenecektir.⁹¹ Ancak süresi içerisinde karara karşı kanun yoluna başvurulmaması ya da kanun yolu başvurusunun reddedilmesi hâlinde karar kesinleşecektir. Örneğin üç dereceli yargılamanın öngörüldüğü türden bir uyuşmazlığa ilişkin davada, temyiz incelemesi sonunda Danıştay tarafından verilen onama kararı ile karar kesinleşecektir. Olağan kanun yolları HMK ve İYUK'da istinaf ve temyiz, CMK'da ise itiraz, istinaf ve temyiz olarak öngörülmüştür.⁹²

Olağanüstü kanun yollarında ise kesinleşmiş kararlara karşı yapılan bir başvuru söz konusudur. Karar, olağan kanun yollarının tüketilmesi ya da yasal süre içerisinde bu yollara başvurulmaması suretiyle kesinleşebilir.⁹³ Ağır usul hataları yapılarak verilen hukuka aykırı kesinleşmiş hükümlerin kaldırılması ya da değiştirilmesini öngören yargılamanın yenilenmesi ile kanun yararına temyiz olağanüstü kanun yollarındandır.⁹⁴ HMK ve İYUK'dan farklı olarak CMK'da

⁸⁷ KARAHANOĞULLARI, Onur, İdari Yargı İdarenin Hukuka Zorlanması (Yargı Kararlarına Dayalı Bir İnceleme), Turhan Kitabevi, Ankara, 2019, s. 711.

⁸⁸ YILDIRIM, Kanun Yolu Olarak İstinaf, s. 287; KUNTER, s. 1013.

⁸⁹ AKİL, İstinaf Kavramı, s. 46; GÜNDÜZ, İdari Yargılama Hukukunda Kanun Yararına Temyiz, s. 60.

⁹⁰ AVCI, Mustafa, İdarî Yargılama Usûlündeki Son Yenilikler ve İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017, s. 93.

⁹¹ ARSLAN, YILMAZ, TAŞPINAR AYVAZ, HANAĞASI, s. 588.

⁹² Olağan kanun yolları için bkz. HMK md. 341 vd., CMK md. 267 vd., İYUK md. 45 vd.

⁹³ YENİCE, ESİN, s. 740.

⁹⁴ ARSLAN, YILMAZ, TAŞPINAR AYVAZ, HANAĞASI, s. 589; Fransız idari yargılama hukukunda olağanüstü kanun yolları temyiz, yargılamanın yenilenmesi ve üçüncü kişinin itirazı başvuru

“Cumhuriyet Başsavcısının İtiraz Yetkisi” de⁹⁵ bir olağanüstü kanun yolu olarak öngörülmüştür.⁹⁶

Belirtmek gerekir ki yukarıda anılan ve geniş anlamda bir kanun yolu olarak sınıflandırılabilir olan bireysel başvuru yolu, olağan ya da olağanüstü bir kanun yolu da değil, belirli temel hakların ihlali iddiasına ilişkin kendine has bir hukuki çözüm yolu,⁹⁷ hukuki bir çaredir.⁹⁸ Bu nedenle bireysel başvuru yolunda, kanun yollarındaki maddi ve/veya hukuki inceleme değil, yalnız insan hakları yönünden bir inceleme yapılır.⁹⁹ Ancak öğretilerde, olağan kanun yollarına başvurulması sonrası kesinleşmiş olan mahkeme kararlarına karşı yapılan bir hukuksal çare olması nedeniyle bireysel başvurunun olağanüstü bir kanun yolu olduğu da belirtilmiştir.¹⁰⁰

Kanun yollarının bir başka sınıflandırması olan tek ve iki taraflı kanun yolu ayırımında ise kanun yoluna başvuranın karşısındaki taraf dinlenmeksizin karar verilmesi halinde tek taraflı, karşı tarafa dinlenme hakkı verilerek karar verilmesi halinde ise iki taraflı kanun yolundan bahsedilir.¹⁰¹

---

yollarıdır; bkz. KAPLAN, Fransız İdari Yargılama Hukukunda Kararlara Karşı Başvuru Yolları, s. 83 vd.

⁹⁵ Bkz. CMK md. 308.

⁹⁶ Olağanüstü kanun yolları için bkz. HMK md. 363, 374 vd., CMK md. 308 vd., İYUK md. 51, 53 ve 55.

⁹⁷ NALBANT, Atilla, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku ve Anayasal Bireysel Başvuru”, AİHM ve Türkiye II, Anayasa Şikâyeti ve AİHM, Uluslararası Sempozyum, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Yayın No: 8, Ankara, 2010, s. 215.

⁹⁸ AKYILMAZ, SEZGİNER, KAYA, Türk İdari Yargılama Hukuku, s. 721.

⁹⁹ FENDOĞLU, Hasan Tahsin, “Yasama Dokunulmazlığı ve Yargısal Aktivizm”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 15, Sayı: 57, (Ocak 2024), s. 34.

¹⁰⁰ KURU, Medenî Usul Hukuku, s. 469.

¹⁰¹ AKİL, İstinaf Kavramı, s. 51.

Diğer bir sınıflandırma biçimi olarak tam anlamda kanun yolunda, ilk derece yargılamasından tamamen bağımsız bir biçimde, öne sürülebilecek yeni delil ve olaylar da dikkate alınarak karar verilebilirken sınırlı anlamda kanun yolunda, ilk derece mahkemesi kararı hakkında yalnız gereken durumlar yönünden inceleme yapılarak karar verilir.¹⁰²

Belirtilebileceğimiz son sınıflandırmaya göre de yukarıda kısaca değinildiği gibi bozucu olan kanun yollarında, üst mahkemece yapılacak incelemede hukuka aykırılığın tespit edilmesi halinde alt mahkeme kararının bozularak kaldırılması söz konusu iken,¹⁰³ düzeltici kanun yolunda, üst mahkemece kararın hukuka aykırılığının tespiti ile birlikte kaldırılması ve yerine bizzat karar verilmesi söz konusudur.¹⁰⁴ Temyiz ve istinaf kanun yolları bu sınıflamanın klasik örnekleridir.

1.1.4. Kanun Yolunun Etkileri

Öğretide, dar anlamda kanun yollarının erteleyici ve aktarıcı olmak üzere etkisine ilişkin iki yapısal özelliğinden bahsedilmiştir.¹⁰⁵ Buna göre, süresi içerisinde nihai bir karara karşı yapılan kanun yolu başvurusu ile kararın şekli olarak kesinleşmesi önleneyeğinden¹⁰⁶ bu durumda kanun yolunun erteleme etkisi mevcut iken kararın denetlenmesi de bir üst derece mahkemesince yapılacağından, diğer bir

---

¹⁰² ÖZEN, s. 2336; KALABALIK, İdari Yargılama Usulü Hukuku, s. 401; AKİL, İstinaf Kavramı, s. 52.

¹⁰³ BEYDOLA, s. 17.

¹⁰⁴ AKİL, İstinaf Kavramı, s. 55.

¹⁰⁵ ÖZTEK, HUMK m.427'deki Kesinlik Sınırının Temyiz Kanun Yolunun Amacı Bakımından Değerlendirilmesi ve Anayasa Mahkemesinin 10.1.1986 Tarihli Kararı, s. 62.

¹⁰⁶ AKYILMAZ, SEZGİNER, KAYA, Türk İdari Yargılama Hukuku, s. 684; GÖSSEL, s. 57; BİRTEK, s. 48.

anlatımla, dava konusu uyuşmazlık istinaf ya da temyiz mercinin önüne götürüleceğinden burada da kanun yolunun aktarıcı etkisi mevcuttur.¹⁰⁷

Medeni yargılama hukukunda, kural olarak kanun yoluna başvurulmakla hükmün icrası kendiliğinden durmaz.¹⁰⁸ Ancak nafaka kararları hariç olmak üzere, icranın geriye bırakılması kararı ile kanun yoluna konu olan kararın icrası ertelenebilir.¹⁰⁹

Ceza yargılamasında verilen mahkûmiyet hükümleri ile medeni yargılamada kişiler hukuku, aile hukuku ve taşınmaz mal ile ilgili aynı haklara ilişkin verilen kararlar kesinleşmedikçe yerine getirilemeyeceğinden,¹¹⁰ kanun yolunun erteleyici etkisi bu hallerde doğrudan hükmün de icrasına etki etmektedir.

İdari yargılama hukukunda ise İYUK'un "Kararların sonuçları" başlıklı 28. maddesindeki,

"1. Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Bu süre hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemez. ... 2. Konusu belli bir miktar paranın ödenmesini gerektiren davalarda hükmedilen miktar ile her türlü davalarda hükmedilen vekalet ücreti ve yargılama giderleri, davacının veya vekilinin davalı idareye yazılı şekilde bildireceği banka hesap numarasına, bu bildirim tarihinden itibaren, birinci fıkrada belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde yatırılır. Birinci fıkrada belirtilen süreler içinde ödeme yapılmaması halinde, genel hükümler dairesinde infaz ve icra olunur."

¹⁰⁷ PEKCANITEZ, ATALAY, ÖZEKES, s. 464; AKİL, İstinaf Kavramı, s. 49.

¹⁰⁸ YILMAZ, İstinaf, s. 69.

¹⁰⁹ YAZICI TIKTIK, Çiğdem, "Bir İşin Yapılmasına Veya Yapılmamasına İlişkin İlâmların İcrası", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Özel Sayı, (Temmuz 2014), s. 2745; Bkz. HMK md. 350, 367.

¹¹⁰ Bkz. HMK md. 350, 367; 5275 sayılı Kanun md. 4.

hükmü ve “*Temyiz veya istinaf istemlerinde yürütmenin durdurulması*” başlıklı 52. maddesinde yer alan;

“Temyiz veya istinaf yoluna başvurulmuş olması, hakim, mahkeme veya Danıştay kararlarının yürütülmesini durdurmaz.”

hükmündeki açık düzenlemeler gereği, tıpkı icrai nitelikteki işlemlere karşı dava açılması durumunda, hukuka uygunluk karinesi nedeniyle işlemin yürürlüğünün kendiliğinden durmaması gibi¹¹¹ esasa ilişkin nihai kararlara karşı kanun yollarına başvurulmakla da hükmün icrası kendiliğinden durmayacağından,¹¹² azami otuz günlük süre içerisinde, gecikmeksizin¹¹³ anılan kararların uygulanması gerekecektir.¹¹⁴ Ancak talep üzerine, kanun yolu başvurusunu incelemeye yetkili

¹¹¹ EVREN, Çınar Can, UÇAR, İsmail, “İdari Yargılama Hukukunda Kanun Yollarında Hükmün İnfazının Durdurulması”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 26/2 (Nisan 2022), s. 410.

¹¹² YILDIRIM, YASİN, KAMAN, ÖZDEMİR, ÜSTÜN, OKAY TEKİNSOY, s. 796.

¹¹³ YILMAZ, Dilşat, “Türkiye’de İdari Yargı Kararlarının Uygulanması”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 154. Yıl, s. 348.

¹¹⁴ YILDIRIM, Turan, “Yargı Kararlarının Uygulanmaması Sorunu”, Journal of Human Sciences, vol. 1, no. 1, Nov. 2006, s. 1; ÇAĞLAYAN, Ramazan, İdari Yargı Kararlarının Sonuçları ve Uygulanması, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2001, s. 262; Ancak davacının davayı açtığı durumdan daha kötü duruma düşmesi sonucunu doğurur biçimdeki uygulama işlemi tesis edilmemelidir; “... Hiç kimsenin dava açmakla dava açmadan önceki durumdan daha kötü bir duruma düşürülmemesi ve mahkeme kararlarının, adaletin tecellî etmesine hizmet etmek yerine, kişilerin sırf hak arama özgürlüğünü kullandığından dolayı cezalandırma aracı hâline dönüşmemesi gerekir. ... Anayasa’nın 38. maddesine ve yerleşik yargı içtihatlarına açıkça aykırı olarak verilen ve davacının davayı açtığı durumdan daha kötü duruma düşmesi sonucunu doğuran bir yargı kararının uygulanması kapsamında tesis edilen dava konusu işlemi, sırf kesinleşen yargı kararının uygulanması amacıyla tesis edildiğinden bahisle yargı denetimi dışında bırakmak hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmayacağı gibi, hak arama özgürlüğüne de aykırılık oluşturacaktır. Ayrıca yazılı kurallara ve yerleşik içtihatlara açıkça aykırı olarak verilen bir yargı kararını uygulamak için tesis edilen işlemin hukuk alanında varlığını devam ettirmesi, bireylerin yargı sistemine ve mahkeme kararlarına güvenini de zedeleyecektir ... İdarî yaptırımlarda lehe kuralların uygulanması zorunlu olduğundan, kesinleşmiş yargı kararı üzerine yeniden bir idarî yaptırım işleminin tesis edildiği durumlarda, bu yeni işlemle ilgili yargısal denetim sürecinde ihdas edilen lehe kuralların göz önünde tutulması ve yürürlükteki hukuka uygunluğun yargı merciince her bir ihtilafta sağlanması gerekmektedir. Bu itibarla, dava konusu işlemin, Anayasa’nın 38. maddesine ve yerleşik yargı içtihatlarına açıkça aykırı olarak verilen ve davacının davayı açtığı durumdan daha kötü duruma düşmesi sonucunu doğuran bir yargı kararının uygulanması amacıyla tesis edildiği anlaşıldığından, dava konusu işlemde hukuka uygunluk ...” bulunmadığına

Danıştay ilgili dava dairesi, kurulu veya istinaf başvurusunu incelemeye yetkili bölge idare mahkemesince kararın yürütülmesinin durdurulmasına karar verilebilir.¹¹⁵

İdare mahkemelerince verilen nihai kararlara karşı yapılan kanun yolu başvurularında, kararın kaldırılması veya bozulmasıyla hükmün icrası da kendiliğinden duracaktır.¹¹⁶

1.1.5. Kanun Yoluna Başvurulabilecek Kararlar

Kanun yollarına başvurma hakkı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) "adil yargılanma hakkı" başlıklı 6. maddesinde,¹¹⁷ Anayasa'nın ise "hak arama hürriyeti" başlıklı 36. maddesindeki¹¹⁸ dava hakkı veya hak arama hürriyeti ile doğrudan ilişkindir.¹¹⁹

Nitekim Anayasa Mahkemesi de somut norm denetimine ilişkin bir kararındaki,¹²⁰

"...Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen hak arama hürriyeti, yargılama usulüne ilişkin güvencelerle hakkaniyete uygun yargılama yapılmasını hedefleyen ve demokratik toplumda vazgeçilmez nitelikte olan adil yargılanma hakkını da kapsayan geniş bir içeriğe sahiptir. Bu bağlamda hak

ilişkin Dan.13.D. 17/03/2021, E:2020/3452, K:2021/968 sayılı karar için bkz. T.C. Danıştay Kararlar Dergisi Yıl: 2021 Sayı: 8 s. 332.

¹¹⁵ Bkz. İYUK md. 52.

¹¹⁶ SANCAKDAR, Oğuz, İdari Yargılama Hukuku Genel Esaslar, 3. Baskı, 2019, s. 180.

¹¹⁷ Bkz. AİHS md. 6; "Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyumsuzluklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, adil ve kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir"; Türkçe metin için bkz. https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_tur_E.T.: 30/11/2023.

¹¹⁸ Bkz. AY md. 36; "Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir".

¹¹⁹ PEHLİVAN, s. 970.

¹²⁰ Bkz. AYM, E.2018/71, K.2018/118, 27/12/2018.

arama hürriyetinin mahkeme tarafından verilen hükmün bir başka yargı mercii tarafından denetlenmesini talep etme hakkını da içerip içermediğinin değerlendirilmesi gerekmektedir. ... Hak arama, kişinin maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkı ve insan onuru kavramıyla yakından ilgilidir. Bu nedenle demokratik hukuk düzenlerinde hakların korunmasını ve hak ihlallerinin giderilmesini temin edebilecek 'hukuki yollar' öngörülmüştür. ... Bu itibarla adil yargılanma hakkının davanın taraflarına sağladığı tüm usul güvencelerine uyulmuş olsa bile yargılama sonucunda verilen hükmün hatalı olması mümkündür. Diğer bir ifadeyle adil yargılanma hakkının güvencelerine riayet edilmiş olsa da hâkimin gerek maddi vakıaların değerlendirilmesinde gerekse hukuk kurallarının uygulanmasında yanlıya düşmesi ve buna bağlı olarak hukuka aykırı hüküm vermesi söz konusu olabilmektedir. Böyle kararlara ilgililerin veya toplumun katlanmasını istemek adalete olan güveni sarsar ve hukuk devletini zedeler.”

yönündeki ifadeyle, kanun yollarına başvurma hakkının hak arama hürriyeti kapsamında olduğunu belirtmiştir.

Kanun yollarına başvurma hakkı, adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılamaya ilişkin olarak AİHM tarafından tanınan¹²¹ gerekçeli karar hakkı ile de doğrudan ilgilidir. Anayasa'nın 141. maddesinde de “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır” hükmüne yer verilmiştir. Buna göre mahkemeler, varılan nihai karara ilişkin dayanaklarını açık ve anlaşılır bir biçimde göstermek zorundadırlar.¹²²

¹²¹ YÜZBAŞIOĞLU, Necmi, “Gerekçeli Kararın Anayasal Boyutları”, Türkiye Adalet Akademisi Yargı Kararlarında Gerekçeleştirme Çalışması (Raporlar ve Tebliğler), 2021, s. 34; İNCEOĞLU, Sibel, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme, Ankara, 2013, s. 252.

¹²² “... Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden birisidir. Bu bağlamda Anayasa'nın, bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır” Bkz. Türkan Bal, AYM B. No: 2013/6932, 6/1/2015; İNCEOĞLU, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme, s. 252.

Gerekçeli karar hakkı, tarafların kanun yoluna etkili başvuru yapmalarını mümkün hâle getiren en önemli¹²³ etkenlerdendir.¹²⁴ Gerekçesi bilinmeyen bir karara karşı kanun yoluna başvuru hakkının etkin kullanılması mümkün olmayacağı gibi¹²⁵ bahsedilen kanun yolunda yapılacak incelemenin de etkin olması beklenemez.¹²⁶ Bu nedenle dayanakları açık ve anlaşılır biçimde gösterilmiş kararlarla birlikte taraflar, kanun yollarına başvurma haklarını etkili ve işlevsel bir biçimde¹²⁷ kullanabileceklerdir.¹²⁸

Gerekçeli karar hakkı, tarafların yargılama sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir.¹²⁹ Öte yandan anılan nitelikte gerekçeye sahip olmayan kararlara karşı kanun yoluna başvurulduğunda, bu

¹²³ GÖLCÜKLÜ, Feyyaz, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Adil Yargılama”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. 29. No:1-4. 1994. s. 219; ÖZKAN, Gürsel, “Danıştay İçtihatlarına Göre Gerekçenin Önemi”, Türkiye Adalet Akademisi Yargı Kararlarında Gerekçelendirme Çalışması (Raporlar ve Tebliğler), 2021, s. 14.

¹²⁴ KILIÇ, Muharrem, “Gerekçeli Karar Hakkı: Yargısal Kararların Rasyonalitesi”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 12, Sayı: 47 (Temmuz 2021), s. 10; ÖZKAN, Danıştay İçtihatlarına Göre Gerekçenin Önemi, s. 14.

¹²⁵ Bkz. Hadjianastassiou v. Yunanistan, B. No: 12945/87, 16/12/1992; “... *Anayasanın 141.maddesine göre mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olması zorunludur. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 24.maddesinde de, dayanağı hukuki sebepler ve gerekçelerin kararlarda belirtileceği hüküm altına alınmıştır. Kararın gerekçesinin, uyumsuzlukla ilgili ve maddi olayın hukuki durumla değerlendirilmesine ilişkin olacağı da açıktır. Bu durumda; dava konusu işlemin hukuka uygunluğu, ilgili mevzuat ve maddi olay değerlendirilerek incelenmeksizin verilen mahkeme kararında hukuki isabet görülmemiştir.*” Dan.10.D. 20/11/1997, E:1995/1757, K:1997/4690 sayılı kararı için bkz. BAL, Yakup, KARABULUT, Mustafa, ŞAHİN, Yahya, İdari Yargılama Usulü İle İlgili Danıştay 10. Dairesinin Seçilmiş Kararları, Seçkin Yayınları, Ankara, 2003, s. 753.

¹²⁶ Bkz. Vesim Parlak, AYM B. No: 2012/1034, 20/3/2014; Ayşe Eşlik, AYM B. No: 2014/15969, 21/6/2017.

¹²⁷ TAN, Turgut, İdare Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara, 2011, s. 1085.

¹²⁸ ŞİRİN, Tolga, “Anayasa Mahkemesi Kararlarında (İdari Yargı Bağlamında) Gerekçeli Karar Alma Hakkı”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 12, Sayı: 48, (Ekim 2021) s. 67.

¹²⁹ Bkz. Sencer Başat ve diğerleri, AYM B. No: 2013/7800, 18/6/2014.

nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinin tespit edilebilecek olması¹³⁰ da alt derece mahkemelerinin adil yargılanma hakkını gözetme konusunda daha dikkatli olmasını sağlayabilecektir.¹³¹ Bir nihai kararın, gerekçeli karar hakkı yönünden, kanun yollarında yapılan incelemesinde, karar gerekçesinin uzunluğu ya da kısalığına göre değil, kararın uyumsuzluğun özü hakkındaki talepleri karşılaması ile hakkaniyeti sağlayacak nitelikte olması yönlerinden değerlendirme yapılacaktır.¹³²

Nitekim Anayasa Mahkemesi, CMK'nın 273. maddesinin birinci fıkrasında yer alan hükmün,¹³³ ceza muhakemesinde süre tutum dilekçesi veriliyor olabilese de yalnız hüküm sonucunun tefhim edilmesiyle kanun yoluna başvurma süresinin başlayacak olmasının, henüz karar gerekçesinin bilinmemesi nedeniyle kanun yollarına başvurma hakkının etkili ve işlevsel bir biçimde kullanılmasını ölçüsüz bir biçimde sınırladığı gerekçesiyle anılan hükmün Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir.¹³⁴

¹³⁰ Danıştay'ın "gerekçeyi" bozma nedeni olarak gördüğü durumlara ilişkin örnek kararlar için bkz. ÖZKAN, Danıştay İçtihatlarına Göre Gerekçenin Önemi, s. 17 vd.

¹³¹ KILIÇ, s. 28; YILMAZ, İstinaf, s. 23; SUNAY, Zühal Aysun, İptal Davalarında Gerekçeli Karar Hakkı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 212.

¹³² TURAN, Burcu, "AİHS Çerçevesinde İdari Yargıda Gerekçeli Karar Hakkı", Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Haziran 2022, C. 12, S. 1, s. 195.

¹³³ CMK md. 273/1: "*İstinaf istemi, hükmün açıklanmasından itibaren yedi gün içinde hükmü veren mahkemeye bir dilekçe verilmesi veya zabıt kâtibine bir beyanda bulunulması suretiyle yapılır; beyan tutanağa geçirilir ve tutanak hâkime onaylattırılır. Tutuklu sanık hakkında 263 üncü madde hükmü saklıdır*".

¹³⁴ "... Hüküm gerekçesiyle birlikte açıklanmadığı sadece hüküm sonucunun tefhim edildiği durumlarda hak kayıplarının önüne geçilebilmesi için duruşmada hazır olan taraflarca süre tutum dilekçesinin verilme imkânı olmasına karşın gerekçeli kararın duruşmada hazır olanlardan yalnızca bu dilekçeyi veren taraflara tebliğ edilmesi ve bu durumda tarafın yeniden istinaf dilekçesi hazırlamak veya gerekçenin yerinde olduğunu düşündüğünde kanun yolu başvurusundan feragat dilekçesi vermek mecburiyetinde bulunduğu gözetildiğinde mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamayla ulaşılmak istenen meşru amaç ve kişilerin mahkemeye erişim hakkından yararlanmasındaki bireysel yarar arasında makul bir orantının kurulamadığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralın gerekçesi açıklanmayan hükümler yönünden mahkemeye erişim hakkını güçleştirdiği ve kuralla hedeflenen amaca ulaşıldığında elde edilecek kamusal yararlar kıyaslandığında kişilere aşırı külfet yüklediği, mahkemeye erişim hakkını orantısız dolayısıyla

İdari yargı kararlarının gerekçeli olması hususu kanunda açıkça belirtilmiştir. Buna göre, kararlarda kararın dayandığı hukuki sebepler ile gerekçesi ve hüküm, tazminat davalarında hükmedilen tazminatın miktarı belirtilmelidir.¹³⁵ Temyiz incelemesi sonunda ise Danıştay; kararın sonucu hukuka uygun olmakla birlikte gösterilen gerekçeyi doğru bulmaz veya eksik bulursa, kararı, gerekçesini değiştirerek onamalıdır.¹³⁶

Gerekçeli karar hakkı kanun yollarında da geçerlidir. Öyle ki istinaf kanun yolunda ilk derece mahkemesi kararının kaldırıldığı veya temyiz kanun yolunda alt derece mahkemesi kararı bozulduğunda ya da kanun yollarında gerekçeli olarak karar verildiğinde, buna ilişkin dayanakların açık ve anlaşılır bir biçimde gösterilmesi gerekir.¹³⁷ Ancak kanun yollarında, alt derece mahkemesi kararının isabetli olduğuna ilişkin istinaf başvurusunun reddi ya da onama kararlarının ise ayrıntılı olma zorunluluğu bulunmamaktadır.¹³⁸ Uygulamada da üst mahkemelerdeki iş yoğunluğu sebebiyle, gerekçe içermeyen onama kararları verilmektedir.¹³⁹

AİHM; Garcia Ruiz v. İspanya davasında, üst mahkemece, kendi tespitlerine aykırı düşmeyen alt mahkeme kararındaki maddi ve hukuki gerekçelerin benimsenmesine ilişkin, alt mahkeme gerekçesinin içselleştirildiği kararlarda, arzu edilir olmakla birlikte ayrıntılı gerekçelere yer verilmemesini adil yargılanma

---

ölçüsüz bir biçimde sınırladığı gerekçesiyle 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "İstinaf istemi ve süresi" 273. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...hükümün açıklanmasından itibaren..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğundan iptaline karar verilmiştir. Bkz. AYM, E.2022/144, K.2023/137, 26/07/2023.

¹³⁵ Bkz. İYUK md. 24/1-e.

¹³⁶ Bkz. İYUK md. 49/1-a.

¹³⁷ KILIÇ, s. 7; SUNAY, s. 177.

¹³⁸ İNCEOĞLU, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme, s. 252; KILIÇ, s. 7.

¹³⁹ YILMAZ, İstinaf, s. 27.

hakkının ihlali olarak görmemiştir.¹⁴⁰ Buna karşılık, alt derece mahkemesi karar gerekçesinin somut olayı, hukuki ve fiili sebepleri aydınlatamayacak kadar kısa olması halinde yetersiz olan gerekçenin üst derece mahkemesince kısaca onaylanamayacağı belirtilmiştir.¹⁴¹ Bununla birlikte kanun yolu başvurusunda hükmü etkileyebilecek nitelikte olan ve ilk defa bu aşamada ileri sürülen iddialar hakkında kanun yolu merci tarafından kararda değerlendirme yapılması gerekmektedir.¹⁴²

Benzer bir biçimde, Anayasa Mahkemesi de bireysel başvuruya ilişkin bir kararında,¹⁴³

“Mahkeme kararlarının gerekçeli olması adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olmakla beraber bu hak, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi şeklinde anlaşılabilir. Bu nedenle gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Bununla birlikte başvuruçunun ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddialarının cevapsız bırakılmış olması bir hak ihlaline neden olacaktır. Bunun yanı sıra kanun yolu mahkemelerince verilen karar gerekçelerinin ayrıntılı olmaması da bu hakkın ihlal edildiği şeklinde yorumlanmamalıdır. Kanun yolu mahkemelerince verilen bu tür kararların, ilk derece mahkemesi kararlarında yer verilen gerekçelerin kabul edilmiş olduğu şeklinde yorumlanması uygundur. Bu durumda üst dereceli mahkeme tarafından önceki mahkeme kararının gerekçesinin benimsendiği kabul edilmelidir”

yönündeki gerekçe ile kanun yolları başvurusu üzerine verilen ret ya da onamaya ilişkin kararlar yönünden ayrıntılı gerekçelerin bulunmamasını, kural olarak gerekçeli karar hakkının ihlali olarak görmediğini ifade etmiştir.

¹⁴⁰ DOĞRU, Osman, NALBANT, Atilla, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar 1. Cilt, 2012, s. 847 vd.

¹⁴¹ AİHM’in örnek Tatishvili v. Rusya, Hirvisaari v. Finlandiya kararları için bkz. ZRVANDYAN, Arman, İdari Yargıda Avrupa Adil Yargılanma Standartlarına İlişkin Emsal Kararlar, 2021, s. 120 vd.

¹⁴² Deryan v. Türkiye davası hakkında bkz. Bkz. YÜZBAŞIOĞLU, s. 35; aynı yönde bkz. Cihangir Yıldız v. Türkiye, B.no. 39407/03, 17/04/2018.

¹⁴³ Bkz. Süreyya Hacılibeyoğlu Ergin, AYM B. No: 2013/6835, 26/10/2017.

Anayasa Mahkemesi bireysel başvuruya ilişkin başka bir kararında¹⁴⁴ ise

“... ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de davanın esas sorunlarının incelendiği gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği, davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce ilgili ve yeterli bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir. Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermesini gerektiren usule veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline yol açar. ...”

yönündeki gerekçe ile kanun yolu incelemesi sırasında bölge idare mahkemesince verilen kararda, dava sonucunu etkileyebilecek nitelikteki açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların karşılanmadığından başvuru sahiplerinin gerekçeli karar haklarının ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Görüldüğü üzere alt derecedeki mahkemelerce verilen kararlardaki hataların, dolayısıyla da adil yargılanma hakkının telafi imkânı kanun yolları ile mümkünken¹⁴⁵ kanun yollarında yapılacak hatanın telafisi daha güç ya da hatta çoğu kez imkânsız olacağından, kanun yolu incelemelerinin büyük bir titizlikle yapılması gerekmektedir.¹⁴⁶

Kanun yollarına başvuru usulü, başvuru süresi, uyuşmazlığın türüne göre hangi kanun yollarının bulunduğu, kimlerin kanun yollarına başvurabileceği gibi hususlar ilgili yargılama usulüne ilişkin kanunlarda belirtilmiştir. Bu nedenle kanun

¹⁴⁴ Bkz. Aziz Bankur ve diğerleri, AYM B. No: 2018/25145, 14/6/2023.

¹⁴⁵ “... Adil yargılanma hakkı, yargılama sürecinin hakkaniyete uygun bir biçimde yürütülmesini güvence altına almaktadır. Bununla birlikte yargılama sürecinde savunma hakkını zedeleyen birtakım eksikliklerin bulunması otomatik olarak adil yargılanma hakkının ihlaline yol açmamaktadır. Adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği değerlendirilirken yargılamadaki bir eksikliğin yargılama süreci içinde telafi edilip edilmediği ve bunun bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini etkileyip etkilemediği değerlendirilir” Bkz. Bilal Yorulmaz, AYM B. No: 2019/9472, 18/10/2022.

¹⁴⁶ ULUSOY, Ali D., İdari Yargılama Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020, s. 238.

yoluna konu edilecek kararda aksi belirtilmiş olsa bile¹⁴⁷ başvuruda esas olan belirtilen kanun hükümleridir.¹⁴⁸ Örneğin “belli bir meslekten, kamu görevinden veya öğrencilik statüsünden çıkarılma sonucunu” doğurmayan, kamu görevlisinin rütbesinin geri alınması işleminin iptali istemiyle açılan davalara ilişkin verilen kararların istinaf incelemesi sonunda kararın temyize açık olduğu belirtilse de anılan türden davalar için temyiz kanun yolu öngörülmediğinden¹⁴⁹ yapılan başvurunun reddine karar verilecektir.¹⁵⁰ Kararın kesinliğine ilişkin tespit kanun

¹⁴⁷ “... 2577 sayılı Kanununun 46. maddesi uyarınca temyize tabi olmayan söz konusu karar hakkında, İzmir Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesince temyiz yolu açık olmak üzere karar verilmiş olmasının, 2577 sayılı Kanununun 46. maddesi uyarınca temyiz yolu öngörülmeyen karara, kanun ile öngörülmeyen temyiz kanun yolu incelemesi yapılması hakkı kazandırmayacağı da açıktır” Bkz. Dan.14.D. 17/10/2018 T. E:2018/4601, K:2018/6204; Ancak Anayasa Mahkemesi, mahkeme kararında kanun yolu süresinin hatalı gösterilmiş olması halinde “... Başvurucu, gerekçeli karardaki kanun yolu ve süresine ilişkin belirleme doğrultusunda süresinde istinaf başvurusunda bulunmuş; Bölge Adliye Mahkemesinin yargısal süreci ihtiyati tedbir olarak niteleyerek istinaf kanun yolundan önce itiraz yolunun işletilmesi gerektiğinden bahisle istinaf dilekçesinin reddine karar vermesi üzerine başvuru Ankara 12. Ticaret Mahkemesine itiraz yoluna başvurmuştur. Mahkemece, itirazın reddine ve kararın tebliğinden itibaren iki hafta içinde istinaf kanun yoluna müracaat edilebileceğinin belirtilmesi üzerine başvuru yeniden istinaf talebinde bulunmuştur. Bölge Adliye Mahkemesi icranın geri bırakılmasına dair 3/1/2017 tarihli karara karşı itiraz kanun yoluna bir haftalık hak düşürücü süre içinde müracaat edilmediğini belirterek itirazı süre aşımı nedeniyle reddetmiştir. Başvurucu yargılama sürecinde başından beri kanun yolu ve süresiyle ilgili yargılama makamlarının gösterdiği şekilde gerekli müracaatlarını yapmıştır. Mahkemenin kanun yolu ve süresini taraflara doğru gösterme yükümlülüğü göz önüne alındığında kanun yoluna başvuru süresinin Mahkeme tarafından hatalı gösterilmesinin sonuçlarına başvuru katlanmak zorunda bırakılması sonucunu doğuran istinaf dairesinin yorumunun başvuru üzerinde ağır bir yüke sebep olduğu, başvuru katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla orantısız olduğu, dolayısıyla müdahalenin ölçülü olmadığı” gerekçeleriyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Bkz. S.S. Doruk Kent 91 Konut Yapı Kooperatifi, AYM B. No: 2018/8293, 8/12/2022; Rahmer Temizlik Otelcilik Turizm Seyahat İnşaat Taahhüt Kuyumculuk Emlakçılık İthalat İhracat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., AYM B. No: 2017/21973, 11/12/2019.

¹⁴⁸ YILMAZ, Ejder, “Hukuk Muhakemeleri Kanununda Süreler”, Prof. Dr. Aydın Zevkililer’e Armağan, cilt III, İzmir 2013, s. 3172.

¹⁴⁹ Temyiz edilebilecek uyuşmazlık türleri için bkz. İYUK md. 46.

¹⁵⁰ Bkz. İYUK md. 48/6.

yollarında incelenebilir, yanlış tespit yapıldığının anlaşılması halinde kanun yolu incelemesine geçilebilir.¹⁵¹

İYUK'un "kararlarda bulunacak hususlar" başlıklı 24. maddesinde kanun yollarına ilişkin bir hüküm bulunmasa da Anayasa'nın 40/2. maddesinde düzenlenen "Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır" biçimindeki Devlete pozitif bir yükümlülük yükleyen¹⁵² hüküm uyarınca bir devlet organı olan mahkemelerin de kararlarda,¹⁵³ kararın kanun yoluna açık olup olmadığı, açık ise kanun yolunun türü, başvurulacak merci ve başvuru süresini açıkça belirtilmesi gerekir.¹⁵⁴

İYUK'a karşılık CMK'da, yer verilen Anayasa hükmü uyarınca, "Kararların gerekçeli olması" başlıklı 34. maddesinde "Kararlarda, başvurulabilecek kanun yolu, süresi, mercii ve şekilleri belirtilir" hükmüne yer verilmiş, aksi halde ilgilinin kusursuz sayılacağı belirtilmiştir.¹⁵⁵ Benzer biçimde HMK'da da "Hükmün kapsamı" başlıklı 297. maddede de "(1) Hüküm "Türk Milleti Adına" verilir ve bu ibareden sonra aşağıdaki hususları kapsar: ... ç) Hüküm sonucu, yargılama

---

¹⁵¹ "... ilk derece mahkemesi veya istinaf mahkemesinin verdiği kararın kesin olduğu hususunda yaptığı tespitin yargı denetimi dışında olmadığına, bunlara karşı bir üst kanun yoluna müracaat edilmesinin mümkün olduğunun altı çizilmelidir. Yukarıda değinilen mevzuat hükümleri ilk derece ve istinaf mahkemelerinin kesin olarak verdikleri kararlara karşı istinaf/temyiz dilekçesi sunulmasını ve bu dilekçenin reddi hâlinde dilekçe ret kararına karşı kanunlarda öngörülen süre içinde üst kanun yoluna müracaat edilmesini mümkün kılmaktadır. Böylelikle üst kanun yolu mercii bir alt derece mahkemesinin kararın kesinliğine dair tespitinin usul kanunlarına uygun olup olmadığını inceleyecek ve alt derece mahkemesinin değerlendirmesini isabetli görmediği takdirde dilekçe ret kararını kaldırarak kanun yolu isteminin esasını inceleyebilecektir." Bkz. Umut Öztürk, AYM B. No: 2017/37079, 29/9/2021.

¹⁵² ŞİRİN, Türkiye'de Anayasa Şikâyeti (Bireysel Başvuru) İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi ve Almanya Uygulaması ile Mukayeseli Bir İnceleme, s. 503.

¹⁵³ AKINCI, s. 165.

¹⁵⁴ AKYILMAZ, SEZGİNER, KAYA, Türk İdari Yargılama Hukuku, s. 682.

¹⁵⁵ Bkz. CMK md. 40/2.

giderleri ile taraflardan alınan avansın harcanmayan kısmının iadesi, varsa kanun yolları ve süresini” hükmüne yer verilmiştir.

Anayasa Mahkemesi de kararda kanun yolu ve süresinin doğru bir biçimde gösterilmemesi halinde mahkemeye erişim hakkının¹⁵⁶ ihlal edilebileceğini belirtmiştir.¹⁵⁷

Kanun yolu fonksiyonunun tam anlamıyla yerine getirilebilmesi için uyuşmazlıkların önemi yönünden derecelendirme yapılarak önemli sayılan türdekilere karşı kanun yollarına gidilebilmesi gerektiği; bütün kararların kanun yollarının tümünde incelenmesi öngörüsünde, anılan mekanizma işlemez hale geleceğinden, önemi az olduğundan önemsiz sayılabilecek kararlardaki olası hukuka aykırılıklara bu nedenle göz yumulabileceği savunulmuştur.¹⁵⁸

Kanun yolu aleyhindeki bazı görüşlere göre, kanun yoluna başvurulması, yargılamanın uzaması¹⁵⁹ ve yargılama masraflarının artmasını beraberinde getirecektir.¹⁶⁰ Bu nedenle yargılamaların uzamaması, masrafların artmaması için bazı uyuşmazlıklarda verilen nihai kararlara karşı kanun yolları başvurusu öngörülmemiştir. Bu durum da kanun yollarına başvurmanın mutlak bir hak olmadığını göstermektedir. Diğer bir anlatımla, bazı türden uyuşmazlıklara ilişkin mahkeme kararlarına karşı kanun yoluna başvurulamazken bazılarında karşı bir basamaklı ya da iki basamaklı kanun yolu öngörülmüştür. Bu durumda, kanun

---

¹⁵⁶ “... Mahkemeye erişim hakkı bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir ... Öte yandan mahkemeye erişim hakkı ilk derece mahkemesine dava açma hakkının yanı sıra itiraz, istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise anılan yollara başvurma hakkını da içerir” Bkz. Yasin Şimşek, AYM B. No: 2017/37390, 29/9/2021.

¹⁵⁷ Bkz. Kommersan Kombassan Mermer Maden İşletmeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri, AYM B. No: 2013/7114, 20/1/2016.

¹⁵⁸ KUNTER, s. 1011.

¹⁵⁹ KUNTER, s.1010.

¹⁶⁰ PEKCANITEZ, ATALAY, ÖZEKES, s. 462.

yolunun tamamen kapalı olması ya da sadece bir basamak olarak öngörülmesi biçimindeki kısıtlar ile temyiz yolu öngörülmediğinden istinafta kesinleşen kararlar nedeniyle ülke çapında benzer uyuşmazlıklara ilişkin kararlarda farklı içtihatların gelişebilmesi nedenleriyle kanun yollarına başvurabilme konusunda davanın taraflarının adil yargılanma haklarının ihlal edilip edilmediği gündeme gelebilecektir.

Yargılama hukuku sistemlerinde; uyuşmazlığın konusu, parasal değeri, cezanın türü ve sınırı gibi ölçütlerle öngörülen dar anlamdaki başvurulabilecek kanun yolları sayısına göre yargılamanın iki veya üç aşamalı ya da dereceli olduğundan, kanun yolunun öngörülmemesi halinde ise tek aşamalı ya da dereceli yargılamadan söz edilir. AİHS’de, medeni veya idari yargılamada zorunlu olarak iki dereceli yargılama sistemi öngörülmemiştir.¹⁶¹ Diğer bir anlatımla, Sözleşme ile kanun yoluna başvuruda bulunma hakkı güvence altına alınmamıştır. Bununla birlikte devletlerce, kendi takdirlerinde olmak üzere kanun yollarının tanındığı durumlarda, öngörülen kanun yolu yargılama usulleri ve kanun yoluna başvurmadaki sınırlamalar da adil yargılanma hakkı kapsamındadır.¹⁶²

AİHM de adil yargılanma hakkı gereklerinin tam anlamıyla yerine getirildiği ilk derece yargısını yeterli görmekle De Cubber v. Belçika davasında, iki ya da üç dereceli bir yargı sistemi öngörülse de asıl olanın ilk derece yargılamasındaki adil yargılanma hakkı gereklerinin tam olarak yerine getirilmesi olduğunu belirtmiştir.¹⁶³ Öte yandan medeni ve idari yargılamaya ilişkin uyuşmazlıklar yönünden AİHS’de, devletlere istinaf ya da temyiz mercilerinin bulunduğu

---

¹⁶¹ DOĞRU, NALBANT, s. 610; Bkz. Ali Atlı, AYM B. No: 2013/500, 20/3/2014; GÜLAN, Ülkemizde Kanuni Düzenlemeleri Sonrasında İstinaf Kanun Yolu Hakkında Yeniden ve Farklı Düşünmek, s. 25.

¹⁶² İNCEOĞLU, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme, s. 221; GÖLCÜKLÜ, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Adil Yargılama, s. 202; KALABALIK, Halil, İnsan Hakları Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013, s. 515; Bkz. Bayar ve Gürbüz v. Türkiye, B. No: 37569/06, 27/11/2012; Delcourt v. Belçika, B. No: 2689/65, 17/1/1970; Ali Atlı, AYM B. No: 2013/500, 20/3/2014.

¹⁶³ AKINCI, s. 35.

dereceli yargılanma sistemine ilişkin bir düzeni tesis etme şartı bulunmasa da belirtildiği üzere adil yargılanma hakkı, yargı sisteminde mevcut olan üst derece yargı yerlerindeki görülen davalar için de geçerli olacaktır.¹⁶⁴

AİHS’de medeni ya da idari yargılamaya ilişkin olarak dereceli yargılamayı zorunlu kılan bir hüküm olmasa da¹⁶⁵ Avrupa Konseyi’nin Hukuki ve Ticari Davalarda Temyiz Sistemleri ile Usullerinin İşleyişinin Geliştirilmesi Hakkında Üye Devletlere Yönelik 07/02/1995 tarihli ve R(95) 5 sayılı Tavsiye Kararı¹⁶⁶ ile anılan kapsamdaki davalar yönünden de dereceli yargılamanın öngörülmesi tavsiye edilmiştir.¹⁶⁷

Sözleşme’ye Ek 7. No’lu Protokol’ün¹⁶⁸ “Cezai konularda iki dereceli yargılanma hakkı” başlıklı 2. maddesindeki

“1. Bir mahkeme tarafından cezai bir suçtan mahkum edilen her kişi, mahkumiyet ya da ceza hükmünü daha yüksek bir mahkemeye yeniden inceletme hakkını haiz olacaktır. Bu hakkın kullanılması, kullanılabilme gerekçeleri de dahil olmak üzere, yasayla düzenlenir. 2. Bu hakkın kullanılması, yasada düzenlenmiş haliyle az önemli suçlar bakımından ya da

¹⁶⁴ Bkz. Andrejeva v. Letonya B. No: 55707/00, 18/2/2009 karar için bkz. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-118819>; Bkz. Emine Karagülmez, AYM B. No: 2013/3673, 11/12/2014; GÜLAN, Ülkemizde Kanuni Düzenlemeleri Sonrasında İstinaf Kanun Yolu Hakkında Yeniden ve Farklı Düşünmek, s. 25.

¹⁶⁵ ALANGOYA, Yavuz, “Kanun Yolunun Anayasal Temeli ve HUMK m. 427 Hükmü ile Kanun Yolu Kapatılmış Olan Kararlara Karşı Kanun Yoluna Müracaat İmkani”, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı, Ankara, 2004, s. 19.

¹⁶⁶ <https://www.anayasa.gov.tr/media/3660/cmrec19955trappealincivilcommercial.pdf> E.T.: 20/10/2023

¹⁶⁷ YILMAZ, İstinaf, s. 23.

¹⁶⁸ Protokol 22 Kasım 1984 tarihinde imzaya açılmış ve 1 Kasım 1988 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye, Protokol’ü 14 Mart 1985 tarihinde imzalamıştır. Protokol’ün onaylanmasına ilişkin 10 Mart 2016 tarih ve 6684 sayılı Onaya Kanunu, 25 Mart 2016 tarih ve 29664 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. 7 Numaralı Protokol’ün onaylanmasını kararlaştıran 28 Mart 2016 tarih ve 2016/8717 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Protokol’ün resmi Türkçe çevirisi ise 8 Nisan 2016 tarih ve 29678 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Onay belgelerinin 2 Mayıs 2016 tarihinde Avrupa Konseyi Genel Sekreterliği’ne tevdi edilmesiyle Protokol, Türkiye bakımından 1 Ağustos 2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

ilgilinin birinci derece mahkemesi olarak en yüksek mahkemede yargılandığı veya beraatini müteakip bunun temyiz edilmesi üzerine verilen mahkumiyet hallerinde istisnaya tabi tutulabilir.”

hükmü¹⁶⁹ ile cezai konularda kanun yollarına başvurulması kural olarak güvence altına alınmıştır.¹⁷⁰ Üst mahkemenin istinaf ya da temyiz incelemesi yapacak olmasının takdiri iç hukuka bırakılmıştır.¹⁷¹

Protokol’de yer alan “daha az önemli suçlar”ın neler olduğu iç hukuka bırakılmakla, anılan düzenlemenin gerekçesinde, suç ile öngörülen cezanın hürriyeti bağlayıcı olup olmaması ölçütünden bahsedilmiştir.¹⁷²

Türkiye’nin de taraf olduğu Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin 14. maddesinin beşinci fıkrasında da “Bir suçtan hüküm giyen herkes, mahkumiyet ve cezanın yasalara uygun olarak daha yüksek bir yargı organınca yeniden incelenmesi hakkına sahip olacaktır” biçiminde, benzer bir kurala yer verilmiştir.¹⁷³

Bilindiği üzere cezai nitelikteki hükümler yalnızca ceza kanunlarında yer almamaktadır.¹⁷⁴ Bu sebeple bir hükmün ceza normu olup olmadığının tespiti; hükmün düzenlendiği kanunun ismine göre değil, hükmün içeriğine bakılarak yapılması gerekmektedir. Bir hükmün ceza normu olduğu, hükümde emredici bir kuralın varlığı ile kurala uyulmaması sonucu öngörülen cezai yaptırımın

¹⁶⁹ Ek 7 No’lu Protokol’ün resmi Türkçe çevirisi için bkz. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/04/20160408-2.pdf> E.T.: 20/10/2023

¹⁷⁰ GÖZÜBÜYÜK, Şeref, GÖLCÜKLÜ, Feyyaz, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, 5. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2004, s. 312; Bkz. AYM, E.2018/71, K.2018/118, 27/12/2018.

¹⁷¹ BİRTEK, s. 97; PEHLİVAN, s. 972.

¹⁷² KUNTER, s. 1012.

¹⁷³ <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/ProfessionalInterest/ccpr.pdf> E.T.: 20/10/2023

¹⁷⁴ TOROSLU, Nevzat, Ceza Hukuku, Savaş Yayınevi, Ankara, 2005, s. 17.

bulunmasından anlaşılmaktadır.¹⁷⁵ Söz konusu cezai yaptırımdan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 45. maddesinde¹⁷⁶ sayılan ve ceza mahkemelerince ceza muhakemesi usulüne göre verilen kamusal zarar veya kötülük anlaşılması gerekmektedir.¹⁷⁷ Buna göre suç, kanunlarda emredici olarak düzenlenip ceza tehdidi olarak hapis ya da adli para cezası öngörülen kurala aykırı davranış olarak tanımlamalıyız. Bu sayede suç, ceza tehdidi olarak hapis ya da adli para cezası dışında yaptırımlar öngören diğer kurala aykırılıklardan ayırabiliriz.¹⁷⁸ Diğer bir anlatımla, anılan sınırlama ile kurala aykırı davranış karşılığında öngörülen idari para cezası, belli meslek ya da sanatın icrasının yasaklanması, verilen iznin, ruhsatın veya sürücü ehliyetinin geri alınması gibi toplumsal düzenin korunması için bireyin uyarılması mahiyetindeki idarece uygulanan cezaların, bir suça ilişkin öngörülen cezalardan ayırt edilebilmesi sağlanacağından, eylem karşısındaki öngörülen cezanın türüne göre, kanun koyucunun bu yöndeki iradesi de anlaşılabilir.¹⁷⁹

Protokol'de geçen "cezai konular" ifadesi, yalnız herhangi bir suça ya da ceza normuna ilişkin olarak dar bir biçimde yorumlanmamalıdır.¹⁸⁰ Bu nedenle bir isnadın değerlendirilmesine ilişkin yargılama olarak kabul edilen idari yargı veya hukuk yargısına ait uyuşmazlıklara yönelik ileri sürülen suçların ve cezaların kanuniliği ilkesinin ihlali gibi iddialar da ceza yargılamasına ilişkin güvenceler

---

¹⁷⁵ TOROSLU, Ceza Hukuku, s. 17 vd.

¹⁷⁶ Md. 45; (1) Suç karşılığında uygulanan yaptırım olarak cezalar, hapis ve adli para cezalarıdır.

¹⁷⁷ HAFIZOĞULLARI, Zeki, Ceza Normu, Ankara, 1996, s. 218.

¹⁷⁸ ARTUK, Mehmet Emin, GÖKCEN, Ahmet, ALŞAHİN, M. Emin, ÇAKIR, Kerim, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 17. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023, s. 274- 275; OĞURLU, Yücel, İdari Yaptırımlar Karşısında Yargısal Korunma, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2000, s. 42.

¹⁷⁹ MAHMUTOĞLU, Fatih Selami, Kabahatleri Suç Olmaktan Çıkarma Eğilimi ve Düzene Aykırılıklar Hukukunda (İdari Ceza Hukukunda) Yaptırım Rejimi, İstanbul, 1995, s. 129.

¹⁸⁰ İNCEOĞLU, Sibel, ARAT, Nilay, DUYMAZ, Erkan, İdari Yargıda Adil Yargılanma Hakkına İlişkin Emsal Kararlar, 2022, s. 24; CAN, Neslihan, "Adil Yargılanma Hakkı Işığında Denetim Muhakemesine Başvuru Hakkı", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 24, Sayı 2, Aralık 2018, s. 770.

bağlamında adil yargılanma hakkı,¹⁸¹ dolayısıyla Protokol'de öngörülen dereceli yargılanma hakkı kapsamında değerlendirme yapılabilecektir.¹⁸² Sürücü ehliyetinin alınması, komşuluk hukukuna ya da sosyal güvenlik mevzuatına aykırılık gibi nedenlerle öngörülen idari yaptırımlar,¹⁸³ vergi yaptırımları¹⁸⁴ bu kapsamda değerlendirilebilir.¹⁸⁵

AİHM de eylemin ve öngörülen cezanın niteliği, derecesi ve sınıflandırılması gibi ölçütlerle ceza hukuku niteliği taşıdığı anlaşılan idari işlemlerle, daha önce ceza hukuku kapsamında suç olan ancak devletlerce idare hukuku alanında yeniden düzenlenerek suç olmaktan çıkarılan ve karşılığında idari yaptırım öngörülen eylemlere ilişkin davalarda ceza hukuku kapsamındaki adil yargılanma hakkı güvencelerinin devam edeceğini ifade etmiştir.¹⁸⁶

Anayasa'da da

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz.”

¹⁸¹ ÇIRAK, Ezgi, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Adil Yargılanma Hakkının Uygulama Alanı”, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan, C.21, Özel S., 2019, s. 1022.

¹⁸² Turgut Öztürk, AYM B. No: 2016/6023, 10/10/2019.

¹⁸³ DOĞRU, NALBANT, s. 618.

¹⁸⁴ TANER, Selda, “Vergi Yargısında İstinaf Üzerine Bir Değerlendirme”, TBB Dergisi, 2018 (136), s. 201; Ceza mahkumiyetine ilişkin olmamaları nedeniyle vergi cezaları da dahil idari yaptırımların bu kapsamda değerlendirilemeyeceğine ilişkin görüş için bkz. SARIASLAN, Osman, “Vergi Yargısının Yapısal Sorunları ve İstinaf Süreciyle Birlikte Çözümlemesi Gereken Yeni Sorun Alanları”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 10, Sayı: 37 (Ocak 2019), s. 296.

¹⁸⁵ Anılan kapsama ilişkin örnek AİHM ve Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. İNCEOĞLU, ARAT, DUYMAZ, s. 24 vd.

¹⁸⁶ AİHM'in örnek Engel ve Diğerleri v. Hollanda, Öztürk v. Almanya, Garyfallou AEBE v. Yunanistan, Paykar Yev Haghtanak Ltd. v. Ermenistan kararları bkz. ZRVANDYAN, s. 23 vd.

biçiminde düzenlenen¹⁸⁷ hak arama özgürlüğü, anılan maddede özel bir sınırlama öngörülmemesine rağmen,¹⁸⁸ Anayasa'nın 141. maddesindeki "Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir" hükmü uyarınca, yargı denetiminin de bir sonu bulunması gerektiğinden,¹⁸⁹ mutlak yani sınırsız bir hak da olmadığından,¹⁹⁰ bu kapsamdaki kanun yollarına başvuru hakkı da mutlak, diğer bir anlatımla, sınırsız değildir.¹⁹¹ Ancak hakkın kullanımına ilişkin getirilecek sınırlamalar da amaca uygun, amaçla orantılı olmalı ve söz konusu sınırlamalarla hakkın özüne dokunulmamalıdır.¹⁹²

Konuyla ilgili olarak AİHM de *Ashingdane v. Birleşik Krallık* kararında, bireyler ve toplum için zaman ve mekâna göre kanunla ortaya konabilecek sınırlamalara

---

¹⁸⁷ Bkz. AY md. 36.

¹⁸⁸ "... Anayasa'nın 36. maddesinde, hak arama özgürlüğü için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte, bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunduğu kabul edilmektedir. ... Dava açma hakkının kapsamına ve kullanım koşullarına ilişkin bir kısım düzenlemelerin hak arama özgürlüğünün doğasından kaynaklanan sınırları ortaya koyan ve hakkın norm alanını belirleyen kurallar olduğu açıktır. Ancak bu sınırlamalar Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvencelere aykırı olamaz" Bkz. Özkan Şen, AYM B. No: 2012/791, 7/11/2013.

¹⁸⁹ ALANGOYA, "Kanun Yolunun Anayasal Temeli ve HUMK m. 427 Hükmü ile Kanun Yolu Kapatılmış Olan Kararlara Karşı Kanun Yoluna Müracaat İmkani" s. 30; AYDINOĞLU, Zeynep Nihal, "İstinaf Kanun Yolunun İdari Yargılama Usulüne Başlıca Etkileri", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl:9, Sayı:34 (Nisan 2018), s. 394.

¹⁹⁰ GÖZÜBÜYÜK, GÖLCÜKLÜ, s. 278; İNCEOĞLU, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme, s. 215; YILDIRIM, M. Kamil, GÜL, Mehmet Akif, "Küçük Uyuşmazlıkların (Small Claims)' Kendine Özgü Bir Prosedür Dâhilinde Çözülmesine İlişkin Düşünceler", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 27, Sayı 2, Aralık 2021, s. 1335; Ayrıca bkz. *De Geouffre De La Pradelle v. Fransa* B.No: 12964/87 16/12/1992; <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-57778> E.T.: 15/11/2023

¹⁹¹ Bkz. *Sefer Yılmaz ve Meryem Yılmaz v. Türkiye*, B. No: 611/12, 17/11/2015; *Eşim v. Türkiye*, B. No: 59601/09, 17/9/2013; *Edificaciones March Gallego S.A. v. İspanya*, B. No: 28028/95, 19/2/1998.

¹⁹² GÖZÜBÜYÜK, GÖLCÜKLÜ, s. 278; Bkz. *Sefer Yılmaz ve Meryem Yılmaz v. Türkiye*, B. No: 611/12, 17/11/2015; *Eşim v. Türkiye*, B. No: 59601/09, 17/9/2013; *Edificaciones March Gallego S.A. v. İspanya*, B. No: 28028/95, 19/2/1998.

ilişkin düzenlemelerin sözleşmecî devletlerin takdirinde olduğu,¹⁹³ nihai değerlendirme Mahkemece yapılsa da bu konuda en iyi siyasanın ne olduğunu empoze hakkının bulunmadığı belirtilmiştir.¹⁹⁴ Bununla birlikte Mahkemece, getirilen kısıtlamaların, hakkın özünü ortadan kaldıracak biçimde kişinin mahkemeye erişimini engellememesi, kısıtlama ile meşru bir amaç güdüldüğü takdirde ise amaç ile başvurulmuş araçlar arasında makul bir orantı olması gerektiğine işaret edilmiştir.¹⁹⁵

Hukumumuzda da temel hak ve hürriyetlerin ne şekilde sınırlanabileceği Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilmiştir;

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz”.

Buna göre, mahkemeye erişim hakkı, ancak meşru bir amaç güdüldüğü, hakkın özüne zarar verilmediği ve meşru amaç ile araç arasında makul bir orantının, ölçülülüğün bulunması hâlinde kanunla sınırlandırılabilir.¹⁹⁶

Anılan çerçevede, usul hukuku sitemlerinde, bazı uyuşmazlıklar için kanun yolunun kapalı olması, bazıları için iki dereceli, bazıları için de üç dereceli

¹⁹³ Örnek kararlar için bkz. García Manibardo v. İspanya, B. No. 38695/97, 15/2/2000; Mortier v. Fransa, B. No. 42195/98, 31/7/2001.

¹⁹⁴ AKINCI, s. 143.

¹⁹⁵ YILDIRIM, GÜL, s. 1336; benzer kararlar için bkz. Stubbings ve diğerleri v. Birleşik Krallık, B. No. 22083/93, 22095/93 22/10/1996; Guérin v. Fransa, B. No: 51/1997/835/1041 29/07/1998.

¹⁹⁶ YILDIRIM, GÜL, s. 1336; AKİL, İstinaf Kavramı, s. 255 vd.; SEVİNÇ, Ekin, “İdari Yargılama Hukukunda Kanun Yoluna Başvuru Hakkının Anayasal Güvenceye Sahip Olması Bakımından Ele Alınması”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XXIV, Y. 2020, S. 3, s. 440.

yargılama sistemi öngörülebilir.¹⁹⁷ Ülkemizde de uyuşmazlığın konusu, parasal değeri, cezanın türü ve ağırlığı¹⁹⁸ gibi ölçütlerle, ilgili uyuşmazlık üzerine bir kanun yolunun bulunup bulunmadığı, bulunuyorsa başvurulabilecek kanun yollarının sayısı kanunla belirlenmiştir.¹⁹⁹ HMK ve İYUK'da uyuşmazlığın miktarı veya değeri, CMK'da ise adli para cezasının sınırı kanun yoluna başvurulabilme ölçütüdür.²⁰⁰ Bu durumda, parasal sınırın altında kalan uyuşmazlıklar yönünden tek dereceli yargılama öngörüldüğünden ilk derece mahkemesince verilen kararlar kesin nitelikte olacaktır.²⁰¹ Değere dayalı temyiz sistemi de denilen²⁰² bu sistemdeki amaç, göreceli olarak düşük değerde veya öngörülen cezanın türü ve miktarı yönünden daha hafif olmaları nedeniyle daha az önemli²⁰³ olduğu kabul

¹⁹⁷ ATALAN, Mustafa, "Türk Ceza Yargılamasında İstinaf Mahkemesi Kararlarının Kesin Niteliği ve Kanun Yollarına Başvuru", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 53, 2023, s. 50.

¹⁹⁸ SARIGÜL, Ali Tanju, Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf, Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 332, Ankara, 2017, s. 17.

¹⁹⁹ Bkz. örn. HMK md. 341 vd.; CMK md. 267 vd.; İYUK md. 45 vd.

²⁰⁰ Bkz. HMK md. 341/2; CMK md. 272/3; İYUK md. 45/1.

²⁰¹ AKYILDIZ, Ali, "İstinafa İlkesel Bakmak", Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 147. Yıl, s. 24.

²⁰² ÖZTEK, HUMK m.427'deki Kesinlik Sınırının Temyiz Kanun Yolunun Amacı Bakımından Değerlendirilmesi ve Anayasa Mahkemesinin 10.1.1986 Tarihli Kararı, s. 63.

²⁰³ Anayasa Mahkemesi, somut norm denetimine ilişkin bir kararındaki "...İtiraz konusu kuralda, ceza mahkemelerince sonuç olarak hükmedilen ikimilyar liraya kadar adli para cezalarına ilişkin hükümlerin temyiz edilemeyeceği belirtilmektedir. Söz konusu kuralla, verilen cezanın doğrudan ya da kısa süreli hapis cezasından çevrilen adli para cezası olup olmadığı dikkate alınmaksızın, yalnızca sonuç olarak hükmedilen ceza miktarını esas alınmıştır. Yasakoyucunun ceza mahkemelerinden verilen kararların bir kısmına temyiz yolunu kapatmadaki amacının tüm kararların Yargıtay incelemesine tabi tutulması durumunda Yargıtayın iş yükünün artacağı ve sonuçta yargılamanın yavaşlayacağı düşüncesi olduğu açıktır. Bir başka ifade ile yasakoyucu, önemsiz sayılabilecek bazı suçlardan ötürü verilen kararlara karşı temyiz yoluna başvurulmasına yasa ile sınır getirmiştir. Ceza adalet sisteminde 'önemsiz sayılabilecek suçlar' kategorisi içerisinde mütalaa edilebilmeleri mümkün bulunan doğrudan para cezası verilmesini gerektiren suçlar için öngörülen temyiz edilebilme sınırının, paranın bugünkü satın alma gücü karşısında adalet duygusunu rencide edecek veya hukuk devleti kavramıyla bağdaşmayacak sonuçlara yol açacak boyutta bulunmaması nedeniyle, itiraz konusu kuralın doğrudan hükmedilen adli para cezaları yönünden Anayasa'nın 2., 36., 141. ve 142. maddelerine aykırı bir yönü bulunmamaktadır. Buna karşılık, hapis cezasını gerektiren suçları ve dolayısıyla da bu suçlardan ötürü verilen adli para cezalarını 'önemsiz' olarak kabul etmek mümkün değildir. Nitekim, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Ek 7 numaralı protokolünün 2. maddesinde iki dereceli yargılanma hakkının istisnası olarak gösterilen 'az önemli suçlar' ya da 'hafif suçlar' tabirinin, aynı

edilen bu davalarla istinaf mercilerinin iş yükünü²⁰⁴ artırmamak²⁰⁵ ve anılan türdeki davalar yönünden hızlı karar verilmiş olmasını sağlamaktır.²⁰⁶ Öte yandan bu tür kesin kararlara karşı, şartları taşınması halinde bireysel başvuru yoluna başvurulabilmesi de büyük önem taşımaktadır.²⁰⁷

Bölge idare mahkemesi nezdinde yargılama yapılmasının yeterli olmadığı, verilen hükmün bir başka yargı mercii tarafından da denetlenmesi gerektiği, kesin olarak verilen karara karşı temyiz yolunun kapalı olmasının hak arama özgürlüğü ile

Sözleşme'nin maddeye ilişkin açıklamasında suçun cezasının hapis cezasını gerektirip gerektirmeyeceğine bakılarak saptanması gerektiğinin ifade edilmesi karşısında, itiraz konusu kuralla getirilen düzenlemenin hapis cezasından çevrili adli para cezaları bakımından adil yargılanma hakkıyla bağdaşmadığı açıktır. Diğer taraftan, hapisten çevrilen adli para cezalarına ilişkin mahkumiyet kararlarının mevzuatımızda hükümlü bakımından dolaylı olarak hak yoksunluğu sonucunu doğurabilecek suçlara ilişkin olması durumunda, sanıkların bu kararları temyiz edememesi hakkaniyete aykırı bir takım sonuçlara da yol açabilecektir. Örneğin hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik veya güveni kötüye kullanma suçlarında, malın değerinin azlığı, etkin pişmanlık veya diğer cezai indirim nedenlerinin uygulanması sonucunda, sonuç olarak hükmedilecek hapisten çevrili adli para cezalarının temyiz edilebilirlik sınırının altında kalma olasılığı mevcuttur. Bu durumda, temyiz sınırının altında kalan hapisten çevrili bir adli para cezasına mahkum olan kişi devlet memuru olamayacak, milletvekili seçilemeyecek veya bir siyasi partiye üye olamayacaktır. Kişi hakkında böylesi ağır sonuçlar doğurabilecek bir suçtan dolayı verilecek mahkumiyet kararını önemsiz veya hafif saymaya olanak bulunmadığı gibi, korunan hukuki yarar ve yasakoyucuya tanınan takdir yetkisi birlikte değerlendirildiğinde, söz konusu düzenlemenin adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle de bağdaşmadığı açıktır. Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kuralla yalnızca sonuç olarak hükmedilen adli para cezası esas alınarak, hapisten çevrili adli para cezalarının nitelikleri ve kişi bakımından sonuçları göz ardı edilerek, bunları da kapsayacak biçimde temyiz yoluna getirilen parasal sınır, Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırıdır. Kuralın iptali gerekir.” biçimindeki gerekçe ile 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 305. maddesinin ikinci fıkrasının (1) numaralı bendinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir. Anılan kararla Anayasa Mahkemesince, hapis cezasından çevrilen adli para cezaları daha az önemli olarak görülmemiştir. Bkz. AYM, E.2006/65, K.2009/114, 23/07/2009.

²⁰⁴ İş yükü için bkz. https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/29032023141410adalet_ist-2022cal%C4%B1sma100kapakl%C4%B1.pdf E.T.:30/12/2023

²⁰⁵ YILDIRIM, Ramazan, “Türkiye’de İstinaf Uygulamasının İdari Yargıya Etkileri”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 147. Yıl, s. 36; YILDIRIM, AŞİT, s. 874.

²⁰⁶ SÖYLER, Yasin, YILMAZ, Muhammet, “Temyiz Kanun Yolunda Uygulanan Parasal Sınırın Her Yıl Artırılmasının Görülmekte Olan İdari Davalara Etkisi”, SÜHFD., C. 29, S. 3, 2021 s. 2134.

²⁰⁷ AKİL, İstinaf Kavramı, s. 238.

hükmün denetlenmesini talep etme hakkını ihlal ettiği gerekçesiyle yapılan bireysel başvuruda²⁰⁸ Anayasa Mahkemesi;

“...Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir ... Dolayısıyla medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyuşmazlıklar yönünden hükmün denetlenmesini talep etme hakkı Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanının dışında kalmaktadır. ... bir suç isnadının değerlendirilmesine ilişkin yargılama olarak kabul edilen idari yargı veya hukuk yargısına ait uyuşmazlıklara yönelik ileri sürülen suçların ve cezaların kanuniliği ilkesinin ihlali gibi iddialar ceza yargılamasına ilişkin güvenceler bağlamında değerlendirmeye alınabilmektedir. Bu perspektiften konu ele alındığında ceza hukukunun çekirdek alanında bulunmamakla birlikte bir suç isnadı içerdiği kabul edilen uyuşmazlıklara yönelik olarak ileri sürülen hükmün denetlenmesini talep etme hakkının da suç ve cezalara ilişkin Anayasa ve Sözleşme'de yer alan güvencelerin sağlanması bağlamında ortak koruma alanı içinde kaldığını söylemek mümkündür. Somut bireysel başvuruya konu yargılama sürecinin suç ve cezalara ilişkin güvenceler kapsamında değerlendirilebilecek şekilde ceza yargılamasına veya bir suç isnadına ilişkin bulunmadığı”

gerekçesiyle, hükmün denetlenmesini talep etme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Kararla, AİHS'de yer almadığı için idari yargıya ilişkin, dereceli yargılanma veya hükmün denetlenmesini talep etme hakkının ihlaline ilişkin iddialardan, suç ve cezalara ilişkin güvenceler dâhilinde olduğu kabul edilen yaptırımlara/işlemlere ilişkin olanlar haricinde olanların bireysel başvuru konusu yapılamayacağı belirtilmiştir.

Yargılamanın iki ve/veya üç dereceli olup olmayacağı halinde ise HMK ve İYUK'da uyuşmazlığın miktarı veya değeri yanında davanın konusu, CMK'da ise hapis cezasının sınırı yanında belli karar ve suçlar ölçüt olarak kabul edilmiştir.²⁰⁹ Örneğin idari yargılama hukukunda, konusu kamu görevinden çıkarılmaya ilişkin işlem olan davalarda üç dereceli yargılama öngörülmüşken konusu belli bir meslekten, kamu görevinden veya öğrencilik statüsünden çıkarılma sonucunu

²⁰⁸ Bkz. Turgut Öztop, AYM B. No: 2016/6023, 10/10/2019.

²⁰⁹ Bkz. HMK md. 362; CMK md. 286; İYUK md. 46.

doğurmayan disiplin cezası işlemi olan davalarda iki dereceli yargılama öngörülmüştür. Yine ivedi ve merkezî ve ortak sınavlara ilişkin yargılama usullerine²¹⁰ ilişkin uyuşmazlıklarda da iki dereceli yargılama öngörülmüştür. Ancak söz konusu uyuşmazlıklara ilişkin davalarda istinaf kanun yoluna başvurulamaz.²¹¹ Bu duruma “sıçramalı temyiz” de denilebilir.²¹² Görüldüğü üzere bu tür uyuşmazlıklarda verilen kararlara karşı, istinaf yolu atlanarak doğrudan temyiz yoluna gidilmektedir. İvedi ve merkezî ve ortak sınavlara ilişkin yargılama usullerinde, istinaf kanun yoluna başvurulamaması, eşitlik ilkesi ve hak arama özgürlüğünün ihlali gerekçesiyle eleştirilmiştir.²¹³

Kural olarak mahkemelerin her türlü kararına değil, kanun yolları açık olan nihai kararlarına karşı (dar anlamda) kanun yollarına başvurulabilir.²¹⁴ Dolayısıyla önceki ara karar niteliğindeki belge isteme, kesif, bilirkişi incelemesi yaptırılması gibi kararlardaki hukuka aykırılık iddiaları ancak nihai kararlar kanun yollarında gerekçe olarak ileri sürülebilir.²¹⁵ Örneğin CMK'nın 287. maddesinde düzenlenen “Hükümden önce verilip hükme esas teşkil eden veya başkaca kanun yolu öngörülmemiş olan mahkeme kararları da hükümlerle beraber temyiz olunabilir.” hükmü uyarınca, temyize tabi bir yargılamada sanığın tercüman atanmasına

---

²¹⁰ Bkz. İYUK md. 20/A, 20/B.

²¹¹ Bkz. İYUK md. 45/8.

²¹² ÇAĞLAYAN, Ramazan, “İdari Yargıda İstinaf Uygulamasındaki Bazı Sorunlar Üzerine Düşünceler”, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt: 14, Sayı: 160, Aralık 2019, s. 2287.

²¹³ KASAPOĞLU TURHAN, Mine, “İdari Yargıda İvedi Yargılama Usulü” Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 2015, Sayı 3, s. 209.

²¹⁴ ÖZTEK, HUMK m.427'deki Kesinlik Sınırının Temyiz Kanun Yolunun Amacı Bakımından Değerlendirilmesi ve Anayasa Mahkemesinin 10.1.1986 Tarihli Kararı, s. 62.

²¹⁵ TAN, s. 1079; KARAHANOĞULLARI, İdari Yargı İdarenin Hukuka Zorlanması (Yargı Kararlarına Dayalı Bir İnceleme), s. 713; Alman hukukundaki gibi bazı ara kararlarına kanun yolu açılabilmesi yönündeki görüş için bkz. YILDIRIM, Kanun Yolu Olarak İstinaf, s. 316.

ilişkin talebinin reddedilmesi de ancak hükümlerle birlikte temyiz konusu edilebilecektir.²¹⁶

İYUK'da düzenlenen açıklama ve yanlışlıkların düzeltilmesi istemleri²¹⁷ ile verilen kararlar, esas karara ilişkin sonuçların değişmesi halinde, inceleme yalnız bununla sınırlı olacak biçimde, esas karardan bağımsız olarak anılan karara karşı dar anlamdaki kanun yollarına başvurulabilir.²¹⁸

Yalnız uyuşmazlığın esası hakkında verilen kararlar değil, davayı sonlandıran diğer usule ilişkin kararlar da nihai karardır.²¹⁹ Örneğin; idari yargılama hukukundaki, idari işlemin iptali, davanın reddi, tazminat isteminin kabulü gibi uyuşmazlığın esası hakkında verilen hüküm niteliğindeki nihai kararlar²²⁰ da süre ret, ehliyet ret, incelenmeksizin ret gibi hüküm teşkil etmeyen usule ilişkin nihai kararlar da kanun yollarının konusu olabilir.²²¹ Çünkü esas veya usule ilişkin her türlü kararda, hâkim veya mahkeme artık davadan elini çekmektedir.

Nihai kararın verilmesiyle hüküm kesinleşiyorsa, bu durumda, anılan türdeki kararlara karşı herhangi bir kanun yolu öngörülmemiş demektir.²²²

---

²¹⁶ AĞKUŞ, Kazım Furkan, BANDIR, Oğuz, "Ceza Muhakemesinde Temyiz Kanun Yolu ve Getirdiği Tartışmalar", TBB Dergisi 2022 (162), s. 112.

²¹⁷ Bkz. İYUK md.29, 30.

²¹⁸ CANDAN, s. 698.

²¹⁹ TAN, s. 1079.

²²⁰ POSTACIOĞLU, İlhan E., ALTAY, Sümer, Medenî Usûl Hukuku Dersleri, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015, s. 757.

²²¹ ÇAĞLAYAN, İdari Yargı Kararlarının Sonuçları ve Uygulanması, s. 40; KARAHANOĞULLARI, İdari Yargı İdarenin Hukuka Zorlanması (Yargı Kararlarına Dayalı Bir İnceleme), s. 712.

²²² AKYILMAZ, SEZGİNER, KAYA, Türk İdari Yargılama Hukuku, s. 683.

İlk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülecek davalarda,²²³ idari dava dairelerinden ilk derece mahkemesi olarak verilen nihai kararlara karşı İdari Dava Daireleri Kurulunda, vergi dava dairelerinden ilk derece mahkemesi olarak verilen nihai kararlara karşı ise yalnız Vergi Dava Daireleri Kurulunda görülmek üzere temyiz başvurusunda bulunulabilir.²²⁴

Danıştay'ın ilk derece mahkemesi sıfatıyla gördüğü davalar yönünden sonradan getirilen temyiz kanun yoluna ilişkin hükmün,

“Anayasa'nın 155. maddesinde açıkça belirtilen Danıştay'ın bir asırdan beri ilk ve son derecede karar veren bir yargı organı olma özelliğinin korunması gerektiği, İdari yargılamada tüm yargılama usulü kurallarının bu esasa göre düzenlendiği, Danıştay'ın uzmanlaşmış dairelerince verilen kararların uzmanı olmayan kurullarca incelenmesinin yargılama ve idare hukuku açısından büyük sakıncalar doğuracağı, Danıştay'ın çağdaş doğrultusunu zaafa uğratacağı ve esasen işi yoğun olan Danıştay'ın kendi verdiği kararlar için temyiz mercii durumuna getirilmesinin Danıştay'ın iş yükünü artıracacağı ve yıllarca zaman kaybına neden olacağı”

yönündeki iddialarla iptali istemiyle açılan davada Anayasa Mahkemesi;

“... Bu örneklerin hepsi benzeri yüksek yargı organlarınca ilk derece mahkemesi olarak verilen kararların kendi içinde temyiz incelemesine bağlı tutulduğunu göstermektedir. Benzeri yargı organlarında olduğu gibi Danıştay'da da bu sistemin kurulması Anayasa'ya aykırılık oluşturmamaktadır. Esasen davacının bu konuda ileri sürdüğü savlar, Anayasa'ya aykırılık değil, açılan yolun işlerliği ve yararı ile Danıştay'ın iş yükü bakımından yapılabilecek yerindelik eleştirileridir. Yargılama hukukunda temyiz yolunun varlığı kişilerin hak arama özgürlükleri ve olanakları bakımından bir kısıtlamayı değil, tersine bu yollar demokratik anlayışa uygun bir biçimde genişletmeyi ve geliştirmeyi anlatır. Bu nedenle dava konusu Yasa'ya kadar Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak verdiği tek dereceli kararlar için temyiz yolunun açılması, taraflar yönünden güvencesizlik değil tam tersine güvence getirmiştir. ... Mahkemelerce verilecek kararlardan hangilerinin kesin olduğu başta Anayasa'nın yargı ile ilgili hükümleri olmak üzere Anayasa'da belirlenen kurallara aykırı olmamak

---

²²³ Bkz. DK md. 24.

²²⁴ Bkz. DK md. 38.

kaydıyla yasa koyucunun takdirine bırakılmıştır. ... Bu nedenlerle dava konusu kurallar, Anayasa'nın 2. maddesine aykırılık oluşturmadığı”

gerekçesiyle iptal isteminin reddine karar vermiştir.²²⁵ Yüksek mahkeme; ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülecek yargılamalarda verilen kararlara karşı kanun yolunun açılmış olmasını, haklı olarak, yasa koyucunun takdirinde taraflar yönünden getirilen bir güvence olarak yorumlamıştır.

Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak gördüğü davalara ilişkin benzer bir düzenleme Yargıtay Kanunu'nda da mevcuttur. Buna göre, Yargıtay Başkan ve üyeleri ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcivekili ve özel kanunlarında belirtilen²²⁶ kimseler aleyhindeki görevden doğan tazminat davalarına ve bunların kişisel suçlarına ait ceza davalarına ve kanunlarda gösterilen diğer davalara ilk ve son derece mahkemesi olarak bakmakla²²⁷ görevli ceza dairesi²²⁸ tarafından verilen nihai kararlara karşı Ceza Genel Kurulunda görülmek üzere temyiz başvurusunda bulunulabilir.²²⁹

Yargıtay Kanunu'ndaki, ilgili ceza dairesinin ilk derece mahkemesi sıfatıyla verilecek kararlarına karşı yalnız temyiz yolunu öngören iki dereceli yargılama sistemi, temyiz denetiminin yalnız hükmün hukuki yönüyle sınırlı olması nedeniyle kanun yolu kapsamında maddi sorun yönünden yeniden incelenmenin mümkün olmadığından ve hak arama özgürlüğü ve eşitlik ilkesine aykırı

²²⁵ Bkz. AYM, E.1990/20, K.1991/17, 21/06/1991; benzer yöndeki karar için bkz. AYM E.1991/1, K.1991/16, 21/06/1991.

²²⁶ Örn. 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun 90. maddesine göre haklarında son soruşturma açılmasına karar verilenlerden; birinci sınıfa ayrılmış olanlarla ağır ceza mahkemeleri heyetine dahil bulunan hakim ve Cumhuriyet savcılar ile 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un 13. maddesinde görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, Bakan yardımcıları ve valiler hakkındaki yargılama görevleri.

²²⁷ Bkz. Yargıtay Kanunu md.13/2.

²²⁸ Bkz. Yargıtay Kanunu md.14; Temyiz davasına bakmakla görevli olan daire, Yargıtayın ilk derece mahkemesi olarak bakmakla görevli olduğu davalara bakmakla da görevlidir.

²²⁹ Bkz. Yargıtay Kanunu md. 15/3.

olduğundan, bu ihtiyacı karşılar bir istinaf kanun yolunun öngörülmemiş olunması nedeniyle eleştirilmiştir.²³⁰

Anayasa Mahkemesinin Yüce Divan sıfatıyla²³¹ yaptığı yargılamalarda verilen kararlara karşı öngörülmüş dar anlamda bir kanun yolu bulunmamaktadır.²³² Ancak yine Yüce Divana yapılacak bir “yeniden inceleme” başvuru yolu düzenlenmiştir.²³³ Buna göre, yeniden inceleme yalnızca başvuruda belirtilen hususlarla sınırlı olarak yapılır. Başvurunun yerinde görülmesi hâlinde aynı zamanda başvuru konusu hakkında da karar verilir. Yeniden inceleme başvurusu üzerine verilen kararlar kesindir. Görüldüğü üzere yeniden inceleme yolunun, kararı veren mahkemece yalnız başvuruda belirtilen sebeplerle sınırlı bir inceleme olduğundan, olağan ya da olağanüstü bir kanun yolu olmayan bir hukuki çare olduğundan bahsedilebilir. Buna karşılık, Mahkemenin siyasi parti kapatma davalarında ve Yüce Divan sıfatıyla verdiği kararlara karşı olağanüstü kanun yollarından yargılamanın yenilenmesine başvurulabilme öngörülmüştür.²³⁴ Bu yöndeki başvuru CMK hükümlerine göre²³⁵ istenebilir. Ancak AİHM’in, Anayasa Mahkemesinin siyasi parti kapatma veya Yüce Divan sıfatıyla verdiği bir kararının AİHS ve eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğine hükmetmesi hâlinde, AİHM kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde Anayasa Mahkemesinden yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunulabilir. Mahkeme, yargılamanın

---

²³⁰ TOROSLU, Haluk, “Yargıtay’ın İlk Derece Mahkemesi Olarak Verdiği Son Kararlara Karşı Başvurulacak Kanun Yolu ve Kapsamı” TBB Dergisi 2019 (143). s. 139.

²³¹ 6216 sayılı md. 2/1-ı; “Yüce Divan: Anayasanın 148 inci maddesinin altıncı ve yedinci fıkralarında belirtilen kişilerin, görevleri ile ilgili suçlarından dolayı yargılmasını yapmakla görevli Mahkeme Genel Kurulunu, ifade eder”.

²³² ÖZTÜRK, Bahri, “Bir Ceza Mahkemesi Olarak Anayasa Mahkemesi ‘Yüce Divan’”, Anayasa Mahkemesinin Kuruluşunun 55. Yılı Anısına 55 Yıl 55 Makale, Ankara, 2017, s. 772.

²³³ Bkz. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun md. 58.

²³⁴ Bkz. 6216 sayılı Kanun md. 67.

²³⁵ Bkz. CMK md. 311 vd.

yenilenmesi istemini esaslı ve kabule değer bulursa yargılamanın yenilenmesine karar verir. İstem genel hükümlere göre sonuçlandırılır.

Yüce Divan yargılamasında dar anlamda kanun yollarının öngörülmemiş olması, yargılamanın en yüksek yargı merciinde yapılmasıyla Sözleşme'ye ek 7 No'lu Protokol'ün 2. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan "ilgilinin birinci derece mahkemesi olarak en yüksek mahkemede" yargılanmış olmasına ilişkin istisnaya uygun²³⁶ ve anılan kararlara karşı bir "yeniden inceleme" başvuru yolu getirilmiş olsa da anılan yargılama, Protokol'de ceza yargılamaları için öngörülen dereceli yargılanma hakkı gereklerini karşılamadığından bahisle, klasik anlamda bir dereceli yargılanmaya ilişkin düzenleme yapılması gerektiği noktasında eleştirilmiştir.²³⁷

Anayasa Mahkemesinin siyasi parti kapatma davalarında, Yüce Divan sıfatıyla yapılan yargılamadan farklı olarak yukarıda anılan yargılamanın yenilenmesine ilişkin olağanüstü kanun yolu dışında başkaca bir başvuru yolu düzenlenmemiştir.²³⁸

4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri gereği, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suç iddialarından dolayı yargılanabilmeleri için verilen soruşturma iznine ilişkin karara karşı hakkında inceleme yapılan memur veya diğer kamu görevlisi, soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara karşı ise Cumhuriyet başsavcılığı veya şikayetçi, izin vermeye yetkili merciler tarafından

²³⁶ TOROSLU, Yargıtay'ın İlk Derece Mahkemesi Olarak Verdiği Son Kararlara Karşı Başvurulacak Kanun Yolu ve Kapsamı, s. 136; GÖLCÜKLÜ, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Adil Yargılama, s. 232.

²³⁷ ÖZTÜRK, Bahri, TEZCAN, Durmuş, ERDEM, Mustafa Ruhan, SIRMA GEZER, Özge, SAYGILAR KIRIT, Yasemin F., ALAN AKCAN, Esra, ÖZAYDIN, Özdem, ERDEN TÜTÜNCÜ, Efser, ALTINOK VİLLEMİN, Derya, TOK, Mehmet Can, Ceza Muhakemesi Hukuku, 12. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 805.

²³⁸ ÖZTÜRK, İlhami, SÜMER, Arif Emre, "Siyasi Parti Kapatma Davalarının Hukuki Niteliği", İstanbul Hukuk Mecmuası, C. 79, S. 4, 2021 s. 1337.

verilen işleme koymama kararına karşı da şikâyetçi tarafından başvuru itirazları incelemekle görevli olan Danıştay Birinci Dairesi ve ilgili bölge idare mahkemesince verilen kararlar kesin olup²³⁹ Kanun'da bu kararlara karşı herhangi bir başvuru yolu öngörülmemiştir.²⁴⁰ Ancak unutulmamalıdır ki anılan itiraz üzerine idari yargı organlarınınca yapılan incelemenin hukuki mahiyeti, ilk derece mahkemesi sıfatıyla yapılan bir idari yargılama değil, ceza yargılamasının muhakeme şartına ilişkin bir unsur olarak öngörülmüş özel bir usuldür.²⁴¹

Soruşturma izni verilmesine ilişkin karara karşı yapılan itirazın reddi ya da soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara karşı yapılan itiraz üzerine itiraz kabul edilip soruşturma izni verildiği durumlarda, Kanun'da açıkça öngörülmemiş olsa da itirazı inceleyen Danıştay Birinci Dairesi ya da ilgili bölge idare mahkemesince dosya derhal yetkili Cumhuriyet savcılığına gönderilecektir.²⁴² Savcılıkça CMK'daki genel soruşturma usulüne göre soruşturmaya başlanacaktır.

1.1.6. İdari Yargılama Hukukunda Kanun Yolları

Bilindiği gibi yönetenlerin de yönetilenler gibi hukukla bağlı olduğu devlet anlayışına hukuk devleti, aksi yöndekine ise yani yönetenlerin kuralla bağlı

²³⁹ Bkz. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun md. 9.

²⁴⁰ ÇAĞLAYAN, Ramazan, "Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanmasına İlişkin 4483 Sayılı Kanununun Hakkında Bir Değerlendirme", Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. VII, S. 1-2 (Haziran-2003), s. 55; AVCI, Mustafa, "Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun Üzerine Bir İnceleme", Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XI, S.3-4 (2007), s. 286; "... İncelenerek bozulması istenen İzmir Bölge İdare Mahkemesinin verdiği 4.10.1995 gün ve ... sayılı karar Memurun Muhakematı Hakkında Kanuna göre verilen ilçe idare kurulu kararının ikinci derecede incelenmesine ilişkindir. Bu durumda kesin nitelikte ve temyiz yolu öngörülmemeyen kararın incelenmesi olanağı bulunmamaktadır." Dan.10.D. 25/01/1996, E:1996/361, K:1996/187, karar için bkz. BAL, KARABULUT, ŞAHİN, s. 862.

²⁴¹ ASLAN, Zehreddin, ALTINDAĞ, Halil, Memurların Disiplin ve Ceza Soruşturması, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 152.

²⁴² ÖZTÜRK, TEZCAN, ERDEM, SIRMA GEZER, SAYGILAR KIRIT, ALAN AKCAN, ÖZAYDIN, ERDEN TÜTÜNCÜ, ALTINOK VİLLEMİN, TOK, s. 779.

olmaması haline polis devleti denilmektedir.²⁴³ Hukuk devletinde, devlet yalnız kural koymaz, konulan kurala uyar ve kuralla kendisini bağlı sayar.²⁴⁴ Buna karşılık, Anglo-Amerikan ülkelerinde ise benzer anlayış²⁴⁵ için hukukun üstünlüğü (*rule of law*) deyimi kullanılmaktadır.²⁴⁶

Anayasa Mahkemesine göre ise hukuk devleti,

“Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan”

devlettir.²⁴⁷

Devlet otoritesinin varlığını devam ettirebilmesinin bir gereği olarak kişilerle idare arasındaki uyuşmazlıklar da diğerleri gibi kesin olarak çözümlenebilmelidir. Bu ihtiyaç, hukuk devleti ilkesinin bir unsurudur.²⁴⁸

Hukuk devleti ilkesi öncelikle, idari teşkilatın ve idari faaliyetin hukuku olan²⁴⁹ idare hukukuyla ilgilidir. Çünkü anılan ilkenin doğuşunda, idarenin keyfi

²⁴³ TEZİÇ, Erdoğan, Anayasa Hukuku, 5. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 1998, s. 137.

²⁴⁴ TAN, s. 591.

²⁴⁵ AKILLIOĞLU, Tekin, “İdari Yargıda İçtihat Aykırılıkları Sorunu’ Hakkında Kavram Açıklaması: Zıtlık ve Hukuka Aykırılık”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 151. Yıl, s.195.

²⁴⁶ BALTA, İdare Hukuku I Genel Konular, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1970/72, s. 105; GÖZÜBÜYÜK, Şeref, AKILLIOĞLU, Tekin, Yönetim Hukuku, Turhan Kitabevi, 6. Bası, Ankara, 1993, s. 22.

²⁴⁷ Bkz. AYM, E.2023/69, K.2023/165, 28/09/2023.

²⁴⁸ AKYILMAZ, SEZGİNER, KAYA, Türk İdari Yargılama Hukuku, s. 1.

²⁴⁹ DERBİL, Süheyp, İdare Hukuku Cilt 1 (İdari Kaza - İdari Teşkilat) 3. Bası, Ankara, 1950, s. 52.

işlemlerine karşı bir mekanizma olması amacı mevcuttu.²⁵⁰ Hukuk devleti ilkesinin benimsenmesinden önce, uyuşmazlığın kaynağı olan idarenin eylem ve işlemlerine karşı yalnız ilgili idareye ya da hiyerarşik olarak üstü olan makamlara şikayet mahiyetinde başvurulabilme imkânı olsa da çoğu zaman bu başvurulardan bir sonuç alınamıyordu.²⁵¹ Hukuk devleti ilkesinde ise idare de yaptığı eylem ve işlemlerde hukukla bağlıdır.²⁵² Anılan eylem ve işlemlerin hukuki olup olmadığının tespiti ise denetimle mümkündür. İdare, yasama organınca veya teftiş ve denetleme gibi mekanizmalarla idare tarafından denetlenebilirse de²⁵³ bu konudaki en etkin ve nesnel denetim biçimi ise yargı denetimidir.²⁵⁴

Herhangi bir kamu idaresi ile bir birey arasında, idarenin kamu hizmetlerini yerine getirmesine ilişkin eylem ve işlemleri ya da herhangi bir idare hukuku faaliyeti nedeniyle²⁵⁵ her zaman bir uyuşmazlık çıkabilir. Örneğin çalışma ruhsatı iptal edilen işletme sahibi ile belediye arasında yaşanabilecek uyuşmazlıkta olduğu gibi. Bu durumda, güçsüz olan bireyin, karşılaştığı uyuşmazlığa ilişkin bir çözüm yolu bulmaya gücü yetmeyeceğinden hukuk devleti ilkesi gereği, diğer bir anlatımla, idarenin hukukla bağlı olması nedeniyle bu durumun bir hâkim veya mahkemece giderilmesi düşünülebilecektir.²⁵⁶

---

²⁵⁰ YAŞAR, Hasan Nuri, İdare Hukuku, Der Yayınları, İstanbul, 2016, s. 21.

²⁵¹ TUNCAY, Aydın H., “Danıştayın Yargısal Yönü”, Yüz Yıl Boyunca Danıştay 1868 – 1968, Ankara, 1968 s. 10.

²⁵² BALTA, İdare Hukuku I Genel Konular, s. 104.

²⁵³ ZABUNOĞLU, s. 53.

²⁵⁴ MERKL, Adolf, Umumi İdare Hukuku, Çev. Bedri Tahir Şaman, Titaş Basımevi, Ankara, 1942, s. 509; DEMİRKOL, Selami, “İdari Yargının, Yargılama Yetkisinin, Kapsam ve Sınırı-Birey ve Hak Perspektifiyle Yorumlayan Yargıç Hassasiyeti”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 154. Yıl, s. 173; TAN, s. 591.

²⁵⁵ SARICA, Ragıp, İdari Kaza, Cilt I. İdari Davalar, Kenan Matbaası, İstanbul, 1949. s. 7.

²⁵⁶ LAUBADÉRE, André De, Genel Hatlarıyla Fransa'nın İdari Müesseseleri İdari Teşkilat, İdari Kaza - Memur, Çev. Şeref Gözübüyük, Metin Kıratlı, Sevinç Matbaası, Ankara, 1961, s. 28.

İdarenin yargısal denetimi, idare hukukunun gelişmesi, bireyin idare karşısında korunması açısından, kamu hizmetlerinin ve idare hukuku kurallarının yapısına uygun gelişmiş bir idari yargı sistemi ile yapılabilir.²⁵⁷ Görüldüğü gibi idari yargı sistemi, idarenin eylem ve işlemlerinin bir teminatı olarak değil, hukuk devleti ilkesi gereği,²⁵⁸ re'sen karar alıp bunu kendiliğinden uygulayabilmesiyle güçlü olan idare karşısındaki birey lehine olan bir gereksinimden²⁵⁹ doğmuştur.²⁶⁰

İdari uyuşmazlıklarda ayrı bir yargılama sisteminin gerekliliği düşüncesi, özel hukuktakinin aksine, kamu gücünü kullanması nedeniyle bireylere göre üstün²⁶¹ ancak hukuk devleti ilkesi gereği hukuka bağlılık ilkesini benimsemiş olan idarenin²⁶² işlem ve eylemleri ile doğabilecek uyuşmazlıklarda, idareyi ve idarenin görev ve yetkilerini bilen,²⁶³ birey ve idare arasında denge kurabilecek,²⁶⁴ bu sayede her iki taraf açısından yararlı olabilecek kuralları içtihatla geliştirebilecek, kendine has bir üst mahkemesi öngörülmüş olan ihtisas mahkemeleri ihtiyacına dayanmaktadır.²⁶⁵ İdari yargı ile kamusal hizmetin gerekleri ve kamu gücünü kullanan idare karşısındaki bireyin haklarının gözetilmesi²⁶⁶ yanında, hukuk düzeninin bir parçası mahiyetindeki genel düzenleyici ya da birel işlemlerin

²⁵⁷ ONAR, İdare Hukukunun Umumî Esasları, C.3, s.1835.

²⁵⁸ DEMİRKOL, İdari Yargının, Yargılama Yetkisinin, Kapsam ve Sınırı-Birey ve Hak Perspektifiyle Yorumlayan Yargıç Hassasiyeti, s. 172.; Tan, s. 591.

²⁵⁹ AKYILMAZ, Bahtiyar, "Hukuk Devleti İlkesinin Gerekleri ve İdari Yargının Önemi", Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 154. Yıl, s. 48.

²⁶⁰ TUNCA, s. 8.

²⁶¹ ÖZKOL, Adil, Uyuşmazlık Mahkemesi Kararları Açısından İdari Yargının Görev Alanı, Sevinç Matbaası, Ankara 1970, s. 5.

²⁶² GÜNDA, Metin, İdare Hukuku, 9. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2004, s. 25.

²⁶³ SANCAKDAR, İdari Yargılama Hukuku Genel Esaslar, s. 3.

²⁶⁴ ERKUT, Celal, "İdari Yargı Refom Çalışmaları", TBB Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve İdari Yargı Sempozyumu, Ankara, 2003, s.312.

²⁶⁵ LAUBADÉRE, André De, s. 8.

²⁶⁶ ÖZKOL, s. 7.

hukuka aykırılıkları tespit edilerek iptali ile hukuk düzeninin de korunması işlevi de yerine getirilir.²⁶⁷

İdarenin yargısal denetiminin, yukarıda nitelikleri sayılan idari yargı tarafından yapılması sırasında, uyuşmazlığa konu idarenin ilgili kamu hizmetini düzenli bir şekilde yerine getirmesi gözetilirken aynı zamanda anılan faaliyetin hukuki ve kamu yararına uygun olması aranır.²⁶⁸ Bu nedenle idari yargı, idarelerin hem yargılanmak istediği hem de denetlenmek istemediği bir yargı sistemidir.²⁶⁹

Özetle idari yargı, idarenin, idare hukuku kapsamındaki işlem ve eylemleri nedeniyle doğan uyuşmazlıkların çözümünde görevlendirilmiş, adli yargı düzeni dışında, kendine has kuralları ve yöntemleri olan bir yargı düzenidir.²⁷⁰

Kökeni Roma Hukukuna dayanan özel hukuk-kamu hukuku ayrımının Kara Avrupa'sında giderek benimsenmesi ve idare hukukunun gelişmesiyle²⁷¹ idari yargı, ilk olarak hali hazırda öteden beri yürütmenin yargı yetkililerine güveninin bulunmadığı²⁷² Fransa'da, Fransız Devrimi'nden sonra, parlament denilen yerel mahkemelerin, mensup oldukları sınıfın ayrıcalıklarını koruma amacıyla²⁷³ yargı yetkisini kötüye kullanarak merkezi idarenin faaliyetlerini sekteye uğratma

---

²⁶⁷ AKYILMAZ, SEZGİNER, KAYA, Türk İdari Yargılama Hukuku, s. 6.

²⁶⁸ DEMİRKOL, İdari Yargının, Yargılama Yetkisinin, Kapsam ve Sınırı Birey ve Hak Perspektifiyle Yorumlayan, Yargıç Hassasiyeti, s. 172.

²⁶⁹ DEMİRKOL, İdari Yargının, Yargılama Yetkisinin, Kapsam ve Sınırı Birey ve Hak Perspektifiyle Yorumlayan, Yargıç Hassasiyeti, s. 172.

²⁷⁰ TAN, s. 604.

²⁷¹ BALTA, Tahsin Bekir, İdare Hukukuna Giriş I, Ankara, 1968/1970, s. 92.

²⁷² GOUNIN, Yves, "Conseil D'etat'nın Danışma ve İnceleme Fonksiyonunun Önemi, Kapsamı ve Etkinliği", Danıştay ve İdari Yargı Sempozyumu: 150. Yıl, s. 77.

²⁷³ BONNARD, Roger, İdarenin Kazai Murakabesi, Çev. Ahmet Reşit Turnagil, Devlet Basımevi, İstanbul, 1939, s. 178.

çabalarına karşı²⁷⁴ tepki olarak²⁷⁵ yeni yönetimin tasarruflarının, yargısına güvenilmeyen²⁷⁶ adli yargı tarafından engellenmemesi²⁷⁷ amacıyla ortaya çıkmıştır.²⁷⁸

İdari yargılama usulü, idare hukukunun ilk olarak ortaya çıkmış olduğu Fransa'da ve sonraki örnek alınan modellerde, müstakil bir yargılama yetkisi bulunmayan, idarenin danışma organı mahiyetinde olup, kararları da idarece onaylanmak suretiyle yürürlüğe girebilen, bu nedenle de tutuk adalet (justice retenue) anlayışının hakim olduğu Devlet Şuralarının kurulması ile ortaya çıkmış ve bu organlar ile mevcutsa teşkilatındaki alt derece mahkemelerine bilinen anlamda yargı yetkisi verilmesiyle²⁷⁹ (justice delege), adliye mahkemelerinin yargılama usulleri olan medeni ve ceza usulleri gibi bağımsız bir karaktere kavuşmuştur.²⁸⁰

Fransa'daki Conseil d'État'nın işlevine ilişkin benzer gelişme, yani başlangıçta idarenin danışma organı olarak kurulan²⁸¹ Conseil d'État'a sonradan bağımsız yargılama görevi de verilmesi usulü, Fransa'dan sonra Belçika ve Lüksemburg gibi bazı ülkelerde²⁸² ve ülkemizde de yaşanmıştır.

²⁷⁴ DURAN, Lûtfi, İdare Hukuku Ders Notları, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1982, s. 18.

²⁷⁵ BALTA, İdare Hukuku I Genel Konular, s. 141.

²⁷⁶ DERBİL, s. 128; ÖZTEK, HUMK m.427'deki Kesinlik Sınırının Temyiz Kanun Yolunun Amacı Bakımından Değerlendirilmesi ve Anayasa Mahkemesinin 10.1.1986 Tarihli Kararı, s. 65.

²⁷⁷ Devrimden önce genel mahkeme yetkisine sahip parlömanlar, çıkarları doğrultusunda yetkilerini kötüye kullanarak kamusal idareyi işlemez hale getiriyorlardı. Bkz. DERBİL, s. 128.

²⁷⁸ ÖZKOL, s. 4.

²⁷⁹ TUNCAY, s. 11.

²⁸⁰ ONAR, İdare Hukukunun Umumî Esasları, C.3, s. 1935.

²⁸¹ SEZGİNER, Murat, "Dünden Bugüne Conseil D'etat ve Danıştayın İnceleme ve Danışma Fonksiyonu", Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu, 149. Yıl, s. 101.

²⁸² AZRAK, Ali Ülkü, Avrupa Topluluklarında İdari Yargının Genel Esasları, Gür-Ay Matbaası, İstanbul, 1982, s. 94.

İdare hukuku ve dolayısıyla idarenin yargısal denetimine ilişkin olarak idari yargılama hukukunun ülkemizdeki gelişimi ve varlık kazanması, Osmanlı İmparatorluğu döneminde, tanzimattan sonra Kara Avrupası hukuk sisteminin ve buna bağlı olarak kamu hukuku anlayışının benimsenmesiyle mümkün olmuştur.²⁸³

Osmanlı İmparatorluğu'nda işlevini yitiren devlet kurumlarının ıslah edilmesi amacıyla yapılan batılılaşma hareketleri²⁸⁴ çerçevesinde 19. yüzyılda, Osmanlı İmparatorluğunda modern anlamda idare anlayışının tesisi, mali yönden merkezileşmeyi, dolayısıyla da idari merkezleşmenin güçlendirilmesini amaçlayan temsili taşra meclisleri aracılığıyla gerçekleştirilmek istenmiştir.²⁸⁵ Bu meclislerin vergilerin toplanması ile ilgili görevleri yanında yerel görevliler üzerindeki denetimleri de Osmanlı'da idarenin yargısal olarak denetlenmesinin temellerini oluşturmuştur.²⁸⁶

Merkezde ise Tanzimat'la birlikte Kara Avrupası sistemi yönünde idari yargı alanında atılan ilk adım, 1838 yılında, henüz kurulmamış olan Şurayı Devlet'in işlevlerini de görmesi için kurulan²⁸⁷ anılan taşra meclisleri sisteminin merkezdeki tamamlayıcı birimi olan,²⁸⁸ yasama ve yargısal yetkileri bulunan Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'nin kaldırılmasıyla 1868'de kurulan kurumlardan, bugünkü Yargıtay'ın öncüsü olan Divan-ı Ahkâm-ı Adliyenin yetkilerine ilişkin mevzuatta

---

²⁸³ DURAN, İdare Hukuku Ders Notları, s. 19.

²⁸⁴ VURAL DİNÇKOL, Bihterin, Atatürk Devrimi, Der Yayınları, İstanbul, 2001, s. 12 vd.

²⁸⁵ KARAHANOGULLARI, Onur, Türkiye'de İdari Yargı Tarihi, 2. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017, s. 82.

²⁸⁶ KAPLAN, Gürsel, İdari Yargılama Hukuku, 4. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2019, s. 110; KARAHANOGULLARI, s. 88.

²⁸⁷ GEDİKLİ, Fethi, "Somut Olay Örnekleri ile Şura-yı Devlet'in Tarihsel Süreç İçerisindeki İnceleme ve Danışma İşlevinin Önemi", Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 149. Yıl, s. 66.

²⁸⁸ KARAHANOGULLARI, Türkiye'de İdari Yargı Tarihi, s. 85; Seyitdanlıoğlu, Mehmet, "İmparatorluktan Cumhuriyete Yargı", Adalet Dergisi, 2019/1-2 62-63 s. 18.

yer alan “Divan-ı ahkâm-ı adliye şahsı ile hükümet beyninde bir iddiaya taallük ederse ol dâvayı Şurayı Devlete naklettirecektir” hükmü ile idari ve adli davaların birbirinden ayırt edilmesi²⁸⁹ ve Fransız elçisi Bourée'nin tavsiyesi,²⁹⁰ bazı Osmanlı aydınlarının bu yöndeki yapıcı eleştirileri ve Padişah Abdulaziz'in Avrupa seyahatindeki olumlu izlenimlerinin de etkisiyle²⁹¹ Fransa'daki Conseil d'État model alınarak²⁹² 5 Mart 1968 tarihinde Padişah iradesi kurulan²⁹³ ve 10 Mayıs 1868 tarihinde, Padişah Abdülaziz'in açış nutku ile açılışı yapılan bugünkü Danıştay'ın öncüsü olan Şurayı Devlet olmuştur.²⁹⁴

Kara Avrupası siteminde idari yargı, kural olarak idare hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümü için adli yargı dışında, kendine özgü kuralları ve yargılama yöntemleri olan ayrı bir yargı düzenidir.²⁹⁵ İdareye ilişkin ayrı hukuk kuralları ve yargılamanın, diğer bir anlatımla, idare hukukunun uygulanmasından kaynaklanan uyuşmazlıkların, kural olarak adliye mahkemeleri dışında ayrı bir yargı sisteminde görülmesinin öngörüldüğü idari rejim denilen bu sistemde,²⁹⁶ kural olarak idare tek taraflı olarak karar alıp bu kararları da kendisi uygulayabilmektedir.²⁹⁷ Diğer bir anlatımla, idarenin kararlarını uygulamak için

²⁸⁹ ONAR, Sıddık Sami, İdare Hukukunun Umumî Esasları, C.1, 3. Bası, Hak Kitabevi, İstanbul, 1966, s. 86.

²⁹⁰ DURHAN, İbrahim, “Tanzimat Döneminde Osmanlı Yargı Teşkilâtındaki Gelişmeler”, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XII, S. 3–4 (2008), s. 95.

²⁹¹ SEYİTDANLIOĞLU, s. 21.

²⁹² KONAN, Belkıs, “Şûrâ-yı Devletin Danışma ve İnceleme Fonksiyonu ve Bu Fonksiyonun Kapsamı”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 150. Yıl, s. 27.

²⁹³ GEDİKLİ, s. 67.

²⁹⁴ Nutuk metni için bkz. ÖZDEŞ, Orhan, “Danıştayın Tarihçesi”, Yüz Yıl Boyunca Danıştay 1868 – 1968, Ankara, 1968 s. 64 vd.; SEYİTDANLIOĞLU, s. 22.

²⁹⁵ GÖZÜBÜYÜK, s. 4.

²⁹⁶ GÜNDAY, s. 24.

²⁹⁷ AKYILMAZ, Bahtiyar, SEZGİNER, Murat, KAYA, Cemil, Türk İdare Hukuku, 4. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2019, s. 90.

adliyenin icra makamlarına ihtiyacı yoktur.²⁹⁸ İdari rejim, ayrı bir yargı sistemi öngördüğüne göre, bu durum ancak yargı yetkisine sahip organlar ve bunların üzerinde temyiz merci olarak bulunan Danıştay'ın ya da benzeri bir yüksek idare mahkemesinin varlığı ile mümkündür.²⁹⁹

Anayasa'nın 125. maddesindeki "idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır."; 140. maddesindeki "Hâkimler ve savcılar adlî ve idarî yargı hâkim ve savcıları olarak görev yaparlar."; 142. maddesindeki "Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir." hükümleri ile 155. maddesindeki "Danıştay, idarî mahkemelerce verilen kanunun başka bir idarî yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Kanunla gösterilen belli davalara da ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar." hükümlerinden anlaşılacağı üzere Türkiye'de idari rejimin kabul edildiği,³⁰⁰ buna uygun olarak yargı ayrılığının benimsenerek adli yargı düzeninden ayrı bir idari yargı düzeninin öngörüldüğü anlaşılmaktadır.

Öte yandan aynı hükümlerden, idari yargıda, ilk derece mahkemeleri ve Danıştay olmak üzere en az iki dereceli bir yargılamanın öngörüldüğü, ancak, 155. maddede geçen "kanunun başka bir idarî yargı merciine bırakmadığı" ifadesi ve hak arama hürriyeti ve adil yargılanmaya ilişkin 36. maddedeki "Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir" hükmü gereğince, ilk derece mahkemesi kararlarının inceleme merci olarak Danıştay

---

²⁹⁸ DURAN, Lûtfî, Türkiye Yönetiminde Karmaşa, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1988 s. 234.

²⁹⁹ ONAR, İdare Hukukunun Umumî Esasları, C.3, s.1824.

³⁰⁰ OĞURLU, Yücel, "Mukayeseli Hukukta ve Türkiye'de İdari Uyuşmazlıkların Çözümünde 'İdari Rejim' ve 'Yargı Birliği' Tercihi ile Yeni Arayışlar", Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 154 Yıl, s. 66.

dışında kanunla başka bir idari yargı merciine de bırakılabileceği anlaşılmaktadır.³⁰¹

Böylece, Anayasa'da en az iki dereceli olarak öngörülen idari yargı düzeninin, istinafla birlikte üç dereceli olabilmesi kanun koyucunun takdirine bırakılmıştır.³⁰²

Anayasa Mahkemesi de

“...Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen hak arama hürriyeti için düzenlendiği maddede herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş ise de, davaların mümkün olan süratle sonuçlandırılmasını ifade eden Anayasa'nın 141. ve mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceğini öngören Anayasa'nın 142. maddelerinin, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır. Anayasa'nın 155. maddesinde, Danıştayın idari mahkemelerce verilen ve 'kanunun başka bir idari yargı merciine bırakmadığı' karar ve hükümlerin son inceleme mercii olduğu belirtilmiş ancak, kanun yollarının neler olduğu ve kanun yoluna başvuru usulü ile birden fazla kanun yolu öngörülüp öngörülmeceği hususlarında herhangi bir hükme yer verilmemiştir. Dolayısıyla, kanun yolunun niteliği, usulü ve sayısının belirlenmesi hususunda kanun koyucunun takdir yetkisi bulunmaktadır. Ancak, kanun koyucu bu yetkisini kullanırken hukukun genel ilkelerine ve Anayasa'daki kurallara, özellikle de hukuk devleti ilkesine ve adil yargılama hakkına uygun hareket etmelidir.”

gerekçesi ile benzer yorumda bulunmuştur.³⁰³

Kanun koyucu da mevcut halde temyizden genel kanun yolu olmasıyla Danıştay'ın iş yükünün artmış olduğu, bu nedenle yargılamaların uzadığı yönündeki genel

³⁰¹ Yargıtay'a ilişkin Anayasa'nın 154. maddesindeki benzer düzenleme yönünden istinafın anayasal dayanağının bulunduğu, bu nedenle istinaf kanun yolunun getirilerek üç dereceli bir yargılama sistemine geçilmesi gerektiği yönündeki görüş için bkz. ALANGOYA, “Kanun Yolunun Anayasal Temeli ve HUMK m. 427 Hükmü ile Kanun Yolu Kapatılmış Olan Kararlara Karşı Kanun Yoluna Müracaat İmkani”, s. 31 vd.

³⁰² ÇAĞLAYAN, İdari Yargıda İstinaf Uygulamasındaki Bazı Sorunlar Üzerine Düşünceler, s. 2288; TANER, s. 194; SEVİNÇ, s. 431; AYM, E.2018/71, K.2018/118, 27/12/2018.

³⁰³ Bkz. AYM, E.2014/146, K.2015/31, 19/03/2015.

gerekçe³⁰⁴ ile istinaf kanun yolunun bulunması gerekliliği takdirinde bulunmuş ve 6545 sayılı Kanun'la, İYUK'da "itiraz, temyiz ve karar düzeltme" şeklinde düzenlenen kanun yolu sistematiginde değişikliğe gidilerek idari yargıda kanun

---

³⁰⁴ <https://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0918.pdf>, E.T.: 30/11/2023. E.T.:30/11/2023.

yolları “istinaf ve temyiz” şeklinde yeniden düzenlenmiştir. İstinaf kanun yoluna İYUK’un “istinaf” başlıklı 45. maddesinde³⁰⁵ yer verilmiştir.³⁰⁶

³⁰⁵ “2577 sayılı Kanunun mevcut 45 inci maddesi itiraz kanun yolunu düzenlemektedir. Mevcut sistemde bölge idare mahkemeleri maddede sayılan konularda idare ve vergi mahkemelerince verilen kararları itirazın incelemekte ve kesin olarak karara bağlamaktadır. Ayrıca madde itiraza ilişkin usul hükümleri de getirmektedir. Maddeyle itiraz kanun yolu düzenlemesinden vazgeçilmekte ve istinaf kanun yolu hükme bağlanmaktadır. Buna göre idare ve vergi mahkemelerinin maddede sayılan (konusu beşbin Türk Lirasını geçmeyen iptal ve tam yargı davalarında verilen kararlar, asker ailelerine yardımla ilgili işlemlere karşı açılan davalarda verilen kararlar, kamu görevlilerinin lojman ve izin işlemlerine karşı açılan davalarla ilgili verilen kararlar gibi) kararları kesin olup bu kararlar hakkında istinaf dahil herhangi bir kanun yoluna başvurulamamaktadır. Tahdidi olarak sayılan bu konular dışında idare ve vergi mahkemelerince verilen nihai kararlar istinaf yoluyla bölge idare mahkemelerince incelenecektir. Kararın tebliğinden itibaren 30 gün içinde istinaf yoluna başvurulabilecektir. İstinaf yoluna başvuru, temyiz yoluna başvurunun şekil ve usullerine tabidir. Ancak, bu yola başvurmak isteyen kişi dilekçesinde istinaf yolunda incelenmesi gereken bir uyuşmazlık için yanlış bir makamı belirterek talepte bulursa dahi bu talep konusu dosya istinaf mercii olan bölge idare mahkemelerine gönderilecektir. Bölge idare mahkemesi, yaptığı inceleme sonunda ilk derece mahkemesi kararını hukuka uygun bulursa istinaf başvurusunun reddine karar verecektir. Karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise gerekli düzeltmeyi yapacak ve yine istinaf başvurusunun reddine karar verecektir. Bölge idare mahkemesi, ilk derece mahkemesi kararını hukuka uygun bulmadığı takdirde istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar verecektir. Bu halde bölge idare mahkemesi işin esasına girecek ve esas hakkında yeniden bir karar verecektir. İşin esasına girilerek yapılacak inceleme sırasında ihtiyaç duyulması halinde kararı veren mahkeme veya başka bir yer idare ya da vergi mahkemesi istinabe olunabilecektir. Bu durumda istinabe olunan mahkeme gerekli işlemleri öncelikle ve ivedilikle yerine getirir. Yukarıda belirtildiği gibi istinaf incelemesinde kural, ilk derece mahkemesince verilen kararda tespit edilen maddi veya hukuki eksikliklerin istinaf mercii tarafından tamamlanarak nihai kararın da istinaf mercii tarafından verilmesidir. Ancak bu kuralın bir istisnası söz konusudur. Şayet ilk derece mahkemesinin 2577 sayılı Kanunun 14 ve 15 inci maddeleri uyarınca ilk inceleme üzerine vermiş olduğu bir karara karşı istinaf başvurusu yapılmış ve istinaf mercii bu başvuruyu haklı görmüş ise istinaf mercii bu kararı bozacak ve dosyayı kararı veren mahkemeye geri gönderecektir. Bunun gibi ilk derece mahkemesindeki davaya görevsiz ya da yetkisiz mahkeme tarafından yahut reddedilmiş ya da yasaklanmış hakim tarafından bakılmış olması halinde de, istinaf mercii kararı bozmak suretiyle dosyayı geri gönderecektir. Bölge idare mahkemesinin bu kararları kesindir. Kanunun, Tasarıyla değiştirilmesi öngörülen 46 ncı maddesinde bölge idare mahkemesince verilen (düzenleyici işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında verilen kararlar, konusu yüz bin Türk Lirasını aşan tam yargı davaları ve idari para cezaları hakkında verilen kararlar gibi) bir kısım nihai kararlar aleyhine Danıştay nezdinde temyiz yoluna başvurulabileceği, 46 ncı maddede tahdidi olarak sayılan kararlar dışındaki nihai kararların ise kesin olup bu kararlar aleyhine temyiz yoluna başvurulamayacağı hükme bağlanmaktadır. Öte yandan, istinaf başvurusuna konu edilen kararı veren ya da karara katılan hâkimin, aynı davanın istinaf yoluyla bölge idare mahkemesince incelenmesinde bulunamayacağı öngörülmektedir. İvedi yargılama usulüne tabi davalarda, doğrudan temyiz yoluna gidilmesi öngörüldüğünden istinaf yoluna başvurulamayacaktır.” madde gerekçesi için bkz. <https://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0918.pdf>

İdari yargıda, 6545 sayılı Kanun ile itiraz kanun yolunun kaldırılmasıyla itiraz yoluna tabi uyuşmazlıklar dahil, ivedi yargılama usulüne tabi olanlar hariç olmak üzere ilk derece mahkemeleri olan idare ve vergi mahkemelerince verilen ve kesin olmayan nihai kararlara karşı, başka kanunlarda farklı bir kanun yolu öngörülmüş olsa dahi, mahkemenin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine istinaf kanun yoluna başvurulabilir. Bu yönüyle üç dereceli hale

---

E.T.:30/11/2023; 5235 sayılı Kanun ile istinaf kanun yolunun öngörülmesine ilişkin kanun gerekçesi ve genel değerlendirmeler için bkz. YILMAZ, İstinaf, s. 36 vd.

³⁰⁶ İYUK md. 45; 1. İdare ve vergi mahkemelerinin kararlarına karşı, başka kanunlarda farklı bir kanun yolu öngörülmüş olsa dahi, mahkemenin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine, kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde istinaf yoluna başvurulabilir. Ancak, konusu beş bin Türk lirasını geçmeyen vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar kesin olup, bunlara karşı istinaf yoluna başvurulamaz. 2. İstinaf, temyizın şekil ve usullerine tabidir.(Anayasa Mahkemesinin 20/7/2022 tarihli ve E.: 2022/48, K.: 2022/93 sayılı Kararı ile bu fıkranın birinci cümlesi “istinafın kanuni süre geçtikten sonra yapılması hâli” yönünden iptal edilmiştir.) İstinaf başvurusuna konu olacak kararlara karşı yapılan kanun yolu başvurularında dilekçelerdeki hitap ve istekle bağlı kalınmaksızın dosyalar bölge idare mahkemesine gönderilir. 3. Bölge idare mahkemesi, yaptığı inceleme sonunda ilk derece mahkemesi kararını hukuka uygun bulursa istinaf başvurusunun reddine karar verir. Karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise gerekli düzeltmeyi yaparak aynı kararı verir. 4. Bölge idare mahkemesi, ilk derece mahkemesi kararını hukuka uygun bulmadığı takdirde istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar verir. Bu hâlde bölge idare mahkemesi işin esası hakkında yeniden bir karar verir. İnceleme sırasında ihtiyaç duyulması hâlinde kararı veren mahkeme veya başka bir yer idare ya da vergi mahkemesi istinabe olunabilir. İstinabe olunan mahkeme gerekli işlemleri öncelikle ve ivedilikle yerine getirir. 5. Bölge idare mahkemesi, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan istinaf başvurusunu haklı bulduğu, davaya görevsiz veya yetkisiz mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olması hâllerinde, istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar vererek dosyayı ilgili mahkemeye gönderir. Bölge idare mahkemesinin bu fıkra uyarınca verilen kararları kesindir. 6. Bölge idare mahkemelerinin 46 ncı maddeye göre temyize açık olmayan kararları kesindir. Bu kararlar, dosyayla birlikte kararı veren ilk derece mahkemesine gönderilir ve bu mahkemelerce yedi gün içinde tebliğe çıkarılır. 7. İstinaf başvurusuna konu edilen kararı veren ya da karara katılan hâkim, aynı davanın istinaf yoluyla bölge idare mahkemesince incelenmesinde bulunamaz. 8. İvedi yargılama usulüne tabi olan davalarda istinaf yoluna başvurulamaz.

getirilen idari yargı sistemindeki istinaf için belirtilen istisnaları da olmak üzere temyizden önce gelen, ikinci dereceli genel bir olağan kanun yoludur³⁰⁷ diyebiliriz.

6545 sayılı Kanun ile istinafın, ilk derece mahkemeleri kararlarına karşı başvurulabilecek ilk ve genel nitelikteki kanun yolu olarak düzenlenmesiyle birlikte zorunlu olarak itiraz yoluna tabi olan ve bu nedenle orada karar verilmekle kesinleşecek uyuşmazlıkların temyiz yoluna kapalı olduğunu hatırlatır mahiyetteki İYUK'un 47. maddesindeki "Temyiz edilemeyecek kararlar" başlıklı "idare ve vergi mahkemelerinin itiraz yolu açık olan kararları temyiz edilemez." hükmü kaldırılmış, 46. madde de konu ve parasal sınır yönünden temyize başvurulabilecek uyuşmazlık türleri belirtilmek suretiyle değiştirilmiştir. Böylece, değişiklikten önce, daha az önemli ve sayıca az³⁰⁸ uyuşmazlık türleri için öngörülmüş itiraz kanun yolu istisna, temyiz kanun yolu genel nitelikte iken istinaf kanun yolu ile temyiz kanun yolu istisna, istinaf ise genel kanun yolu haline gelmiştir.³⁰⁹ Diğer bir anlatımla, önceki dönemde itiraz ve temyiz kanun yolları birbirinin alternatifi olup³¹⁰ genel kanun yolu temyiz iken mevcut sistemde genel

³⁰⁷ TOKLU, Esat, "Türk İdari Yargısının İstinaf Deneyimi, Karşılaştığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri", Danıştay ve İdarî Yargı Günü Sempozyumu: 150. Yıl, s. 137; KESKİN, Züleyha, "İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu", TBB Dergisi, 2016 (126), s. 249.

³⁰⁸ "İdari yargı ilk derece mahkemelerince verilen nihai kararların bir kısmı bölge idare mahkemesince, kalan kısmı ise Danıştay tarafından denetlenmektedir. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 45 inci maddesinde itiraz üzerine bölge idare mahkemelerinde kesinleşecek davalar sayılmış olup, bunlar dışındaki tüm davalar temyiz üzerine Danıştay tarafından incelenmektedir. Bu uygulama sebebiyle idare ve vergi mahkemelerinin nihai karara bağladığı dosya toplamının yaklaşık yüzde yetmiş Daniştay'da yüzde otuzu ise bölge idare mahkemelerinde denetlenmektedir." 6545 sayılı Kanun'un genel gerekçesi için bkz. <https://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0918.pdf> E.T.: 30/11/2023.

³⁰⁹ "... İlk derece mahkemelerince verilen kararlara karşı kural olarak istinaf kanun yoluna başvurulabileceği, ancak 2577 sayılı Kanun'un 46. maddesinde tahdidî olarak sayılan uyuşmazlıklarla ilgili kararlara karşı istinaf kanun yolundan sonra temyiz kanun yoluna başvurulabileceği açıktır. Başka bir anlatımla, mahkeme kararlarına karşı istinaf yoluna başvurulması esas, temyiz yoluna başvurulması ise istisnaîdir." Bkz. Dan.13.D. 02/05/2024 T. E:2024/1284, K:2024/1975.

³¹⁰ AKYILDIZ, İstinafa İlkesel Bakmak, s. 13.

kanun yolu istinaf olup, temyiz kanun yolu istinafın devamı haline gelmiş,³¹¹ kanun yolları basamaklandırılmıştır.

Bu yöndeki düzenleme, özellikle istinafta kaldırılıp aksi yönde kesin olarak karar verilen uyuşmazlıklarda, yeni karara karşı tarafların denetim ihtiyacını karşılar bir yolun bulunmaması nedeniyle eleştirilmiş, bu yöndeki kararlar için bir karar düzeltme yolunun geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir.³¹²

Kanun yolları İYUK'da, "Kararlara Karşı Başvuru Yolları" başlıklı Üçüncü Bölümde düzenlenmiştir. Buna göre, olağan kanun yollarından istinaf 45, temyiz 46, olağanüstü kanun yollarından kanun yararına temyiz 51, yargılamanın yenilenmesi ise 53 ve 55. maddelerde düzenlenmiştir.

---

³¹¹ ÜSTÜN, İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu Üzerine Bir Değerlendirme, s. 21.

³¹² SANCAKDAR, İdari Yargı İstinaf Sistemindeki Olası Sorunlar ve Çözüm Önerileri, s. 43.

2014 yılında 6545 sayılı Kanun'la yapılan düzenlemeler³¹³ ile istinaf kanun yolunun öngörülmesiyle birlikte itiraz³¹⁴ ve karar düzeltme³¹⁵ kanun yolları

³¹³ Bkz. 6545 sayılı Kanun'un 19. maddesi.

³¹⁴ İtiraz: Madde 45 – 1. (Değişik : 2/7/2012 - 6352/61 md.) İdare ve vergi mahkemelerinin; a) İlk ve orta öğretim öğrencilerinin sınıf geçme, not tespiti, kayıt, nakil, ilişik kesme ve disiplin cezalarına ilişkin işlemler ile yükseköğretim öğrencilerinin sınıf geçme ve notlarının tespitine ilişkin işlemlerden, 5480 b) Valilik, kaymakamlık ve yerel yönetimler ile bakanlıkların ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarının taşra teşkilâtındaki yetkili organları tarafından kamu görevlileri hakkında tesis edilen geçici görevlendirme, ikinci görev, vekaleten atama, görev ve unvan değişikliği içermeyen il içi naklen atama, görevden uzaklaştırma, yolluk, lojman ve izinlerine ilişkin idari işlemlerden, c) Kamu görevlilerine uyarı ve kınama cezası verilmesine ilişkin işlemlerden, d) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının üyeleri hakkında verdiği mesleki faaliyeti sona erdirmeyen her türlü disiplin ve sınav işlemlerinden, e) Asker ailelerine yardım ile ilgili işlemlerden, f) 2/7/1941 tarihli ve 4081 sayılı Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanunun uygulanmasından, g) 1/7/1976 tarihli ve 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun ile 29/5/1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu gereğince kamu kurum ve kuruluşları tarafından sosyal yardım amacıyla bağlanan aylık ve yapılan sosyal yardımlarla ilgili uygulamalardan, h) 4/12/1984 tarihli ve 3091 sayılı Taşınmaz Mal Zilyedliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanunun uygulanmasından, ı) 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun uygulanmasından, kaynaklanan uyumsuzluklarla ilgili olarak verdikleri nihaî kararlar ile tek hâkimle verilen nihaî kararlara, başka kanunlarda aksine hüküm bulursa dahi mahkemelerin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine itiraz edilebilir. 2. (Değişik : 8/6/2000 - 4577/7 md.) İdare ve vergi mahkemelerinin yukarıdaki fıkra uyarınca verdikleri nihaî kararlara karşı itiraz süresi, tebliğ tarihini izleyen gündünden itibaren otuz gündür. 3. İtiraz, temyizın şekil ve usullerine tabidir. 4. Bölge idare mahkemesi evrak üzerinde yaptığı inceleme sonunda, maddi vakıalar hakkında edinilen bilgiyi yeter görürse veya itiraz sadece hukuki noktalara ilişkin ise veya itiraz olunan karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise işin esası hakkında karar verir. Aksi halde gerekli inceleme ve tahkikatı kendisi yaparak esas hakkında yeniden karar verir. (Ek cümle: 5/4/1990 - 3622/15 md.) Ancak, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan itirazı haklı bulduğu veya davaya görevsiz hakim tarafından bakılmış olması hallerinde kararı bozmakla birlikte dosyayı geri gönderir, bölge idare mahkemesinin bu kararları kesindir. 5. Bölge idare mahkemesinin kararları kesindir; temyiz yoluna başvurulamaz. 6. (Değişik : 8/6/2000 - 4577/7 md.) İtiraza konu edilen kararı veren ya da karara katılan hâkim, aynı davanın itiraz yoluyla bölge idare mahkemesince incelenmesinde bulunamaz.

³¹⁵ Kararın düzeltilmesi: Madde 54 – 1. (Değişik birinci cümle: 5/4/1990 - 3622/23 md.) Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarının temyiz üzerine verdikleri kararlar ile bölge idare mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri kararlar hakkında, bir defaya mahsus olmak üzere kararın tebliğ tarihini izleyen onbeş gün içinde taraflarca; a) Kararın esasına etkisi olan iddia ve itirazların, kararda karşılanmamış olması, b) Bir kararda birbirine aykırı hükümler bulunması, c) Kararın usul ve kanuna aykırı bulunması, d) (Değişik: 5/4/1990 - 3622/23 md.) Hükmün esasını etkileyen belgelerde hile ve sahtekarlığın ortaya çıkmış olması, Hallerinde kararın düzeltilmesi istenebilir. 2. (Değişik: 5/4/1990 - 3622/23 md.) Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurulları ile bölge idare mahkemeleri, kararın düzeltilmesi isteminde ileri sürülen sebeplerle bağılıdır. 3. (Değişik: 10/6/1994 - 4001/24 md.) Kararın düzeltilmesi istekleri esas kararı vermiş olan daire, kurul ve bölge idare mahkemesince incelenir.

kaldırılsa da ivedi yargılama usulü hariç olmak üzere istinaf merci olan bölge idare mahkemelerinin faaliyete geçtiği 20/07/2016 tarihine³¹⁶ kadar verilen kararlar yönünden kararın verildiği tarihte yürürlükte bulunan kanun yollarına ilişkin hükümler uygulanmaya devam etmiştir.³¹⁷ Dolayısıyla anılan tarihten önce idare ve vergi mahkemelerince verilmiş olan kararlar yönünden itiraz, temyiz ve karar düzeltmeye ilişkin hükümler uygulanabilecektir.³¹⁸

İdari yargılama hukukundaki anılan kanun yolları hakkındaki genel bilgilere, istinaf kanun yolunun diğer kanun yolları ile karşılaştırılmasının yapıldığı aşağıdaki kısımlarda yer verilecektir.

1.2. İSTİNAF KANUN YOLUNUN GENEL ESASLARI

Yargılama hukukuna ilişkin düzenlerde, bazı uyuşmazlıklar için kanun yolunun kapalı olması öngörülebilirken; bazıları için iki dereceli, bazıları için de üç dereceli yargılama sistemi öngörülebilir.³¹⁹ Çeşitli kanun yollarının öngörülüyor olması, hukuk devleti olmanın bir gereğidir.³²⁰ Ülkemizde de uyuşmazlığın konusu,

---

Dosyanın incelenmesinde tetkik hakimliği yapanlar, aynı konunun düzeltme yoluyla incelenmesinde bu görevi yapamazlar.

³¹⁶ İstinaf merci olarak tayin edilen bölge idare mahkemelerinin 20 Temmuz 2016 tarih itibarıyla faaliyete geçeceği 07/11/2015 tarihli ve sayılı 29525 sayılı Resmi Gazete’de ilan edilmiş ve anılan tarihte bölge idare mahkemeleri göreve başlamıştır.

³¹⁷ Bkz. İYUK Geçici 8. md.

³¹⁸ KAPLAN, İdari Yargılama Hukuku, s. 486; GÜNDÜZ, İdari Yargılama Hukukunda Kanun Yararına Temyiz, s. 67; “... 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125/1.E-g maddesi uyarınca devlet memurluğundan çıkarılma cezası ile tecziye edilmesine ilişkin ... işleminin iptali istemiyle açılan davada ... sayılı karar hakkında talep edilen yargılamanın yenilenmesi isteminin kabulü ve davanın reddi yönünde ... sayılı kararına yönelik olarak 25/02/2015 tarihinde yürürlükte olan temyiz kanun yolunun açık olduğu, istinaf kanun yolunun ise kapalı olduğu açıktır. Açıklanan nedenlerle; dosya esas kaydının kapatılmasına ve dava dosyasının kararı temyizen incelemekle görevli olan Danıştay'a gönderilmesine” Bkz. Gaziantep BİM 5.İDD. 20/05/2022 T. E:2022/775, K:2022/875.

³¹⁹ ATALAN, s. 50.

³²⁰ DEREN YILDIRIM, s. 16.

parasal değeri, cezanın türü ve sınırı gibi ölçütlerle, kanun yolunun var olup olmaması, kanun yolu öngörülmüş ise bunların türü ve usulleri kanunla belirlenmiştir.³²¹ Ölçütlerin getirilmesi ile amaçlanan, göreceli olarak düşük değerde veya daha az önemli olduğu kabul edilen türdeki davalarla ikinci derecedeki yargılama yerlerinin iş yükünü³²² artırmamak,³²³ anılan türdeki davalar yönünden hızlı karar verilmiş olmasını sağlamak,³²⁴ anılan türdeki davalar dışında kalan uyuşmazlıkların bir kısmının ise ikinci derecede kesinleşmesiyle üçüncü derecedeki yargılama yerlerinin iş yükünü artırmamak, bunlardan daha önemli olarak görülenlerin ise üçüncü dereceye de taşınabilmesi biçiminde kanun yolları yönünden farklı yargılama düzenleri ihdas olunabilir.³²⁵

Örnek aldığımız Fransız hukukunda, Orta Çağ'da Avrupa'daki feodalitenin yıkılması sonrası krallıkların kuvvetlendirilmesi,³²⁶ kraliyet tarafından senyörlerin adaletinin sorgulanmasıyla ortaya çıkan³²⁷ istinaf, üç dereceli yargılamanın

³²¹ Bkz. örn. HMK md. 341 vd.; CMK md. 267 vd.; İYUK md. 45 vd.

³²² "... Yargı mercilerinin iş yükünün hafifletilmesi ve istinaf mercilerinin gereksiz işlerle uğraşmalarının önlenmesi amacıyla hangi tedbirlerin gerekli olduğunun değerlendirilmesinde kanun koyucu geniş takdir yetkisine sahiptir. Önem derecesi nispeten düşük olan davalarda verilen kararlara karşı istinaf yolunun kapatılmasının kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında öngörebileceği ..." bkz. AYM, E.2022/135, K.2023/30, 16/02/2023; "... Kanun koyucunun belli miktara kadar olan adli para cezasına mahkûmiyet hükümlerine karşı istinaf yolunu kapatmaktaki amacının, bölge adliye mahkemelerinin iş yükünün artmasını ve sonuçta yargılamanın yavaşlamasını engellemek olduğu anlaşılmaktadır. Ceza adalet sisteminde 'az önemli suçlar' kategorisi içerisinde kabul edilebilmeleri mümkün olan doğrudan para cezası verilmesini gerektiren suçlar nedeniyle verilen mahkûmiyet hükümlerine karşı temyiz ve istinaf yolunun kapatılması, belirlenen sınırın, paranın satın alma gücü karşısında adalet duygusunu rencide edecek veya hukuk devleti kavramıyla bağdaşmayacak sonuçlara yol açacak boyutta bulunmaması nedeniyle, hukuk devleti ilkesini ve hak arama özgürlüğünü zedelememektedir." Bkz. AYM, E.2011/64, K.2012/168, 01/11/2012.

³²³ YILDIRIM, Türkiye'de İstinaf Uygulamasının İdari Yargıya Etkileri, s. 36; ÖZEN, s. 2342.

³²⁴ SÖYLER, YILMAZ, s. 2134.

³²⁵ AVCI, İdarî Yargılama Usûlündeki Son Yenilikler ve İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu, s. 115.

³²⁶ ÖZEN, s. 2337; AKİL, İstinaf Kavramı, s. 116; DEMİRKOL, İdari Yargılama Usulü Yenilenirken İstinaf Kanun Yolu Öngörüsü – Danıştay'ın İçtihat Mahkemesi Rolü'nün Güçlendirilmesi, s. 120.

³²⁷ KONURALP, Fransız Hukukunda Kanun Yolları Arasında İstinafin Yeri (Hukuk Davaları Açısından), s. 28.

öngöröldüğü sistemlerde, ilk derece mahkemeleri ile temyiz derecesi arasında, ikinci derece olarak denetimin yapıldığı bir olağan kanun yoludur.³²⁸ Buna göre, bir piramit şeklinde olduğu gibi³²⁹ kural olarak en altta bulunan ilk derece mahkemesi kararlarına karşı, yukarı doğru önce istinaf denetimine, temyiz yolu açık olan istinaf kararlarına ise istinaftan sonra en üstte yer alan temyize gidilecektir.³³⁰ Üç dereceli yargılama sistemi ile kararların hukuka uygunluktaki isabet oranının artırılmasının hedeflendiği anlaşılmaktadır.³³¹

Türkiye’de de adli ve idari yargılama hukuku sistemlerinde kanun yolu olarak istinafın öngörülmesiyle bölge adliye ve bölge idare mahkemeleri kurularak faaliyete geçirilmiş, böylece, yalnız bazı türdeki davalarda da olsa üç dereceli yargılama sistemine geçilmiştir.

Aşağıdaki başlıklar altında, kavram, tanım, amaç, hukuki nitelik, tarihçe, çeşit, diğer kanun yolları ile karşılaştırma gibi çalışmanın temeli olan istinafa çok yönlü olarak değinilecektir.

1.2.1. İstinaf Kavramı

İstinaf, Türk Dil Kurumu tarafından düzenlenen güncel Türkçe sözlükte “Mahkemenin verdiği kararı kabul etmeyerek bir üst mahkemeye götürme” biçiminde tanımlanmıştır.³³² Benzer tanımlar hukuk sözlüklerinde de

---

³²⁸ KESKİN, s. 236.

³²⁹ GÜRAN, Sait, Bölge İdare Mahkemeleri ve Danıştay Üzerine Yapısal Bir Deneme, İstanbul. Üniversitesi Yayınları, İstanbul, İstanbul, 1977, s. 392.

³³⁰ KALABALIK, İdari Yargılama Usulü Hukuku, s. 401.

³³¹ AKİL, Cenk, “22.07.2020 Kabul Tarihli ve 7251 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun İle İstinafa İlişkin Olarak Yapılan Değişiklerin Değerlendirilmesi”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 12, Sayı: 45 (Ocak 2021), s. 18.

³³² <https://sozluk.gov.tr/> E.T.: 30/11/2023.

yapılmıştır.³³³ Arapça kökenli olan, “burun, ön ve uç” anlamına gelen “enf” kökünden türetilen³³⁴ “istinaf”ın kelime olarak anlamı ise “bir işe yeniden başlamak”tır.³³⁵ Anılan tanımlar, yargılama hukukuna uygun olarak bir araya getirildiğinde istinaf; ilk derece mahkemesince hakkında karar verilen uyuşmazlığın, yeniden ele alınarak incelenmesi olarak da tanımlanabilir.³³⁶

1993 tarihli kanun tasarısında “üst mahkeme kanun yolu” olarak adlandırılan ikinci derece başvuru yolu,³³⁷ bugün usul kanunlarımızda “istinaf” olarak yer almıştır.³³⁸

İstinaf yerine, öğretide ve bazı tasarılarda “üst mahkeme” ifadesi kullanılmışsa³³⁹ veya idari yargı için “üst idare mahkemesi” ifadesinin kullanılması gerektiği

---

³³³ “İlk mahkemeler tarafından nihai bir hüküm ile neticelendirilen davanın ikinci derecede, yüksek mahkemede yeniden görülmesi için müracaat edilen kanun yoludur” bkz. Türk Hukuk Lûgatı, Ankara 1991 3. Baskı, s. 172; “İlk derece (mahalli) mahkemeler tarafından verilen hükümlere ve kararlara karşı, temyiz mahkemesi ile bu ilk derece mahkemesi arasında görev yapan mahkemeye başvurulmasına ait kanun yoludur” bkz. ŞENER, Esat, Açıklamalı – Madde Atıflı Hukuk Sözlüğü, Seçkin Yayınları, Ankara, 2001 s. 377.

³³⁴ PEKCANITEZ, Hakan, “Hukuk Güvenliği Açısından İstinaf Mahkemeleri”, Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı İle İsveç Krallığı Ulusal Mahkeme Yönetimi (SNCA) Arasında Yargı Alanında İşbirliği Programı, İdari Yargıda İstinaf Semineri, Antalya, 2009, s. 134; ÇAĞLAYAN, İdarî Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları, s. 299.

³³⁵ <https://sozluk.adalet.gov.tr/İstinaf> E.T.: 30/11/2023; YENİSEY, NUHOĞLU, s. 846.

³³⁶ AKYILMAZ, SEZGİNER, KAYA, Türk İdari Yargılama Hukuku, s. 688.

³³⁷ YILDIRIM, Kanun Yolu Olarak İstinaf, s. 304; ÇINAR, İstinaf, s. 14.

³³⁸ Bkz. İYUK md. 45, HMK md. 342, CMK md. 272

³³⁹ KURU, Baki, “İstinaf Mahkemeleri Kurulurken”, Adalet Dergisi, Yıl 54, Mayıs – Ağustos 1963, S. 5-8, s. 549.

belirtilmişse de³⁴⁰ anılan ifadeler istinafa, yine bir üst mahkemeye başvuru yolu olup işlevi istinaftan farklı olan temyizden ayıramamaktadır.³⁴¹

Kökeni Roma hukukuna kadar giden istinaf; Roma medeni usul hukukunda ise mutlak bir hak olup “appellatio” olarak adlandırılmış, istinafa başvurmanın engellenmesi cezalandırma sebebi olarak kabul edilmiştir.³⁴² Başvurularıyla hükmün bozularak yeni bir karar ile değiştirilmesini amaçlayan istinaf (*appellatio*), devlet başkanına veya onun temsilcisine hitaben yapılabiliyordu.³⁴³

Fransız medeni usul hukukunda da “réformation” olarak adlandırılan istinaf kanun yolu, ilk derece mahkemelerince verilen kararların bir üst mahkemece gözden geçirilmesi ve bu sırada gerekiyorsa bazı işlemlerin yeniden yapılmasıyla kararın düzeltilmesi, iyileştirilmesi ya da iptali işlevi görmektedir.³⁴⁴

Alman hukukunda ise istinaf kanun yolu için görev vermek görevlendirmek anlamındaki “berufung” terimi kullanılmakla³⁴⁵ bu yolla yine ilk derece mahkemeleri kararlarının maddi ve hukuki yönden incelenmesi söz konusudur.³⁴⁶

³⁴⁰ HONDU, Selçuk, “Bölge İdare Mahkemeleri ve Uygulaması”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S.1, 1988, s.101.

³⁴¹ FENDOĞLU, Yargı Reformu Işığında İstinaf Mahkemelerinin Yeniden Kurulması Sorunu, s. 106 – 115.

³⁴² Dig. 49.1.8 “Bilinmelidir ki, istinaf yoluna başvuran kişiye karşı koymamalıdır. Kişi bunu yaptığı takdirde cezalandırılacaktır. İmparatorların bu konuda emirnameleri bulunmaktadır.” Bkz. GÜNAL, s. 84.

³⁴³ AKİL, İstinaf Kavramı, s. 59.

³⁴⁴ KONURALP, Fransız Hukukunda Kanun Yolları Arasında İstinafin Yeri (Hukuk Davaları Açısından), s. 26.

³⁴⁵ ÇINAR, Ali Rıza, “Ceza Yargılama Hukukunda İstinaf Yasa Yolu İle İlgili Bir Yıllık Uygulama ve Yapılan Yasa Değişiklikleri Konusunda Değerlendirmeler”, Birinci Yılında İstinaf ve Temyizde Karşılaşılan Sorunlara Mukayeseli Hukukun Cevapları Sempozyumu, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 159-160, s. 127.

³⁴⁶ YILDIRIM, Kanun Yolu Olarak İstinaf, s. 286; ÇINAR, İstinaf, s. 15.

1.2.2. Kanun Yolu Olarak İstinafın Tanımı ve Amacı

Fransız idare hukukunun klasik tanımına göre³⁴⁷ istinaf;

“ilk derece mahkemesinden çıkan kararların daha üst bir mahkeme tarafından denetlenmesine hizmet eden bir yargı yoludur. Bu denetim mekanizması sayesinde yanlış bir kararın iptal edilmesi veya dava ile ilgili yeni bir inceleme yapıldıktan sonra bu karara ait hataların düzeltilmesi sağlanmaktadır”.

İstinaf gereksinimi, ilk derece mahkemesince maddi vakıanın doğru bir biçimde tespitinin, ilk derece mahkemesi gibi yeniden yapılacak inceleme ile denetimi ihtiyacından doğmuştur.³⁴⁸

İstinafla amaçlanan, kanun yollarının genel amacı olan mahkeme kararının bir kez daha gözden geçirilmesi, denetlenmesinin sağlanmasıdır.³⁴⁹ Buna göre istinaf, genel olarak ilk derece mahkemelerince verilen ve kesinleşmemiş olan nihai kararların³⁵⁰ hem maddi hem de hukuki olarak yani kararın hem olaya hem de kanuna ve usule uygunluğunun³⁵¹ denetlenmesini, diğer bir anlatımla, ilk derecede yargılanan uyuşmazlığın bir de üst derecede yargılanmasını,³⁵² aynı zamanda anılan hususlarda bir yanlışlık ve/veya eksiklik bulunması halinde esas mahkemesinin yerini alarak somut olay adaletinin sağlanabilmesi için³⁵³ yeniden

³⁴⁷ DOLLAT, Patrick, “Fransa İdari İstinaf Örneği”, Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı İle İsveç Krallığı Ulusal Mahkeme Yönetimi (SNCA) Arasında Yargı Alanında İşbirliği Programı, İdari Yargıda İstinaf Semineri, Antalya, 2009, s. 92.

³⁴⁸ SELÇUK, Sami, “Üst (İstinaf) Mahkemeler Tezelden Kurulmalı”, Ankara Barosu Dergisi, 1992/1, s. 21.

³⁴⁹ ÖZEKES, s. 37.

³⁵⁰ KURU, Medenî Usul Hukuku, s. 476; ÇINAR, İstinaf, s. 15.

³⁵¹ PEKCANITEZ, ATALAY, ÖZEKES, s. 470; ÖZEN, s. 2335; Keskin, s. 236.

³⁵² KAPLAN, İdari Yargılama Hukuku, s. 491.

³⁵³ ÇINAR, Ceza Yargılama Hukukunda İstinaf Yasa Yolu İle İlgili Bir Yıllık Uygulama ve Yapılan Yasa Değişiklikleri Konusunda Değerlendirmeler, s. 133.

yargılama yapılabilmesini de sağlayan olağan bir kanun yoludur.³⁵⁴ Dolayısıyla istinaf, üst mahkemece yeniden gözden geçirme ile hatalı kararların düzeltilmesi ve gerekirse iptal edilebilmesi yoludur.³⁵⁵ Anılan özelliği nedeniyle istinaf kanun yoluna “derece yasa yolu”,³⁵⁶ maddi vakianın yeniden incelenebilmesi nedeniyle istinaf mahkemelerine olay mahkemesi de denilmektedir.³⁵⁷

İstinaf kanun yoluna başvurulmakla, alt derece mahkemesi kararının değiştirilmesi amaçlansa da³⁵⁸ kanun yolu olarak istinafın öngörülmesiyle üçüncü derecede yer alan temyiz mercileri Yargıtay ve Danıştay’ın mevcut iş yükünün³⁵⁹

---

³⁵⁴ YENİSEY, NUHOĞLU, s. 846; GÜNGÖR, s. 75; AKYILMAZ, SEZGİNER, KAYA, Türk İdari Yargılama Hukuku, s. 688; YILDIRIM, AŞİT, s. 873; ÖZEKES, Muhammet, BULUT, Uğur, “Aleyhe Bozma Yasağının İstinaf Bakımından Yeri ve Uygulaması”, TBB Dergisi 2023 (167), s. 188.

³⁵⁵ KONURALP, Halûk, “İstinafta Kamu Düzeni Kavramı”, Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı VI, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı, İzmir/Çeşme 19-20 Ekim 2007 (Türkiye Barolar Birliği 2008) s. 134.

³⁵⁶ ÇINAR, İstinaf, s. 24.

³⁵⁷ ÖZEN, s. 2336.

³⁵⁸ YILDIRIM, M. Kamil, “İstinaf Sebepleri ve İlk Derece Mahkemesinde Hatalı Vakıa Tespitleri”, Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı VI, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı, İzmir/Çeşme 19-20 Ekim 2007 (Türkiye Barolar Birliği 2008) s. 90.

³⁵⁹ Danıştay’ın mevcut iş yükü ve geçmiş yıllarla kıyaslaması için bkz. [https://www.danistay.gov.tr/icerik/15 E.T.": 30/12/2023](https://www.danistay.gov.tr/icerik/15 E.T.)

azaltılarak³⁶⁰ bu mercilerin birer içtihat mahkemesi olması,³⁶¹ benzer olaylardaki ilk derece mahkemelerinin farklı kararlarının varlığı nedeniyle içtihat birliğinin sağlanması,³⁶² söz konusu çelişkili kararlar nedeniyle toplumdaki yargıya olan güven duygusunun da zedelenmesinin³⁶³ önlenmesiyle aynı zamanda hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak yargılama yoluyla sübjektif hakların teminatı

³⁶⁰ “İdari yargı ilk derece mahkemelerince verilen nihai kararların bir kısmı bölge idare mahkemesince, kalan kısmı ise Danıştay tarafından denetlenmektedir. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 45 inci maddesinde itiraz üzerine bölge idare mahkemelerinde kesinleşecek davalar sayılmış olup, bunlar dışındaki tüm davalar temyiz üzerine Danıştay tarafından incelenmektedir. Bu uygulama sebebiyle idare ve vergi mahkemelerinin nihai karara bağladığı dosya toplamının yaklaşık yüzde yetmiş Danıştay’da yüzde otuzu ise bölge idare mahkemelerinde denetlenmektedir. Anılan iş yükü sebebiyle Danıştay’a gelen dosyaların kesinleşme süresi uzamaktadır. Bu bağlamda idari yargıda istinaf kanun yolunun getirilmesi konusu öteden beri yargı paydaşları arasında tartışılmaktadır. Tartışmaların sonucunda varılan mutabakata bağlı olarak Tasarıyla bölge idare mahkemeleri istinaf mercii olarak yapılandırılmaktadır. Buna göre başvuru usulü ile inceleme ve yargılama usulüne ilişkin hükümler getirilmekte ve bölge idare mahkemelerince verilecek karar türleri yeniden düzenlenmektedir. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 45 inci ve 46 ncı maddelerinde yapılan değişiklikler istinaf kanun yolunun temel düzenlemelerini oluşturmaktadır. 45 inci maddede yapılan değişiklikle, ilk derece mahkemelerince verilecek ve kesin olması sebebiyle istinaf ya da temyiz yoluna başvurulamayacak kararlar düzenlenmektedir. Aynı zamanda istinaf incelemesi için bölge idare mahkemelerine gelen davaların incelenme ve karara bağlanma usulü hükme bağlanmaktadır. 2577 sayılı Kanunun 46 ncı maddesinde yapılan değişiklikle, istinaf mahkemelerince karara bağlanacak konulardan hangisinin temyiz yolu ile Danıştay’a gideceği belirlenmekte olup, bu maddede tahdidi olarak sayılan bu konular dışındaki davaların bölge idare mahkemelerinde istinaf incelemesi neticesinde kesinleşmesi öngörülmektedir. Böylece Danıştay’ın temyizen karara bağladığı iş yükünün yaklaşık yüzde seksen oranında azaltılarak Danıştay’ın içtihat mahkemesi rolünün güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanunun ilgili bazı hükümleri de değiştirilerek bölge idare mahkemelerinin teşkilat yapısı, istinaf kanun yolu incelemesine uygun hale getirilmektedir.” 6545 sayılı Kanun’un genel gerekçesi için bkz. <https://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0918.pdf> E.T.:30/11/2023

³⁶¹ YILDIRIM, YASİN, KAMAN, ÖZDEMİR, ÜSTÜN, OKAY TEKİNSOY, s. 784; ÖZEKES, s. 42; TUNCA, s. 30; ORTAÇ, Fevzi Rifat, ÜNSAL, Hilmi, “Türk Vergi Yargısında İstinaf Sistemi ve Muhtemel Sorunlar”, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3(1), s. 14; AÇIMUZ, Bige, İdari Yargılama Hukukunda Olağan Kanun Yollarına Başvurunun Sınırlanması, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023, s. 83 vd.

³⁶² ÖZEKES, s. 34; GÜNGÖR, s. 17; YILDIRIM, AŞİT, s. 874; YILMAZ, Çelişkili Mahkeme Kararları ve Adil Yargılanma Hakkı (Anayasa Mahkemesi’nin Bireysel Başvuru Hakkındaki Uygulamaları) s. 1536.

³⁶³ AKYILDIZ, İstinafa İlkesel Bakmak, s.18; ÖZKAN, Yargıya Güven Sorunu, s. 5.

ile³⁶⁴ bireylerdeki ve dolayısıyla toplumdaki adalet duygusunu güçlendirmek ve hukuk barışını sağlamanın yanı sıra hukuk kurallarının uygulanmasındaki birliğin de sağlanması³⁶⁵ amaçlanmıştır.

Öte yandan istinafin gerekliliği, yalnız Danıştay'ın iş yükünün azaltılmasıyla açıklanamamalıdır.³⁶⁶ İstinafin asıl amacı, hak arama özgürlüğünün daha geniş bir alanda uygulanması ve adil yargılanmanın sağlanmasıdır.³⁶⁷ Bu nedenle istinafla birlikte temyiz mercilerinin iş yükünün azalması bir sonuçtur.³⁶⁸ Bu azalma, yalnız istinafta kesinleşecek olanlar bakımından belli bir orandaki davanın Danıştay'a gitmemesi biçiminde değil, aynı zamanda, temyize gidecek davaların iki kez maddi denetimden geçmiş olması nedeniyle olgunlaşıp yalnız hukuki incelemeyle karar verilebilecek duruma gelmesiyle de sağlanacaktır.³⁶⁹

Ancak temyiz mercilerindeki iş yükünün azaltılabilmesi yalnız istinafla değil, uyuşmazlığın dava edilmeden önce idarede çözümlenmesini sağlayabilecek, idari kararların gerekçeli olarak oluşturulmasına ilişkin hükümler de içeren genel idari usul kanununun çıkarılmasıyla³⁷⁰ Kara Avrupası ülkelerinden Fransa ve

---

³⁶⁴ GAUL, Hans Friedhelm, "Yargılamanın Amacı Güncelliğini Koruyan Bir Konu", İlkeler İşığı Altında Medeni Yargılama Hukuku, Çev. Nevhis Deren – Yıldırım, Der. M. Kamil Yıldırım. Beta Yayınları, 9. Bası, İstanbul, s. 93.

³⁶⁵ ÇAĞLAYAN, İdarî Yargılama Hukuku, s. 754.

³⁶⁶ AKYILDIZ, İstinafa İlkesel Bakmak, s.17; ÖZEL, Kadir Can, "İdari Yargıda İstinaf Sistemi Tartışmaları Üzerine Bir Değerlendirme", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 11, Sayı: 44 (Ekim 2020), s. 60.

³⁶⁷ AKYILMAZ, Yargı Kararlarının Temyiz Öncesi Kesinleşmesi, s. 170.

³⁶⁸ SELÇUK, s. 25; SAYGIN, Engin, "İdari Yargıda İstinaf Mahkemesi Tartışmaları Üzerine Bir Analiz", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Y. 11, C. 69, S.1-2, s. 645.

³⁶⁹ OĞURLU, Yücel, "Mukayeseli İdari Yargıda Süreler ve Makul Süre Problemi", Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 144. Yıl, s. 125; AKYILDIZ, İstinafa İlkesel Bakmak, s. 17.

³⁷⁰ OĞURLU, Yücel. "İdari Usul Kanunu Neden Acil ve Zorunludur?". Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi IX, S. 1-2 (Haziran 2005) s, 85; AVCI, İdari Yargıda Kanun Yolları, s. 509; ÖZKAN, Gürsel, "Mukayeseli Hukukta İçtihat Farklılığının Giderilmesi, İdari Uyuşmazlıklarda Hızlandırma Müesseseleri ve Türk İdari Yargısı İçin Öneriler", Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu 155. Yıl, s. 119; SANCAKDAR, Oğuz, "Hızlı" ve 'Etkin' Yargılamanın

Almanya'daki yargı denetimi altındaki arabululuk gibi idare ve bireyler arasında dava öncesinde, davaya alternatif olarak uyuşmazlığın çözümüne ilişkin usullerin³⁷¹ getirilmesiyle de dolaylı olarak azaltılabilecektir.

İlk derece mahkemeleri ile Danıştay arasında bir filtre görevini yerine getirebilecek olan istinafla birlikte³⁷² Danıştay'ın temyizdeki istinaf karakterli incelemeleri de son bulabilecektir.³⁷³

Bir uyuşmazlık çerçevesinde hakikatin ortaya çıkarılması birtakım usule ilişkin işlem veya eylemlerin yerine getirilmesini gerektirebilir. Bir uyuşmazlığın yargısal faaliyet ile çözülmesi halinde de iddia ve savunmaların yapılması, delillerin tespiti, tartışılması ve takdirinin yapılması, uyuşmazlık hakkında karar verilmesi, kararlara karşı kanun yollarının öngörülmesi gibi usuller de yargılama usulünü ifade eder.³⁷⁴ Yargılamanın amacı, tabii olduğu, hizmet ettiği hukukla sınırlıdır.³⁷⁵ Bu sınırlılık kanun yolu amacını da belirler.³⁷⁶ Bu nedenle beklenen amaçlara göre, ilgili yargılama usullerinde, anılan asgari usul kuralları yanında ayrıntılı özel kurallara da yer verilebilir.³⁷⁷ Buna göre, dava ve uyuşmazlıkları birbirinden farklı olduğu için hukuk, ceza yargılaması ve idari yargılamalara ilişkin usul kuralları da farklı olabilecektir.³⁷⁸ Örneğin medeni usul, özel hukukla sınırlı olduğundan,

---

Sağlanması Amacıyla İdari Yargıda Geliştirilen Yöntemler”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu 154. Yıl, s. 267.

³⁷¹ ÇINARLI, Serkan, “Karşılaştırmalı Hukuk Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Örnekleri ve Ülkemizde Uygulanabilirliği” Danıştay Başkanlığı Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri Sempozyumu, 2021, s. 57 vd.

³⁷² OĞURLU, Mukayeseli İdari Yargıda Süreler ve Makul Süre Problemi, s.125.

³⁷³ TUNCA, s. 31.

³⁷⁴ ONAR, İdare Hukukunun Umumî Esasları, C.3, s. 1934.

³⁷⁵ GAUL, s. 80.

³⁷⁶ YILDIRIM, Kanun Yolu Olarak İstinaf, s. 288.

³⁷⁷ TUNCAY, ÖZDEŞ, BAŞPINAR, s. 600.

³⁷⁸ ONAR, İdare Hukukunun Umumî Esasları, C.3, s. 1935.

sübjektif hakların korunmasını amaçlamaktadır.³⁷⁹ Ancak farklı kurallar içeren birden fazla usulün bulunması, birden fazla gerçekliğin olduğu anlamına da gelmemelidir.³⁸⁰ Tek olan gerçeklik, ceza muhakemesinde maddeyle yani var olanla ilgili iken³⁸¹ medeni usulde ise somut hakkın sağlanmasında temel olur.³⁸² Netice olarak farklı hukuk düzenleri nedeniyle farklı usuller olsa da bunların hepsi hukukun bir dalı olduğuna göre, genel amaç, hukukun amacı olan toplum hayatının en iyi biçimde düzenlenebilmesidir.³⁸³

Genellikle idari yargılama usulleri, genel olarak taraflar arasındaki uyuşmazlığın sonlandırılmasını amaçlayan³⁸⁴ medeni usul hukuku kurallarına dayansa da kamu hukuku işlevi gereği, diğer bir anlatımla, idari yargı ile idarenin hukukla bağlılığının denetlenmesiyle kamu yararını koruma amaçlandığından,³⁸⁵ re'sen hareket edebilme özelliğiyle de³⁸⁶ ceza usul hukukuna yaklaştığından,³⁸⁷ esasında karma ayrı bir karaktere sahiptir.³⁸⁸

O halde, idari yargılamanın, dolayısıyla idari yargıda istinafın da amacını, idare hukuku ilkeleri doğrultusunda idare ya da diğer mercilerce yapılan işlem ya da

---

³⁷⁹ GAUL, s. 80.

³⁸⁰ TANRIVER, Süha, Tartışmalar, Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı VI, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı, İzmir/Çeşme 19-20 Ekim 2007 (Türkiye Barolar Birliği 2008) s. 75.

³⁸¹ KUNTER, s. 28; ÇINAR, Ceza Yargılama Hukukunda İstinaf Yasa Yolu İle İlgili Bir Yıllık Uygulama ve Yapılan Yasa Değişiklikleri Konusunda Değerlendirmeler, s. 129.

³⁸² GAUL, s. 93.

³⁸³ KUNTER, s. 26; YILMAZ, İstinaf, s. 15.

³⁸⁴ YILDIRIM, Aşit, s. 867.

³⁸⁵ DURAN, Türkiye Yönetiminde Karmaşa, s. 248.

³⁸⁶ TUNCAY, ÖZDEŞ, BAŞPINAR, s. 602.

³⁸⁷ LAMOTHE, Dutheillet De, "İdari Kaza Mercilerinde Yargılama Usulü", Fransa'da İdari Kaza ve İdari Tasarruflar, Sevinç Matbaası, Ankara, 1962, s. 9.

³⁸⁸ ONAR, İdare Hukukunun Umumî Esasları, C.3, s.1941.

faaliyetten doğan uyuşmazlıkta, maddi gerçeğin ortaya konulması,³⁸⁹ aynı zamanda kamu gücünü kullanması nedeniyle bireylere göre üstün³⁹⁰ olan idare ile birey arasında dengenin sağlanması³⁹¹ olarak ifade edebiliriz.

1.2.3. İstinafın Hukuki Niteliği ve Etkisi

İstinaf kanun yolunun ana karakteri, ilk derece mahkemelerince verilen ve istinafa açık olan kararların, ikinci derece yargılama yeri olarak maddi ve hukuki yönden incelenmesidir. Buna göre, istinaf merci, istinaf sebeplerini yerinde görürse kararı kaldırır ve maddi olayları, delilleri, iddia ve savunmaları yeniden değerlendirerek, diğer bir anlatımla, yeniden yargılama yaparak bir karar verir.³⁹²

İstinafta, delillere yeniden temas, keşif, bilirkişi incelemesi vb. ile maddi olayı araştırma, gerekiyorsa ilk derece mahkemesi yerine geçerek yeniden karar verme söz konusudur.³⁹³ Diğer bir anlatımla, istinaf, maddi vakianın ikinci kez tartışılabilmesine olanak tanır.³⁹⁴ Bu nedenle istinaf, temyize konu olması gereken yargılamanın yargılaması değil, yeni bir yargılamadır.³⁹⁵

Belirtilen özelliğiyle istinafın, ilk derece yargılamasının devamı niteliğinde bir ikinci yargılama olmayıp ilk derecede yapılan hata ve eksikliklerin denetlenmesi

³⁸⁹ SANCAKDAR, Oğuz, “İdari Yargılama Usulünde İvedi Yargılama ve Grup Davaları”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 146. Yıl, s. 162.

³⁹⁰ ÖZKOL, s. 5.

³⁹¹ ERKUT, İdari Yargı Refom Çalışmaları, s. 312.

³⁹² ONAR, İdare Hukukunun Umumî Esasları, C.3, s. 1992.

³⁹³ BEREKET BAŞ, Zuhâl. “İdari Yargılama Hukuku Açısından İstinaf ve Kabulü Sorunu”, Danıştay Dergisi, Cilt 28, Sayı 94, Ankara, (1998), s. 12.

³⁹⁴ FENDOĞLU, Yargı Reformu Işığında İstinaf Mahkemelerinin Yeniden Kurulması Sorunu, s. 106 – 115.

³⁹⁵ DOLLAT, s. 103.

ve mevcutsa bunların giderilmesi için ihdas edildiği anlaşılmaktadır.³⁹⁶ Bu özelliği, kanun yolları arasında istinafa atfedilen önemi göstermektedir.³⁹⁷

İstinaf, bahsedildiği üzere cezai konular dışında kanun yollarının bulunmasını dahi zorunlu kılmayan AİHS hükümlerine, AİHM içtihatlarına göre adil yargılanma hakkı ya da diğer hakların temini için bulunması gereken zorunlu olan bir yol olmadığı gibi³⁹⁸ Anayasa'da da asıl olarak üç değil, iki dereceli bir yargılama sistemi³⁹⁹ öngörüldüğünden,⁴⁰⁰ istinaf kanun yolunun varlığı yasa koyucunun takdirindedir.⁴⁰¹ Alman hukukunda da durum aynıdır.⁴⁰² İdari yargıdaki istinafın dayanağı 2576 sayılı Kanun iken adli yargıdaki istinafın dayanağı ise 5235 sayılı Kanun'dur. Ancak şu bir gerçektir ki bulunması, adil yargılanma hakkı bakımından zorunlu olmayan istinafa öngörülen üç dereceli yargılama sistemi, taraflar için daha fazla güvence sağlayacaktır.⁴⁰³

Her ne kadar Anayasa ve AİHS'de bir kanun yolu olarak bulunması zorunlu olmasa ve aksi iddia edilse de⁴⁰⁴, istinaf kanun yolu hukuk devleti ilkesinin bir

---

³⁹⁶ YILDIRIM, AŞİT, s. 891.

³⁹⁷ DEREN YILDIRIM, s. 8.

³⁹⁸ GÜLAN, Ülkemizde Kanuni Düzenlemeleri Sonrasında İstinaf Kanun Yolu Hakkında Yeniden ve Farklı Düşünmek, s. 25.

³⁹⁹ Bkz. AY md. 154, 155.

⁴⁰⁰ Yargıtay'a ilişkin Anayasa'nın 154. maddesindeki benzer düzenleme yönünden istinafın anayasal dayanağının bulunduğu, bu nedenle istinaf kanun yolunun getirilerek üç dereceli bir yargılama sistemine geçilmesi gerektiği yönündeki görüş için bkz. ALANGOYA, "Kanun Yolunun Anayasal Temeli ve HUMK m. 427 Hükmü ile Kanun Yolu Kapatılmış Olan Kararlara Karşı Kanun Yoluna Müracaat İmkani", s. 31 vd.

⁴⁰¹ PEKCANITEZ, s. 135; TANER, s. 193.

⁴⁰² ALANGOYA, "Kanun Yolunun Anayasal Temeli ve HUMK m. 427 Hükmü ile Kanun Yolu Kapatılmış Olan Kararlara Karşı Kanun Yoluna Müracaat İmkani", s. 20 vd.

⁴⁰³ PEKCANITEZ, s. 135.

⁴⁰⁴ PEKCANITEZ, s. 135.

gereği,⁴⁰⁵ maddi olayın bir kez daha incelenmesi talebine ilişkin, adil yargılanma hakkının somutlaşmış bir ifadesidir.⁴⁰⁶

Mahkemelerin her türlü kararına değil, hâkim veya mahkemenin artık davadan elini çektiği, uyuşmazlığın esası hakkındaki ya da davayı sonlandıran diğer usule ilişkin olan nihai kararlarına⁴⁰⁷ karşı istinaf kanun yollarına başvurulabilir.⁴⁰⁸ Dolayısıyla önceki ara karar niteliğindeki belge isteme, kesif, bilirkişi incelemesi yaptırılması gibi kararlardaki hukuka aykırılık iddiaları ancak nihai kararlar kanun yollarında ileri sürülebilir.⁴⁰⁹

İYUK'da düzenlenen açıklama ve yanlışlıkların düzeltilmesi istemleri⁴¹⁰ ile verilen kararlar, esas karara ilişkin sonuçların değişmesi halinde, inceleme yalnız bununla sınırlı olacak biçimde, esas karardan bağımsız olarak anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulabilir.⁴¹¹

İstinaf kanun yoluna başvurmakla, erteleyici ve aktarıcı olmak üzere iki etki ortaya çıkar. Buna göre, süresi içerisinde nihai bir karara karşı yapılan istinaf başvurusu ile kararın şekli olarak kesinleşmesi önleneyeğinden⁴¹² burada istinafın erteleme etkisi mevcut iken kararın denetlenmesi bir üst derece mahkemesince

⁴⁰⁵ DEREN YILDIRIM, s. 16; AKİL, İstinaf Kavramı, s. 229; YILMAZ, İstinaf, s. 23; YILDIRIM, Kanun Yolu Olarak İstinaf, s. 315; Sevinç, s. 430.

⁴⁰⁶ SELÇUK, s. 24.

⁴⁰⁷ PEKCANITEZ, ATALAY, ÖZEKES, s. 472; Örneğin, idari yargılama hukukundaki, idari işlemin iptali, davanın reddi, tazminat isteminin kabulü gibi uyuşmazlığın esası hakkında verilen hüküm niteliğindeki nihai kararlar da süre, ehliyet ret, incelenmeksizin ret gibi hüküm teşkil etmeyen usule ilişkin nihai kararlar da istinaf kanun yolunun konusu olabilir.

⁴⁰⁸ TAN, s. 1079.

⁴⁰⁹ TAN, s. 1079; PEKCANITEZ, ATALAY, ÖZEKES, s. 470.

⁴¹⁰ Bkz. İYUK md.29, 30.

⁴¹¹ CANDAN, s. 698.

⁴¹² AKYILMAZ, SEZGİNER, KAYA, Türk İdari Yargılama Hukuku, s. 684.

yapılacağından, diğerk bir anlatımla, dava konusu uyuşmazlık istinaf mercisinin önüne götürüleceğinden burada da istinafin aktarıcı etkisi mevcuttur.⁴¹³

Fransız medeni usul hukukundaki gibi hükmün kesinleşmesiyle icra edilebilir olduğu sistemlerde,⁴¹⁴ kanun yollarının erteleyici etkisi nedeniyle,⁴¹⁵ istinaf yoluna başvurmakla hükmün icrası da ertelenmiş olur. Ancak kural olarak⁴¹⁶ istinaf kanun yoluna başvurulmakla hükmün icrası kendiliğinden durmaz.⁴¹⁷ Buna karşılık medeni yargılamada, nafaka kararları hariç olmak üzere icranın geriye bırakılması kararı ile istinafa konu olan kararın icrası ertelenebilir.⁴¹⁸ İdari yargılama hukukunda ise aksine, azami otuz günlük süre içerisinde, gecikmeksizin⁴¹⁹ anılan kararların uygulanması gerekmektedir.⁴²⁰

1.2.4. İstinafa İlişkin Olumlu ve Olumsuz Görüşler

İstinaf, hemen hemen tüm devletlerin yargılama teşkilatı içinde bulunup, her zaman, gelişmiş bir adalet sisteminin bir parçası olmuştur.⁴²¹ İstinafla, bireyler temyiz mahkemesinin bulunduğu yere değil, yargı çevresi içerisinde buldukları istinaf mahkemelerine gidecek,⁴²² temyiz mahkemelerinin iş yükü azalacak ve

⁴¹³ PEKCANITEZ, ATALAY, ÖZEKES, s. 477.

⁴¹⁴ MERAKLI YAYLA, Deniz, Medenî Usûl Hukuku'nda İstinaf Kanun Yolunda Yeniden Tahkikat Yapılması, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, s. 27.

⁴¹⁵ ÖZEKES, s. 37.

⁴¹⁶ Medeni yargılamada kişiler hukuku, aile hukuku ve taşınmaz mal ile ilgili aynı haklara ilişkin verilen kararlar kesinleşmedikçe yerine getirilmez. Bkz. HMK md. 350, 367.

⁴¹⁷ YILDIRIM, YASİN, KAMAN, ÖZDEMİR, ÜSTÜN, OKAY TEKİNSOY, s. 796.

⁴¹⁸ YILMAZ, İstinaf, s. 69; Bkz. HMK md. 350, 367.

⁴¹⁹ YILMAZ, Türkiye'de İdari Yargı Kararlarının Uygulanması, s. 348.

⁴²⁰ ÇAĞLAYAN, İdari Yargı Kararlarının Sonuçları ve Uygulanması, s. 262.

⁴²¹ FENDOĞLU, Yargı Reformu Işığında İstinaf Mahkemelerinin Yeniden Kurulması Sorunu, s. 106 – 115.

⁴²² ÖZEKES, s. 50; Yılmaz, İstinaf, s. 27.

bu mahkemeler, olması gerektiği gibi bir içtihat mahkemesi haline gelebilecektir.⁴²³ Ancak ülkemizdeki istinaf mahkemeleri konumlarına bakıldığında bazı merkezlerin istinafa olan uzaklıkları nedeniyle uygulamada sorunlarla karşılaşılabilir.⁴²⁴

İstinafla, hak arama hürriyeti kapsamındaki, kararın hukuka aykırı olup olmadığının tespit ettirilmesine ilişkin kanun yollarına başvurma hakkı kullanılıp ilk derece mahkemesi kararının, yalnız belli merkezlerde bulunmalarıyla ilk derece mahkemelerine göre yerel etkilerden daha uzak kalabilecek,⁴²⁵ sayıca fazla, daha tecrübeli ve bilgili hâkimlerden oluşan⁴²⁶ mevcut yargılama sistemindeki üst dereceli mahkemeye⁴²⁷ taşınmasıyla dava konusu edilen uyuşmazlık hakkında hukuka uygun bir karar verilmesi ihtimalinin artması,⁴²⁸ bu sayede, adil yargılanma hakkı bakımından zorunlu olmasa da hem maddi hem de hukuki incelemenin yapıldığı iki dereceli sistemle daha güvenceli bir adil yargılama yapılacak olmasıyla⁴²⁹ uyuşmazlığın taraflarının hukuki tatminlerinin sağlanabilecek olması,⁴³⁰ öte yandan alt derece mahkemesi hâkimlerinin de kararları ile yetkinliklerinin bu usul ile üst derecedeki hâkimler tarafından

---

⁴²³ KURU, İstinaf Mahkemeleri Kurulurken, s. 551.

⁴²⁴ PEKCANITEZ, s. 136; ÖZEKES, s. 51; SANCAKDAR, İdari Yargı İstinaf Sistemindeki Olası Sorunlar ve Çözüm Önerileri, s. 38.

⁴²⁵ KURU, İstinaf Mahkemeleri Kurulurken, s. 550.

⁴²⁶ GÜNAL, s. 75; Dinç, s. 23.

⁴²⁷ YILDIRIM, YASİN, KAMAN, ÖZDEMİR, ÜSTÜN, OKAY TEKİNSOY, s. 783.

⁴²⁸ TANERİ, Gökhan, İstinaf Mahkemeleri, 2. Baskı, Bilge Yayınevi, Ankara, 2016, s. 55 vd.

⁴²⁹ SANCAKDAR, İdari Yargılama Hukuku Genel Esaslar, s. 305; ÖZEKES, s. 42.

⁴³⁰ AKYILMAZ, SEZGİNER, KAYA, Türk İdari Yargılama Hukuku, s. 679; YILDIRIM, Ramazan, ÇINARLI, Serkan, AZAK, Kerim, Türk İdari Yargılama Hukuku Dersleri, Cilt 3, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023, s. 436.

denetlenebileceği⁴³¹ öngörüsüyle karar verirken daha dikkatli olmaları⁴³² da sağlanabilecektir.⁴³³

İstinafın Orta Çağ'daki ortaya çıkış sebebinde olduğu gibi merkez lehine yerel mahkemeleri zayıflatmak amacıyla kurulduğu,⁴³⁴ merkezileşme sonrası merkezi hükümetin temsilcileri olarak hareket etmeye başladığı,⁴³⁵ ilk derece mahkemelerinin önemini kaybedeceği, istinafın hemen her devlette öngörülmüş olmasının, gerekli bir kanun yolu olduğunu göstermeyeceği, ilk derece hâkimlerinin yerel etkilere kendisini kaptırmayacak nitelikte olması gerektiği, sınırlı istinaf mahkemesi sayısı nedeniyle istinaflarda iş yükünün artacağı, içtihat farklılığının ortaya çıkacağı, istinaf hâkimleri gibi ilk derece hâkimlerinin de bilgili ve tecrübeli hâkimlerden seçilmesi, istinafa harcanacak para ve emeğin ilk derece mahkemelerine harcanması halinde⁴³⁶ istinafa gerek kalmayacağı, istinaf yargılamasının, belli noktalara ilişkin değil, tamamen tekrarlanma biçiminde cereyan etmesi gerektiği gibi eleştiriler yapılmıştır.⁴³⁷

Öte yandan istinaf kanun yolu ile adalet hizmetlerinin daha da pahalılaşacağı,⁴³⁸ ilk derece mahkemesi hâkimlerinin sorumluluk duygusunun azalabileceği, üç

---

⁴³¹ AKINCI, s. 109.

⁴³² PEKCANITEZ, ATALAY, ÖZEKES, s. 462; ÖZEN, s. 2345.

⁴³³ KURU, İstinaf Mahkemeleri Kurulurken, s. 551; AVCI, İdarî Yargılama Usûlündeki Son Yenilikler ve İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu, s.136; YILDIRIM, Türkiye'de İstinaf Uygulamasının İdari Yargıya Etkileri, s. 36.

⁴³⁴ ÖZTEK, HUMK m.427'deki Kesinlik Sınırının Temyiz Kanun Yolunun Amacı Bakımından Değerlendirilmesi ve Anayasa Mahkemesinin 10.1.1986 Tarihli Kararı, s. 65.

⁴³⁵ TANERİ, s. 68 vd.

⁴³⁶ PEKCANITEZ, s. 135.

⁴³⁷ Kunter, Erem ve Barıkan'a ilişkin eleştiriler için bkz. KURU, İstinaf Mahkemeleri Kurulurken, s. 551 vd.; Özekes, s. 46.

⁴³⁸ PEKCANITEZ, ATALAY, ÖZEKES, s. 462.

dereceli olarak öngörülen türdeki yargılama süreçlerinin uzayacağı⁴³⁹da ileri sürülmüştür.

Ancak bilhassa ilk derece mahkemesi kararındaki hataların giderilmesi, dolayısıyla kararların hukuka uygun hale getirilmesi işlevi düşünüldüğünde anılan olası zararların, istinafın faydalarından daha çok olduğu söylenemez.⁴⁴⁰ Bununla birlikte dar anlamda istinaf kanun yolunda, sınırlı bir yargılama yapıldığından⁴⁴¹ istinafla karar düzeltme yolunun da kaldırılmış olması nedenleriyle yargılamanın sanılan derecede uzamayacağı, istinafta kesinleşen kararlar yönünden uzamanın söz konusu olmayacağı,⁴⁴² istinaf ile temyiz iş yükü azalacağından temyiz incelemesi sürelerinin de kısılacağı,⁴⁴³ iyi işletilebilecek adli yardım kurumunun varlığı,⁴⁴⁴ idari yargı yönünden, yargılamanın basit ve az masraflı olduğu, istinafın, mevcut bölge idare mahkemeleri yapılanması üzerine inşa edildiğinden bahisle eleştirilerin isabetli olmadığı belirtilmiştir.⁴⁴⁵ Nitekim sayısal verilere göre, istinafla birlikte temyizdeki dava sayısı ve inceleme sürelerinin azaldığı görülmüştür.⁴⁴⁶

İstinafın sakıncalarına ilişkin görüşlerde belirtilen sebeplerin bir kısmı soyut, bir kısmı ise çeşitli yöntemlerle giderilebilir niteliktedir. Öyle ki idari usule ilişkin kuralların, etkili alternatif uyuşmazlık yöntemlerinin ihdas edilmesi, benzer

---

⁴³⁹ KUNTER, s. 1010.

⁴⁴⁰ KAPLAN, İdari Yargılama Hukuku, s. 492; KURU, İstinaf Mahkemeleri Kurulurken, s. 554.

⁴⁴¹ ÖZTÜRK, Bahri, "İstinaf Yargılamayı Yavaşlatır Mı?", Fasikül Aylık Hukuk Dergisi, Yıl 2, Sayı 8, Temmuz 2010, s. 11.

⁴⁴² YILMAZ, İstinaf, s. 29.

⁴⁴³ ÖZEKES, s. 49.

⁴⁴⁴ YILMAZ, İstinaf, s. 30.

⁴⁴⁵ SANCAKDAR, İdari Yargılama Hukuku Genel Esaslar, s. 304.

⁴⁴⁶ SAYGIN, Engin, "İstinaf Tecrübesinin Ardından Temyiz Kanun Yolunun Güncel Durumu", Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu 155.Yıl, s. 177.

olaylarda uygulanabilecek içtihatlarla kolay ulaşım imkânlarının tanınması ile iş yükü azalacağından, süre ve masraf yönünden de kısalma sağlanabilecektir.⁴⁴⁷

İstinaf kanun yolunun gerekliliği hakkında, görüldüğü üzere lehe ve aleyhe görüşler nedeniyle bir birlik bulunmasa da ağırlıklı görüş istinafın bulunmasından yanadır.⁴⁴⁸

1.2.5. İstinafın Sınıflandırılması

Kanun yolundaki incelemeye ilişkin yeniden yapılan yargılamanın kapsamına göre istinaf, dar veya geniş anlamda olmak üzere ikiye ayrılabilir. Buna göre, ilk derece mahkemesince yapılan yargılamanın, yapılan tüm usule ilişkin işlemler de dahil olmak üzere tamamen tekrar edilmesi halinde geniş ya da klasik⁴⁴⁹ anlamda istinaftan;⁴⁵⁰ buna karşılık, ilk derece mahkemesince maddi vakıanın tespitindeki eksik ya da hatalı olan işlemlerin tekrarlanması halinde ise dar anlamda ya da kısmi istinaftan bahsedilir.⁴⁵¹ Yeniden tümünden yargılama yapılmaması, yalnız gerektiği noktalarda inceleme yapılmasıyla dar anlamdaki istinafa “genişletilmiş temyiz” de denilmektedir.⁴⁵² Klasik anlamda istinafta, ilk derece yargılamasından tamamen bağımsız bir biçimde, öne sürülebilecek yeni delil ve olaylar da dikkate alınarak karar verilebilirken;⁴⁵³ dar anlamda ya da kısmi istinafta, ilk derece mahkemesi kararı hakkında yalnız gereken durumlar yönünden inceleme

⁴⁴⁷ ÜSTÜN, İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu Üzerine Bir Değerlendirme, s. 18.

⁴⁴⁸ ÇINAR, İstinaf, s. 25.

⁴⁴⁹ KALABALIK, İdari Yargılama Usulü Hukuku, s. 401.

⁴⁵⁰ GÜNGÖR, s. 35.

⁴⁵¹ AKYILMAZ, SEZGİNER, KAYA, Türk İdari Yargılama Hukuku, s. 688; SANCAKDAR, İdari Yargılama Hukuku Genel Esaslar, s. 303; ÇINAR, İstinaf, s. 15.

⁴⁵² ÖZTÜRK, İstinaf Yargılamayı Yavaşlatır mı?, s. 11.

⁴⁵³ YILMAZ, İstinaf, s. 21.

yapılarak karar verilir.⁴⁵⁴ Tam ve sınırlı olmak üzere benzer anlamı ifade eder biçimde de istinafa ilişkin sınıflama yapılmıştır.⁴⁵⁵

Yargılamanın gereksiz yere uzatılmaması da gözetilerek hukukumuzda genel eğilim dar anlamda istinafin uygulanması yönündedir.⁴⁵⁶ İYUK'da, ilk derece mahkemesi kararlarının aynen tekrar edilmesi zorunluluğu bulunmamakla, bölge idare mahkemesi, maddi vakıalar hakkında edinilen bilginin yeterliliğine göre, gerekirse bazı işlemleri de tekrar ederek yeniden karar verebileceğinden,⁴⁵⁷ dar anlamda istinaf sisteminin öngörüldüğü anlaşılmaktadır.⁴⁵⁸

1.2.6. Türk Hukukunda İstinafin Gelişimi

Tanzimattan önce Osmanlı İmparatorluğu yargı sisteminde, İslam hukuku ilkelerinin uygulandığı tek dereceli ve tek hâkimli “şer’i mahkemeler” bulunmakla,⁴⁵⁹ padişahın yargı yetkisini kullanan kadı tarafından verilen kararlar kural olarak kesin nitelikte iken⁴⁶⁰ anılan kararlarda hukuka, gerçeğe açık bir

⁴⁵⁴ ÖZEN, s. 2336.

⁴⁵⁵ KALABALIK, İdari Yargılama Usulü Hukuku, s. 401; ÇAĞLAYAN, İdarî Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları, s. 301; SANCAKDAR, Oğuz, “İdari Yargıda İstinaf Sistemi Üzerine Düşünceler - The Review of Appeal System in Administrative Judiciary”. Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, C. 8, S. Özel, 2013, s. 2245.

⁴⁵⁶ YILDIRIM, ÇINARLI, AZAK, s. 437; ÖZEN, s. 2342; ÖZTÜRK, İstinaf Yargılamayı Yavaşlatır mı?, s. 11; YILMAZ, İstinaf, s. 21; İYUK’un 45/4 maddesi içeriğinden dar anlamda bir istinafin öngörüldüğü anlamının çıkmadığı, bunun için madde metnin detaylandırılması gerektiği görüşü için bkz. SANCAKDAR, İdari Yargı İstinaf Sistemindeki Olası Sorunlar ve Çözüm Önerileri, s. 41; SARIGÜL, s. 16.

⁴⁵⁷ “... maddi ve hukuki eksikliklerin istinaf mercii tarafından tamamlanarak nihai kararın da istinaf mercii tarafından verilmesi öngörülmüştür. Nitekim kuralın gerekçesinde de ‘istinaf incelemesinde kural, ilk derece mahkemesince verilen kararda tespit edilen maddi veya hukuki eksikliklerin istinaf mercii tarafından tamamlanarak nihai kararın da istinaf mercii tarafından verilmesidir.’ ...” bkz. AYM, E.2023/60, K.2023/176, 11/10/2023.

⁴⁵⁸ AKYILMAZ, SEZGİNER, KAYA, Türk İdari Yargılama Hukuku, s. 688; YÜCEL, Mehmet, Türk Vergi Yargısında İstinaf Kanun Yolu, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023, s. 152.

⁴⁵⁹ YILMAZ, İstinaf, s. 17.

⁴⁶⁰ AKİL, İstinaf Kavramı, s.181.

aykırılık bulunması halinde yapılan bildirim üzerine karar Divan-ı Hümayun'da bozulabilmekteydi.⁴⁶¹ Buna göre, kazasker tarafından Divan-ı Hümayun'da ya da Sadrazam Divanında yeni bir karar verilebilir⁴⁶² veya aynı ya da başka bir kadıdan yeniden bir karar verilmesi istenirdi.⁴⁶³ Ayrıca haftanın belli günlerinde de sadrazamın başkanlığında ve şeyhülislamın gözetiminde yüksek temyiz görevini yerine getiren “huzur murafaası” adı altındaki mahkemeler toplanırdı.⁴⁶⁴ Bunun yanında, genel mahkemelerce verilen ve taraflarca hukuka uygun olmadığı düşünülen kararlara karşı yapılan başvurular mezâlim mahkemelerince de incelenmiştir.⁴⁶⁵ Bu mahkemelerce verilen kararlara karşı da kanun yollarına kural olarak başvurulabilmekte ancak bu durum daha çok, mahkeme başkanının vezir, vali veya özel bir görevli olması durumunda hükümdara yapılan başvurularda geçerliydi.⁴⁶⁶

Tanzimat döneminde ise taşra meclislerinden gönderilen bazı davalarda Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye kanun yolu merci olarak görev yapmıştır.⁴⁶⁷ Bu kurum, Osmanlı'da kurumsallaşmış temyiz yargılamasının ilk örneğidir.⁴⁶⁸ Meclis-i Vâlâ'nın bu yöndeki yargısal kararları da Meclis-i Âli-i Umumi denilen mecliste denetlenebilmekteydi.⁴⁶⁹ Şer'i mahkemelerin verdiği kararların kanun yolu

---

⁴⁶¹ FENDOĞLU, Hasan Tahsin, Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2010, s. 274.

⁴⁶² SEYİTDANLIOĞLU, s. 16.

⁴⁶³ FENDOĞLU, Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı, s. 275.

⁴⁶⁴ SEYİTDANLIOĞLU, s. 16.

⁴⁶⁵ CEYLAN, Ayhan, “Meclis-İ Vâlâ-Yıahkâm-ı Adliye’de Yargı”, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. VIII, S. 7-2 (2004), s. 30.

⁴⁶⁶ CEYLAN, Meclis-İ Vâlâ-Yıahkâm-ı Adliye’de Yargı, s. 30.

⁴⁶⁷ KARAHANOGULLARI, Türkiye’de İdari Yargı Tarihi, s. 122; SEYİTDANLIOĞLU, s. 19.

⁴⁶⁸ KARADAĞ, Muhammed Mansur, “İslam Muhakeme Hukukunda Kanun Yolunun Nitelikleri ve Kurumsallaşması”, Prof. Dr. Hasan Tahsin Fendoğlu’na Armağan, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023, s. 1217.

⁴⁶⁹ SEYİTDANLIOĞLU, s. 24; Ceylan, Meclis-İ Vâlâ-Yıahkâm-ı Adliye’de Yargı, s. 45.

denetimi için ise Fetvahane ile Meclis-i Tetkikat-i Şer'îye ihdas edilmiştir.⁴⁷⁰ Modern anlamda istinaf ve temyiz kanun yolunu öngörülmesi ise 1868 yılında kurulan, bidayet ve istinaf mahkemelerinden gelen davalara yüksek temyiz mahkemesi sıfatıyla bakacak olan ve bugünkü Yargıtay'ın öncüsü Divan-ı Ahkam-ı Adliye'nin ihdası ile mümkün olmuştur.⁴⁷¹ Bu Divan, Temyiz ve İstinaf olarak iki mahkeme halinde teşkilatlandırılmıştır.⁴⁷² Yine Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'nin kaldırılmasıyla 1868'de kurulan kurumlardan olan Şurayı Devlet'in danışma görevi dışında, il meclislerinin (Vilayat Meclisleri) ve sancak genel meclislerinin (Sancak Umumi Meclisleri) kararlarını temyiz makamı olarak inceleme görevleri de bulunuyordu.⁴⁷³ Bunun için Şurayı Devlet'in Muhakemat Dairesinde, ayrı başkan ve üyelerin bulunduğu istinaf ve temyiz kısımları oluşturulmuştu.⁴⁷⁴

1864 tarihli "Vilayet Nizamnamesi" ile nizamiye mahkemelerinin temeli atılmış, 1869, 1870, 1871 ve son olarak 1879 tarihli düzenlemelerle de nizamiye mahkemelerinin teşkilatlanması tamamlanmıştır.⁴⁷⁵

1879 tarihli nizamiye mahkemelerinin kurulmasına ilişkin Mehakimi Nizamiyenin Teşkilât Kanunu Muvakkati ile adli yargıda mahkemeler hukuk ve ceza mahkemeleri olarak ikiye ayrılmış, ilk derece ve istinaf mahkemeleri ile temyiz

---

⁴⁷⁰ KARADAĞ, s. 1218; AKİL, İstinaf Kavramı, s.184.

⁴⁷¹ SEYİTDANLIOĞLU, s. 20; FENDOĞLU, Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı, s. 275; AKİL, İstinaf Kavramı, s. 182; DURHAN, s. 88.

⁴⁷² GEDİKLİ, s. 76.

⁴⁷³ OĞURLU, Mukayeseli Hukukta ve Türkiye'de İdari Uyuşmazlıkların Çözümünde "İdari Rejim" ve "Yargı Birliği" Tercihi ile Yeni Arayışlar, s. 65; KARAHANOGULLARI, Türkiye'de İdari Yargı Tarihi, s. 165.

⁴⁷⁴ DERBİL, s. 148.

⁴⁷⁵ DURHAN, s. 82.

mahkemeleri öngörülmüştür.⁴⁷⁶ Böylece uygulanmaya başlayan⁴⁷⁷ ve bir başkan ile dört üyeden oluşan mercilerin yerine getirdiği istinaf kanun yolu, 8 Nisan 1340 (1924) tarihli ve 469 sayılı Mehakimi Şer'iyenin İlgasına ve Mehakimin Teşkilâtına Ait Ahkâmı Muaddil Kanunu'nun 9. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştı.⁴⁷⁸

Mecelle'de de istinaf, temyiz ve yargılamanın yenilenmesine ilişkin kanun yolları öngörülmüştü.⁴⁷⁹ 1876 tarihli Kanun-ı Esasi'de ise bir temyiz mahkemesi yer almasına rağmen bu mahkeme açıkça düzenlenmemiştir.⁴⁸⁰ Büyük Millet Meclisi'nin açılması ile 1921 tarihli Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun kabulüne kadarki dönemde, İstiklal Mahkemeleri ve Sivas'ta geçici bir Temyiz Mahkemesi kurulmasına ilişkin kanunlar çıkarılmıştır.⁴⁸¹

Cumhuriyet döneminde, idari yargıya ilişkin kanun yolları ise 669 ve 3546 sayılı Şurayı Devlet Kanunları ve 521 sayılı Danıştay Kanunu'nda düzenlenen temyiz, kararın düzeltilmesi, yargılamanın yenilenmesi, itiraz yolları olmuştur.⁴⁸²

1982 yılına kadar olan Cumhuriyet dönemi idari yargı teşkilatı içinde Danıştay, bağımsızlık ve hâkimlik teminatı şartlarını taşıyamamaları nedeniyle dar anlamda

---

⁴⁷⁶ AKİL, İstinaf Kavramı, s. 183; Fendoğlu, Mahkemelerinin Yeniden Kurulması Sorunu, s. 106 – 115.

⁴⁷⁷ YENİSEY, NUHOĞLU, s. 818; ÇINAR, İstinaf, s. 14.

⁴⁷⁸ ÜSTÜN, İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu Üzerine Bir Değerlendirme, s. 14; TANERİ, s. 15; Türk Hukuk Lûgatı, Ankara 1991 3. Baskı, s. 172; TUNCA, s. 27.

⁴⁷⁹ EKİNCİ, Ekrem Buğra, "Mecelle'de Kanun Yolları", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi-Argumentum Ocak-Aralık 2000 Yıl: 9-11 Sayı: 58 s. 483; FENDOĞLU, Yargı Reformu Işığında İstinaf Mahkemelerinin Yeniden Kurulması Sorunu, s. 106 – 115.

⁴⁸⁰ TANÖR, Bülent, Osmanlı -Türk Anayasal Gelişmeleri, 10. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2001, s. 145.

⁴⁸¹ TANÖR, s. 243.

⁴⁸² ÇAĞLAYAN, İdari Yargıda Kanun Yolları (Kararlara Karşı Başvuru Yolları), s. 29 vd.

bir yargı yeri olmayan⁴⁸³ ancak alt derece yargı yerleri durumunda bulunan il ve ilçe idare kurulları, vergi itiraz ve temyiz komisyonları kararlarına karşı temyiz yoluna başvurulabilen bir üst derece yargı yeri olsa da anılan idari birimlerin kararlarına karşı da kendi içerisinde bir anlamda istinaf sistemi öngörülmüş,⁴⁸⁴ buna göre, ilçe idare kurulu kararlarına karşı yapılan başvurular il idare kurulunda, vergi itiraz komisyonu kararlarına karşı yapılan başvurular ise vergi temyiz komisyonlarında kabul edilirse kararlar kaldırılıp idari davalar yeniden karara bağlanmaktaydı.⁴⁸⁵⁴⁸⁶

Türk yargı sistemindeki kanun yollarının genel olarak gelişimine ilişkin yukarıdaki anlatımda bahsedildiği üzere ilk olarak nizamiye mahkemelerinin kurulmasına ilişkin Mehakimi Nizamiyenin Teşkilât Kanunu Muvakkati ile 1879 yılında kurularak uygulanmaya başlayan istinaf kanun yolu, 45 yıllık uygulanma sonrası 8 Nisan 1340 (1924) tarihli ve 469 sayılı Mehakimi Şer'iyenin İlgasına ve

⁴⁸³ ÇAĞAN, Nami, "Vergi İtiraz ve Temyiz Komisyonları", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 28, S. 1 (Mayıs 1971), s. 188 vd.

⁴⁸⁴ TÜZEMEN, Orhan, "Temyiz ve İstinaf Mercii Olarak Danıştay", Türk İdare Dergisi, Yıl: 39, Sayı:312, Mayıs – Haziran 1968, s. 77.

⁴⁸⁵ ONAR, İdare Hukukunun Umumî Esasları, C.3, s.1992; ORTAÇ, ÜNSAL, s. 7.

⁴⁸⁶ Anayasa değişikliğine ilişkin 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 16. Maddesi ile kaldırılan, askeri olmayan makamlarca tesis edilmiş olsa bile asker kişileri ilgilendiren ve askeri hizmete ilişkin idari işlem ve eylemlerden doğan uyuşmazlıkların yargı denetimini ilk ve son derece mahkeme sıfatıyla yapmakla görevlendirilen Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde öngörülen yargılama usulü görüldüğü üzere tek dereceli idi. Diğer bir anlatımla; anılan türdeki davalar, doğrudan bir yüksek mahkeme olan Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde açılıp görüldükten sonra verilen kararlara karşı olağan bir kanun yolu bulunmuyordu. Bu husus 63. maddedeki "Daireler ve Daireler Kurulu kararları kesin olup kesin hükmün bütün hukuki sonuçlarını hasil eder. Bu kararlar aleyhine ancak bu kanunda yazılı kanun yollarına başvurulabilir." hükmü ile açıkça ifade edilmiştir. Buna karşılık, verilmekle kesin olan bu kararlara karşı, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nda yargılamanın yenilenmesi ve karar düzeltme olarak öngörülen kanun yollarına başvurulabiliyordu. Askeri Yüksek İdare Mahkemesindeki bu tek dereceli yargılama sistemi eleştirilerek verilen kararlara karşı bir "temyiz kurulu"nun oluşturulması için anayasa değişikliği yapılması gerektiği belirtilmişti. Bu yöndeki görüş için bkz. ODYAKMAZ, KESKİN, s. 644.

Mehakimin Teşkilâtına Ait Ahkâmı Muaddil Kanunun'un 9. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştı.⁴⁸⁷

Cumhuriyet'le birlikte yeni hukuk reformuna ayak uydurulması için yeterli sayıda nitelikli hâkim ve personelin bulunmayışı,⁴⁸⁸ maddi imkânların sınırlı olması nedenleriyle, o dönemin koşullarında Osmanlı İmparatorluğu'ndan intikal eden istinafin kaldırılması zorunlu hale gelmişti.⁴⁸⁹ Bu tarihten sonra 1932 yılından itibaren istinafin yeniden kurulması gündeme gelmiş,⁴⁹⁰ buna ilişkin lehe ve aleyhe görüşler ileri sürülmüş,⁴⁹¹ zamanla şartların değişmesi ve temyiz

⁴⁸⁷ ÜSTÜN, İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu Üzerine Bir Değerlendirme, s.14; TANERİ, s. 15; Türk Hukuk Lûgatı, Ankara 1991 3. Baskı, s. 172; TUNCA, s. 27; FENDOĞLU, Yargı Reformu Işığında İstinaf Mahkemelerinin Yeniden Kurulması Sorunu, s. 106 – 115.

⁴⁸⁸ YILMAZ, İstinaf, s. 20; ÖZEN, s. 2338.

⁴⁸⁹ FENDOĞLU, Yargı Reformu Işığında İstinaf Mahkemelerinin Yeniden Kurulması Sorunu, s. 106 – 115; ÖZEKES, s. 45; SELÇUK, s. 22.

⁴⁹⁰ YILDIRIM, Kanun Yolu Olarak İstinaf, s. 303; ÜSTÜN, İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu Üzerine Bir Değerlendirme, s. 14; TUNCA, s. 27; sürece ilişkin anlatımlar için bkz. SURLU, Mehmet Handan, "Türk Hukuk Uygulamasının Tarihsel Perspektifi Açısından İstinaf (Üst) Mahkemeleri Veya Türk Yargı Sisteminin Dinmeyen Özlemi", TBB Dergisi, 2000/2, s. 461 vd.

⁴⁹¹ "Prof. Tahir Taner, Prof. Şensoy ve Prof. Nurullah Kunter gibi muhakeme hukukçuları istinafin yeniden kurulması lehinde çaba sarfetmişlerdir. Prof. Baha Kantar, Prof. Faruk Erem ve Prof. Baki Kuru, Prof. Köksal Bayraktar gibi hukukçular ise aleyhinde olmuşlardır, istinafin yeniden kurulması yönündeki görüş '1. Adli teşkilatı gelişmiş olan tüm ülkelerde istinaf vardır. İstinaf adli teşkilatta gelişmişliğin ölçüsüdür. 2. Bugün, hemen her ülkede istinaf vardır. 3. Bidayet mahkemeleri etki altında kalabilir, bu nedenle bir üst mahkeme yeniden dosyayı ele almalıdır. 4. İstinaf mahkemelerinde inceleme dosyanın belirli alanlarına teksif edilebilir. 5. İstinafin varlığı, bidayet mahkeme hakimlerini daha dikkatli olmaya sevkeder. 6. Uyuşmazlığın yeniden halli isabetli karar verilmesini sağlar, bu da ülkede yargıya olan güveni artırır. 7. İstinaf mahkemesinin toplu mahkeme olması, görülecek davalar için bir teminattır 8. İstinaf, Yargıtayın işini azaltır, Yargıtayın ictihat mahkemesi olarak görevini daha iyi yapmasına imkan verir."i savunurken, istinafin yeniden kurulmaması gerektiği yönündeki aksi görüş '1. İstinaf, orta çağlarda hukuki değil siyasi gayelerle kurulmuştur. 2. İstinaf hukuki değil de, tarihi ve siyasi zaruretle kabul edilebilir. Böyle bir zaruret Türkiye için sözkonusu değildir. Demokratik ve otokratik ülkelerde istinafin var olduğu doğrudur. İstinaf, Batıda, köklü bir teşkilat olduğundan kaldırılması çok zordur. Aslında temayül, istinafin kaldırılması yönündedir. 3. İstinaf mahkemesi bidayet mahkemesi için iyi bir denetim sayılabilirse de, 'nasıl olsa bir daha incelenecek' diye davanın ihmali de mümkün olabilir. 4. Uyuşmazlığın iki defa çözümlenmesi verilecek kararın daha objektif, daha kolektif, olmasını sağlar. Bu doğrudur ancak, istinafi kabul eden çoğu ülkede mesela Almanya'da, hafif suçlar ve davalar için istinaf yolu, ağır suçlar ve davalar için sadece temyiz yolu kabul edilmektedir. Jürili mahkemelerde ise, verilen son kararlara karşı genellikle istinaf yolu yoktur. Fransa'da ağır ceza mahkemelerinden verilen karara karşı, sadece temyiz yolu vardır. 5. Yargıtayın işinin azaltılması

mercilerinde giderek artan iş yüküyle beraber, tasarılar hazırlanmış⁴⁹² ve bir süre sonra istinaf ihtiyacı kaçınılmaz hale gelmiştir.⁴⁹³

1924 yılından sonra, ilk olarak adli yargıda, 01/06/2005 tarihinde yürürlüğe giren 26/09/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun ile⁴⁹⁴ istinafa ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.⁴⁹⁵ İdari yargıda ise istinaf yolunun getirilmesi yönündeki irade 10/11/2008 tarihli ve 2008/14481 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programının Yargı ve Temel Haklar başlıklı 23. faslında “İdari Yargılama Usulünde İstinaf Kanun Yolunun Oluşturulması Hakkında Kanun” çalışmalarının başlayacağını belirtmesiyle⁴⁹⁶ ortaya konulmuş,⁴⁹⁷ daha sonra 2009 yılında Adalet Bakanlığı Yargı Reformu Stratejisi Eylem Planında kısa sürede gerçekleştirilecek hedef ve faaliyetlerde yer verilmiştir.⁴⁹⁸

Bu durumda, henüz faaliyete geçmemiş olsa da adli yargıda istinaf sisteminin öngörülmesiyle üç dereceli bir yargılama söz konusu iken idari yargılama

---

gerekir ki bu da doğrudur. Ama bunun başka yolları da vardır. Yargıtay kararlarının hakim ve savcılara mutlaka ulaştırılması hatalı karar verilmesini önler. Kaldı ki istinafın kabulü halinde de bazı son kararlara karşı, yine de temyiz yolu olacaktır. 6. İkinci derece mahkemelerin teminat olduğu doğrudur ama birinci derece mahkemeler toplu ve teminatlı hale getirerek de bu sağlanabilir. 7. Ülkemizin mevcut coğrafi ve iktisadi durumu istinafa müsait değildir.” savunmuştur. bkz. FENDOĞLU, Yargı Reformu Işığında İstinaf Mahkemelerinin Yeniden Kurulması Sorunu, s. 106 – 115.

⁴⁹² AKİL, İstinaf Kavramı, s. 186.

⁴⁹³ DİNÇ, s. 55; BERKET BAŞ, s. 20 vd.

⁴⁹⁴ Bkz. md. 25 vd.

⁴⁹⁵ SAYGIN, İdari Yargıda İstinaf Mahkemesi Tartışmaları Üzerine Bir Analiz, s. 639.

⁴⁹⁶ TUNCA, s. 27.

⁴⁹⁷ Bkz. 31/12/2008 tarihli ve 27097 (5. Mükerrer) sayılı Resmi Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/12/20081231M5-1.htm> E.T.: 30/11/2023.

⁴⁹⁸ <https://sgb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/23122019163116yrseylemplani.pdf> E.T.:30/11/2023.

hukukunda hâlâ iki dereceli bir yargılama öngörülüyordu. Bu kabul edilebilir bir durum değildi.⁴⁹⁹ Esasında istinafa hazırlık konusunda, itiraz mercileri olarak bölge idare mahkemelerinin ülke çapında teşkilatlanmış olması, bu mahkemelerin itiraz incelemesinde hem maddi hem de hukuki inceleme yapıyor olmaları nedenleriyle idari yargı, adli yargıdan daha öndeydi.⁵⁰⁰

2014 yılına gelindiğinde 6545 sayılı Kanun'la 2576 ve 2577 sayılı kanunlarda yapılan düzenlemeler⁵⁰¹ ile itiraz kanun yolu kaldırılarak Türk idari yargı tarihinde ilk kez istinaf kanun yolu öngörülmüş, buna uygun olarak anılan tarihte genel olarak itiraz kanun yolu başvurularını incelemekle görevli olup 25 ilde faaliyette bulunan bölge idare mahkemeleri yeniden yapılandırılmış ve 8 ilde istinaf merci olarak bölge idare mahkemeleri kurulmuştur. Bu gelişme, 2015 yılındaki Yargı Reformu Stratejisinde,

“6545 sayılı Kanun ile hâlen 25 ilde bulunan bölge idare mahkemeleri yerine istinaf yargılaması yapacak bölge idare mahkemelerinin kurulması öngörülmüş olup, 2014 yılında 8 ilde bölge idare mahkemesi kurulmuştur. Yakın bir zamanda bu mahkemeler faaliyete geçirilecektir”

İfadeleriyle yer almıştır.⁵⁰² Müteakiben de 20 Temmuz 2016 tarihinden itibaren⁵⁰³ idari yargıda istinaf kanun yolu uygulanmaya başlanmıştır. Anılan tarihe kadar verilen kararlar yönünden ise kararın verildiği tarihte yürürlükte bulunan kanun yollarına ilişkin hükümler uygulanmaya devam etmiştir.⁵⁰⁴ Buna göre, bölge idare

---

⁴⁹⁹ PEKCANITEZ, s. 132.

⁵⁰⁰ AKYILMAZ, Yargı Kararlarının Temyiz Öncesi Kesinleşmesi, s. 169.

⁵⁰¹ Bkz. 6545 sayılı Kanun'un 19. maddesi.

⁵⁰²

https://sgb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/23122019163004yargi_reformu_stratejisi.pdf
E.T.: 30/11/2023

⁵⁰³ İstinaf merci olarak tayin edilen bölge idare mahkemelerinin 20 Temmuz 2016 tarih itibarıyla faaliyete geçeceği 07/11/2015 tarihli ve 29525 sayılı Resmi Gazete'de ilan edilmiş ve anılan tarihte bölge idare mahkemeleri göreve başlamıştır.

⁵⁰⁴ Bkz. İYUK Geçici 8. md.

mahkemesi, önceki dönemde verilen kararlar için itiraz usulünü, sonraki dönemde verilen kararlar için ise istinaf usulünü uygulayacaktır. İlk sınıfa tabi dosyalar bitene kadar ikili bir uygulama yapılması gerekmektedir.⁵⁰⁵ İlk derece mahkemesince önceki dönemde verilen kararın, sonraki dönemde itiraz ya da temyiz yollarında bozulması halinde de ilk karar tarihi esas alınacağından, bozmadan sonraki verilen kararlara karşı da ilgisine göre itiraz ya da temyiz yoluna başvurulabilecektir.⁵⁰⁶

İstinaf kanun yolundan önce, idare ve vergi mahkemelerinin tek hâkimle verdiği kararlar ile mahkemece verilen kanunda yazılı bazı uyuşmazlıklara ilişkin kararlara karşı itiraz kanun yoluna, diğer kararlara karşı ise temyiz yoluna başvuruluyordu. İtiraz üzerine bölge idare mahkemelerince verilen kararlar kesindi.

Adli yargıda ise HMK'nın 341 ve devamı, CMK'nın ise 272 ve devamı maddelerinde düzenlenen istinaf usullerine ilişkin hükümleri uygulamakla, 01/06/2005 tarihinde yürürlüğe giren 26/09/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun ile görevlendirilerek yeniden kurulması öngörülen,⁵⁰⁷ faaliyete geçmesi birtakım sebeplerle ertelenen,⁵⁰⁸ istinaf mercileri olan bölge adliye mahkemeleri de ancak 20 Temmuz 2016 tarihinde faaliyete geçebilmiştir.⁵⁰⁹

---

⁵⁰⁵ KESKİN, s. 258.

⁵⁰⁶ ÜSTÜN, İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu Üzerine Bir Değerlendirme, s. 35.

⁵⁰⁷ Bkz. md. 25 vd.

⁵⁰⁸ PEKCANITEZ, s. 133; AKİL, İstinaf Kavramı, s. 195; TANERİ, s. 20 vd.

⁵⁰⁹ Mevcut bölge adliye mahkemeleri için bkz. <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/070420221407bam-merkezleri-haritasipdf.pdf> E.T.: 20/12/2023.

1.2.7. Mukayeseli Hukukta İstinaf ve Gelişimi

Gelişmiş hukuk sistemlerin çoğunda istinafa yer verilmiştir.⁵¹⁰ Örneğin Fransa, Almanya, İsviçre, Hollanda ve Avusturya gibi Kara Avrupası ülkelerince uzun yıllardır istinaf sistemi uygulanmaktadır.⁵¹¹ İdari yargıda ise Fransa'da 1987 yılında Conseil d'État'nin iş yükünü azaltmak amacıyla istinaf mahkemeleri kurulmuştur.⁵¹² İstinaf mahkemeleri 1 Ocak 1989 tarihinden itibaren faaliyete başlamıştır.⁵¹³ Böylece Fransız idari yargı sistemi üç dereceli hale gelmiş, hali hazırda istinaf görevini de yürütmekte olan Conseil d'État'nin istinaf yetkisi kısıtlanmıştır.⁵¹⁴ Öyle ki anılan reformun ardından, belediye ve kanton seçimleri veya yasallık değerlendirilmesine ilişkin olmak üzere Conseil d'État'ın yargısal faaliyetlerinin yalnız %2'sini istinaf başvuruları oluşturur hale gelmiştir.⁵¹⁵

Fransız idari yargısında üç dereceli sistem, ülke coğrafyası ve nüfusu esas alınarak kurulabilen idari mahkeme ve idari istinaf mahkemeleri ile yüksek idari yargı ve danışma organı olan Conseil d'État'dan oluşur.⁵¹⁶ İlk derece mahkemelerince verilen kararlara karşı, kural olarak yargı çevresi içerisinde bulunduğu idari istinaf mahkemelerinde istinaf başvurusu yapılabilir. Ancak yukarıda belirtildiği üzere istisnai olarak bazı sınırlı konularda Conseil d'État da istinaf incelemesinde görevlendirilmiştir.⁵¹⁷ İstinaf incelemesi, hem maddi hem de

⁵¹⁰ KAPLAN, Fransız İdari Yargılama Hukukunda Kararlara Karşı Başvuru Yolları, s. 89; YILMAZ, İstinaf, s. 17.

⁵¹¹ ÖZEKES, s. 45.

⁵¹² TAN, s. 606; Kaplan, Fransız İdari Yargılama Hukukunda Kararlara Karşı Başvuru Yolları, s. 46; BERKET BAŞ, s. 14; GENÇAY KARABULUT, Şehnaz, "Fransa'da İdari İstinaf Mahkemelerinin Kararlarına Karşı Temyiz Başvurusu ve İncelemesi", Danıştay Dergisi, Yıl 34, S. 107. 2004, s. 18.

⁵¹³ GENÇAY KARABULUT, s. 12.

⁵¹⁴ TUNCA, s. 29; GENÇAY KARABULUT, s. 14.

⁵¹⁵ DOLLAT, s. 98.

⁵¹⁶ DOLLAT, s. 93.

⁵¹⁷ ÇAĞLAYAN, İdarî Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları, s. 134.

hukuki yönlerden yapılır.⁵¹⁸ Fransa'da, kural olarak idari istinaf mahkemelerince verilen kararlara karşı temyiz yolu açıktır.⁵¹⁹ Conseil d'État'nın yargısal tüm faaliyetlerinin, diğer bir anlatımla, yargısal iş yükünün yaklaşık %75'ini istinaf veya özel idare mahkemeleri kararlarına karşı yapılan temyiz başvurusu,⁵²⁰ %23'ünü Conseil d'État'nın ilk ve son derece mahkemesi sıfatıyla görmüş olduğu davalar ve geri kalanı da yukarıda belirtilmiş olduğu üzere istinaf başvurularıdır.⁵²¹

Fransa'da da ülkemizde olduğu gibi ilk derece mahkemelerince verilen tüm kararlara karşı istinaf yoluna başvurulamamaktadır. Örnek olarak sosyal yardım kapsamındaki para yardımları, lojman, işsizlik ödeneği, yerel vergiler, sürücü belgesi ve emekli maaşlarına ilişkin uyuşmazlıklar bu türdendir.⁵²²

Fransa'da, klasik türdeki asıl istinaf (*l'appel principal*) ve buna karşı yapılan mukabil istinaftan (*l'appel incident*) başka bir de başkasına yönlendirilen istinaf (*l'appel provoqué*) türü bulunmaktadır.⁵²³ Başkasına yönlendirilen istinaf; asıl istinafla, istinaf mahkemesinde davalı konumuna gelen tarafın, başka bir davalı ya da bir tarafa yönelttiği istinaftır.⁵²⁴

---

⁵¹⁸ GENÇAY KARABULUT, s. 18.

⁵¹⁹ YILDIRIM, Türkiye'de İstinaf Uygulamasının İdari Yargıya Etkileri, s. 34; KAPLAN, Fransız İdari Yargılama Hukukunda Kararlara Karşı Başvuru Yolları, s. 212.

⁵²⁰ SANCAKDAR, İdari Yargıda İstinaf Sistemi Üzerine Düşünceler -The Review of Appeal System in Administrative Judiciary, s. 2265.

⁵²¹ DOLLAT, s. 98.

⁵²² ÇAĞLAYAN, İdarî Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları, s. 140.

⁵²³ KAPLAN, Fransız İdari Yargılama Hukukunda Kararlara Karşı Başvuru Yolları, s. 91.

⁵²⁴ GENÇAY KARABULUT, s. 21.

Fransa'daki istinaf sistemine özgü olarak 2003 yılında yapılan düzenleme ile doğal bir filtreleme,⁵²⁵ istinaf başvurusunun ciddiye alınması ile başvurunun azalması ve dosyaların daha uygun biçimde istinafa gelmesini sağladığı⁵²⁶ ifade edilen davaların avukatla yürütülmesi zorunluluğu getirilmiştir.⁵²⁷ Kanun hükmü gereği istinaf mahkemeleri başkanı da bir Conseil d'État üyesidir.⁵²⁸ Kural olarak istinafa başvurma süresi iki ay olup taraflarca istinafa başvurulabilmektedir.⁵²⁹ Aleyhe bozma yasağı Fransız idari yargısındaki kanun yollarında, dolayısıyla istinafta da geçerlidir. Buna göre, yalnız bir tarafın başvurusu halinde, istinaf incelemesi neticesinde daha aleyhe bir karar verilemez.⁵³⁰

Açıkça dayanaktan yoksun istinaf başvurularının reddedilebileceği ikinci bir filtre mahiyetindeki ön inceleme mekanizması mevcuttur.⁵³¹ Bu aşamada, başvuru kararının nihai bir karar ya da uyuşmazlıkla ilgili yargısal bir ara karar olup olmadığı, istinafa başvuracak tarafın hukuki bir menfaatinin olup olmadığı, başvurunun süresinde olup olmadığı, başvurunun avukat aracılığıyla yapılıp yapılmadığı, dilekçelerin belirtilen usule uygun olup olmadığı noktalarında inceleme yapılır.⁵³² Temyizde ise benzer koşullarla birlikte ciddi bir hukuki temele dayanma şartı

---

⁵²⁵ ÖZCAN, Emrah, ERMAN, Emre, "Bir Çalışma Ziyaretinin Notları: Bugünkü Görünümü ve Genel Çizgileriyle Fransız İdari Yargı Sistemi", Danıştay Dergisi Yıl: 2020, Sayı: 152, s. 116.

⁵²⁶ GÜLAN, Ülkemizde Kanuni Düzenlemeleri Sonrasında İstinaf Kanun Yolu Hakkında Yeniden ve Farklı Düşünmek, s. 25.

⁵²⁷ KAPLAN, Fransız İdari Yargılama Hukukunda Kararlara Karşı Başvuru Yolları, s. 258.

⁵²⁸ GENÇAY KARABULUT, s. 11; ÖZCAN, ERMAN, s. 115; anılan hükmün ülkemizde de uygulanması gerektiği görüşü için bkz. SANCAKDAR, İdari Yargı İstinaf Sistemindeki Olası Sorunlar ve Çözüm Önerileri, s. 40.

⁵²⁹ ÇAĞLAYAN, İdari Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları, s. 137 vd.

⁵³⁰ KAPLAN, Fransız İdari Yargılama Hukukunda Kararlara Karşı Başvuru Yolları, s. 95.

⁵³¹ ÖZCAN, ERMAN, s. 117.

⁵³² KAPLAN, Fransız İdari Yargılama Hukukunda Kararlara Karşı Başvuru Yolları, s. 105 vd.

aranan filtreleme sistemi mevcuttur.⁵³³ Temyizde kararın bozulması halinde ise dava dosyası farklı bir istinaf mahkemesine de gönderilebilir.⁵³⁴

Ülkemizde olduğu gibi Fransa'da da istinafa başvurulması hali, mahkeme kararının yürütülmesini kendiliğinden durdurmaz.⁵³⁵ Buna karşılık, talep üzerine kararın yürütülmesinin durdurulmasına karar verilebilir.⁵³⁶ İstinaf incelemesinde, ilk derece mahkemesi kararının düzeltimi biçiminde karar verilmesi halinde istinafın "dévolatif" etkisinden bahsedilirken⁵³⁷ usule ilişkin nedenlerle hukuka aykırı bulunması halinde, kararın kaldırılarak dava dosyasının ilk derece mahkemesine gönderilmesi yerine, istem halinde istinaf mahkemesince işin esasına girilerek karar verilmesinde ise istinafın "évocation" (canlandırma) etkisinden söz edilir.⁵³⁸ İstinaf başvurusunda, "davanın istinaf aşamasında değiştirilememesi" ilkesi uyarınca kural olarak yeni talepler ileri sürülemez.⁵³⁹

---

⁵³³ SANCAKDAR, İdari Yargı İstinaf Sistemindeki Olası Sorunlar ve Çözüm Önerileri, s. 61; ÇAĞLAYAN, İdarî Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları, s. 166.

⁵³⁴ SANCAKDAR, İdari Yargıda İstinaf Sistemi Üzerine Düşünceler -The Review of Appeal System in Administrative Judiciary, s. 2265 vd.

⁵³⁵ ÇINARLI, Serkan, İdari Yargılamada İstinaf ve Bölge İdare Mahkemeleri, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 40; GENÇAY KARABULUT, s. 22.

⁵³⁶ SANCAKDAR, İdari Yargıda İstinaf Sistemi Üzerine Düşünceler -The Review of Appeal System in Administrative Judiciary, s. 2272.

⁵³⁷ ÇAĞLAYAN, İdarî Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları, s. 144; GENÇAY KARABULUT, s. 23.

⁵³⁸ TÜRKOĞLU ÜSTÜN, Kamile, UÇAR, İsmail, "Fransız ve Alman İdari Yargılama Usulünde İstinaf İncelemesinin Kapsam ve Sınırları", Danıştay Dergisi Yıl: 2019 Sayı: 151, s. 104 vd.; SANCAKDAR, İdari Yargıda İstinaf Sistemi Üzerine Düşünceler -The Review of Appeal System in Administrative Judiciary, s. 2275.

⁵³⁹ ÇAĞLAYAN, İdarî Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları, s. 141; TÜRKOĞLU ÜSTÜN, UÇAR, s. 108 vd.; KAPLAN, Fransız İdari Yargılama Hukukunda Kararlara Karşı Başvuru Yolları, s. 92.

Türkiye'deki istinaf incelemesinde dar anlamda veya kısmi istinaf geçerli iken Fransa'da geniş ya da klasik anlamdaki istinaf incelemesi geçerlidir.⁵⁴⁰ Buna göre, ilk derece mahkemesince yapılan tüm yargılama işlemi yeniden tekrarlanır.

Fransız İdari Yargı Kanunu'nun L113-1 maddesinde,

“Yeni bir hukuki meseleyi ortaya çıkaran, ciddi bir zorluk getiren ve farklı ihtilaflarda ortaya çıkan hukuki problemi dava eden bir dilekçe hakkında hükme varmadan önce, idare mahkemesi ya da idari istinaf mahkemesi, hiçbir itiraza elverişli olmayan bir kararla, dava dosyasını Danıştay'a iletebilir; Danıştay önüne getirilen meseleyi üç ay içinde inceler. Danıştay fikir bildirene dek veyahut fikir bildirmezse, söz konusu müddetin bitimine kadar, esasa dair verilen her tür karar ertelenir.”

hükmüne yer verilmiştir. Hükümle, yargısal görüş (avis contentieux) müessesesi getirilmiştir. Buna göre, ilk derece ve istinaf mahkemeleri, itiraza tabi olmayan bir ara kararlar yeni meselelerde Danıştay'dan yargısal bir görüş talebinde bulunabilir.⁵⁴¹ Usul ekonomisini, içtihat farklılıklarını engellemeyi, makul sürede yargılanmayı amaçlayan yargısal görüş, Fransa'da ilk kez 1987 yılında düzenleme ile kabul edilmiştir.⁵⁴² Bununla birlikte Fransa'da içtihat farklılıklarını engellemek için mevzuata dayalı olmaksızın, yargı mensuplarınca düzenli olarak istişare toplantıları da düzenlenmektedir.⁵⁴³

⁵⁴⁰ YILDIRIM, ÇINARLI, AZAK, s. 437.

⁵⁴¹ SANCAKDAR, İdari Yargı İstinaf Sistemindeki Olası Sorunlar ve Çözüm Önerileri, s. 63.

⁵⁴² ÖNÜT, Lale Burcu, İdari Yargılama Hukukunda Adil Yargılanma İlkesi Çerçevesinde Grup Dava Uygulaması, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 106; ÖZKAN, Mukayeseli Hukukta İçtihat Farklılığının Giderilmesi, İdari Uyuşmazlıklarda Hızlandırma Müesseseleri ve Türk İdari Yargısı İçin Öneriler, s. 109.

⁵⁴³ ÖZKAN, Mukayeseli Hukukta İçtihat Farklılığının Giderilmesi, İdari Uyuşmazlıklarda Hızlandırma Müesseseleri ve Türk İdari Yargısı İçin Öneriler, s. 105.

Bir idari usul kanunu bulunan İsveç'te ise Fransa'dan esinlenerek⁵⁴⁴ modern anlamda 1970'lerde kurulan üç dereceli idari yargı sistemi mevcut olmakla⁵⁴⁵ en üste İsveç Yüksek İdare Mahkemesi, altında idari istinaf mahkemeleri ve ilk derece mahkemeleri bulunmaktadır. İlk derece mahkemelerince verilen kararların istinaf ya da temyiz yolunda incelenebilmesi bir ön izne bağlıdır.⁵⁴⁶ Temyiz incelemesi için verilecek iznin ise alt derece mahkemelerine hukukla ilgili bir konuda rehberlik ihtiyacı veya başkaca olağandışı sebeplerin bulunması şartına bağlıdır.⁵⁴⁷ Bu şartlar nedeniyle çoğu dava için temyize izin verilmemektedir. Örneğin 2008 yılı içinde temyiz izni davaların yalnız %2'sine verilmiştir.⁵⁴⁸

İsveç idari yargı sisteminde, ilk derece mahkemesince verilen nihai kararlara karşı yalnız tarafların değil, genel olarak kararın uygulanmasında menfaati olanların, kural olarak en azından bir üst mahkemeye üç hafta içerisinde kanun yoluna başvuru imkânı mevcuttur.⁵⁴⁹

Hemen hemen her eyalette bulunan yüksek idare mahkemelerinin aynı zamanda birer istinaf merci olduğu Almanya'da,⁵⁵⁰ istinaf mahkemesi kararları da Leipzig şehrinde bulunan federal idare mahkemesi nezdinde temyiz edilebilir.⁵⁵¹ Almanya'da istinaf ya da temyiz kanun yoluna başvuruda, başvuruya konu

⁵⁴⁴ ÇINARLI, İdari Yargılamada İstinaf ve Bölge İdare Mahkemeleri, s. 43.

⁵⁴⁵ HIRSCHFELDT, Johan, "İsveç İdari İstinaf Örneği", Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı İle İsveç Krallığı Ulusal Mahkeme Yönetimi (SNCA) Arasında Yargı Alanında İşbirliği Programı, İdari Yargıda İstinaf Semineri, Antalya, 2009, s. 80.

⁵⁴⁶ HIRSCHFELDT, s. 82.

⁵⁴⁷ HECKSCHER, Sten, "İstinafın İşleyişinde İzin Sistemi ve Danıştay'ın Rolü", Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı İle İsveç Krallığı Ulusal Mahkeme Yönetimi (SNCA) Arasında Yargı Alanında İşbirliği Programı, İdari Yargıda İstinaf Semineri, Antalya, 2009, s. 144.

⁵⁴⁸ HECKSCHER, s. 144.

⁵⁴⁹ HIRSCHFELDT, s. 87; ÇINARLI, İdari Yargılamada İstinaf ve Bölge İdare Mahkemeleri, s.45.

⁵⁵⁰ ÇINARLI, İdari Yargılamada İstinaf ve Bölge İdare Mahkemeleri, s. 42.

⁵⁵¹ TÜRKOĞLU ÜSTÜN, UÇAR, s. 126.

kararda hukuka aykırılık bulunduğuna ilişkin ciddi şüphelerin bulunması, önemli hukuki sorunların tartışılması gerekliliği, yerleşik içtihadada aykırılık gibi ölçütlerin bulunduğu izin sistemi mevcuttur.⁵⁵² Yüksek idare mahkemelerince, ilk derece mahkemesi ile aynı kapsamda yapılacak incelemede, taleple bağlılık ilkesi geçerli olsa da ilk derece yargılamasında sunulamayacak durumda olmak şartıyla yeni vaka ve deliller de istinafta değerlendirilebilir. İlk derece mahkemesince yapılan delil tespitine ilişkin işlemlerin istinafça tekrarlanması zorunluluğu yoktur.⁵⁵³

1.2.8. İstinaf ve Diğer Kanun Yolları

Bu başlık altında, istinaf dışındaki, yürürlükte olan ya da olmayan olağan ve olağanüstü kanun yolları hakkında genel bilgilere yer verilip sonrasında bunların istinafla karşılaştırması yapılacaktır.

1.2.8.1. İstinaf ve Temyiz

Temyiz kanun yolu, yargılama usulüne ilişkin sistemlerdeki en üst ve son dereceyi ifade eder.⁵⁵⁴

Temyizde, maddi olaylar, takdire bağlı deliller yeniden tetkik ve takdir edilmez.⁵⁵⁵ Bu nedenle temyizde, yargılama usulüne uyulup uyulmadığı ve somut olaya uygulanan hukuk kurallarının doğru ve yerinde olup olmadığına ilişkin hukuki denetim yapılır.⁵⁵⁶ Temyiz kanun yolu, "hukukun yanlış uygulanmış olduğu

---

⁵⁵² ÇINARLI, Serkan, "Mukayeseli Hukuk Ve Uluslararası Hukuk Perspektifinden İdarî Yargıda Sürelerin Kısaltılması Açısından Kanun Yollarında (Temyiz-İstinaf) Filtreleme ve Bazı Modeller", Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 155.Yıl, s. 64.

⁵⁵³ TÜRKOĞLU ÜSTÜN, UÇAR, s. 132 vd.

⁵⁵⁴ ONAR, İdare Hukukunun Umumî Esasları, C.3, s. 1992.

⁵⁵⁵ ONAR, İdare Hukukunun Umumî Esasları, C.3, s. 1992; KURU, Medenî Usul Hukuku, s. 493.

⁵⁵⁶ ÇAĞLAYAN, İdarî Yargılama Hukuku, s. 777.

sebebine dayanır”.⁵⁵⁷ Diğer bir anlatımla; temyize konu karar, temyiz merci tarafından, yalnız hukuka uygunluk bakımından incelenir.⁵⁵⁸ Bu durum, Danıştay Kanunu’nun “Danıştayın görevleri” başlıklı 23. maddesine 6723 sayılı Kanun ile eklenen “Danıştayın temyiz mercii olarak görevi, bir hukuk kuralının uygulanmaması veya yanlış uygulanması şeklinde ortaya çıkan hukuka aykırılıkların denetimini yapmakla sınırlıdır.” hükmüyle açıkça ifade edilmiştir.⁵⁵⁹ Temyizle amaçlanan, kanunun objektif iradesinin korunmasıdır.⁵⁶⁰

Temyizde maddi vakıa tespiti yapılamasa da alt derece mahkemelerinin maddi vakıanın tespiti için başvurdukları delil tespiti ve değerlendirmesine ilişkin kuralların uygulanması da hukuka uygunluk denetimi kapsamında olacağından, temyiz merci, hukuka aykırı bir biçimde tespit edilen maddi vakıa ile bağlı olmayacaktır.⁵⁶¹ Benzer biçimde, istinaf mahkemeleri kurulmadan önce, temyiz mahkemelerinin, zaman zaman zorunluluktan dolayı maddi vakıa incelemesi de yaptığı görülmektedir.⁵⁶² Ancak bu anlayış, zamanla temyiz işlevleri arasında maddi vakıa incelemesinin de olduğu yönündeki yanlışlığa yol açmıştır.⁵⁶³

İnceleme sonunda, hukuka aykırılık tespit edilirse ise temyiz merci kendisi yeniden bir karar vermez, kararı bozarak yeniden bir karar verilmek üzere dosyayı

---

⁵⁵⁷ KURU, Medenî Usul Hukuku, s. 494.

⁵⁵⁸ ÇAĞLAYAN, İdarî Yargılama Hukuku, s. 800.

⁵⁵⁹ AKYILMAZ, SEZGİNER, KAYA, Türk İdari Yargılama Hukuku, s. 701.

⁵⁶⁰ ÖZTEK, HUMK m.427’deki Kesinlik Sınırının Temyiz Kanun Yolunun Amacı Bakımından Değerlendirilmesi ve Anayasa Mahkemesinin 10.1.1986 Tarihli Kararı, s. 67.

⁵⁶¹ YILDIRIM, Aşit, s. 892.

⁵⁶² ÖZTEK, HUMK m.427’deki Kesinlik Sınırının Temyiz Kanun Yolunun Amacı Bakımından Değerlendirilmesi ve Anayasa Mahkemesinin 10.1.1986 Tarihli Kararı, s. 66; ÖZEKES, s. 38; ÜSTÜN, İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu Üzerine Bir Değerlendirme, s. 21; TUNCA, s. 26.

⁵⁶³ SELÇUK, s. 20.

alt derece mahkemesine gönderir.⁵⁶⁴ Aksi halde ise karar temyiz merciince onanır.

Anayasa'nın 155. maddesindeki,

“Danıştay, idari mahkemelerce verilen ve kanunun başka bir idari yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir.”

hükmünden de açıkça anlaşılacağı gibi idari yargılama hukukundaki en üst ve son derecede yani temyiz derecesinde Danıştay bulunmaktadır.

2575 sayılı Danıştay Kanunu'nda da Danıştay'ın temyiz görevi ve sınırı,

“İdare Mahkemeleri ile vergi mahkemelerinden verilen kararlar ve ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda görülen davalarla ilgili kararlara karşı temyiz istemlerini inceler ve karara bağlar. Danıştayın temyiz mercii olarak görevi, bir hukuk kuralının uygulanmaması veya yanlış uygulanması şeklinde ortaya çıkan hukuka aykırılıkların denetimini yapmakla sınırlıdır.”

hükmü⁵⁶⁵ ile belirtilmiştir.

Belirtildiği üzere dava dairelerinin veya bölge idare mahkemelerinin her türlü kararına değil, davayı sonlandıran, diğer bir anlatımla, hâkimin veya mahkemenin davadan elini çektiği, uyuşmazlığın esası hakkında olmakla hüküm niteliğindeki veya usule ilişkin nihai kararlarına karşı temyiz kanun yoluna başvurulabilir.⁵⁶⁶ Dolayısıyla nihai kararlardan önceki ara karar niteliğindeki belge isteme, kesif, bilirkişi incelemesi yaptırılması gibi kararlardaki temyize konu edilebilecek hukuka

⁵⁶⁴ ONAR, İdare Hukukunun Umumî Esasları, C.3, s.1993.

⁵⁶⁵ Bkz. DK md. 23/a.

⁵⁶⁶ YENİCE, ESİN, s. 721.

aykırılık iddiaları ancak nihai kararlarla birlikte temyiz başvurusunda ileri sürülebilir.⁵⁶⁷

Buna göre, idari işlemin iptali, davanın reddi, tazminat isteminin kabulü gibi uyuşmazlığın esası hakkında verilen hüküm niteliğindeki nihai kararlar⁵⁶⁸ da süre ret, ehliyet ret, incelenmeksizin ret gibi hüküm teşkil etmeyen usule ilişkin nihai kararlar da temyiz başvurusunun konusu olabilir.⁵⁶⁹

Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak görevli olduğu davalarda⁵⁷⁰ ilgili dairece verilen nihai kararlar ile istinaf merci olarak bölge idare mahkemelerinin İYUK'un 46. maddesinde sayılan türdeki uyuşmazlıklar hakkında verdiği kararlara karşı başka kanunlarda aksine hüküm bulursa dahi Danıştay'da temyiz kanun yoluna başvurulabilir.

Kanun'da sayılan bahsi geçen türdeki kararlar dışında kalan, istinaf merci olan bölge idare mahkemeleri tarafından verilen kararlar kesin olarak verilmekle temyiz kanun yoluna kapalıdır. Bu konuda yargı organlarına tanınmış bir takdir hakkı bulunmamaktadır.⁵⁷¹

Temyiz edilebilecek kararların Kanun ile sayma yoluyla gösterilerek sınırlandırılmış olması bazı batı ülkelerinde olduğu gibi temyiz merciine alt derece mahkemelerince verilen kararlarından, filtreleme yöntemi ile hangilerinin temyize açık olacağı yönünde bir takdir hakkı verilmemesinin, ortaya çıkabilecek bazı

---

⁵⁶⁷ TAN, s. 1079.

⁵⁶⁸ POSTACIOĞLU, ALTAY, s. 757.

⁵⁶⁹ ÇAĞLAYAN, İdari Yargı Kararlarının Sonuçları ve Uygulanması, s. 40.

⁵⁷⁰ Bkz. DK md. 24

⁵⁷¹ ULUSOY, s. 243.

somut durumlara göre adil yargılanma hakkı ve hak arama özgürlüğünün ciddi olarak sınırlandırılmasına neden olabileceğinden bahisle eleştirilmiştir.⁵⁷²

Öte yandan ilk derece mahkemelerince İYUK'da düzenlenen ivedi ve merkezî ve ortak sınavlara ilişkin yargılama usullerine⁵⁷³ ilişkin uyuşmazlıklarda verilen kararlara karşı istinaf kanun yolu öngörülmeyp doğrudan temyiz yoluna başvuru öngörülmüştür.

1990 yılına kadar altmış gün olan temyiz kanun yoluna başvurma süresi,⁵⁷⁴ yapılan değişiklik sonrası İYUK'un 46. maddesine göre kural olarak⁵⁷⁵ otuz gün olacak biçimde belirlenmiştir⁵⁷⁶.

---

⁵⁷² ULUSOY, s. 243.

⁵⁷³ Bkz. İYUK md. 20/A, 20/B.

⁵⁷⁴ GÖZÜBÜYÜK, AKILLIOĞLU, s. 385.

⁵⁷⁵ Bununla birlikte 48. maddede belirtilen, temyiz isteminin reddi ve temyiz isteminde bulunulmamış sayılmasına ilişkin kararlara karşı, tebliğ tarihini izleyen günden itibaren yedi gün içinde, 20/A maddesinde belirtilen ivedi yargılamaya ilişkin kararlara karşı on beş gün içinde, merkezi ve ortak sınavlara ilişkin yargılamaya ilişkin kararlara karşı beş gün içinde temyiz yoluna başvurulabilir.

⁵⁷⁶ 2014 yılında 6545 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle getirilen "başka kanunlarda aksine hüküm bulunsa dahi" ifadesi ile aksi yönde hüküm içeren önceki özel kanunların ilgili kısımları zımnen ilga olacağından, bu yönde on beş günlük temyiz süresi öngören Vergi Usul Kanunu'nun Mükerrer 49/b maddesindeki hüküm zımnen ilga olmuştur. Bkz. ÇAĞLAYAN, İdarî Yargılama Hukuku, s. 782.

Anılan temyiz yoluna başvurma süreleri, kararların usulüne uygun bir biçimde⁵⁷⁷ tebliğinden itibaren başlar.⁵⁷⁸ Bu süreler hak düşürücü niteliktedir.⁵⁷⁹

Taraflardan birisi temyiz için öngörülen sürede başvuruda bulunamamış olsa da diğer tarafın yapmış olduğu temyiz başvurusuna cevap verirken katılma yoluyla da temyize başvurulabilir.⁵⁸⁰

Temyiz isteminde bulunulabilmesi için ilgili tarafın hukuki bir menfaatinin⁵⁸¹ bulunması gerekir.⁵⁸²

---

⁵⁷⁷ “... Yetkili makamların tebliğ işlemlerini yürütürken gerekli özeni göstermemesi nedeniyle muhatabı tebliğ konusuna vâkıf olamayabilir. Böyle bir durumda kanun yoluna başvurma süresinin hak sahibinin henüz başvuru hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut olayın özel koşulları çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin bulunmadığı bir tarihte işletilmeye başlanması kişinin kanun yoluna başvuru imkânını zayıflatabileceğinden hakkın varlığını anlamsız kılabılır ve bu suretle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi ölçsüz hâle getirebilir” bkz. Ertuğrul Dalbaş, AYM B. No: 2014/7805, 25/10/2017.

⁵⁷⁸ İYUK md. 46.

⁵⁷⁹ ONAR, İdare Hukukunun Umumî Esasları, C.3, s. 1994.

⁵⁸⁰ İYUK md. 48/3.

⁵⁸¹ GÜNDÜZ, F. Ebru, İdari Davalarda Ehliyet ve Husumet, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 111 vd.

⁵⁸² “... temyize konu İdare Mahkemesi kararında, Danıştay Onikinci Dairesinin 24/06/2019 tarih ve E:2018/8227, K:2019/5306 sayılı kararıyla, İdare Mahkemesinin 22/02/2018 tarih ve E.2018/73, K.2018/377 sayılı kararının, manevi tazminat isteminin kısmen kabulü ile 5.000,00-TL manevi tazminatın başvuru tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte ödenmesine ve manevi tazminat isteminin fazlaya ilişkin kısmının reddine ilişkin kısmının onanması, maddi tazminat isteminin 2.190,52-TL kısmı yönünden davanın konusu kalmadığından karar verilmesine yer olmadığına, fazlaya ilişkin maddi tazminat isteminin reddine ilişkin kısmının ve vekalet ücreti hakkında mükerrer hüküm kurulması yönünden bozulması üzerine, bozma kararına uyularak, maddi tazminat ile vekalet ücreti hakkında tekraren hüküm kurulmamasına karar verildiği, davanın esası hakkında bir karar verilmediği, tarafların temyiz dilekçesinde ileri sürdükleri hususların davanın esasına ilişkin olup anılan hususların temyiz incelemesinden geçerek kesinleştiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla; İdare Mahkemesi kararının, taraflar aleyhine yeni bir hukuki sonuç doğuracak nitelikte olmaması ve temyiz isteminde bulunmakta hukuki yararlarının bulunmaması karşısında, davacı ve davalı idarelerden ... İşletmeleri A.Ş.'nin temyiz istemlerinin incelenmesi mümkün bulunmamaktadır. ...” Dan.12.D. 03/02/2021 E:2020/3617 K:2021/389 sayılı karar için bkz. T.C. Danıştay Kararlar Dergisi Yıl: 2021 Sayı: 8 s. 543.

İstinaf mahkemesi olarak bölge idare mahkemelerince temyiz kanun yolu açık olarak verilen nihai kararlar ile ilk derece mahkemelerince ivedi ve merkezî ve ortak sınavlara ilişkin yargılama usullerince verilen nihai kararların temyiz merci, iş bölümü kararına göre Danıştay'ın ilgili dairesi iken⁵⁸³ Danıştay'ın ilk derece mahkemesi sıfatıyla ilgili dairesince verilen nihai kararlar ile bölge idare mahkemelerinin ısrar kararlarının temyiz mercii ise İdari ve Vergi Dava Daireleri Kurullarıdır.⁵⁸⁴

Temyiz kanun yoluna başvurulmakla, hükmün icrası kendiliğinden durmaz.⁵⁸⁵ Aksine, azami otuz günlük süre içerisinde, gecikmeksizin⁵⁸⁶ anılan kararların uygulanması gerekmektedir.⁵⁸⁷ Buna karşılık, teminat karşılığında kararın yürütülmesinin durdurulmasına temyiz istemini incelemeye yetkili Danıştay dava dairesi, kurulunca karar verilebilir.⁵⁸⁸ Kararın bozulması halinde, yürütülmesi de kendiliğinden durur.⁵⁸⁹ Davanın reddine ilişkin kararların temyize konu olmasında ise idari işlemin yürütülmesinin durdurulması talepleri hakkında, İYUK'un 27. maddesindeki koşulların varlığına bağlı olarak ilgili daire veya kurul tarafından karar verilebilecektir. Kararların yürütülmesinin durdurulması hakkında verilen kararlar kesindir. Ancak farklı bir sebebe dayanılarak yeniden talepte bulunulmasına engel yoktur.⁵⁹⁰

Temyiz incelemesi sonunda Danıştay, kararı hukuka uygun bulursa onar. Kararın sonucu hukuka uygun olmakla birlikte gösterilen gerekçeyi doğru bulmaz veya

---

⁵⁸³ Bkz. DK md. 23, İYUK md. 20/A, 20/B, 48.

⁵⁸⁴ Bkz. DK md. 38.

⁵⁸⁵ YILDIRIM, YASİN, KAMAN, ÖZDEMİR, ÜSTÜN, OKAY TEKİNSOY, s. 796.

⁵⁸⁶ YILMAZ, Türkiye'de İdari Yargı Kararlarının Uygulanması, s. 348.

⁵⁸⁷ ÇAĞLAYAN, İdari Yargı Kararlarının Sonuçları ve Uygulanması, s. 262.

⁵⁸⁸ Bkz. İYUK md. 52.

⁵⁸⁹ GÖZÜBÜYÜK, s. 519.

⁵⁹⁰ ULUSOY, s. 253.

eksik bulursa kararı, gerekçesini değiştirerek onar. Kararda yeniden yargılama yapılmasına ihtiyaç duyulmayan maddi hatalar ile düzeltilmesi mümkün eksiklik veya yanlışlıklar varsa kararı düzelterek onar.⁵⁹¹ Kararların kısmen onanması ve kısmen bozulması hâllerinde onanıp kesinleşen kısım Danıştay kararında belirtilir.⁵⁹²

Bununla birlikte temyiz incelemesi sonunda Danıştay;

- a) Görev ve yetki dışında bir işe bakılmış olması,
- b) Hukuka aykırı karar verilmesi,
- c) Usul hükümlerinin uygulanmasında kararı etkileyebilecek nitelikte hata veya eksikliklerin bulunması,

sebeplerinden⁵⁹³ dolayı incelenen kararı bozar.⁵⁹⁴

İYUK'un 20/A ve 20/B maddelerinde düzenlenen ivedi ve merkezî ve ortak sınavlara ilişkin yargılama usullerine ilişkin olarak ilk derece mahkemesince verilen nihai kararların temyiz edilmesinde, Danıştay evrak üzerinde yaptığı inceleme sonunda, maddi vakıalar hakkında edinilen bilgiyi yeterli görürse veya temyiz sadece hukuki noktalara ilişkin ise yahut temyiz olunan karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise işin esası hakkında karar verir. Aksi hâlde gerekli inceleme ve tahkikatı kendisi yaparak esas hakkında yeniden karar verir.⁵⁹⁵ Ancak ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan temyizi haklı

---

⁵⁹¹ Bkz. İYUK md. 49/1.

⁵⁹² Bkz. İYUK md. 49/3.

⁵⁹³ Bozma sebeplerine ilişkin anılan sıralamada, “*Usul hükümlerinin uygulanmasında kararı etkileyebilecek nitelikte hata veya eksikliklerin bulunması*” sebebinin, görev ve yetki kurallarından sonra ikinci sırada bulunması gerektiği, böylelikle görevli ve yetkili mahkemece verilen temyize konu kararda kararı etkileyebilecek nitelikte hata veya eksikliklerin bulunduğunun tespiti halinde diğer konulara geçilmesine gerek kalmadan kararın bozulması gerekeceği belirtilmiştir; bkz. YENİCE, ESİN, s. 728.

⁵⁹⁴ Bkz. İYUK md. 49/2.

⁵⁹⁵ “... *dava konusu Avukatlar İçin yapılan İdari Yargı Hakim Adaylığı Yazılı Yarışma Sınavına ilişkin uyuşmazlığın; İdari Yargı Hkimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgiyle*

bulduğu hâllerde kararı bozmakla birlikte dosyayı geri gönderir.⁵⁹⁶ Bu usullerde temyiz üzerine verilen kararlar kesindir.⁵⁹⁷ Dolayısıyla bu usullerde ilk derece mahkemelerinin bir ısrar hakkı da bulunmamaktadır.⁵⁹⁸ İvedi ve merkezî ve ortak sınavlara ilişkin yargılama usullerine özgü söz konusu doğrudan temyiz usulünün, klasik anlamda yalnız hukuka uygunluk denetimine ilişkin temyiz dışında istinaf kanun yoluna özgü kurallara yer verilmesiyle⁵⁹⁹ esasen bir istinaf incelemesi olduğu belirtilmiştir.⁶⁰⁰

Temyiz incelemesi sonucu, yukarıda anılan sebepler uyarınca Danıştay'ca verilecek bozma kararı üzerine, dosyanın gönderildiği alt derece mahkemesince, karar yedi gün içerisinde tebliğe çıkarılır. Temyiz incelemesi sonucunda verilen bozma kararı üzerine ilgili merci, dosyayı öncelikle inceler ve varsa gerekli tahkik işlemlerini tamamlayarak yeniden karar verir. Bölge idare mahkemesi,

---

çözümlemesi mümkün olan konulardan olduğuna Heyetimizce karar verildikten sonra işin esasına geçildi: ... Bu durumda; sınavda sorulan soruların iptalini gerektirecek bir hata bulunmadığının tespit edildiği ... Bkz. Dan.12D. T. 23/11/2016, E:2016/8985, K:2016/5227.

⁵⁹⁶ "... Aktarılan düzenlemeden, ivedi yargılama usulünde, verilen karar kesin olmak üzere, temyiz incelemesini yapan Danıştay'a inceleme ve tahkikat görevinin verildiği; sadece mahkeme tarafından ilk inceleme üzerine verilen kararlar yönünden kararın temyizen bozularak dosyanın geri gönderilme hakkının tanındığı görülmektedir." Bkz. Dan. 13.D 14/12/2022 T. E:2021/2600, K:2022/4762.

⁵⁹⁷ İYUK md. 20/A-i, 20/B-h.

⁵⁹⁸ "... 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 20/A maddesi gereğince, ivedi yargılama usulüne tabi işlemlere karşı açılan davalarda ilk derece mahkemesi olarak İdare Mahkemesince verilen kararların temyiz edilmesi sonucu Danıştay tarafından verilen bozma kararının kesin olduğu, bu kararlara karşı mahkemelerin ısrar hakkının bulunmadığı açıktır. Uyuşmazlık konusu ihale işleminin ise, ivedi yargılama usulüne tabi olduğunda kuşku bulunmamaktadır. Bu durumda, dava konusu işlemin iptali istemiyle açılan davanın süre aşımı yönünden reddine ilişkin İdare Mahkemesi kararının Danıştay Onüçüncü Dairesince bozulması sonucu, İdare Mahkemesince, 2577 sayılı Kanun'un 20/A maddesinin 2. fıkrasının (i) bendi uyarınca bozma kararına uyularak gerekli inceleme yapılmak suretiyle yeniden bir karar verilmesi gerekirken, ilk kararında ısrar edilmesinde usul hükümlerine uyarılık görülmemiştir." Bkz. Dan. İDDK. 31/05/2023, E:2022/2678, K:2023/1183.

⁵⁹⁹ GÜNDÜZ, İdari Yargılama Hukukunda Kanun Yararına Temyiz, s. 70.

⁶⁰⁰ ÇAĞLAYAN, İdarî Yargılama Hukuku, s. 111; GÜLAN, Ülkemizde Kanuni Düzenlemeleri Sonrasında İstinaf Kanun Yolu Hakkında Yeniden ve Farklı Düşünmek, s. 23.

Danıştay'ca verilen bozma kararına uyabileceği gibi kararında ısrar da edebilir.⁶⁰¹ Kısmen de kullanılabilen ısrar yetkisi, alt derece mahkemesinin kendi kararlarının doğruluğuna ilişkin inançtan kaynaklanan bir hak niteliğindedir.⁶⁰² İsrar kararının varlığı için bozulan karardaki gerekçe ve hüküm fıkrası yönünden bir örtüşme aranır.⁶⁰³ Danıştay'ın ilk derece mahkemesi sıfatıyla gördüğü davalarda ilgili dairenin ısrar yetkisi bulunmamaktadır.⁶⁰⁴ Bölge idare mahkemelerince verilen ısrar kararlarına karşı yapılan temyiz istemleri davanın niteliğine göre İdari Dava Daireleri Kurulu veya Vergi Dava Daireleri Kurulunca incelenir. Bu kurulların kararlarına uyulması zorunludur.⁶⁰⁵ Bu durumda, aslında anılan Kurullarca yapılan inceleme, bölge idare mahkemesi kararının temyizi niteliğindedir.

Bozmaya uyma ya da ısrar kararları, bir ara kararı ile açıkça yapılabileceği gibi bu husus belirtilmeksizin doğrudan verilecek ilgili kararlarla dolaylı olarak da yapılabilir.⁶⁰⁶ Genellikle uygulamada, ara kararı niteliğinde bir karar verilmeden,

---

⁶⁰¹ İYUK md. 50/3.

⁶⁰² ZABUNOĞLU, s. 727.

⁶⁰³ ÇAĞLAYAN, İdari Yargıda Kanun Yolları (Kararlara Karşı Başvuru Yolları), s. 96; “... Bu anlamda ısrar kararı, ... bozma kararındaki esaslara uyulmayarak eski görüşlerinde, başka bir ifadeyle ilk verdikleri kararlarında direnmeleridir. Bu bağlamda ısrar karardan bahsedilebilmesi için bozulan karar ile bozma üzerine verilen kararda gerekçe ve hüküm fıkrası yönünden bir örtüşmenin olması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle bozma kararı sonrasında verilen kararın hüküm fıkrası, bozulan kararla aynı olmakla birlikte gerekçesi farklı ise ısrar karardan söz edilemeyecektir. Öte yandan, mahkeme veya bölge idare mahkemesinin, eski gerekçesini güçlendirecek yeni hukuksal nedenlere yer vererek de ilk kararında ısrar etmesinin önünde hukuken bir engel bulunmamaktadır.” Dan. VDDK. 15/12/2021, E:2021/1449 K:2021/1796 sayılı karar için bkz. T.C. Danıştay Kararlar Dergisi Yıl: 2022 Sayı: 9 s. 627.

⁶⁰⁴ İYUK md. 49/4; Danıştayın ilk derece mahkemesi olarak baktığı davaların temyizen incelenmesinde bu madde ile ısrar hariç 50 nci madde hükümleri kıyasen uygulanır.; “2577 sayılı Yasanın 49. maddesinin 4. fıkrasında ise, idare mahkemelerinin bozmaya uymayarak eski kararında ısrar edebileceği öngörülürken, Danıştay İdari ve Vergi Dava Daireleri Kurulları kararlarına uyulmasının zorunlu olduğu kurala bağlanmış; böylelikle Danıştay dava dairelerine, ilk derece mahkemesi sıfatıyla verdikleri kararların temyizen bozulması halinde ısrar olanağı tanınmamıştır.” Bkz. Dan. 10.D. 11/12/2014 E:2013/5862 K:2014/7637.

⁶⁰⁵ Bkz. İYUK md. 50/5

⁶⁰⁶ ÇAĞLAYAN, İdarî Yargılama Hukuku, s. 804.; KAPLAN, Gürsel, “İdari Yargılama Hukukunda Usulü Kazanılmış Hak”, TBB Dergisi, sayı 76, 2008, s. 266.

dava hakkında yeniden karar verilirken kararın giriş kısmında bozmaya aynen uyulduğu belirtilerek ardından hüküm verilmektedir.⁶⁰⁷

Danıştay'ın bozma kararına uyulduğu takdirde bozma kararındaki gereklerin yerine getirilerek yeni bir karar verilmelidir.⁶⁰⁸ Bu kararın temyiz incelemesi ise bozma kararına uygunlukla sınırlı olarak yapılır.⁶⁰⁹ Bu konuya ilişkin olarak usuli kazanılmış hak kavramı ve bozma kararından dönülüp dönülemeyeceği gibi hususlar aşağıda genel olarak incelenmiştir.

Bozma kararına uymadan sonra verilen kararın temyizinde, temyiz incelemesi önceki bozma kararına uygunlukla sınırlı olacağı gibi bozma gereklerinin tümüne ya da bir kısmına aykırı olarak verildiği anlaşılan yeni kararın onanması yönünde de karar verilemeyecektir.⁶¹⁰

Olağan kanun yolları mercileri konumundaki istinaf ve temyiz mahkemeleri birer üst mahkeme olmakla, istinaf ve temyiz kanun yolunu birbirinden ayıran en önemli ölçüt, her ne kadar istinaf mahkemeleri kurulmadan önce zaman zaman temyizde maddi denetimin de yapıldığı görülse de⁶¹¹ temyiz muhakemesinde yeniden bir delil değerlendirilmesi, delillere nüfuz edilmesi söz konusu değilken⁶¹² istinafta gerekirse esas mahkemesi gibi yeniden bir delil değerlendirilmesi ile

---

⁶⁰⁷ CANDAN, s. 940.

⁶⁰⁸ ZABUNOĞLU, s. 721.

⁶⁰⁹ Bkz. İYUK md. 50/4.

⁶¹⁰ ULUSOY, s. 247.

⁶¹¹ İstinaf kanun yolunun getirilmesiyle aslında istinaf işlevi de gören temyiz kanun yolunun gerçek anlamıyla işleminin amaçlandığı yönündeki görüş için bkz. GÜLAN, Ülkemizde Kanuni Düzenlemeleri Sonrasında İstinaf Kanun Yolu Hakkında Yeniden ve Farklı Düşünmek, s. 21 vd.; ÖZEKES, s. 37; İstinaf kanun yolundan sonra da Danıştay'ın maddi inceleme karakterli temyiz incelemesi uygulamalarının devam etmesi gerektiği yönündeki görüş için bkz. KARAHANOGULLARI, İdari Yargı İdarenin Hukuka Zorlanması (Yargı Kararlarına Dayalı Bir İnceleme), s. 723.

⁶¹² ONAR, İdare Hukukunun Umumi Esasları, C.3, s. 1992; KURU, Medeni Usul Hukuku, s. 493.

karar verilebilmektedir.⁶¹³ Bu ayrıma göre, temyiz merciinde, esas mahkemesince tespit olunan maddi mesele hakkında doğru hukuki meseleye ilişkin kurallar ile usul kurallarının doğru bir biçimde uygulanıp uygulanmadığı denetlenebilirken⁶¹⁴ istinafta ise maddi vakıanın doğru bir biçimde tespit edilip edilmediğine ilişkin maddi mesele ile usul ve esasa ilişkin hukuki meselenin birlikte denetlenmesi söz konusudur.⁶¹⁵ Temyizde hukuk birliğinin sağlanması ön planda iken⁶¹⁶ istinafta somut olay adaletinin sağlanması ön plandadır.⁶¹⁷ İstinaftan ayrılan bu özelliği nedeniyle temyiz kanun yoluna “hukuki derece” de denilmektedir.⁶¹⁸

Klasik temyizdeki amaçlardan birisi, benzer olaylara ilişkin benzer kararların verilmesiyle ülke çapında içtihat birliğini⁶¹⁹ sağlamak iken⁶²⁰ istinafın bu yönde doğrudan bir amacı yoktur. İstinafla asıl amaçlanan somut olay adaletinin sağlanmasıdır.⁶²¹

---

⁶¹³ YENİSEY, Nuhoğlu, s. 846; ÇAĞLAYAN, İdarî Yargılama Hukuku, s. 758; Özekes, s. 35.

⁶¹⁴ KURU, Medenî Usul Hukuku, s. 494.

⁶¹⁵ YENİSEY, NUHOĞLU, s. 846; ULUSOY, s. 239; AVCI, İdari Yargıda İstinaf, s. 188; YILMAZ, İstinaf, s. 21.

⁶¹⁶ YILMAZ, Çelişkili Mahkeme Kararları ve Adil Yargılanma Hakkı (Anayasa Mahkemesi'nin Bireysel Başvuru Hakkındaki Uygulamaları) s. 1545.

⁶¹⁷ ROTH, Herber, “Medeni Yargılamada Yeni Kanun Yolu Hukuku İstinaf Derecesi ve Somut Olay Adaleti”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl:68, Sayı: 2010/2, s. 120; AKİL, İstinaf Kavramı, s. 204.

⁶¹⁸ ÖZEN, s. 2342.

⁶¹⁹ YILMAZ, Çelişkili Mahkeme Kararları ve Adil Yargılanma Hakkı (Anayasa Mahkemesi'nin Bireysel Başvuru Hakkındaki Uygulamaları) s. 1545; “... Yüksek mahkemelerin oynaması gereken rol tam da yargı kararlarında doğabilecek içtihat farklılıklarına bir çözüm getirmektir.” Bkz. Türkan Bal, AYM B. No: 2013/6932, 6/1/2015.

⁶²⁰ ÜSTÜN, İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu Üzerine Bir Değerlendirme, s. 37; SELÇUK, s. 21.

⁶²¹ ÖZEN, s. 2348.

Temyiz incelemesinde, karar; hukuka aykırı bulunursa bozularak yeniden bir karar verilmek üzere dosya mahkemesine gönderilirken⁶²² istinaf incelemesinde, kural olarak hukuka aykırılığın tespiti halinde, karar kaldırılıp ya da bozulup, istinaf mahkemesince yeniden karar verilmesi söz konusudur.⁶²³ Dolayısıyla uyuşmazlık, istinaf aşamasında sonlanmaktadır.⁶²⁴

İstinaf kanun yolu genel nitelikte, diğer bir anlatımla, ilk derece mahkemelerinin kesin olmayan nitelikteki kararları, ayırım yapılmaksızın istinaf kanun yoluna tabi iken yalnız kanunda sayılmakla öngörülen türdeki uyuşmazlıklarda başvurulabilmesi nedeniyle temyiz kanun yolu istisnai niteliktedir.⁶²⁵ Bu şekilde istinafa engelleyici bir rol verilmesiyle istatistiklere göre, idari yargıda açılacak davaların yaklaşık %80'ni temyize gidemeyecektir. Bunun yerine, Fransa'da da uygulandığı gibi maddi ve hukuki yönden birbirine emsal teşkil edebilecek davalar anlamına gelen grup dava uygulaması,⁶²⁶ kabul edilebilirlik şartlarının getirilmesi yönünde kurallarla istinafa filtre görevi verilmelidir.⁶²⁷ İdari yargılama usulünde durum bu iken hukuk usulünde kanunda sayılan istisnalar hariç istinaf kararları temyize tabidir.⁶²⁸ İdari yargıdaki istinaf mercileri olan bölge idare mahkemelerince verilen kararların kural olarak kesin olması, eksik ya da kısmi

---

⁶²² ULUSOY, s. 239.

⁶²³ AVCI, İdari Yargıda İstinaf, s.188; KALABALIK, İdari Yargılama Usulü Hukuku, s. 402; Akil, İstinaf Kavramı, s. 219 vd.

⁶²⁴ KAPLAN, İdari Yargılama Hukuku, s. 493.

⁶²⁵ ÇAĞLAYAN, İdarî Yargılama Hukuku, s. 758; ULUSOY, s. 239; AYDINOĞLU, s. 395.

⁶²⁶ SANCAKDAR, İdari Yargılama Usulünde İvedi Yargılama ve Grup Davaları, s. 157.

⁶²⁷ AKYILDIZ, İstinafa İlkesel Bakmak, s. 17 vd.

⁶²⁸ Bkz. HMK "Temyiz edilemeyen kararlar" 362. madde; "*Bölge adliye mahkemelerinin aşağıdaki kararları hakkında temyiz yoluna başvurulamaz: ...*" ayrıntılı bilgi için bkz. BERBEROĞLU YENİPİNAR, Filiz, Temyiz Edilemeyen Kararlar Kesin Kararlar – Dava Şartları, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 39 vd.

istinaf olarak nitelendirilebilir. Anılan eksiklik, tam istinaftaki üçüncü derece olan temyiz yolunun açık olmamasıdır.⁶²⁹

Kanun yolu başvurusu ile istinafta verilen kararlar, istinafa göre üst mahkeme olan temyiz mahkemesine gitmekte iken temyizde verilen kararlara karşı, kural olarak başvurulabilecek başkaca bir üst mahkeme bulunmamaktadır. Başvuru şartlarını taşıması halinde, bu kararlara karşı bir hukuki çare mahiyetindeki bireysel başvuru yoluna başvurulabilir.⁶³⁰

İstinaf ve temyiz arasındaki hukuki ve maddi incelemeye ilişkin işlev farkı, anılan yolların kelime anlamlarından gelmektedir. Buna göre, istinaf bir işe yeniden başlamak anlamına gelirken temyiz ise ayırt etmek anlamına gelmektedir.⁶³¹ Temyizde, kararın hukuka uygun olup olmadığı ayırt edilecektir.

1.2.8.2. İstinaf ve İtiraz

2014 yılında İYUK'da 6545 sayılı Kanun'la istinafa ilişkin yapılan düzenlemelere kadar Kanun'da ilk derece mahkemesi kararlarına karşı başvurulabilen bir olağan bir yol olarak yer alan ve istinaf merci olan bölge idare mahkemelerinin faaliyete geçtiği 20/07/2016 tarihine kadar verilen kararlar yönünden de uygulanmaya

⁶²⁹ AVCI, İdarî Yargılama Usûlündeki Son Yenilikler ve İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu, s. 121.

⁶³⁰ ÖZEKES, s. 38.

⁶³¹ <https://sozluk.gov.tr/> E.T.:30/11/2023.

devam eden⁶³² itiraz kanun yoluna, bazı türden kararlara⁶³³ karşı⁶³⁴ başka kanunlarda aksine hüküm bulursa dahi mahkemelerin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare mahkemesi nezdinde başvurulabiliyordu.⁶³⁵

Belirtildiği üzere buradaki bölge idare mahkemeleri, yargısal denetimin ikinci kez yapıldığı istinaf mercileri değil, idare ve vergi mahkemelerinin yalnız bazı kararlarına başvuru için öngörülmüş, kararları kesin olmakla temyiz yoluna açık olmayan itiraz mercileridir.⁶³⁶

İdare ve vergi mahkemelerinin anılan nitelikte verdikleri nihaî kararlara karşı itiraz süresi, tebliğ tarihini izleyen gündünden itibaren otuz gündür.

İtiraz, temyizın şekil ve usullerine tabidir. Bölge idare mahkemesi evrak üzerinde yaptığı inceleme sonunda, maddi vakıalar hakkında edinilen bilgiyi yeter görürse

---

⁶³² Bkz. İYUK Geçici 8. md.

⁶³³ Bkz. İdare ve vergi mahkemelerinin; a) İlk ve orta öğretim öğrencilerinin sınıf geçme, not tespiti, kayıt, nakil, ilişik kesme ve disiplin cezalarına ilişkin işlemler ile yükseköğretim öğrencilerinin sınıf geçme ve notlarının tespitine ilişkin işlemlerden, b) Valilik, kaymakamlık ve yerel yönetimler ile bakanlıkların ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarının taşra teşkilâtındaki yetkili organları tarafından kamu görevlileri hakkında tesis edilen geçici görevlendirme, ikinci görev, vekaleten atama, görev ve unvan değişikliği içermeyen il içi naklen atama, görevden uzaklaştırma, yolluk, lojman ve izinlerine ilişkin idari işlemlerden, c) Kamu görevlilerine uyarma ve kınama cezası verilmesine ilişkin işlemlerden, d) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının üyeleri hakkında verdiği mesleki faaliyeti sona erdirmeyen her türlü disiplin ve sınav işlemlerinden, e) Asker ailelerine yardım ile ilgili işlemlerden, f) 2/7/1941 tarihli ve 4081 sayılı Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanunun uygulanmasından, g) 1/7/1976 tarihli ve 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun ile 29/5/1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu gereğince kamu kurum ve kuruluşları tarafından sosyal yardım amacıyla bağlanan aylık ve yapılan sosyal yardımlarla ilgili uygulamalardan, h) 4/12/1984 tarihli ve 3091 sayılı Taşınmaz Mal Zilyedliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanunun uygulanmasından, ı) 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun uygulanmasından, kaynaklanan uyuşmazlıklarla ilgili olarak verdikleri nihaî kararlar ile tek hâkimle verilen nihaî kararlar.

⁶³⁴ İtiraz kanun yoluna konu edilebilecek kararlara ilişkin yapılan düzenleme geçmişi için bkz. TUNCA, s. 3.

⁶³⁵ Bkz. 6352 sayılı Kanun ile değişik İYUK md. 45/1.

⁶³⁶ DURAN, Türkiye Yönetiminde Karmaşa, s. 231.

veya itiraz sadece hukuki noktalara ilişkin ise veya itiraz olunan karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise işin esası hakkında karar verir. Aksi halde gerekli inceleme ve tahkikatı kendisi yaparak esas hakkında yeniden karar verir. Ancak, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan itirazı haklı bulduğu veya davaya görevsiz hâkim tarafından bakılmış olması hallerinde kararı bozmakla birlikte dosyayı geri gönderir, bölge idare mahkemesinin bu kararları kesindir. Bölge idare mahkemesinin itiraz incelemesi üzerine verdiği kararları da kesindir. Bu kararlara karşı temyiz yoluna başvurulamaz. İtiraza konu edilen kararı veren ya da karara katılan hâkim, aynı davanın itiraz yoluyla bölge idare mahkemesince incelenmesinde bulunamaz.⁶³⁷ İtiraz kanun yolu incelemesi sonunda verilecek karara karşı karar düzeltme yoluna başvurulabilir.⁶³⁸

İtiraz kanun yolu, yeniden inceleme ve tahkikat yapılarak karar verilebilmesiyle istinaf kanun yoluna benzemektedir.⁶³⁹ Esasında itiraz kanun yolu, anılan türdeki davalar için öngörölmüş bir çeşit temyiz yoludur.⁶⁴⁰

Görüldüğü üzere istinaf kanun yolunun öngörölmesiyle birlikte bir olağan kanun yolu iken kaldırılan itiraz yoluna, yalnız kanunda belirtilen türdeki uyuşmazlıklara ilişkin davalarda verilen kararlar ile tek hâkimle verilen kararlara karşı başvurulabilirken istinaf kanun yoluna ise genel olarak ilk derece mahkemelerinin kesin olmayan kararlarına karşı başvurulabilir.⁶⁴¹

---

⁶³⁷ Bkz. 6545 sayılı Kanun ile mülga İYUK md. 45/2-6.

⁶³⁸ Bkz. 6545 sayılı Kanun ile mülga İYUK md. 54.

⁶³⁹ TAN, s. 1089.

⁶⁴⁰ ZABUNOĞLU, s. 681; Tan, s. 1089; GÖZÜBÜYÜK, AKILLIOĞLU, s. 384.

⁶⁴¹ ULUSOY, s. 239.

Yeniden inceleme ve tahkikat yapılarak karar verilebilmesiyle istinaf kanun yoluna benzeyen⁶⁴² itirazda dosya üzerinden sınırlı olarak yapılan⁶⁴³ itiraz incelemesi üzerine verilen kararlar kesin iken⁶⁴⁴ hem maddi hem de hukuki denetimle verilen istinaf kararları, kanunda öngörülen türden uyuşmazlıklar için kanun yoluna açıktır.⁶⁴⁵ İstinaf kanun yolunda, gerekli görüldüğü takdirde inceleme sırasında ihtiyaç duyulması hâlinde kararı veren mahkeme veya başka bir yer idare ya da vergi mahkemesi istinabe olunabilir iken itiraz kanun yolunda bu yönde bir düzenleme bulunmamaktaydı.

İstinaf kanun yolunda, itirazdan farklı olarak “yetkisiz mahkeme ve reddedilmiş hâkim” tarafından karar verilmesi halleri de dosyasının mahkemesine gönderilmesine ilişkin sebepler arasında yer almıştır.⁶⁴⁶

İlk derece mahkemesince ilk inceleme üzerine verilecek kararlarda, itiraz yolunda itirazın haklı bulunması halinde kararın bozularak istinafta ise kararın kaldırılarak dosyanın ilk derece mahkemesine gönderilmesine karar verilir. Benzer biçimde, ilk derece mahkemesi kararının isabetli olduğu görülürse itirazda onama kararı verilirken istinafta ise istinaf başvurusunun reddi kararı verilir.⁶⁴⁷

---

⁶⁴² TAN, s. 1089.

⁶⁴³ KESKİN, s. 240.

⁶⁴⁴ DURAN, Türkiye Yönetiminde Karmaşa, s. 231.

⁶⁴⁵ AVCI, İdari Yargıda İstinaf, s.186.

⁶⁴⁶ KESKİN, s. 248.

⁶⁴⁷ KESKİN, s. 248.

İtiraz kanun yolu incelemesi sonunda verilecek karar kesin olup bu karara karşı karar düzeltme yoluna başvurulabilir⁶⁴⁸ iken istinaf kararları, kural olarak kesin olmakla birlikte kanunda öngörülenlere karşı temyiz yoluna başvurulabilir.⁶⁴⁹

İstinaf kanun yolunun ihdasıyla birlikte itiraz kanun yolunun kaldırılmayıp aynı uyuşmazlıklara ilişkin aynı hukuki işlevi korunarak diğer uyuşmazlıklar için başvurulabilecek genel nitelikteki istinaf kanun yolu ile bulunabileceği belirtilmiştir.⁶⁵⁰

1.2.8.3. İstinaf ve Karar Düzeltme

2014 yılında İYUK'da 6545 sayılı Kanun'la istinafa ilişkin yapılan düzenlemelere⁶⁵¹ kadar, Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarının temyiz üzerine verdikleri kararlar ile bölge idare mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri nihai ve henüz kesinleşmemiş olan⁶⁵² kararlarına karşı başvurulabilen bir yol olarak yer alan ve istinaf merci olan bölge idare mahkemelerinin faaliyete geçtiği 20/07/2016 tarihine kadar verilen kararlar yönünden de uygulanmaya devam eden⁶⁵³ karar düzeltme yoluna,

- a) *Kararın esasına etkisi olan iddia ve itirazların, kararda karşılanmamış olması,*
- b) *Bir kararda birbirine aykırı hükümler bulunması,*
- c) *Kararın usul ve kanuna aykırı bulunması,*

⁶⁴⁸ Bkz. 6545 sayılı Kanun ile mülga İYUK md. 54.

⁶⁴⁹ KESKİN, s. 241.

⁶⁵⁰ AVCI, İdari Yargıda İstinaf, s. 193 vd.

⁶⁵¹ Bkz. 6545 sayılı Kanun'un 103. maddesi.

⁶⁵² Danıştay ve bölge idare mahkemelerinin kanun yolu başvuruları üzerine verdiği kararlara karşı başkaca olağan bir kanun yolu öngörülmediğinden, anılan kararlar verilmekle kural olarak kesin olsa da karar düzeltme yolunun öngörülmesiyle bu duruma bir istisna getirilmiştir. Bkz. ÇAĞLAYAN, İdari Yargıda Kanun Yolları (Kararlara Karşı Başvuru Yolları), s. 111.

⁶⁵³ Bkz. İYUK Geçici 8. md.

d) Hükmün esasını etkileyen belgelerde hile ve sahtekarlığın ortaya çıkmış olması,

hallerinde bir defaya mahsus olmak üzere kararın tebliğ tarihini izleyen onbeş gün içinde taraflarca anılan sebeplere ilişkin verilecek bir dilekçe ile⁶⁵⁴ esas kararı vermiş olan daire, kurul ve bölge idare mahkemesi nezdinde başvurulabiliyordu.⁶⁵⁵

Kararın düzeltilmesi yoluna, ilk derece idare ve vergi mahkemeleri kararları, ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülen davalara ilişkin ilgili daire kararları, Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarının temyiz üzerine, bölge idare mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri nihai olmayan kararlarına karşı başvurulamaz.⁶⁵⁶

Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurulları ile bölge idare mahkemeleri, kararın düzeltilmesi isteminde ileri sürülen sebeplerle bağılıdır.⁶⁵⁷

İdari yargıda ilk olarak 1938 tarihli 3546 sayılı Danıştay Kanunu'nun 50. maddesi ile ihdas edilen⁶⁵⁸ bu yolla, kararı veren mahkemeden, kararın yeniden gözden geçirilmesi istenmekle, muhtemel hukuka aykırılıkların önlenmesi amaçlanmıştır.⁶⁵⁹ Bu yol, yargılama sistemi içerisinde, kendisinden sonra bir başvuru yolu öngörülme-yen yargılama mercilerinin nihai kararlarına karşı yapılır.⁶⁶⁰ Karar düzeltme istemi kabul edilirse önceki karar kaldırılır ve yerine yeni

---

⁶⁵⁴ TAN, s. 1096.

⁶⁵⁵ Bkz. 6545 sayılı Kanun ile mülga İYUK md. 54.

⁶⁵⁶ CANDAN, s. 980.

⁶⁵⁷ Bkz. 6545 sayılı Kanun ile mülga İYUK md. 54/2

⁶⁵⁸ ZABUNOĞLU, s. 745.; ÇAĞLAYAN, İdari Yargıda Kanun Yolları (Kararlara Karşı Başvuru Yolları), s. 111.

⁶⁵⁹ GÖZÜBÜYÜK, AKILLIOĞLU, s. 389.

⁶⁶⁰ ONAR, İdare Hukukunun Umumî Esasları, C.3, s.1990.

bir karar verilir.⁶⁶¹ Karar düzeltme istemi üzerine verilen karara karşı herhangi bir kanun yolu öngörülmemiştir.⁶⁶² Bu yönüyle ve başvuru için hak düşürücü bir süre öngörülmesiyle karar düzeltme kanun yolu, yanlışlıkların düzeltilmesi ve açıklama istemlerinden ayrılmaktadır.⁶⁶³

Karar düzeltme isteminde bulunulabilmesi için ilgili tarafın hukuki bir menfaatinin⁶⁶⁴ bulunması gerekir.⁶⁶⁵

İdari yargıda istinaf sisteminin kabul edilmesiyle birlikte temyiz aşamasından sonra bir de kararın düzeltilmesi yoluna başvurulmasının yargılamanın uzamasına sebebiyet vereceği düşüncesiyle karar düzeltme yolunun kaldırıldığı⁶⁶⁶ anlaşılmaktadır.⁶⁶⁷

---

⁶⁶¹ TAN, s. 1097.

⁶⁶² "... 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Yasasının 46/1. maddesinde, İdare mahkemelerinin nihai kararlarının Danıştay'da temyiz edilebileceği, 54/1. maddesinde Danıştay dava dairelerinin temyiz üzerine verdikleri kararlar hakkında bir defaya mahsus olmak üzere kararın düzeltilmesinin istenebileceği belirtilmiş; kararın düzeltilmesi istemi üzerine verilen karara karşı herhangi bir kanun yolu öngörülmemiştir." Dan.10.D. 27/05/1997 E:1995/2933 K:1997/2092, karar için bkz. BAL, KARABULUT, ŞAHİN, s. 867.

⁶⁶³ ONAR, İdare Hukukunun Umumî Esasları, C.3, s.1990.

⁶⁶⁴ GÜNDÜZ, İdari Davalarda Ehliyet ve Husumet, s. 111 vd.

⁶⁶⁵ "... temyiz üzerine verdikleri kararların ancak aleyhine hüküm ve gerekçeler içeren taraflarca düzeltilmesi istenebileceği açıktır. Davacı şirketin sahibi bulunduğu gümrük hattı dışı eşya satış mağazasının geçici olarak on gün süreyle kapatılmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davayı reddeden idare mahkemesi kararını, temyiz istemini reddederek onayan Dairemiz kararının davalı idarece düzeltilmesinin istenilmesinde hukuki menfaati bulunmamaktadır." Dan.10.D. 11/12/2000 E:1999/2349 K:2000/6349, karar için bkz. BAL, KARABULUT, ŞAHİN, s. 890.

⁶⁶⁶ AVCI, İdari Yargıda İstinaf, s. 199.

⁶⁶⁷ "... İdari yargıda istinaf sisteminin kabul edilmesiyle birlikte temyiz aşamasından sonra bir de kararın düzeltilmesi yoluna başvurulmasının yargılamanın uzamasına sebebiyet vereceği düşüncesiyle karar düzeltme yolunun kaldırıldığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla, idari yargıda davaların gereksiz yere uzamasını önlemek amacıyla kamu yararı gözetilerek karar düzeltme yolunun ortadan kaldırılmasını öngören kural kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında olup temyiz mercii tarafından verilen kararın aynı merci tarafından tekrar gözden geçirilmesini

İstinaf ve karar düzeltme, henüz kesinleşmemiş kararlara karşı yapılmakla birer olağan kanun yolu olmakla aralarındaki en önemli fark; istinaf incelemesi üst dereceli mahkemece yapılırken karar düzeltme incelemesinin kararı veren mahkemece yapılmasıdır. Öte yandan, diğer temel farklılık, karar düzeltme kanunda sayılan sınırlı sebeplere dayanırken istinaf sebepleri sınırlı değildir.

1.2.8.4. İstinaf ve Kanun Yararına Temyiz⁶⁶⁸

İdari yargılamada kanun yararına temyiz İYUK'un 51. maddesinde⁶⁶⁹ düzenlenmiştir.

Düzenlemeye göre, idare ve vergi mahkemeleri ile bölge idare mahkemelerinin kesin olarak verdiği kararlar ile istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmiş bulunan kararları⁶⁷⁰ karşı kanun yararına temyiz talebinde bulunulabilir.

İdari yargılama usulünde, kanun yararına temyiz yoluna başvurma yetkisi yalnız Danıştay Başsavcısına verilmiştir. Başsavcı bu yetkisini kendiliğinden

---

sağlayan karar düzeltme yolunun kaldırılmış olmasının adil yargılanma hakkını zedeleyen bir yönü bulunmamaktadır.” Bkz. AYM, E.2014/146, K.2015/31, 19/03/2015.

⁶⁶⁸ 2577 sayılı Kanun'un 51. maddesi başlığı "Kanun yararına bozma" iken 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 24. maddesiyle "Kanun yararına temyiz" olarak değiştirilmiştir. Maddenin değişiklikten önceki hali, HMK'daki "temyiz" ibaresinden farklılaşılması nedeniyle eleştirilmiştir: ZABUNOĞLU, s. 732.

⁶⁶⁹ Bkz. 1. İdare ve vergi mahkemeleri ile bölge idare mahkemelerinin kesin olarak verdiği kararlar ile istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmiş bulunan kararlardan niteliği bakımından yürürlükteki hukuka aykırı bir sonucu ifade edenler, ilgili bakanlıkların göstereceği lüzum üzerine veya kendiliğinden Başsavcı tarafından kanun yararına temyiz olunabilir. 2. Temyiz isteği yerinde görüldüğü takdirde karar, kanun yararına bozulur. Bu bozma kararı, daha önce kesinleşmiş olan merci kararının hukuki sonuçlarını kaldırmaz. 3. Bozma kararının bir örneği ilgili bakanlığa gönderilir ve Resmî Gazete'de yayımlanır.

⁶⁷⁰ Danıştay'ın ilgili dairelerince ilk derece mahkemesi olarak verilip temyiz incelemesinden geçmeyen kararlar için de kanun yararına temyiz başvuru yapılabilen iken 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 24. maddesiyle İYUK'un 51. maddesinde yapılan değişiklikle bu nitelikteki kararlar kapsam dışına alınmıştır.

kullanabileceği gibi görev alanı ilgisi nedeniyle kanun yararına temyizde menfaati bulunan ilgili bakanlıkların istemi üzerine de kullanılabilir.⁶⁷¹ Buradaki “ilgili bakanlık”tan, görev alanı itibarıyla kararın bozulmasında menfaati olan tüm bakanlıklar anlaşılmalıdır.⁶⁷² Aksi de savunulmasına rağmen⁶⁷³ Başsavcı, başvuru yapma konusunda takdir yetkisine sahiptir.⁶⁷⁴

Başsavcılık tarafından belirtilen kanun yararına temyiz sebeplerini inceleyecek olan Danıştay, belirtilen sebeplerle bağlı değildir.⁶⁷⁵ Dolayısıyla Başsavcılık tarafından belirtilmemiş olsa da başka bir sebep nedeniyle de karar verilebilecektir.

Kanun yararına temyiz yoluna başvurulabilmesinin gerekçesi, anılan türden kesinleşmiş yargı kararının, nitelik bakımından mevcut hukuk kuralları⁶⁷⁶ ile çatışmasıdır.⁶⁷⁷ Amaç ise⁶⁷⁸ mevcut çatışmanın kanun, yani pozitif hukuk lehine

⁶⁷¹ ÇAĞLAYAN, İdarî Yargılama Hukuku, s. 811.

⁶⁷² YENİCE, ESİN, s. 735.

⁶⁷³ GÖZÜBÜYÜK, Şeref, DİNÇER, Güven, İdari Yargılama Usulü Kanun – Açıklama – İçtihat, 2. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2001, s. 926.

⁶⁷⁴ CANDAN, s. 961; AKYILMAZ, SEZGİNER, KAYA, Türk İdari Yargılama Hukuku, s. 719; GÜNDÜZ, İdari Yargılama Hukukunda Kanun Yararına Temyiz, s. 147.

⁶⁷⁵ GÜNDÜZ, İdari Yargılama Hukukunda Kanun Yararına Temyiz, s. 132.

⁶⁷⁶ Yürürlükteki tüm pozitif düzenlemeler anlamında, bkz. ÇAĞLAYAN, İdari Yargıda Kanun Yolları (Kararlara Karşı Başvuru Yolları), s. 100.

⁶⁷⁷ TAN, s. 1091.

⁶⁷⁸ “... 2577 sayılı Kanun’un 51. maddesinde düzenlenen ‘kanun yararına temyiz’ ile, bölge idare mahkemesi kararlarıyla ilk derece mahkemelerinin temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmiş bulunan kararlarından niteliği bakımından ‘yürürlükteki hukuka aykırı’ bir sonucu ifade edenler, Danıştay Başsavcısı’nın temyiz talebi üzerine kanun yararına bozulmaktadır. Böylece şekli anlamda kesinleşmiş olan bir yargı kararı, yürürlükteki hukuka ve Danıştay içtihatlarına aykırı olduğu gerekçesiyle bozularak hukuk düzeninin korunması sağlanmaktadır. Kanun yararına bozulan karar hükmün hukukî sonuçları üzerinde her hangi bir etkiye sahip olmamakla birlikte, kanun yararına bozma kararıyla hukuk düzeninin eski hâline getirilmesi, hukuka aykırı kararların emsal oluşturmasının önlenmesi ve hukuk kurallarının ülke genelinde aynı şekilde anlaşılacak uygulamada içtihat birliğinin sağlanması amaçlanmaktadır ...” Dan.13.D. 17/03/2021

sonuçlanması ve sonraki benzer uyuşmazlıklar için emsal teşkil etmesinin sağlanmasıdır.⁶⁷⁹

Kanun yararına temyiz başvurusu, alt derece mahkemesi kararları için Danıştay'ın iş bölümü kararına göre ilgili dairece, Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak ilgili daire kararları içinse İdari ve Vergi Dava Daireleri Kurullarınca incelenir.⁶⁸⁰

Kanun yararına temyiz yoluna başvurulması ile yapılan inceleme sonucu verilen bozma kararı üzerine, olağan kanun yolu anlamında temyizdeki bozma kararları gibi alt derece mahkemelerince bir işlem yapılmaz. Bozma kararı, kesinleşmiş olan kararın hukuksal sonuçları ortadan kalkmaz. Bu nedenle karar, tarafların hukuki durumunu etkilemez.⁶⁸¹ Çünkü burada tarafların değil, hukuk düzeninin yararına⁶⁸² bir bozma söz konusudur.⁶⁸³ Bu nedenle kanun yararına temyize ilişkin madde başlığının “hukuk düzeni yararına temyiz” olarak değiştirilmesi gerektiği de ifade edilmiştir.⁶⁸⁴ Anılan özellikleri sebebiyle kanun yararına temyiz yolunun gerçek anlamda bir kanun yolu olduğunu söylemek güçtür.⁶⁸⁵ Bu kararlar hakkında yapılacak işlem, ilgili bakanlığa göndermek ve Resmî Gazete’de yayımlamaktır.

E:2020/3452 K:2021/968 sayılı karar için bkz. T.C. Danıştay Kararlar Dergisi Yıl: 2021 Sayı: 8 s. 332.

⁶⁷⁹ KURU, Medenî Usul Hukuku, s. 526; DİNÇ, s. 60; GÜNDÜZ, İdari Yargılama Hukukunda Kanun Yararına Temyiz, s. 32.

⁶⁸⁰ ZABUNOĞLU, s. 743.

⁶⁸¹ CANDAN, s. 962.

⁶⁸² GÖZÜBÜYÜK, AKILLIOĞLU, s. 388.

⁶⁸³ ZABUNOĞLU, s. 744.

⁶⁸⁴ CANDAN, s. 955.

⁶⁸⁵ KAPLAN, İdari Yargılama Hukuku, s. 528.

Kanun yararına temyiz yoluna başvurulabilmesi için kanunda bir süre öngörülmemiştir.⁶⁸⁶ Tarafların hukuki durumunda bir değişiklik meydana getirmemesi ve içtihat birliğinin sağlanmasının amaçlanmış olması nedeniyle başvuru süresinin bulunmayışı, kanun yararına temyizi diğer kanun yollarından ayırır.⁶⁸⁷ Ancak güncelliği olmayan çok eski konuların bu olağanüstü temyizle incelenebilecek olması da anılan müessesenin amacına aykırıdır.⁶⁸⁸

Görüldüğü üzere kanun yararına temyiz kesinleşmiş kararlara karşı yapılabilmesiyle bir olağanüstü kanun yolu iken istinaf bir olağan kanun yoludur. İstinafta amaçlanan, kesinleşmemiş ilk derece mahkemesi kararının kaldırılarak hukuka uygun bir karar verilmesinin sağlanması iken kanun yararına temyizde, mevcut hukuk kuralları ile çatışan anılan türdeki kesinleşmiş kararların ileriye doğru etki etmesini sağlamaktır. Öte yandan istinaf başvurusu süre, kanun yararına temyiz başvurusu ise kişi yönünden sınırlanmıştır.

1.2.8.5. İstinaf ve Yargılamanın Yenilenmesi

Alt derece mahkemelerinin esasa ya da usule ilişkin nihai kararlarına karşı dar anlamda bir kanun yolunun öngörülmemiş olmasıyla süresi içerisinde kanun yoluna başvurulmaması ya da kanun yolu başvurusunun reddedilmesi hallerinde karar kesinleşecektir.⁶⁸⁹ Kesin hükümler birlikte taraflar arasında aynı uyuşmazlıktan kaynaklanan aynı talepler hakkında bir daha dava açılması ve karar verilmesi engellenmekle, içeriğini ispata ihtiyaç kalmadan, hüküm yasama, yürütme ve idare organları⁶⁹⁰ ile sonraki yargılamalar için mahkemeler

⁶⁸⁶ TAN, s. 1091; GÖZÜBÜYÜK, AKILLIOĞLU, s. 389; ÇAĞLAYAN, İdari Yargıda Kanun Yolları (Kararlara Karşı Başvuru Yolları), s. 100.

⁶⁸⁷ GÜNDÜZ, İdari Yargılama Hukukunda Kanun Yararına Temyiz, s. 73 vd.

⁶⁸⁸ GÖZÜBÜYÜK, DİNÇER, s. 927.

⁶⁸⁹ ONAR, İdare Hukukunun Umumî Esasları, C.3, s. 1988.

⁶⁹⁰ Bkz. AY md. 138; "Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez."

bakımından bağlayıcı hale gelir.⁶⁹¹ Kesin hükümlerle, uyuşmazlık çözümlenerek ortadan kalktığından hüküm bir daha tartışılmaz.⁶⁹² Diğer bir anlatımla, karar maddi gerçeğe uygun değilse bile hukuki gerçek olarak kabul edilir.⁶⁹³ Ancak sonradan ortaya çıkan birtakım ağır ve noksanlıklara ilişkin⁶⁹⁴ istisnai hallerin varlığı durumunda, kesinleşmiş kararın mevcudiyeti, dolayısıyla kesin hüküm etkisi de hakkaniyete aykırı hale gelebilecektir.⁶⁹⁵ İşte kesin hükmün varlığı nedeniyle oluşan hukuka aykırılıkların, belli şartların varlığı halinde, ortadan kaldırılması amacıyla ihdas edilmiş olağanüstü kanun yoluna yargılamanın yenilenmesi denilmektedir.

Yargılamanın yenilenmesi yoluna, idare ve vergi mahkemelerinin, bölge idare mahkemelerinin, Danıştay'ın ilk derece mahkemesi sıfatıyla verdiği esasa ilişkin kararlar ile Danıştay'ın ilk derece mahkemesi kararını bozup uyuşmazlığın esası hakkında verdiği kararlara karşı başvurulabilir.⁶⁹⁶

---

⁶⁹¹ ÜSTÜNDAĞ, s. 694.

⁶⁹² TUNCAY, ÖZDEŞ, BAŞPINAR, s. 699.

⁶⁹³ GÖZÜBÜYÜK, AKILLIOĞLU, s. 391.

⁶⁹⁴ PEKCANITEZ, ATALAY, ÖZEKES, s. 502.

⁶⁹⁵ ZABUNOĞLU, s. 750.

⁶⁹⁶ ÇAĞLAYAN, İdarî Yargılama Hukuku, s. 814; "... *temyiz üzerine verilen kararlara karşı, Yasada, kararın düzeltilmesi yolundan başka bir kanun yolu yer almamıştır. Aktarılan yasal düzenleme karşısında, davalının, Dairemizce temyiz incelenmesi sonucu verilen karara karşı yaptığı başvurusuna karşı yargılamanın yenilenmesi isteminin inceleme olanağı bulunmamaktadır.*" Dan.10.D. 30/05/1996 E:1996/8351 K:1996/5683, karar için bkz. BAL, KARABULUT, ŞAHİN, s. 889.

İYUK'un 53. maddesinde⁶⁹⁷ belirtilen sebepler⁶⁹⁸ dolayısıyla yargılamanın yenilenmesi istenebilir.

Yargılamanın yenilenmesi istekleri esas kararı vermiş olan mahkemece karara bağlanır.⁶⁹⁹ İsteğin ilişkin olduğu konu, diğer bir daire veya mahkemenin görevine girmiş ise karar bu daire veya mahkemece verilir.⁷⁰⁰ Tarafları, konusu ve sebebi aynı olan bir dava hakkında verilen karara aykırı yeni bir kararın verilmesine neden olabilecek kanuni bir dayanak yokken başka bir mahkeme tarafından önceki ilamın hükmüne aykırı bir karar verilmiş bulunması halinde, yargılamanın

⁶⁹⁷ Bkz. Danıştay ile bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinden verilen kararlar hakkında, aşağıda yazılı sebepler dolayısıyla yargılamanın yenilenmesi istenebilir. a) Zorlayıcı sebepler dolayısıyla veya lehine karar verilen tarafın eyleminden doğan bir sebeple elde edilemeyen bir belgenin kararın verilmesinden sonra ele geçirilmiş olması, b) Karara esas olarak alınan belgenin, sahteliğine hükmedilmiş veya sahte olduğu mahkeme veya resmi bir makam huzurunda ikrar olunmuş veya sahtelik hakkındaki hüküm karardan evvel verilmiş olup da, yargılamanın yenilenmesini isteyen kimsenin karar zamanında bundan haberi bulunmamış olması, c) Karara esas olarak alınan bir ilam hükmünün, kesinleşen bir mahkeme kararıyla bozularak ortadan kalkması, d) Bilirkişinin kasıtlı gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu mahkeme kararıyla belirlenmesi, e) Lehine karar verilen tarafın, karara etkisi olan bir hile kullanmış olması, f) Vekil veya kanuni temsilci olmayan kimseler ile davanın görülüp karara bağlanmış bulunması, g) Çekinmeye mecbur olan başkan, üye veya hakimin katılmasıyla karar verilmiş olması, h) Tarafları, konusu ve sebebi aynı olan bir dava hakkında verilen karara aykırı yeni bir kararın verilmesine neden olabilecek kanuni bir dayanak yokken, aynı mahkeme yahut başka bir mahkeme tarafından önceki ilamın hükmüne aykırı bir karar verilmiş bulunması. ı) Hükmün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması veya hüküm aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvuru hakkında dostane çözüm ya da tek taraflı deklarasyon sonucunda düşme kararı verilmesi.

⁶⁹⁸ İYUK'un Geçici 9. maddesindeki *"Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla, kaldırılan Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin tarafsız ve bağımsız olmadığı iddiasıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yaptığı başvuru derdest olanlar, bu tarihten itibaren üç ay içinde Ankara idare mahkemelerinden yargılamanın yenilenmesini isteyebilirler. Bu süre içinde istemde bulunmayanlar, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince münhasıran iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle verilen kabul edilemezlik kararının kendilerine tebliğinden itibaren üç ay içinde de istemde bulunabilirler. Süresinde istemde bulunulması halinde yargılama yeniden yapılarak karar verilir."* hükmü ile de istisnai olarak bir yargılamanın yenilenmesi sebebi getirilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. ÜSTÜN, Gül, "2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununda Öngörülen Yeni Bir Yargılamanın Yenilenmesi Sebebi: Geçici 9. Madde", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 25, Sayı 1, Haziran 2019, s. 15–26.

⁶⁹⁹ Bkz. İYUK md. 53/2.

⁷⁰⁰ Bkz. İYUK md. 55/1.

yenilenmesi talebi son kararı veren mahkemeye yapılmalıdır.⁷⁰¹ Anılan çelişki; Danıştay ile ilk derece mahkemesi arasında olması halinde, anılan talep her halde Danıştay'a yapılmalıdır.⁷⁰²

Yargılamanın yenilenmesi süresi; yukarıda yer verilen sebeplerden, (h) bendinde yazılı sebep için on yıl, (ı) bendinde yazılı sebep için AİHM kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl ve diğer sebepler için altmış gündür. Bu süreler, dayanılan sebebin istemde bulunan yönünden gerçekleştiği tarihi izleyen günden başlatılarak hesaplanır.⁷⁰³

Yargılamanın yenilenmesi talepli dilekçe, ilgili mahkemece karşı tarafın savunması alındıktan sonra incelenir ve kanunda yazılı sebepler varsa davaya yeniden bakılarak karar verilir.⁷⁰⁴ Bu durumda, kesinleşmiş olan önceki karar, kısmen veya tamamen kaldırılarak yerine yeniden bir karar verilmektedir. Yeni karara karşı öngörülen olağan kanun yollarına başvurulabilir.⁷⁰⁵

Yargılamanın yenilenmesi talebi ile aksi savunulsa da⁷⁰⁶ kısmen veya tamamen kaldırılması nedeniyle önceki kesin hükmün sonuçlarının, üçüncü kişiler lehine

---

⁷⁰¹ TAN, s. 1103.

⁷⁰² TAN, s. 1103.

⁷⁰³ Bkz. İYUK md. 53/3

⁷⁰⁴ TAN, s. 1103.

⁷⁰⁵ ÇAĞLAYAN, İdarî Yargılama Hukuku, s. 827.

⁷⁰⁶ Önceki hükmün tüm sonuçlarıyla ortadan kaldırılması hukuken mümkün olmadığından, yargılamanın yenilenmesi isteminin kabulü ile verilen karar ancak ileriye etkili hüküm ifade eder. Bkz. ONAR, İdare Hukukunun Umumî Esasları, C.1, s. 577.

doğan sonuçların korunmasıyla⁷⁰⁷ geriye etkili olarak ortadan kaldırıldığına kabulü gerekir.⁷⁰⁸

Yargılamanın yenilenmesi istemleri, kanunda yazılı sebeplere dayanmıyor ise istemin reddine karar verilir. Yargılamanın yenilenmesi istemlerinde duruşma yapılması, görevli daire veya mahkemenin kararına bağlıdır.⁷⁰⁹

Olağan kanun yollarının tüketilip kesin hüküm elde edildikten sonra yapılabilen,⁷¹⁰ genel olarak insan hakları standardının artırılması ve AİHM'e yapılan başvuruların azaltılması amacıyla 2010 yılı Anayasa değişikliği⁷¹¹ ile ihdas edilen⁷¹² Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru sonrasında verilen ihlal kararlarının, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosyanın ilgili mahkemeye gönderilmesi halinde ise mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.⁷¹³

⁷⁰⁷ SANCAKDAR, İdari Yargılama Hukuku Genel Esaslar, s. 342.

⁷⁰⁸ ÇAĞLAYAN, İdarî Yargılama Hukuku, s. 829.

⁷⁰⁹ İYUK md. 55.

⁷¹⁰ YAZICI, s. 173.

⁷¹¹ 5982 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 18. maddesi ile Anayasa'nın 148. maddesine "*Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır. Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz. Bireysel başvuruya ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.*" hükümleri eklenmiştir.

⁷¹² İNCEOĞLU, Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Türkiye ve Latin Modelleri, s. 128.

⁷¹³ 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun md. 50/2; Örnek karar için bkz. "... Davacı şirketin Anayasa Mahkemesi'ne yaptığı bireysel başvuru sonucunda, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlâl edildiğine ilişkin karar gereğince ihlâlin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yönelik her iki ilkeye uygun yeniden bir karar verilmesi gerekmektedir. ... Bu kapsamda, Dairemizce yeniden yapılan işbu yargılama da, 'silahların eşitliği' ve 'çelişmeli yargılama' ilkelerinin gereklerinin yerine getirilmesi, neticede TEİAŞ tarafından davacı şirkete önce farklı tarihlerde uygun bağlantı görüşü verildiği hâlde, sonra

Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurulara ilişkin anılan yöndeki kararları üzerine yeniden yargılama yapıldığı için bu hususun da bir yargılamanın yenilenmesi sebebi olduğu ifade edilebilirse de⁷¹⁴ İYUK'da düzenlenen yargılamanın yenilenmesinden farklı olarak 6216 sayılı Kanun'dan kaynaklanan bu yargılamada ilgili mahkemenin yenileme konusunda bir değerlendirme yapma yetkisi bulunmamaktadır.⁷¹⁵ Bunun gibi 2577 sayılı Kanun'un yukarıda yer verilen 53. maddesinin birinci fıkrasının (ı) bendindeki sebeplerde de mahkemenin yenileme konusunda bir değerlendirme yapma yetkisi bulunmamalıdır.⁷¹⁶

Yargılamanın yenilenmesinin, buna ilişkin taleplerin, üst mahkeme yerine kararı veren mahkemeye yapılıyor olması nedeniyle gerçek anlamda bir kanun yolu olup olmadığı hususunda tartışma vardır.⁷¹⁷

İstinaf kanun yolu, yargılamanın yenilenmesi kanun yolundan da oldukça farklıdır. Öyle ki yargılamanın yenilenmesine, alt derece mahkemelerinin kesin nitelikteki veya süresi içerisinde kanun yoluna başvurulmaması ya da kanun yolu başvurusunun reddedilmesi hallerinde kesinleşen⁷¹⁸ kararlarına karşı

---

olumsuz bağlantı görüşü verilmesinin hukuka uygun olup olmadığı hususunun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Bu noktada, Anayasa Mahkemesi'nin ihlâl kararı göz önünde tutularak, uyuşmazlığın çözümlenebilmesi için gerekli görüldüğünden ..." Dan.13.D. 11/10/2021 E:2021/1216 K:2021/3261 sayılı karar için bkz. T.C. Danıştay Kararlar Dergisi Yıl: 2022 Sayı: 9 377.

⁷¹⁴ KURU, *Medenî Usul Hukuku*, s. 567; ERDOĞMUŞ, Talha, "İdari Yargılama Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi Sebebi Olarak Anayasa Mahkemesinin Bireysel Başvuru Kararları", *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 8 Sayı: 1-2 Temmuz-Aralık 2020, s. 62.

⁷¹⁵ KAPLAN, *İdari Yargılama Hukuku*, s. 528.; 6218 sayılı Kanun md. 50/2; AKÇİL, Yılmaz, "Bireysel Başvuru Kararlarının Subjektif ve Objektif Etkisinin İdari Yargı Yönünden İncelenmesi", *Anayasa Yargısı*, Cilt: 39, Sayı: 1, (2022), s. 18.

⁷¹⁶ ERKUT, *İdari Yargı Refom Çalışmaları*, s. 314; Dan.10.D. 06/07/2021 E:2021/161 K:2021/3839 sayılı karar için bkz. T.C. Danıştay Kararlar Dergisi Yıl: 2021 Sayı: 8 s. 536.

⁷¹⁷ ÖZEKES, s. 39.

⁷¹⁸ ONAR, *İdare Hukukunun Umumî Esasları*, C.3, s.1988.

başvurulabilir iken istinaf incelemesi ise henüz kesinleşmemiş olan kararlar yönünden yapılabilir.⁷¹⁹

Yargılamanın yenilenmesi talebi, kararı veren mahkemeden istenirken istinaf talebi istinaf merci olan üst mahkemeden istenir.⁷²⁰ Yargılamanın yenilenmesi isteminin kabul edilebilmesi için sonradan ortaya çıkan birtakım ağır ve noksanlıklara ilişkin⁷²¹ istisnai hallerin varlığı gerekirken istinaf isteminin kabul edilebilmesi için maddi ve hukuki meselelere ilişkin aykırılık hallerinin bulunması yeterlidir.⁷²² Yargılamanın yenilenmesinde, yeniden yargılama yapılırken istinafta ise mahkeme kararının denetlenmesi söz konusudur.⁷²³

İstinaf yoluna, ilk derece mahkemelerinin kararlarına karşı başvurulabilirken yargılamanın yenilenmesi yoluna, ilk derece mahkemesi kararları yanında istinaf mahkemesi kararları yönünden de başvurulabilir.⁷²⁴

İstinafa başvurma süresi; örneğin İYUK'a göre, kararın tebliğinden itibaren otuz gün iken⁷²⁵ yargılamanın yenilenmesine başvurma süresi, kanundaki sebeplerin gerçekleştiği tarihi izleyen günden itibaren başlamak üzere on yıl, bir yıl ve altmış gün olarak öngörülmüştür.⁷²⁶

---

⁷¹⁹ AKİL, İstinaf Kavramı, s. 222.

⁷²⁰ AKİL, İstinaf Kavramı, s. 222.

⁷²¹ PEKCANITEZ, ATALAY, ÖZEKES, s. 502.

⁷²² AKİL, İstinaf Kavramı, s. 222.

⁷²³ ÖZEKES, s. 39.

⁷²⁴ ÇAĞLAYAN, İdarî Yargılama Hukuku, s. 814.

⁷²⁵ Bkz. İYUK md. 45.

⁷²⁶ Bkz. İYUK md. 53/3; AKİL, İstinaf Kavramı, s. 222.

1.2.8.6. İstinaf ve Bireysel Başvuru Yolu

İstinaf; olağan kanun yollarının tüketilip kesin hüküm elde edildikten sonra yapılabilen, genel olarak insan hakları standardının artırılması ve AİHM'e yapılan başvuruların azaltılması amacıyla 2010 yılı Anayasa değişikliği ile ihdas edilen Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolundan da farklıdır. Bireysel başvuru yolu; mahkeme kararlarına karşı başvurulabilen, kanunla öngörülmuş olağan ya da olağanüstü bir kanun yolu değildir. Bu nedenle bireysel başvuru yolunda, istinaf yolundaki maddi ve hukuki inceleme değil, yalnız insan hakları yönünden inceleme yapılır.⁷²⁷ Bireysel başvuru yoluna kural olarak kesinleşmiş mahkeme kararlarına karşı gidildiğinden olağan kanun yollarındaki ve dolayısıyla istinaftaki aktarıcı ve erteleyici etkiler bu başvuruda görülmez.⁷²⁸ Bireysel başvuru sonrasında verilen ihlal kararlarının, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosyanın istinaf mahkemesine gönderilmesi halinde ise mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.⁷²⁹ Özel kanun hükmünden kaynaklı olarak zorunlu biçimde verilen⁷³⁰ bu karara karşı olağan kanun yollarına başvurulabilir.

1.2.9. İstinaf ve Aleyhe Bozma Yasağı

Genel olarak kanun yoluna yalnız taraflardan birisinin başvurması halinde, incelemenin yalnız ilgili tarafın lehinde yapılabileceğini öngören bir güvence mahiyetindeki aleyhe bozma yasağının⁷³¹ (reformatio in peius) hukuk usulündeki görünümü, davanın açılması, dava konusunun belirlenmesi, kabul, sulh, feragat

⁷²⁷ FENDOĞLU, Yasama Dokunulmazlığı ve Yargısal Aktivizm, s. 34.

⁷²⁸ ÖZEKES, s. 39.

⁷²⁹ 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun md. 50/2.

⁷³⁰ AKÇİL, s. 18.

⁷³¹ GÖSSEL, s. 58.

gibi işlemlerle davanın yönlendirilmesi anlamına gelen tasarruf ilkesi⁷³² kapsamındaki kanun yolu başvurularında, başvuranın aleyhinde olabilecek tespitler yapılsa da kararın aleyhe bozulmaması iken⁷³³ ceza muhakemesinde ise yalnız sanık lehine yapılan kanun yolu başvurusu sonucu hüküm bozulsaydı bile yeniden yapılan yargılamada verilen hükmün, bozmadan önceki durumuna göre sanığın daha aleyhinde olmamasıdır.⁷³⁴ Aksi halde, daha aleyhe sonuçları olabileceğinden bahisle taraflar kanun yollarına başvurmada tereddüt yaşayabilirlerdi.⁷³⁵

Taraflardan birinin kanun yoluna başvurusu ve kanun yolunda ilgili taraf lehine kararın bozulması sonrası bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda

---

⁷³² ALANGOYA, Yavuz, Medeni Usûl Hukukunda Vakıaların ve Delillerin Toplanmasına İlişkin İlkeler, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1979, s. 2.

⁷³³ PEKCANITEZ, ATALAY, ÖZEKES, s. 467.

⁷³⁴ ÖZBEK, Veli Özer, TEPE, İlker, "Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Aleyhe Değişirme (Reformatio In Peius) Yasağına İlişkin - Öğreti ve Uygulama Boyutlarıyla - Genel Bir Değerlendirme", Dokuz Eylül Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Özel Sayı, 2014, s. 3767.

⁷³⁵ CENTEL, Nur, ZAFER, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, 6. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2008, s. 698.

önceki karara göre daha aleyhte⁷³⁶ bir hüküm verilememesine⁷³⁷ de aleyhe hüküm verme yasağı⁷³⁸ ya da geniş anlamda aleyhe bozma yasağı denilmektedir.⁷³⁹

Ceza yargılamasında, aleyhe değiştirme yasağının görünümü sonuç cezanın tür ve miktarına ilişkindir. Bu nedenle sonradan verilen kararlar suçun niteliğinin değişmesi anılan yasak kapsamında değildir.⁷⁴⁰

İYUK'da açıkça düzenlenmese de hak arama hürriyetinin bir gereği olan aleyhe hüküm verme ve aleyhe bozma yasağı idari yargılama hukukunda da geçerli olan ilkelerdendir.⁷⁴¹ Ancak aleyhe hüküm verme ve aleyhe bozma yasağı, idarenin faaliyetlerinin hukuka uygun olması zorunluluğu karşısında, idare lehine

⁷³⁶ "... yargı kararının uygulanması kapsamında yeniden işlem tesis eden idarenin, davacının menfaatinin daha önce iptal edilen işlem ile belirlenen hukukî durumdan daha ağır bir biçimde ihlâlîne yol açacak şekilde, iptal edilen yaptırıma göre aleyhe ve daha ağır bir yaptırım uygulamasının 'aleyhe hüküm verme yasağı' veya 'yaptırımı (cezayı) ve sonuçlarını ağırlaştırmama kuralı' olarak adlandırılan hukuk ilkesi uyarınca mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır" Bkz. Dan. 13.D. 21/06/2023, 2019/2733, K:2023/3243; "... her ne kadar anılan gerekçe süre sınırlaması içermesi yönünden Dairemizin ve Anayasa Mahkemesi'nin yukarıda aktarılan içtihadına uygun bulunmamakta ise de; davacı tarafından bu karara karşı temyiz isteminde bulunulmadığı dikkate alındığında, aleyhe bozma yasağı gereğince bozma kararında belirtilenden fazlasına hükmedilemeyeceği" Bkz. Dan. 10.D. 05/06/2023, 2022/1865, K:2023/3131.

⁷³⁷ ÖZBEK, DOĞAN, BACAĞIZ, TEPE, s. 815.

⁷³⁸ "... işbu bozma kararına uyulmak suretiyle karar verilmesi durumunda, davacının temyiz isteminde bulunmadığı gözetilerek aleyhe hüküm verme yasağı ilkesi uyarınca verilecek yeni kararda davalı idare aleyhine hükmedilecek maddi tazminat tutarının usuli kazanılmış hak ilkesi gereğince 540.805,08 TL'yi aşmaması gerektiği hususunda duraksama bulunmamaktadır." Bkz. Dan. 10.D. 06/03/2023, E:2022/5355, K:2023/943; "dava konusu ... Nazım İmar planında belirtilen yoğunluk kararının üst ölçekli plana aykırı olduğu tespit edilmişse de, verilecek iptal kararı ile davacının mevcuttaki kazanımının ortadan kalkacağı, bu bağlamda taşınmaz maliki davacı aleyhine sonuç doğurabileceği anlaşıldığından temyize konu kararın ... sonucu itibarıyla isabetsizlik bulunmamaktadır." Bkz. Dan. 6.D. 12/10/2022, E:2020/9947, K:2022/8566.

⁷³⁹ KURU, Baki, "Hukuk Usulünde Aleyhe Bozma Yasağı", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 30, s. 1 (Mart 1973) s. 141.

⁷⁴⁰ ŞAHİN, Cumhuriyet, GÖKTÜRK, Neslihan, Ceza Muhakemesi Hukuku II, 8. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara, 2019, s. 263.

⁷⁴¹ GÜNDÜZ, F. Ebru, "İdari Yargılama Hukukunda Aleyhe Hüküm Verme ve Aleyhe Bozma Yasağı", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 24, S. 2, 2020, s. 350.

uygulanamayacaktır.⁷⁴² Buna göre, örneğin maddi tazminat istemine ilişkin bir davada, yalnız talebi kısmen reddedilen davacı tarafça, temyiz kanun yoluna konu edilebilecek miktardaki kararın bu kısmı yönünden kanun yollarına başvurulduğunda, karar hukuka aykırı bulunsa bile yani, tazminat talebinin reddedilmesi ya da daha az miktarda tazminata hükmedilmesi gerektiği kanaatine varılsa da ilgili bölge idare mahkemesince karar kaldırılıp aleyhe yeniden hüküm verilemeyeceği gibi Danıştayca da karar bozulamayacaktır.⁷⁴³ Bu durumda, anılan hukuka aykırılıklara işaret edilmesine de bir engel yoktur.⁷⁴⁴ Ancak aleyhe hüküm verme ve aleyhe bozma yasağı mutlak değildir. Kamu düzenini ilgilendiren konularda, yalnız bir taraf kanun yoluna başvurursa da ilgili taraf aleyhine olacak şekilde karar kaldırılabilir veya bozulabilir.⁷⁴⁵

Medeni usule ilişkin bir yargılamada, mahkemenin ya da tarafların usule ilişkin işlemleriyle, bir tarafın lehine doğan ve uyulması zorunlu olan hakka usule ilişkin kazanılmış hak denilmektedir.⁷⁴⁶ Bir tarafın bilirkişi raporuna itiraz etmemesi veya hâkimin bir tarafa kesin süre vermesiyle, diğer taraf lehine usule ilişkin kazanılmış bir hak doğacaktır.⁷⁴⁷ Benzer biçimde, Yargıtay'ın bozma kararına uyulmasıyla da bozma kararının içeriğine göre ilgili taraf lehine usule ilişkin bir kazanılmış hak doğacaktır.⁷⁴⁸ Bu durumda, yani bozma kararına uyma kararı verildiğinde,

---

⁷⁴² GÜNDÜZ, İdari Yargılama Hukukunda Aleyhe Hüküm Verme ve Aleyhe Bozma Yasağı, s. 347.

⁷⁴³ KAPLAN, İdari Yargılama Hukuku, s. 488.

⁷⁴⁴ PEKCANITEZ, ATALAY, ÖZEKES, s. 468.

⁷⁴⁵ PEKCANITEZ, ATALAY, ÖZEKES, s. 468.

⁷⁴⁶ KURU, Medenî Usul Hukuku, s. 521.

⁷⁴⁷ "... Dairemizin bozma kararına uyulduktan sonra, İdare Mahkemesince maddi zararın tespiti amacıyla yeniden bilirkişi incelemesi yaptırılmış ise de, yukarıda ayrıntısı yer alan usuli müktesep hakkın (davacının kararı temyiz etmemesi nedeniyle) davalı idareler lehine oluştuğunun gözetilmediği anlaşıldığından, Mahkemece söz konusu raporun kararı temyiz etmeyen davacılar lehine olacak şekilde hükme esas alınarak karar verilmesinde hukuki isabet görülmemiştir." Bkz. Dan. 8.D. 10/02/2022, E:2021/7153, K:2022/708.

⁷⁴⁸ KURU, Medenî Usul Hukuku, s. 522.

mahkeme; bozma kararında gösterilen sebeplere uygun yeniden bir yargılama yaparak karar vermek,⁷⁴⁹ ilgili temyiz mercii de yalnız bozma sebepleri ile sınırlı bir inceleme yapmak zorundadır.⁷⁵⁰ Diğer bir anlatımla, temyiz mercii ilk bozma kararı dışında kalan sebeplerle bir bozma kararı veremeyecektir.⁷⁵¹

Yargıtay'ın 04/02/1959 günlü, E:1957/13, K:1959/5 sayılı ve 09/05/1960 günlü, E:1960/21, K:1960/9 sayılı içtihadı birleştirme kararlarıyla kabul edilen usule ilişkin kazanılmış hak kavramı ile böylece, hukuki istikrarın sağlanması, yargılamaların uzamasının ve yargı kararlarına olan güvenin sarsılmasının önlenmesinin amaçlandığı⁷⁵² söylenebilir.

Usule ilişkin kazanılmış hak mutlak değildir. Somut olayda hak düşürücü süre, kesin hüküm itirazı, usuli müktesep hakka aykırı yeni bir içtihadı birleştirme kararının çıkması, kanun değişikliği yapılması, göreve aykırı karar verilmesi ile

⁷⁴⁹ "... İncelenen dosyada Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulunun bozma kararında 'ara kararıyla davacıdan, uyuşmazlık konusu faturaların gerçek bir mal teslimine veya hizmet ifasına dayandığı yolundaki iddiasını ispatlayacak bilgi ve belgelerin (alış belgeleri, sevk irsaliyeleri, ödeme ve nakliyyeye ilişkin bilgi ve belgeler gibi); davalı idareden ise müeyyideli yazıda belirtilen mükellef hakkındaki tespitleri içeren raporlar ile diğer belgelerin ve davacı hakkında düzenlenmiş ya da düzenlenecek vergi inceleme raporu/basit raporun istenmesi üzerine dosyaya ibraz edilen bilgi ve belgeler 2577 sayılı Kanun'un 21. maddesi uyarınca taraflara tebliğ edildikten ve tarafların bu belgelere itirazlarını ileri sürmelerine imkân verildikten sonra dosyadaki mevcut bilgi ve belgeler ile davacının iddiaları ve davalı idarenin savunması esas alınmak suretiyle bir karar verilmesi gerektiği' hususu açıkça belirtilmiş olmasına rağmen mahkemece davalı tarafından dosyaya ibraz edilen bilgi ve belgeler davacıya tebliğ edilmeyerek bu belgelere itirazlarını ileri sürme imkânı tanınmadan dava reddedilmiştir. Bu durumda, Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulunun bozması üzerine verilen temyize konu kararın bozma kararındaki esaslara uygun olmadığı anlaşıldığından bozulması gerekmektedir." Dan. VDDK. 13/04/2022 E:2022/230 K:2022/542 sayılı karar için bkz. T.C. Danıştay Kararlar Dergisi Yıl: 2022 Sayı: 10 s. 610.

⁷⁵⁰ ARSLAN, YILMAZ, TAŞPINAR AYVAZ, HANAĞASI, s. 622.

⁷⁵¹ "... Bu durumda, yukarıda değinilen süreç dikkate alındığında, temyiz incelemesi sonucunda verilmiş olan bozma kararına uyularak verilen kararın, Dairesince yeniden temyizen incelenmesinin, bozma kararına uygunluk yönünden yapılması gerektiği, bu itibarla, davacı lehine usuli kazanılmış hak olduğu açık olup, bozma kararına uyularak verilen dava konusu işlemin iptali yolundaki kararın, yeniden bozulmasının usuli kazanılmış hak ilkesine aykırı olduğu sonucuna varılmıştır" Dan. İDDK. 28/02/2022 E:2021/3302 K:2022/675 sayılı karar için bkz. T.C. Danıştay Kararlar Dergisi Yıl: 2022 Sayı: 10 s. 557.

⁷⁵² SANCAKDAR, İdari Yargılama Hukuku Genel Esaslar, s. 21.

açık maddi hataya dayalı olarak bozma kararı verildiğinin anlaşılması gibi kamu düzeni ile ilgili konularda⁷⁵³ usuli müktesep hakka göre karar verilemeyecektir.⁷⁵⁴ Bununla birlikte bozma kararının dayandığı mevzuata ilişkin Anayasa Mahkemesince iptal kararı verilmiş olması da usule ilişkin kazanılmış hakkın istisnalarındandır.⁷⁵⁵ Dolayısıyla kural olarak dönülemeyen uyma kararlarından, bu gibi istisnai hallerde dönülebilecektir.⁷⁵⁶

İYUK'da usule ilişkin kazanılmış hak kavramı açıkça düzenlenmemişse de Kanun'un "Temyiz incelemesi üzerine verilecek kararlar" başlıklı 49. maddesindeki;

"Temyiz incelemesi sonunda Danıştay;

...

2. Temyiz incelemesi sonunda Danıştay;

a) Görev ve yetki dışında bir işe bakılmış olması,

b) Hukuka aykırı karar verilmesi,

c) Usul hükümlerinin uygulanmasında kararı etkileyebilecek nitelikte hata veya eksikliklerin bulunması, sebeplerinden dolayı incelenen kararı bozar.

⁷⁵³ KAPLAN, İdari Yargılama Hukukunda Usulü Kazanılmış Hak, s. 246 vd.

⁷⁵⁴ "... Olayda; ilgili mevzuat uyarınca göreve son işlemi tesis edilmeden önce davacının savunmasının alındığı açık olup; bu yönüyle işlemi kusurlandıracak bir neden olmaması ve Dairemizce, davanın reddine ilişkin mahkeme kararının, açık maddi hataya dayalı olarak bozulması nedeniyle bozma kararının usuli müktesep hakka vücut vermeyeceğinin anlaşılması karşısında; işlemin iptaline ilişkin temyize konu kararda hukuki isabet bulunmamaktadır." Bkz. Dan. 8.D. 30/12/2021, E:2021/389, K:2021/7197.

⁷⁵⁵ "... Her ne kadar Yargıtayca Hazinenin temyiz itirazları kısmen reddedildiğinden usule ilişkin kazanılmış hak gündeme gelebilirse de yine Yargıtayın öngörülebilir mahiyetteki süreklilik kazanmış yerleşik içtihadına göre Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarının yürürlüğe girmesi usule ilişkin kazanılmış hakkın istisnalarından biri olarak kabul edilmiştir. Yargıtay Dairesi sonuç olarak daha önceki bozma kararının dayanağının Anayasa Mahkemesinin iptal kararıyla ortadan kalktığını ve Hazinenin kararı temyiz etmemiş olmasının kazanılmış hak yaratmayacağını ifade etmiştir." Bkz. Halil Kadri Buldanlıoğlu ve Necip Buldanlıoğlu, AYM B. No: 2015/10533, 4/4/2018.

⁷⁵⁶ CANDAN, s. 941.

3. Kararların kısmen onanması ve kısmen bozulması hâllerinde kesinleşen kısım Danıştay kararında belirtilir.”

hükümleri ile

“Temyizen verilen karar üzerine yapılacak işlem” başlıklı 50. maddesindeki;

“ ...

2. Temyiz incelemesi sonucunda verilen bozma kararı üzerine ilgili merci, dosyayı öncelikle inceler ve varsa gerekli tahkik işlemlerini tamamlayarak yeniden karar verir.

3. Bölge idare mahkemesi, Danıştayca verilen bozma kararına uyabileceği gibi kararında ısrar da edebilir.

4. Danıştayın bozma kararına uyulduğu takdirde, bu kararın temyiz incelemesi, bozma kararına uygunlukla sınırlı olarak yapılır.”⁷⁵⁷

hükümlerinden anlaşılacağı üzere Danıştay tarafından verilen bozma kararı üzerine dosyanın gönderildiği ilgili merci, önceki kararında ısrar etmezse bozma kararına uyarak kararda gösterilen sebeplere uygun yeniden bir yargılama

⁷⁵⁷ Anayasa Mahkemesi, İYUK’un 50. maddesinin (4) numaralı fıkrasındaki “Danıştayın bozma kararına uyulduğu takdirde, bu kararın temyiz incelemesi, bozma kararına uygunlukla sınırlı olarak yapılır” hükmünün Anayasa’nın 2, 13 ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talepli somut norm denetimine ilişkin kararında “hukuki istikrar, belirlilik ve öngörülebilirliği sağlamak, yargı kararlarına olan güveni ve bu kararlardan doğan haklı beklentileri korumak, davaların daha az giderle ve makul bir süre içinde kesin hükme bağlanmasını temin etmek amaçlarının, bozma kararına uyulduğu takdirde, bu kararın temyiz incelemesinin, bozma kararına uygunlukla sınırlı olarak yapılmasından daha hafif bir tedbirle gerçekleştirilebileceği, dolayısıyla sınırlamanın gerekli olmadığı da söylenemez. Bununla birlikte yargı içtihatlarıyla kabul edilmiş olan usuli kazanılmış hak ilkesini hukuki güvenliği sağlama ve kamu yararını gerçekleştirme amacıyla kanun hükmü niteliğine kavuşturan kanun koyucunun yukarıda belirtilen meşru amaçlarla ve hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmayacak şekilde yargılamanın hakkaniyet, hukukun üstünlüğü gibi ilkelerin görmezden gelinerek ya da temel hak ve özgürlükler ihlal edilerek sonuçlandırılması yolunda bir iradesinin varlığından söz etmek mümkün değildir. Dolayısıyla kural, yargı yerlerince usuli kazanılmış hak ilkesinin uygulanmasında hukuk devleti ve adil yargılama hakkı ilkeleri gereğince içtihat yoluyla istisnai durumlar öngörülebilmesine engel teşkil etmemektedir. Aksi yönde bir kabulün hukuki güvenlik ilkesinin öz değil sadece şekil itibarıyla korunması anlamına geleceği gibi temel görevi adaleti tesis etmek olan yargı mercilerinin varlık sebebiyle de bağdaşmayacağı açıktır. Belirtilen hususlar dikkate alındığında sınırlama ile ilgililere orantısız bir külfet yüklenmediği” gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir. Bkz. AYM, E.2019/115, K.2020/31, 12/06/2020.

yaparak karar vermelidir.⁷⁵⁸ Bu karara karşı yapılan temyiz başvurusunda, yalnız bozma kararına uygunlukla sınırlı bir temyiz incelemesi yapılacaktır.⁷⁵⁹ Diğer bir anlatımla, bozma kararına uyularak verilen karara karşı yeniden temyiz kanun yoluna başvurulduğunda, anılan kararda gösterilen sebeplere uygun olarak verilmiş olduğu anlaşılan karar, başkaca hukuka aykırılıkların varlığından bahisle bozulamayacaktır.⁷⁶⁰ Bu durumda, idari yargılama hukukunda, mahkemece bozma kararına uyulması ve ikinci temyiz incelemesinin yalnız bozma kararına uygunlukla sınırlı olarak yapılmasına ilişkin yargılama işlemleri ile lehine olan taraf yararına usule ilişkin kazanılmış hakların varlığından bahsedilir.⁷⁶¹

Danıştay tarafından, bozma kararına uyularak verilen karara karşı yapılan kanun yolu başvurusunda, Anayasa Mahkemesinin 27/02/2019 tarih ve B.No:2015/15100 sayılı Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki kararı ve ilgili dairenin bu konudaki içtihat değişikliği gerekçe gösterilerek usule ilişkin kazanılmış hakların varlığını kabul etmeyecek biçimde kararlar da verilmiştir.⁷⁶²

---

⁷⁵⁸ ZABUNOĞLU, s. 723.

⁷⁵⁹ CANDAN, s. 946.

⁷⁶⁰ KAPLAN, İdari Yargılama Hukuku, s. 489.

⁷⁶¹ "... bu müessese idari yargı yerlerince de içtihadi bir kurum olarak benimsenmiştir. Usuli müktesep hak kurumunun ilke ve esaslarının belirlendiği Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararlarında, bu hakkın mutlak olmadığı; hak düşürücü süre, kesin hüküm itirazı, usuli müktesep hakka aykırı yeni bir içtihadı birleştirme kararının çıkması, göreve aykırı karar verilmesi ile açık maddi hataya dayalı olarak bozma kararı verildiğinin anlaşılması gibi kamu düzeni ile ilgili konularda usuli müktesep hakka göre karar verilemeyeceği belirtilmiş; gerek öğretide gerekse Yüksek Mahkeme kararlarında istisnaların bunlarla sınırlı olmayacağı, yeni istisnaların da olabileceği kabul edilmiştir. Söz konusu yaklaşım Danıştay içtihatlarıyla da benimsenmiş olup, 2577 sayılı Yasanın 50. maddesinin 4. fıkrasıyla yasal dayanak kazanmıştır." Bkz. Dan. 8.D. 07/04/2022 t. E:2020/3848, K:2022/2485; "Danıştay bozma kararından sonra, bu karara uyularak verilen mahkeme kararlarının temyizen incelenmesi, usulü müktesep hak ilkesi gereği bozmaya uygunlukla sınırlı yapılabilecektir." Bkz. Dan.9.D. 17/03/2021, E:2019/5122, K:2021/1972.

⁷⁶² Örnek kararlar için bkz. ÖZKAN, Danıştay İçtihatlarına Göre Gerekçenin Önemi, s. 26 vd.

Re'sen araştırma ilkesine rağmen dolaylı da olsa İYUK'da usule ilişkin kazanılmış hak kavramına yer verilmiş olmasının, hukuki güvenlik, genellik ve öngörülebilirlik, ölçülülük, silahların eşitliği ve adil yargılanma hakkı açısından hukukun üstünlüğü ilkesini zedelediği öne sürülmüştür.⁷⁶³

Öte yandan Yargıtay'ın yukarıda anılan içtihatı birleştirme kararlarından beri medeni usul hukukunda uygulanan usule ilişkin kazanılmış hak kavramı, bağımsızlık ve hâkimlik teminatı şartlarını taşıyamaları nedeniyle dar anlamda bir yargı yeri olmayan⁷⁶⁴ alt derece idare yargı merci statüsünde olan il ve ilçe idare kurulları, vergi itiraz ve temyiz komisyonları ve gümrük hakem heyetlerinin Danıştay'ın temyiz incelemesi üzerine verdiği bozma kararlarına karşı bir ısrar yetkilerinin bulunmaması nedeniyle bu yönde yetkileri bulunan idare ve vergi mahkemelerinin kurulmasına ilişkin 2576 sayılı Kanun ve 2577 sayılı İYUK'un kabulü ile idari yargıda genel olarak 1982 yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır.⁷⁶⁵

---

⁷⁶³ AKGÜL, Mehmet Emin, "İdari Yargılama Usul Kanunundaki Usuli Kazanılmış Hakkın Hukuk Devletinde Bir Yeri Var mıdır?' İYUK MD. 50/4'ü İptal Etmeyen Anayasa Mahkemesi Kararının Eleştirisi", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 26, S. 1, 2022, s. 315 vd.

⁷⁶⁴ ÇAĞAN, s. 188 vd.

⁷⁶⁵ KAPLAN, İdari Yargılama Hukukunda Usulü Kazanılmış Hak, s. 256 vd.

Danıştay, usule ilişkin kazanılmış hak kavramına İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nun 03/03/2000 tarih ve E:1999/1126, K:2000/394 sayılı kararında⁷⁶⁶ ilk kez açıkça yer vermiştir.⁷⁶⁷

Yukarıda genel hatlarıyla belirtilen aleyhe bozma yasağı, belirtildiği üzere kural olarak istinaf kanun yolunda da geçerlidir. Buna göre, yalnız bir tarafın istinaf başvurusunda bulunduğu durumlarda, kamu düzenine ilişkin hususlar hariç olmak üzere aleyhe hususlar tespit edilse bile istinaf incelemesi sonucu, başvuran yönünden ilk derece mahkemesi kararından daha aleyhe bir karar verilecek olması halinde ilk kararın korunması gerekir.⁷⁶⁸

İstinaf incelemesi sonunda, aleyhe bozma yasağına aykırı olabilecek bir karar verildiğinde, kararın temyize tabi olması halinde, bu aykırılık temyiz incelemesinde giderilebilir. Ancak karar kesin ise bu durumda başvurulabilecek olağan ya da olağanüstü bir kanun bulunmamaktadır.⁷⁶⁹

---

⁷⁶⁶ Bkz. "Temyiz incelemesi sonucunda bir mahkeme kararının işin esasına ilişkin olarak bozulması halinde mahkemenin, bozma kararına uymak veya ilk kararında ısrar etmek olanağı bulunmaktadır. Mahkemenin ilk kararında ısrar etmeyerek, bozma kararına uymak suretiyle verdiği kararın temyizi halinde, temyiz mercii, bu kez bozma kararına uygun karar verilip verilmediğini incelemek durumundadır. Temyiz incelemesi sırasında, temyiz mercininin, aynı yasal mevzuatla farklı bir sonuca ulaşması, ilk bozma ve buna uyularak verilmiş olan yargı kararının aynı mevzuat karşısında yeniden değerlendirilmesi, taraflar ve uygulama açısından istikrar ve kazanılmış haklar yönünden, aykırı sonuçlar yaratabilir. İdari Yargılama Usulü Kanununda, usuli kazanılmış hak ile ilgili açık bir hüküm olmamakla beraber; İdare Mahkemesince, Danıştay'ın ilgili Dairesinin temyiz incelemesi sonucunda vermiş olduğu bozma kararına uyulmak suretiyle verilen kararın, Dairesince yeniden temyizen incelenmesi aşamasında yapılacak inceleme, Mahkeme kararının bozma kararına uygun olup olmadığı, bir başka anlatımla, bozma kararının gereklerinin yerine getirilip getirilmediği, kararın bozma kararı doğrultusunda olup olmadığı konusunda sınırlı olmak durumundadır."

⁷⁶⁷ KAPLAN, İdari Yargılama Hukukunda Usulü Kazanılmış Hak, s. 259.

⁷⁶⁸ ÖZEKES, BULUT, s. 192; SANCAKDAR, İdari Yargı İstinaf Sistemindeki Olası Sorunlar ve Çözüm Önerileri, s. 51.

⁷⁶⁹ ÖZEKES, BULUT, s. 209.

Aleyhe bozma yasağı Fransız idari yargısında da geçerlidir. Buna göre, yalnız bir tarafın başvurması halinde, istinaf incelemesi neticesinde daha aleyhe bir karar verilemez.⁷⁷⁰

1.2.10. İstinafta İçtihat Farklılığı

İstinaf kanun yolu ile istinaf merciinin yetki alanı içerisindeki ilk derece mahkemelerince istinafa tabi benzer uyuşmazlıklarda farklı kararların verilmesinin önüne geçilerek hukuki güvenlik ilkesinin bir gereği olarak⁷⁷¹ içtihat birliği de sağlanabilecektir de⁷⁷² farklı istinaf mercilerince, temyize tabi olmayan benzeri uyuşmazlıklarda farklı kararlar verilmesiyle de bu defa istinaf mercileri arasında, dolayısıyla ülke çapında içtihat farklılığı ya da aykırılığı oluşabilecektir.⁷⁷³ Belki de istinaf aleyhinde söylenebilecek en önemli konu budur.⁷⁷⁴ Söz konusu farklılığın asıl sebebi ise içtihat farklılığına ilişkin temel

⁷⁷⁰ KAPLAN, Fransız İdari Yargılama Hukukunda Kararlara Karşı Başvuru Yolları, s. 95.

⁷⁷¹ "... benzer uyuşmazlıklarda birbiriyle çelişen kararların verilmesi ya da Anayasa başta olmak üzere yürürlükteki kanunlara ve yerleşik hâle gelmiş içtihatlar açığa aykırı kararlar verilmesi, hukukî güvenlik ilkesini ve aynı zamanda kişilerin yargı organlarına duymaları beklenen güveni zedeleyeceğinden adil yargılanma hakkıyla bağdaşmaz. Bu nedenle, hukuki güvenlik ilkesinin bir gereği olarak, yargı kararlarında belirli bir istikrarın ve tutarlılığın sağlanması şarttır. Aksi hâl, yani birbiriyle çelişen ya da yerleşik içtihatlar açığa aykırı olarak verilen mahkeme kararları yargı sistemine güveni azaltıcı etki yapmakta ve hukukî belirsizlik hâli oluşturmaktadır ..." Dan. 13.D. 17/03/2021 E:2020/3452 K:2021/968 sayılı karar için bkz. T.C. Danıştay Kararlar Dergisi Yıl: 2021 Sayı: 8 s. 332.

⁷⁷² ÖZEKES, s. 34; GÜNGÖR, s. 17.

⁷⁷³ PEKCANITEZ, s. 137; ÖZEKES, s. 46; ÇAĞLAYAN, İdarî Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları, s. 303; "... nihai merci olarak bir uyuşmazlığı çözüme bağlayan mahkemelerin aynı konuya ilişkin kararlarında, davaların içeriğinden kaynaklanmayan farklı kabullerin bulunması halinde ise, hareket noktası, derece mahkemelerinin değerlendirme veya yorumlarından hangisinin doğru olduğunun ve tercih edilmesi gerektiğinin tespit edilmesi olmayacaktır. ... Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesi kararlarda yaşanan değişimin hukuki bir belirsizliğe yol açıp açmadığına ve başvurucu bakımından öngörülebilir olup olmadığına yönelik bir inceleme yapabilir." Bkz. Türkan Bal, AYM B. No: 2013/6932, 6/1/2015.

⁷⁷⁴ TUNCA, s. 32.

sebeplerden olan⁷⁷⁵ hukuk kurallarının farklı yorumlanması bunun yanı sıra bu kuralların farklı yorumlarda bulunulabilecek nitelikte olmasıdır.

Konuyla ilgili olarak Avrupa Konseyi bünyesindeki “Avrupa Hâkimleri Danışma Kurulu”nun (CCJE) 10 Kasım 2017 tarihli toplantısındaki 2017/20 sayılı “hukukun yeknesak şekilde uygulanmasında mahkemelerin rolü”ne ilişkin görüşte⁷⁷⁶ bulunulmuştur.⁷⁷⁷

Ülkemizde, idari yargıda istinaf kanun yolunun kabulünden önce, değinildiği üzere itiraz merci olarak her biri farklı illerde olmak üzere 25 adet bölge idare mahkemesi görev yapıyordu. Ancak itiraz kanun yolunun, ilk derece mahkemelerince verilen kararların geneli için öngörülme, diğer bir anlatımla, yalnız sayıca az bazı türden kararlar için öngörülen bir yol olması, bu nedenle genel kanun yolunun temyiz olması nedenleriyle az sayıdaki⁷⁷⁸ ve daha az öneme sahip dava türü için itiraz merci olan bölge idare mahkemeleri daireleri arasındaki benzer davalarda ortaya çıkan içtihat farklılığı kabul edilebilir. Nitekim o dönemde

⁷⁷⁵ YILDIRIM, Turan, İdari Yargıda İçtihat Farklılıkları Sorunu ve Çözüm Önerileri, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu. 149. Yıl, s. 137.

⁷⁷⁶ SEZGİNER, Murat, “İdari Yargıda İçtihat Aykırılıklarının Giderilmesinde Danıştayın İçtihat Mahkemesi Rolünün Önemi”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 151. Yıl, s. 167.

⁷⁷⁷ “İstinaf mahkemelerinin rolü; yüksek mahkemelere erişim, bir hak mevzusundan istisna mevzusuna kayıyorsa, çoğu dava için en yüksek dereceli olanın istinaf mahkemeleri olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle istinaf mahkemeleri, hukukun yeknesak şekilde uygulanmasını güvence altına alma ihtiyacını da içeren adaletin kalitesini sağlamadaki rollerini yerine getirecek bir konumda olmalıdır. İçtihadın tutarlılığının sağlanması zaman alabilir ve bu nedenle, hukuki kesinlik ilkesine zarar vermeksizin çelişkili içtihat dönemlerine müsamaha gösterilebilir”, bkz. <https://www.yargitay.gov.tr/documents/ek1-1687270050.pdf> E.T.:30/11/2023.

⁷⁷⁸ “İdari yargı ilk derece mahkemelerince verilen nihai kararların bir kısmı bölge idare mahkemesince, kalan kısmı ise Danıştay tarafından denetlenmektedir. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 45 inci maddesinde itiraz üzerine bölge idare mahkemelerinde kesinleşecek davalar sayılmış olup, bunlar dışındaki tüm davalar temyiz üzerine Danıştay tarafından incelenmektedir. Bu uygulama sebebiyle idare ve vergi mahkemelerinin nihai karara bağladığı dosya toplamının yaklaşık yüzde yetmiş Daniştay’da yüzde otuzu ise bölge idare mahkemelerinde denetlenmektedir.” 6545 sayılı Kanun’un genel gerekçesi için bkz. <https://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0918.pdf> E.T.:30/11/2023.

bu aykırılıkları giderecek bir yol da bulunmuyordu.⁷⁷⁹ İstinafla birlikte bugün sayıları dokuza çıkan ve hukuki mahiyeti nedeniyle genel kanun yolu merci olarak görev yapan bölge idare mahkemeleri daireleri arasındaki benzer olaylara farklı hukuk kurallarının uygulanması ya da aynı hukuk kurallarının farklı biçimlerde yorumlanmasıyla ortaya çıkabilecek kesin nitelikteki kararlar arasındaki içtihat farklılığının bulunması hukuki güvenlik ve kanun önünde eşitlik ilkesi de ihlal edilebilecektir.⁷⁸⁰ Aynı zamanda, söz konusu çelişkili kararlar nedeniyle toplumdaki yargıya olan güven duygusu da zedelenebilecektir.⁷⁸¹

Vergi veya idari dava daireleri arasında, benzer davalarda içtihat farklılığının bulunması, içtihat farklılıklarının giderilmesini ve uygulama birliğini amaçlayan istinaf kanun yolu ile ters düşmektedir.

AİHM de hukukî güvenlik ilkesi gereği, toplumun yargısal sisteme olan güveninin hukuk devletinin esaslı unsurlarından biri olmasına rağmen benzer olaylara ilişkin birbirinden farklı yargı kararlarının devamlılık arz etmesinin, bu güveni azaltacak nitelikte bir hukukî belirsizliğe yol açabileceği,⁷⁸² içtihat farklılıklarının yerel

---

⁷⁷⁹ BİLGİN, Hüseyin, Bölge İdare Mahkemelerinin Kesin Kararları Arasındaki İçtihat Farklılığı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 101.; "... Somut olaya konu sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı çalışanlarının ilave tediye alacağına hak kazanıp kazanmayacağı hususunda yedi yıldan beri süren içtihat farklılığının derinleşmiş ve sürekli bir nitelik kazanmış olması, Dairelerin ve buna bağlı olarak alt dereceli mahkemelerin vardıkları sonucun davaların somut özelliğinden kaynaklanmaması ve hukuki belirsizliğe yol açan bu durumun ortadan kaldırılmasını sağlayacak içtihadı birleştirme kararı gibi elverişli bir mekanizma bulunmasına rağmen bunun işletilmemesi neticesinde uyumsuzluğun çözümünde görev alan Daire ve Kurula göre farklı ve birbiriyle çelişkili kararlar ortaya çıkmıştır. Başka bir anlatımla derin ve süregelen farklılıkları ortadan kaldırmaya elverişli bir mekanizma niteliğindeki içtihadın birleştirilmesi yolunun işletilmemesi nedeniyle varılan sonucun başvuru için öngörülemez olduğu ve bu hususun hükümden bağımsız olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği" bkz. Yasemin Bodur, AYM B. No: 2017/29896, 25/12/2018; karar açıklamaları için bkz. YILMAZ, Çelişkili Mahkeme Kararları ve Adil Yargılanma Hakkı (Anayasa Mahkemesi'nin Bireysel Başvuru Hakkındaki Uygulamaları) s. 1521 vd.

⁷⁸⁰ YILDIRIM, YASİN, KAMAN, ÖZDEMİR, ÜSTÜN, OKAY TEKİNSOY, s. 784; AÇIMUZ, s. 91.

⁷⁸¹ ÜSTÜN, İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu Üzerine Bir Değerlendirme, s. 17; ÖZKAN, Yargıya Güven Sorunu, s. 5; UYSAL, Zeki, İdari Yargıda İçtihat Aykırılığının Önlenmesi ve Giderilmesi Usulü, Seçkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 39.

⁷⁸² Bkz. Nejdet Şahin ve Perihan Şahin v. Türkiye, B. No:13279/05, 20/10/2011.

mahkemelerin bulunduğu yargı sistemlerinin doğal bir sonucu olduğunu kabul etmekle birlikte yüksek mahkemelerin görevinin bu çelişkileri düzeltmek olduğu belirterek⁷⁸³ benzer uyuşmazlıklardaki mahkeme kararları arasındaki farklılıkların, derin ve süregelen nitelikte olması halinde, içtihat birliğini sağlayabilecek bir mekanizmanın mevcut olup olmadığı, mevcut ise etkin bir şekilde kullanılıp kullanılmadığına göre hukuki güvenlik ilkesi ve dolayısıyla adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirme yapmaktadır.⁷⁸⁴

Bölge idare mahkemeleri arasında, benzer olaylara ilişkin davalarda içtihat farklılığı oluşabileceği eleştirisi⁷⁸⁵ karşısında, benzeri 5235 sayılı Kanun'da da düzenlenmiş olan,⁷⁸⁶ Bölge İdare Mahkemesi Başkanlar Kuruluna 2576 sayılı Kanun'un 3/C/4-c maddesindeki,

“Benzer olaylarda, bölge idare mahkemesi dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında veya farklı bölge idare mahkemeleri dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında aykırılık veya uyuşmazlık bulunması hâlinde; resen veya ilgili bölge idare mahkemesi dairelerinin ya da istinaf yoluna başvurma hakkı bulunanların bu aykırılığın veya uyuşmazlığın giderilmesini gerekçeli olarak istemeleri üzerine, istemin uygun görülmesi hâlinde kendi görüşlerini de ekleyerek Danıştaydan bu konuda karar verilmesini istemek”

görevinin verilmesiyle aynı veya farklı bölge idare mahkemeleri dairelerinin kesin olarak verdikleri, benzer uyuşmazlıklara ilişkin kararları arasında oluşabilecek

⁷⁸³ Bkz. Çelebi ve diğerleri v. Türkiye, B. No: 582/05, 9/2/2016.

⁷⁸⁴ GÜZEL, s. 2021 vd.

⁷⁸⁵ GÜNDÜZ, İdari Yargılama Hukukunda Kanun Yararına Temyiz, s. 43.

⁷⁸⁶ Md. 35; “Re’sen veya bölge adliye mahkemesinin ilgili hukuk veya ceza dairesinin ya da Cumhuriyet başsavcısının, Hukuk Muhakemeleri Kanunu veya Ceza Muhakemesi Kanununa göre istinaf yoluna başvurma hakkı bulunanların, benzer olaylarda bölge adliye mahkemesi hukuk veya ceza dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında ya da bu mahkeme ile başka bir bölge adliye mahkemesi hukuk veya ceza dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında uyuşmazlık bulunması hâlinde bu uyuşmazlığın giderilmesini gerekçeli olarak istemeleri üzerine, kendi görüşlerini de ekleyerek Yargıtaydan bu konuda bir karar verilmesini istemek”. Konu hakkında bkz. DİNÇ, s. 64 vd.; ÖZEKES, s. 59 vd.; GÜNGÖR, s. 18.

aykırılıkların, Danıştay tarafından karar verilerek⁷⁸⁷ giderilmesi ile içtihat birliğinin sağlanmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır.⁷⁸⁸

Bölge idare mahkemeleri daireleri arasındaki, benzer davalara ilişkin kesin olarak verilen kararlar arasındaki içtihat farklılığının giderilmesi görevi başlangıçta Danıştay İçtihadı Birleştirme Kuruluna verilmişken anılan kurulun geniş katılımlı yapısı nedeniyle sık sık toplanılamamasından anılan yolun etkinliği azalacağından kanun değişikliği ile bu görev ilgisine göre, üç ay içinde kesin olarak karar verilmek üzere⁷⁸⁹ Danıştay İdari Dava Daire Daireleri Kurulu ve Danıştay Vergi Dava Daireleri Kuruluna verilmiştir.⁷⁹⁰ Anılan değişikliğe kadar Danıştay İçtihadı Birleştirme Kurulunda yalnız bir kez bu yönde karar alınabilmiştir.⁷⁹¹

Dolayısıyla anılan yola başvurulabilmesi için;

- Benzer olaylarda, bir bölge idare mahkemesinin kendi dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında veya farklı bölge idare mahkemeleri dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında aykırılık veya uyuşmazlık bulunması;

⁷⁸⁷ Örnek kararlara ilişkin bülten için bkz. <https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/upload/2023-12-18-05-16-9404050.pdf> E.T.:20/12/2023.

⁷⁸⁸ GÜNDÜZ, İdari Yargılama Hukukunda Kanun Yararına Temyiz, s. 43; SANCAKDAR, İdari Yargılama Hukuku Genel Esaslar, s. 30; UYSAL, s. 57; madde gerekçesi için bkz. <https://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0918.pdf> E.T.:20/12/2023.

⁷⁸⁹ Bkz. 2576 sayılı Kanun md. 3/C-5.

⁷⁹⁰ 7188 sayılı Kanun Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun için bkz. 24/10/2019 tarihli ve 30928 sayılı Resmi Gazete; BİLGİN, Bölge İdare Mahkemelerinin Kesin Kararları Arasındaki İçtihat Farklılığı, s. 105; UYSAL, s. 228.

⁷⁹¹ Danıştay İçtihadları Birleştirme Kurulu, 1/4, 12/12/2018, RG. 25/07/2019, S. 30842, bkz. ÇINARLI, Serkan, AZAK, Kerim, "Bölge İdare Mahkemelerinin Kesin Kararları Arasındaki Aykırılık Veya Uyuşmazlığın Giderilmesi Meselesi", Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, 2020, s. 7.

- Re'sen veya ilgili bölge idare mahkemesi dairelerinin ya da istinaf yoluna başvurma hakkı bulunanların bu aykırılığın veya uyuşmazlığın giderilmesini gerekçeli olarak istemeleri;

- Bölge idare mahkemesi başkanlar kurulunca, istemin uygun görülmesi hâlinde, kendi görüşlerini de ekleyerek Danıştaydan bu konuda karar verilmesini istemek gerekmektedir.

İçtihat aykırılığının giderilmesi yoluna başvurulabilmesi için bölge idare mahkemesi ilgili dairesince verilen kararın kesin nitelikte olması gerekmektedir. Diğer bir anlatımla, karar; verilmekle kesinleşmelidir. Bu nedenle İYUK'un 46. maddesinde belirtilen davalardan olması nedeniyle temyiz yoluna açık olarak verilen ancak süresi içerisinde temyiz edilmemekle kesinleşmiş olan kararlara karşı bu yola başvurulamayacaktır.⁷⁹² Nitekim anılan türdeki kararlara karşı süresi içerisinde ulusal içtihat mahkemesi niteliğindeki Danıştay'da temyiz yoluna başvurulabilme imkânı tanınmış olduğundan diğer bir anlatımla, uyuşmazlık türü olarak temyiz yoluna açık olmasıyla benzer olaylara ilişkin olan davalarda yapılan temyiz başvurularıyla Danıştay'da bir içtihatın da ortaya çıkmış olması muhtemel olduğundan, bu nitelikteki kesinleşmiş kararların bu yolla Danıştay'a götürülmesinde hukuki bir yarar da bulunmamaktadır.

Bölge idare mahkemeleri daireleri arasındaki içtihat farklılığının, Danıştay'ca bir daire kararı doğrultusunda giderilmesi halinde, bu karara aykırı olan kesin nitelikteki diğer daire kararlarının hukuki sonuçları bundan etkilenmez.⁷⁹³ Ancak bu karar, kendisinden sonra verilecek kararlarda dikkate alınabilecektir.

İçtihatlardaki aykırılığın giderilmesi sonrasında, buna aykırı olduğu halde hukuki sonuçları devam eden kararların, bir yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak

⁷⁹² ÇAĞLAYAN, İdarî Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları, s. 304.

⁷⁹³ ÇAĞLAYAN, İdarî Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları, s. 304.

düzenleme yapıp yeniden bölge idare mahkemesi önüne getirilebilmesi gerektiği⁷⁹⁴ ya da istinaf incelemesi devam ederken taraflara anılan aykırılığın giderilmesi için Başkanlar Kuruluna talepte bulunma hakkının getirilmesi gerektiği belirtilmiştir.⁷⁹⁵

Benzer olaydan ise iki ya da daha fazla davaya konu edilen maddi ve hukuki sebeplerin benzerliği anlaşılmalıdır.⁷⁹⁶ Ancak olayların benzer olup olmadığına, başvuruyu inceleyen İdari ve Vergi Dava Daireleri Kurulları karar verecektir. Örneğin İdari Dava Daireleri Kurulu,

“... dolayısıyla emniyet teşkilatına girmeden önce askerlik hizmetini yerine getiren emniyet personeli ile bu hizmeti emniyet teşkilatına girdikten sonra yerine getiren emniyet personelinin hukuki durumlarının birbirinden farklı olduğunun yasal süreçten de anlaşılacağı, dolayısıyla aykırılık iddia edilen her iki dosyadaki maddi olguların birbirinden farklı olduğu”

gerekçesiyle talebin reddine karar vermiştir.⁷⁹⁷

Bölge idare mahkemelerinin, vergi dava daireleri ile idari dava daireleri arasında oluşabilecek içtihat farklılığı halinde, 2576 sayılı Kanun’un 3/C maddesindeki anılan yola başvurulamaz.⁷⁹⁸

⁷⁹⁴ TOKLU, Esat, “İdari Yargıda İstinaf Sistemine Geçiş”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 147. Yıl, s. 70; SANCAKDAR, İdari Yargı İstinaf Sistemindeki Olası Sorunlar ve Çözüm Önerileri, s. 44.

⁷⁹⁵ ÇINARLI, AZAK, Bölge İdare Mahkemelerinin Kesin Kararları Arasındaki Aykırılık veya Uyuşmazlığın Giderilmesi Meselesi, s. 7.

⁷⁹⁶ DURAN, Lütfi, “Danıştay’ın İçtihatları Birleştirme Uygulaması”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. 27, S. 03, 1972, s. 421; UYSAL, s. 134.

⁷⁹⁷ İDDK’nın 15/11/2021 tarihli ve E:2021/50, K:2021/51 sayılı kararı ve benzer kararlar ile aykırılığın giderilmesine ilişkin örnek kararlar için bkz. <https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/upload/2023-12-18-05-16-9404050.pdf> E.T.: 20/11/2023; BİLGİN, Hüseyin, Bölge İdare Mahkemelerinin Kesin Kararları Arasındaki İçtihat Farklılığının Giderilmesine Yönelik Danıştay Kararları, Seçkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 21 vd.

⁷⁹⁸ “...benzer olaylarda, aynı veya farklı bölge idare mahkemesi dava dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında aykırılığın oluşması durumunda, ... kurulunca karar verilebileceği

Görüldüğü gibi ülke çapında birden fazla ve farklı yargı çevreleri olan istinaf mahkemelerinin temyize kapalı olan kararları nedeniyle oluşabilecek içtihat farklılıklarının,⁷⁹⁹ dolayısıyla hukuki güvenliğin zedelenmesinin⁸⁰⁰ önüne geçebilmek için teşkilatlanma kanunları olan adli yargıda 5235 sayılı Kanun ve idari yargıda ise 2576 sayılı Kanun'daki hükümler getirilmiştir. Bu yolun, etkili ve hızlı bir biçimde işletilmesiyle istinafa yöneltilen en ciddi eleştiri de karşılanmış olacaktır.⁸⁰¹ Nitekim 2021 yılına ilişkin sayısal verilerin incelenmesinden ve mevzuat değişikliği yapılarak Danıştay'ın bölge idare mahkemesi daireleri arasındaki içtihat farklılıklarının giderilmesine ilişkin kararlarının düzenli olarak internet sitesinden paylaşılacak olması nedenleriyle, anılan kurumun etkin bir biçimde görevini yerine getiriyor olduğu görülmektedir.⁸⁰²

Belirtmek gerekir ki bölge idare mahkemesi daireleri arasındaki aykırılığın giderilmesi yolunda bir süre öngörülmemiştir.⁸⁰³ Öte yandan başvuru üzerine Danıştay tarafından aykırılığın, başvuruya konu bir daire kararı yönünde

---

açıkır. Bu durumda, aykırılığın giderilmesi talep edilen kararlardan birisinin bölge idare mahkemesi vergi dava dairesine; diğer kararın ise, bölge idare mahkemesi idari dava dairesine ait olduğu anlaşıldığından, anılan kararların 2576 sayılı Kanun'un 3/C maddesi kapsamında aykırılığın giderilmesi talebine konu olmasının mümkün bulunmadığı sonucuna varılmıştır.” Dan. İDDK'nın 27/04/2022 tarihli ve E:2022/20, K:2022/20 sayılı kararı için bkz. <https://www.danistay.gov.tr/assets/pdf/KararBultenleri/iddk/isteminreddineiliskinkararlar/13numaralikarar/2022-20.pdf> E.T.: 20/11/2023.

⁷⁹⁹ SEZGİNER, Murat, “İdari Yargıda İstinaf İncelemesinin Esasları ile İstinaf Uygulamasında İçtihat Ayrılıkları Sorunu ve Çözüm Yolları”, Danıştay ve İdarî Yargı Günü Sempozyumu: 150. Yıl, s. 122.

⁸⁰⁰ Bkz. Lupeni Greek Catholic Parish and Others v. Romanya, B. no. 76943/11, 29/11/2016; Balažoski v. Kuzey Makedonya, B. no. 45117/08, 25/04/2013; kararların değerlendirmesi için bkz. GÜLÇÜR, Abdulkadir, “AİHM ve Türk Anayasa Mahkemesi'nin Kararları Işığında Hukuki Kesinlik (Belirlilik) İlkesinin İncelenmesi”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 24, Sayı 1, Haziran 2018, s.155 vd.

⁸⁰¹ YILMAZ, İstinaf, s. 31.

⁸⁰² SAYGIN, İstinaf Tecrübesinin Ardından Temyiz Kanun Yolunun Güncel Durumu, s. 180 vd.

⁸⁰³ YILDIZ AKGÜL, Şerife, “İçtihadı Birleştirme Kurumu Ve İptal Kararı Üzerine Fiili Çalışmaya Bağlı Döner Sermaye Ek Ödemelerinin Davacıya Ödenmesi Gerektiğine İlişkin Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulunun 2013/2 Esas Ve 2018/2 Sayılı Kararı Üzerine Değerlendirme”, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 6/1 (Şubat 2020), s. 51.

giderilmesi halinde, bu durum, kesinleşmiş olan aykırı haldeki kararın taraflarını etkilememekte⁸⁰⁴ ancak yine benzer olaylar yönünden, bağlayıcı olmamakla birlikte⁸⁰⁵ dikkate alınma nispetinde ileride verilecek olan kararları etkileyebilecektir.⁸⁰⁶ Bu özelliğiyle bölge idare mahkemesi daireleri arasındaki aykırılığın giderilmesi usulü, kanun yararına temyiz yoluna benzemektedir.⁸⁰⁷

Bölge idare mahkemesi daireleri arasındaki içtihat aykırılığının giderilmesi usulü, aykırılığın giderilmesini isteme yetkisinin Danıştay'da yer alan herhangi bir makam ya da yargı merciine ya da istinaf incelemesi devam eden davadaki taraflara tanınmamış olması, başvuru sonrası alınan kararların Resmî Gazete'de yayımlanması ya da başka türlü aleniyetinin sağlanmasına ilişkin mevzuatta bir hükmün bulunmaması gibi sebeplerle eleştirilmiştir.⁸⁰⁸

Öte yandan bölge idare mahkemesi daireleri arasındaki aykırılığın, gerekli düzenlemelerle, Fransız hukukundaki yargısal görüş veya Alman hukukundaki aynı maddi ve hukuki sebebe dayanan davalarda öngörülen grup dava uygulamasına⁸⁰⁹ ilişkin kurallarla da giderilebileceği belirtilmiştir.⁸¹⁰

---

⁸⁰⁴ UYSAL, s. 183; Özel, s. 72.

⁸⁰⁵ ÇINARLI, AZAK, Bölge İdare Mahkemelerinin Kesin Kararları Arasındaki Aykırılık Veya Uyuşmazlığın Giderilmesi Meselesi, s. 18; TOKLU, İdari Yargıda İstinaf Sistemine Geçiş, s. 70; AKBULUT, Emre, "Türk İdari Yargılama Hukukunda Çelişkili Kararların Önlenmesi İçin Alınabilecek Ek Tedbirler", İdare Hukuku ve İdari Yargı Uluslararası Sempozyumu 24-26 Mayıs 2021, İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayın No: 50, s. 487.

⁸⁰⁶ YILDIZ AKGÜL, Şerife, s. 52.

⁸⁰⁷ GÜNDÜZ, İdari Yargılama Hukukunda Kanun Yararına Temyiz, s. 44.

⁸⁰⁸ ÇINARLI, AZAK, Bölge İdare Mahkemelerinin Kesin Kararları Arasındaki Aykırılık Veya Uyuşmazlığın Giderilmesi Meselesi, s. 8; Yılmaz, Çelişkili Mahkeme Kararları ve Adil Yargılanma Hakkı (Anayasa Mahkemesi'nin Bireysel Başvuru Hakkındaki Uygulamaları) s. 1533; UYSAL, s. 232.

⁸⁰⁹ ÖNÜT, s. 21.

⁸¹⁰ SEZGİNER, İdari Yargıda İstinaf İncelemesinin Esasları ile İstinaf Uygulamasında İchtihat Ayrılıkları Sorunu ve Çözüm Yolları, s. 131; ÖZKAN, Mukayeseli Hukukta İchtihat Farklılığının

2. BÖLÜM

İDARİ YARGILAMA HUKUKUNDA İSTİNAFA KONU OLABİLECEK KARARLAR, İSTİNAF SEBEPLERİ, İSTİNAF MERCİ OLARAK BÖLGE İDARE MAHKEMELERİ, İSTİNAF USULÜ ve İSTİNAF BAŞVURUSU ÜZERİNE VERİLEBİLECEK KARARLAR

2.1. İDARİ YARGILAMA HUKUKUNDA İSTİNAFA KONU OLABİLECEK KARARLAR

İdare ve vergi mahkemelerinin 20/07/2016 tarihinden itibaren verdiği nihai kararlara karşı, başka kanunlarda farklı bir kanun yolu öngörülmüş olsa bile yani İYUK dışında, bir uyuşmazlık türü için idare veya vergi mahkemesi kararlarına karşı temyiz kanun yoluna başvurulabileceği belirtilse dahi⁸¹¹ mahkemenin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine istinaf yoluna başvurulabilir.

İstinaf kanun yoluna, idare ve vergi mahkemelerinin her türlü kararına değil, nihai kararlarına karşı başvurulabilir. Yalnız uyuşmazlığın esası hakkında verilen kararlar değil, davayı sonlandıran diğer usule ilişkin kararlar da nihai karardır.⁸¹² Örneğin idari işlemin iptali, davanın reddi, tazminat isteminin kabulü gibi uyuşmazlığın esası hakkında verilen hüküm niteliğindeki nihai kararlar⁸¹³ da süre ret, ehliyet ret, incelenmeksizin ret gibi hüküm teşkil etmeyen usule ilişkin nihai

---

⁸¹¹ ÇAĞLAYAN, İdarî Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları, s. 309.

⁸¹² TAN, s. 1079.

⁸¹³ POSTACIOĞLU, ALTAY, s. 757.

kararlar da istinaf kanun yolunun konusu olabilir.⁸¹⁴ Çünkü esas veya usule ilişkin her türlü kararda, hâkim veya mahkeme artık davadan elini çekmektedir.

Buna göre, nihai karardan önceki yürütmenin durdurulması talepleri hakkında verilen kararlar,⁸¹⁵ dava dilekçesinin gerçek hasma tebliğine, dava dosyalarının birleştirilmesine veya ayrılmasına ilişkin kararlar, bağlantı hakkında verilen kararlar, İYUK'un 6 ve 26. maddelerinde yazılı hallerde verilen işlemden kaldırma kararları,⁸¹⁶ ek süreye ilişkin talepler hakkında verilen kararlar, bekletme kararları, ihbarda bulunulmasına dair kararlar, delil tespiti istekleri ile ilgili kararlar, adli yardım taleplerinin reddi⁸¹⁷ yolunda verilen kararlar ile ara karar niteliğindeki belge isteme, kesif, bilirkişi incelemesi yaptırılması⁸¹⁸ gibi kararlardaki hukuka

⁸¹⁴ ÇAĞLAYAN, İdari Yargı Kararlarının Sonuçları ve Uygulanması, s. 40.

⁸¹⁵ "... ilk derece mahkemelerinin vermiş oldukları 'nihai' kararlar ancak istinaf kanun yoluna konu edilebilirler. Nihai karar ise, usul veya esasa ilişkin olarak davayı sona erdiren, diğer bir anlatımla ara kararı niteliğinde olmayan kararlardır. Olayda ise, ... sayılı kararı, ara karar niteliğinde olup nihai karar niteliğinde bulunmadığından, istinaf kanun yoluna konu edilmesi mümkün değildir." Bkz. Ankara BİM 11. İDD. 17/03/2022, E:2022/687, K:2022/1519.

⁸¹⁶ "... Bu nedenle, dosyanın işlemde kaldırılması kararı, bir 'ara kararı' niteliğinde olup mahkeme bu karar ile davadan nihai olarak elini çekmemektedir. Nitekim dosyanın işlemde kaldırılması halinde davanın taraflarca yenilenmesi ihtimali söz konusudur. Öte yandan, bölge idare mahkemesi daireleri tarafından, ilk derece mahkemelerince verilen ve istinaf yolu açık olan nihai kararlara karşı yapılan istinaf başvuruları incelenerek karara bağlanmaktadır. Bu hukuki durum karşısında, 'dosyanın işlemde kaldırılmasına' ilişkin kararların istinafen incelenmesi mümkün bulunmamaktadır." Bkz. Ankara BİM 4.İDD 07/10/2021, E:2021/2453, K:2021/2086.

⁸¹⁷ "... Adli yardım istemleri hakkında mahkemelerce verilen ve ara kararı niteliğinde bulunan kararlara karşı itiraz yoluna başvurulamayacağı açık olup İdare Mahkemesince itirazın kesin olarak reddedildiği anlaşıldığından davacının istinaf isteminin incelenmesine hukuken olanak bulunmamaktadır." Bkz. Ankara BİM 10. İDD 26/11/2020, E:2020/1470, E:2020/2595.

⁸¹⁸ "... Dava konusu olayda; davacılar tarafından bilirkişilere yapılan itirazın kısmen reddi yolundaki ara kararına karşı istinaf yoluna başvurulduğu görülmekte olup; nihai karar olmayan ve ara kararı niteliğinde olan söz konusu karara karşı müstakil olarak istinaf yoluna başvurulmasına imkân olmadığından ve söz konusu ara karara karşı nihai kararlar birlikte (2577 sayılı Kanun'un 20/A maddesi uyarınca ivedi yargılama usûlü kapsamında temyiz) kanun yoluna başvurulması gerektiğinden; henüz nihai kararın verilmediği dosyada (kanun yoluna başvurulabileceği kanunda açıkça belirtilmeyen ve aksine nihai kararlar birlikte kanun yoluna başvurulabileceği ifade edilen) ara kararına karşı müstakil olarak yapılan işbu istinaf başvurusunun esasının incelenmesine olanak bulunmamaktadır." Bkz. Erzurum BİM 3.İDD 27/10/2023, E:2023/1412, K:2023/1284.

aykırılık iddiaları nedeniyle istinaf kanun yoluna başvurulamaz.⁸¹⁹ Bu iddialar ancak nihai kararlar birlikte istinafta ileri sürülebilir.⁸²⁰ İYUK'da düzenlenen açıklama ve yanlışlıkların düzeltilmesi istemleri⁸²¹ ile verilen kararlar esas karara ilişkin sonuçların değişmesi halinde,⁸²² inceleme yalnız bununla sınırlı olacak biçimde, esas karardan bağımsız olarak anılan karara karşı istinaf yoluna başvurulabilir.⁸²³

Bununla birlikte yargılamanın makul sürede bitirilebilmesini teminen, ilk derece yargılamasındaki bazı ara kararlarına karşı da istinaf kanun yoluna başvurulabilmelidir. Bu gereklilikle, ilk derece yargılaması aşamasında, nihai karardan önce, maddi olay örgüsünün hukuka aykırı bir biçimde gerçekleşmesinin engellenmesi amaçlanmalıdır. Buna göre, örnek olarak maddi vakıanın ortaya konulması için yaptırılacak olan bilirkişi incelemesi kararına yapılan itirazla, bölge idare mahkemesince bilirkişi ya da bilirkişi heyetinin seçimi gibi hususların, benzer biçimde, maddi vakıanın yeterli bir biçimde ortaya konulmuş olduğundan yapılan ara kararının yargılamayı uzatacağına ilişkin itirazla anılan kararın bu amaca uygun olup olmadığı denetlenebilmelidir. Ancak bu denetim, yalnız maddi vakıanın tespitine ilişkin olan kararlarla sınırlı olmalıdır.

---

⁸¹⁹ SANCAKDAR, İdari Yargı İstinaf Sistemindeki Olası Sorunlar ve Çözüm Önerileri, s. 32; DEMİRKOL, İdari Yargılama Usulü Yenilenirken İstinaf Kanun Yolu Öngörüsü – Danıştay'ın İçtihat Mahkemesi Rolü'nün Güçlendirilmesi, s. 129.

⁸²⁰ TAN, s. 1079.

⁸²¹ Bkz. İYUK md.29, 30.

⁸²² "... idare ve vergi mahkemelerinin nihai olarak verdikleri, diğer bir deyişle, uyuşmazlıkları sonuçlandırdıkları kararlara karşı istinaf yoluna başvurulabileceğinden, bu kapsamda olmayan, ara kararı niteliğinde verilen yanlışlığın düzeltilmesi isteminin reddine ilişkin kararın, istinaf yoluna konu edilemeyeceği" Bkz. Ankara BİM 11.İDD 20/12/2023, E:2023/752, K:2023/4904; "... yanlışlığın düzeltilmesine ilişkin olarak verilen kararların 2577 sayılı Kanun'un 30. maddesinin 3. fıkrası uyarınca ilamın altına yazılmasına (şerh edilmesine) ilişkin kararlara karşı herhangi bir kanun yolunun öngörülmediği göz önüne alındığında, davacının istinaf başvurusunun incelenmesine hukuken olanak bulunmamaktadır." Bkz. Ankara BİM 11.İDD 05/04/2023, E:2023/843, K:2023/1116.

⁸²³ CANDAN, s. 698.

Bu yönde yapılacak düzenlemeler ile olası hukuka aykırılıklar daha önce önleneyeğinden, istinaf incelemesi de daha hızlı yapılabilecektir. Bu durum yalnız maddi vakıanın tespitine ilişkin olacağından aynı uyumsuzluğun istinafta incelenmesi bölge idare mahkemesinin tarafsızlığını etkilemeyecektir. Nitekim benzer bir kurum CMK'da da bulunmaktadır. Buna göre, suçun sübütuna doğrudan etki edecek mevcut bir delil toplanmadan düzenlenen iddianamenin mahkemece iadesi üzerine maddi vakıaya ilişkin eksiklikler giderilerek yeniden düzenlenen iddianameyle açılan kamu davasına aynı mahkemece bakılmaktadır.⁸²⁴

Nihai karar olmaları nedeniyle ilk derece mahkelerince yargılanmanın yenilenmesi isteminin reddine ilişkin kararlar ile istemin kabulüyle birlikte verilen kararlara karşı da istinaf kanun yoluna başvurulabilir.⁸²⁵

Ancak istinafa tabi kararlar yönünden kural böyle olmakla birlikte bu kuralın bazı istisnaları bulunmaktadır. Diğer bir anlatımla, bazı idare ve vergi mahkemeleri kararlarına karşı istinaf yolu kapalıdır.

Görüldüğü üzere istinaf kanun yoluna başvurulabilmesi için öncelikle istinafa tabi, diğer bir anlatımla, istinaf yolu açık bir kararın bulunması gerekir. Bununla birlikte istinaf yolunun kapalı olduğu türden bir karara karşı, istinafa konu edilecek

---

⁸²⁴ Bkz. CMK md. 174.

⁸²⁵ "... yargılamanın yenilenmesi isteminin reddine ilişkin olarak ... verilen ... kararın, hukuka aykırı olduğu ileri sürülerek istinaf başvurusunun kabulü ile anılan kararın kaldırılması ve dava konusu işlemin iptaline karar verilmesi istenilmektedir. ... karar usul ve hukuka uygun olup istinaf başvurusunun kabulünü gerektiren bir neden bulunmadığından, davacı tarafın istinaf başvurusunun reddine" Bkz. Ankara BİM 8. İDD. 23/05/2024, E:2024/441, K:2024/1049; "... 2577 sayılı Yasanın 53. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendi kapsamında olduğu görülerek yargılamanın yenilenmesi isteminin haklı sebebe dayalı olduğu gerekçesiyle davacının yargılamanın yenilenmesi isteminin kabulüne karar verilerek işin esasının incelenmesine geçildiğinde; ... gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline ilişkin olarak Ankara 9. İdare Mahkemesi'nce verilen ... sayılı kararın; hukuka aykırı olduğu ileri sürülerek kaldırılması ve davanın reddine karar verilmesi istenilmektedir. ... karar; usul ve yasa hükümleri ile hukuka uygun olup kaldırılmasını gerektiren bir neden bulunmadığından, davalı idarelerin istinaf başvurusunun reddine" Bkz. Ankara BİM 11. İDD. 03/05/2024, E:2024/371, K:2024/1572.

kararda aksi belirtilmiş olsa bile⁸²⁶ bir başvuru yapılmışsa esas olan usule ilişkin kanun hükümleri olduğu için⁸²⁷ ilk inceleme sonrasında istinaf isteminin reddine karar verilmelidir.⁸²⁸ Örneğin aşağıda görüleceği üzere 2024 yılı için konusu 31.000 TL'yi geçmeyen bir tazminat davasında ya da ivedi ve merkezi ve ortak sınavlara ilişkin usullerine tabi uyuşmazlıklarda verilen kararda, kararın istinafa açık olduğunun belirtilmesi gibi. Buna karşılık, istinafa açık türden bir uyuşmazlıkta, kararın kesin olduğu belirtilse de istinafa başvurulabilir.⁸²⁹ Örneğin

---

⁸²⁶ "...dava konusunun toplam tutarının 14.575,44-TL olduğu göz önüne alındığında, verilen karar kesin olduğundan, istinaf isteminin incelenmesine olanak bulunmamaktadır. Öte yandan, mahkeme kararının hüküm fıkrasında, her ne kadar İstanbul Bölge İdare Mahkemesi nezdinde istinaf yolunun açık olduğu belirtilmiş ise de; mevzuatta tanınmayan bir hakkın mahkeme kararında sehven belirtilmesinin, mevzuat gereği kesin nitelikte olan karara karşı tarafları istinaf yoluna başvurma hakkı kazandırmayacağı açıktır." Bkz. İstanbul BİM 7. VDD. 14/12/2023, E:2023/2013, K:2023/3585; "... 2577 sayılı Kanununun 46. maddesi uyarınca temyize tabi olmayan söz konusu karar hakkında, İzmir Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesince temyiz yolu açık olmak üzere karar verilmiş olmasının, 2577 sayılı Kanununun 46. maddesi uyarınca temyiz yolu öngörülme karara, kanun ile öngörülme temyiz kanun yolu incelemesi yapılması hakkı kazandırmayacağı da açıktır" Bkz. Dan. 14.D. 17/10/2018, E:2018/4601, K:2018/6204; Ancak Anayasa Mahkemesi, mahkeme kararında kanun yolu süresinin hatalı gösterilmiş olması halinde "... Mahkemenin kanun yolu ve süresini taraflara doğru gösterme yükümlülüğü göz önüne alındığında kanun yoluna başvuru süresinin Mahkeme tarafından hatalı gösterilmesinin sonuçlarına başvurusunun katlanmak zorunda bırakılması sonucunu doğuran istinaf dairesinin yorumunun başvuru üzerinde ağır bir yüke sebep olduğu, başvurusunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla orantısız olduğu, dolayısıyla müdahalenin ölçülü olmadığı" gerekçeleriyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Bkz. S.S. Doruk Kent 91 Konut Yapı Kooperatifi, B. No: 2018/8293, 8/12/2022; Rahmer Temizlik Otelcilik Turizm Seyahat İnşaat Taahhüt Kuyumculuk Emlakçılık İthalat İhracat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2017/21973, 11/12/2019.

⁸²⁷ ÇAĞLAYAN, İdarî Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları, s. 310.

⁸²⁸ YILMAZ, Hukuk Muhakemeleri Kanununda Süreler, s. 3172; Bkz. İYUK md. 45/2, 48/6.

⁸²⁹ "... ilk derece mahkemesi veya istinaf mahkemesinin verdiği kararın kesin olduğu hususunda yaptığı tespitin yargı denetimi dışında olmadığı, bunlara karşı bir üst kanun yoluna müracaat edilmesinin mümkün olduğunun altı çizilmelidir. Yukarıda değinilen mevzuat hükümleri ilk derece ve istinaf mahkemelerinin kesin olarak verdikleri kararlara karşı istinaf/temyiz dilekçesi sunulmasını ve bu dilekçenin reddi hâlinde dilekçe ret kararına karşı kanunlarda öngörülen süre içinde üst kanun yoluna müracaat edilmesini mümkün kılmaktadır. Böylelikle üst kanun yolu mercii bir alt derece mahkemesinin kararın kesinliğine dair tespitinin usul kanunlarına uygun olup olmadığını inceleyecek ve alt derece mahkemesinin değerlendirmesini isabetli görmediği takdirde dilekçe ret kararını kaldırarak kanun yolu isteminin esasını inceleyebilecektir." Bkz. Umut Öztürk, AYM B. No: 2017/37079, 29/9/2021.

atamanın iptali davasında verilen kararda, kararın kesin olduğunun belirtilmesi gibi.

İlk derece mahkemesince, kanun yolu öngörülme­yen türdeki kararlarda, kararın kesin olduğunun belirtilmesi gerekir. Bu yöndeki karara karşı yapılan istinaf başvurusu durumunda, kararı veren mahkemece istinaf isteminin reddine karar verilir. Bu karara karşı tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içerisinde istinaf yoluna başvurulabilir. Bölge idare mahkemesince, kararın istinafa açık olduğu sonucuna varılırsa anılan ret kararı kaldırılarak istinaf incelemesine geçilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesi kararında istinafa tabi olduğu belirtilse de bölge idare mahkemesince, kararın kanun yoluna kapalı olduğu sonucuna varılırsa istinaf başvurusunun bu nedenle incelenmeksizin reddine karar verilir.⁸³⁰ Dolayısıyla karara karşı kanun yolunun açık olup olmadığına ilişkin nihai karar kanun yolu mercii tarafından verilir.⁸³¹

İdare ve vergi mahkemelerince kesin olarak verilen kararlara karşı, şartlarının varlığı halinde olağanüstü kanun yollarına⁸³² ya da bireysel başvuru yoluna başvurulabilir. Bu tür uyuşmazlıklarda, kararın kesin olduğu kararda belirtilmelidir.

CMK ve HMK'nın aksine⁸³³ İYUK'un "kararlarda bulunacak hususlar" başlıklı 24. maddesinde kanun yollarına ilişkin bir hüküm bulunmasa da Anayasa'nın 40/2. maddesinde düzenlenen "Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları

---

⁸³⁰ Bkz. İYUK md. 48/7; "... Bu durumda, 6458 sayılı Kanun uyarınca tesis edilen sınır dışı etme işlemine karşı açılan davalarda idare mahkemelerince verilen kararların yukarıda belirtilen mevzuat uyarınca kesin olması nedeniyle, bu kararların istinaf kanun yoluyla incelenmesine hukuken olanak bulunmamaktadır. Öte yandan, başvuruya konu İdare Mahkemesi kararının hüküm fıkrasında, istinaf yolunun açık bulunduğu belirtilmesi, kanunen kesin nitelikteki karara karşı yapılan istinaf başvurusunun esasının incelenmesi gerektirdiğinin kabulüne de imkan tanımamaktadır." Bkz. İstanbul BİM 9.İDD 22/05/2024 E:2024/1512, K:2024/1353.

⁸³¹ KARAHANOĞULLARI, İdari Yargı İdarenin Hukuka Zorlanması (Yargı Kararlarına Dayalı Bir İnceleme), s. 713.

⁸³² YÜCEL, s. 303.

⁸³³ Bkz. CMK md. 34; HMK md. 297.

ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır.” biçimindeki Devlete pozitif bir yükümlülük yükleyen⁸³⁴ hüküm uyarınca bir devlet organı olan mahkemelerin de kararlarda,⁸³⁵ kararın kanun yoluna açık olup olmadığı, açık ise kanun yolunun türü, başvurulacak merci ve başvuru süresini açıkça belirtilmesi gerekir.⁸³⁶ Anayasa Mahkemesi de kararda kanun yolu ve süresinin doğru bir biçimde gösterilmemesi halinde mahkemeye erişim hakkının⁸³⁷ ihlal edilebileceğini belirtmiştir.⁸³⁸

2.1.1. İstinaf Edilemeyen Kararlar

İdari yargılama hukukunda, kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurma hakkı kural olmakla birlikte istisna olarak istinaf yolu kapalı olan kararlar da mevcuttur. Anılan istisnaya ilişkin hükümler İYUK ve diğer kanunlarda yer almaktadır. İstinaf edilemeyen bu tür kararlar aşağıdaki başlıklar altında belirtilmiştir.

⁸³⁴ ŞİRİN, Türkiye’de Anayasa Şikâyeti (Bireysel Başvuru) İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi ve Almanya Uygulaması ile Mukayeseli Bir İnceleme, s. 503.

⁸³⁵ AKINCI, s. 165.

⁸³⁶ AKYILMAZ, SEZGİNER, KAYA, Türk İdari Yargılama Hukuku, s. 682.

⁸³⁷ “... Mahkemeye erişim hakkı bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir. Öte yandan mahkemeye erişim hakkı ilk derece mahkemesine dava açma hakkının yanı sıra itiraz, istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise anılan yollara başvurma hakkını da içerir” bkz. Yasin Şimşek, AYM B. No: 2017/37390, 29/9/2021; benzer biçimde bkz. Cemile Akyıldız, AYM B. No: 2014/1382, 22/9/2016.

⁸³⁸ Bkz. Kommersan Kombassan Mermer Maden İşletmeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri, AYM B. No: 2013/7114, 20/1/2016.

2.1.1.1. İYUK'da Öngörülen Sınırlamalar

2.1.1.1.1. Parasal Sınır

İYUK'un 45. maddesinin birinci fıkrasına göre,⁸³⁹ konusu beş bin Türk lirasını geçmeyen vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen nihai kararlar kesin olup, bunlara karşı istinaf yoluna başvurulamaz.⁸⁴⁰ Hazine ve Maliye Bakanlığınca yayımlanan yeniden değerlendirme oranlarına göre 2024 yılı için bu sınır 31.000 TL olmuştur.⁸⁴¹ Konusu para olmayan davalarda verilen kararlara karşı ise kanunda başkaca bir sınırlama öngörülmediğinden, istinaf kanun yoluna başvurulabilecektir.

Öğretide, Fransa örneğinde olduğu gibi kanun yoluna başvurunun sınırlandırılması ile iş yükünün hafifletilmesi ve bu sayede Danıştay'ın bir içtihat mahkemesi niteliğine kavuşturulması gerektiği savunulmuşsa da⁸⁴² kanun

⁸³⁹ Md. 45/1; İdare ve vergi mahkemelerinin kararlarına karşı, başka kanunlarda farklı bir kanun yolu öngörülmüş olsa dahi, mahkemenin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine, kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde istinaf yoluna başvurulabilir. Ancak, konusu beş bin Türk lirasını geçmeyen vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar kesin olup, bunlara karşı istinaf yoluna başvurulamaz.

⁸⁴⁰ "... bahisle 13.734,00 TL idari para cezası ... Dava konusu uyuşmazlık miktarının, yukarıda yer verilen Yasa hükmünde belirlenen miktarın (mahkeme karar tarihi esas alınarak 2023 yılı itibarıyla yeniden değerlendirme oranında güncellenmiş tutar olan 20.000,00-TL) altında kalması nedeniyle, istinaf başvurusuna konu edilen İdare Mahkemesinin kararı kesin olup, istinaf yoluyla incelenmesine hukuken olanak bulunmamaktadır." Bkz. Ankara BİM 8.İDD E:2023/1654, K:2023/1504.

⁸⁴¹ İYUK Ek madde 1; Bu Kanunda öngörülen parasal sınırlar; her takvim yılı başından geçerli olmak üzere, önceki yılda uygulanan parasal sınırların, o yıl için 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca Maliye Bakanlığınca her yıl tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılması suretiyle uygulanır. Bu şekilde belirlenen sınırların bin Türk lirasını aşmayan kısımları dikkate alınmaz.

⁸⁴² ONAR, İdare Hukukunun Umumî Esasları, C.3, s. 1905; ilkesel olmayıp, parasal değeri düşük olması nedeniyle bazı davaların istinaf kanun kanun yoluna kapatılabileceği yönündeki görüş için bkz. YILDIRIM, Kanun Yolu Olarak İstinaf, s. 315.

yollarına başvurulabilme ölçütü olarak getirilen parasal sınırlar, hak arama özgürlüğünü sınırladığından tamamen kaldırılması, hiç olmazsa asgari işçi ücretinden daha düşük bir miktarda belirlenmesi⁸⁴³ veya işçiler bakımından sınırın daha da az olması gerektiği belirtilerek eleştirilmiştir.⁸⁴⁴

AİHM, Canbaz v. Türkiye kararında, iddiaları, tam yargısal yetkiye sahip ilk derece mahkemesince yapılan yargılamada değerlendirilmiş olan başvurucunun, kanun yoluna başvurmada getirilen parasal sınırın adil yargılanma ve etkili başvuru haklarını ihlal ettiğine ilişkin iddiasını, anılan düzenlemenin, daha az önemli olan davalarla kanun yolu mercilerindeki iş yükünün önlenmesi noktasında meşru bir amaç taşıdığı gerekçesiyle kabul edilemez bulmuştur.⁸⁴⁵

Anayasa Mahkemesi de somut norm denetimine ilişkin bir kararında,⁸⁴⁶ kanun yolunun öngörülmesinin kanun koyucunun takdirinde olduğu, söz konusu

---

⁸⁴³ SEVİNÇ, s. 441.

⁸⁴⁴ YILMAZ, Ejder, “Hukuk Davalarında Yasayollarına Başvuru Hakkı ve Bu Hakkın Sınırlandırılmasının Yerindeliği Sorunu”, TBB Dergisi, 1988/1 s. 149.

⁸⁴⁵ YILMAZ ÖZEL, Nurcan, Adil Yargılanma Hakkı Kriterlerinin Türk İdari Yargılama Hukuku Açısından Muhtemel ve Gerçekleşen Etkileri, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 213.

⁸⁴⁶ “...Bunun nasıl yapılacağı ise usul hükümleri ile gösterilmektedir. Anayasa'nın 142. maddesinde mahkemelerin kuruluşunun, görev ve yetkilerinin, işleyişlerinin ve yargılama usullerinin kanun ile düzenlenmesi öngörülmüştür. Kanun yoluna ilişkin düzenlemeler de yargılama usulü kapsamındadır. Anayasa'nın 141. maddesi uyarınca yargılamanın mümkün olan süratle sonuçlanması gerektiğinden, her karara karşı değil, fakat önemli kararlara karşı kanun yoluna gidilmesi gereği benimsenmektedir. Mahkemelerce verilen tüm kararlara karşı kanun yolunun açık tutulması, kanun yolu kurumunu işlemez duruma getirebilir. ... Anayasa'nın adil yargılanma hakkını düzenleyen 36. maddesinde herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş ise de mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceğini öngören Anayasa'nın 142. ve davaların mümkün olan süratle sonuçlandırılmasını ifade eden Anayasa'nın 141. maddelerinin, adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır. Buna göre, kanun koyucu, uyumsuzlukların niteliklerini gözeterek, Anayasa'daki yargı ile ilgili temel ilkelere ve güvence kurallarına aykırı bulunmamak şartı ile yargı yerlerince verilecek kararlardan hangilerinin kesin olduğunu belirleyebilecektir. Ayrıca Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı, her uyumsuzluğun zorunlu olarak iki ya da üç dereceli yargılamaya tabi olmasını gerektirmez. Anayasa'da iki dereceli yargılamayı zorunlu tutan bir kural olmadığı gibi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Ek 7 nolu Protokolü ile Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 14. maddesinin beşinci fıkrasında yalnızca ceza davaları açısından iki dereceli yargılama öngörülmüş, idari davalar açısından ise iki dereceli yargılama zorunluluğu

mevzuatta yer alan idari para cezasına ilişkin işlemlere karşı açılan davalarda idari mahkemesince verilecek kararın kesin olmasının, anılan işlemin ceza hukuku kapsamında bir ceza olmadığı, kaldı ki Sözleşme'ye Ek 7. No'lu Protokol'de hafif nitelikteki cezalar yönünden dahi kanun yollarının öngörülmesinin zorunlu tutulmaması, idari para cezasının miktarı, anılan düzenleme ile bölge idare mahkemelerinin iş yükünün artmasının engellenmek istendiği gibi gerekçelerle kanun yoluna başvurmadaki parasal sınırın adalet duygusunu rencide etmediğinden anılan sınırı hak arama özgürlüğüne aykırı bulmamıştır.⁸⁴⁷

---

getirilmemiştir. Kaldı ki ceza davaları yönünden bile Ek 7 nolu Protokolün 'Cezai konularda iki dereceli yargılanma hakkı'nı düzenleyen 2. maddesinde 'hafif nitelikli suçlar' yönünden bu hakka istisna getirilebileceği düzenlenmektedir. ... İtiraz konusu kuralla ise itiraz üzerine verilen kararın kesin olduğu öngörülmektedir. Kanun koyucunun idari nitelikteki bir işleme itiraz üzerine yetkili idare mahkemesi tarafından verilen kararlara karşı yargı yolunu kapatmak suretiyle yargılamaların hızlandırılması ve bölge idare mahkemelerinin iş yükünün azaltılmasını sağlamayı amaçladığı anlaşılmaktadır. ... İtiraz konusu kuralın yer aldığı maddede belirtilen eylemler için öngörülen beşyüz ile bin Türk Lirası arasında verilecek olan temel cezanın miktarı da dikkate alındığında, kuralın adalet duygusunu rencide eden ve demokratik toplum düzeninin gerekleri ile çelişen bir yönünün bulunmadığı da açıktır. Bu nedenle, yargılamaların hızlandırılması ve bölge idare mahkemelerin iş yükünün azaltılmasına yönelik kamu yararı amacıyla öngörülen itiraz konusu kural, hukuk devleti ilkesini ve hak arama özgürlüğünü zedelememektedir." Bkz. AYM, E.2016/19, K.2016/17, 16/03/2016; Anayasa Mahkemesi, mülga 4077 sayılı Kanun'un 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "İtiraz üzerine idare mahkemesince verilen kararlar kesindir." tümcesinin, Anayasa'nın 2, 36, 125 ve 155. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemli somut norm denetimi başvurusunda da benzer gerekçelerle tale reddetmiştir. Bkz. AYM, E.2001/232, K.2001/89, 23/05/2001; Anayasa Mahkemesinin benzer kararları için bkz. AYM, E.1985/23, K.1986/2, 20/01/1986; AYM, E.2004/43, K.2008/56, 07/02/2008; Anayasa Mahkemesi benzer davalarda genellikle hak arama özgürlüğünün de üst derece mahkemelerinin iş yükünün azaltılması ve davaların hızlandırılması gibi kamu yararına olan nedenlerle sınırlanabileceği, öngörülen parasal sınırların adalet duygusunu rencide edecek boyutta olmadığı, yargılamanın bir noktada sonlanması gerektiği biçimindeki gerekçelerle başvuruları reddetmektedir. Bkz. TAŞPINAR AYVAZ, Sema, "İstinaftan Sonrakı Temyiz İncelemesi ve Sonuçları", Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı VI, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı, İzmir/Çeşme 19-20 Ekim 2007 (Türkiye Barolar Birliği 2008) s. 162.

⁸⁴⁷Anayasa Mahkemesi 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 427. maddesinin 26/2/1985 günlü, 3156 sayılı Kanun'un 19. maddesiyle değişik ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkralarının Anayasa'nın 2, 10, 36 ve 154. maddelerine aykırılığı nedeniyle iptaline karar verilmesi istemli itiraz başvurusunda benzer biçimde "...Kuşkusuz, Yasa Koyucu, yapacağı düzenlemelerde kendisine tanınmış olan takdir yetkisini, ancak anayasal sınırlar içinde kullanabilir. Anayasa'nın 2. maddesinde öngörülen hukuk devleti ilkesi, konulacak kurallarda adalet ve hakkaniyet ölçülerinin göz önünde tutulmasını gerektirir. Ancak, kamu yararı gerektirdiğinde bazı hükümler için kanun yollarına başvurmanın önlenmesi mümkündür.

Konusu belli bir miktar paranın ödenmesi istemine ilişkin olan tam yargı davalarında, idare veya vergi mahkemelerince usule ilişkin verilen adli yargının görevli olduğundan bahisle verilen görev ret, ehliyet ret, süre ret veya idari davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olmadığından bahisle verilen incelenmeksizin ret gibi kararlara⁸⁴⁸ karşı yapılan istinaf başvurusunda, davanın

Anayasa'nın 142. maddesi uyarınca, Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişleri ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir. Kanun yolları da, yargılama usulleri arasında yer alır. Yargı yerlerince yapılacak incelemeler sonunda verilecek kararlardan hangisinin kesin olduğunun belli edilmesi dahi, anılan madde hükmü ile Anayasa'daki temel ilkelere ve güvence kurallarına aykırı olmamak üzere Yasa Koyucunun takdirine bırakılmıştır. Adliye mahkemelerinin kimi karar ve hükümleri için Yargıtay yolunun kapatılmasını öngören bir yasa kuralının hukuk devleti kavramıyla bağdaşmayacak sonuçlara yol açma olanak ve olasılığını doğuran bir nitelik arz etmedikçe bu kavramla çelişkiye düştüğünden söz edilemez. İtiraz konusu kuralla; davaların süratlendirilmesi ve Yargıtayın yükünün bir ölçüde azaltılması amaçlanmıştır; getirilen sınırlama kanıtı yararına yönelik bulunmaktadır. Türk parasının bugünkü satın alma gücü karşısında, yüz bin liralık kesinlik sınırının adalet duygusunu rencide edecek, dolayısıyla hukuk devleti ilkesini zedeleyecek ölçüye ulaştığını söylemek mümkün değildir...” gerekçesiyle itirazı reddetmiştir. Anılan kararda “...İnceleme konusu kuralların, toplumun önemsenmesi gereken büyükçe bir kesimini, miktar veya değeri 100.000 lirayı geçmeyen taşınır mal ve alacak davalarına ilişkin nihaî kararla ilgili olarak temyiz yoluna başvurmadan alakoymuş, böylece gerçeğin saptanmasını ve adaletin gerçekleştirilmesini engellemiş bulunması karşısında hak arama özgürlüğünün sınırlandığı açıkça görülmektedir. ...toplumun büyük kesimini ilgilendiren, üstelik kamu düzeni ile doğrudan doğruya ilişkili bulunan pek çok davada kişilerin hak arama özgürlüklerinin kısıtlanmasına ve yargısal güvenceden yoksun bırakılmalarına neden olan düzenlemelerle bağdaşacağı söylenemez. Toplumun oluşturan dar ve sabit gelirli kitleler açısından ifade ettiği hayati önemi inkâr edemeyeceğimiz, gerçekten fahiş sayılacak miktar veya değerdeki taşınır mal ve alacak davalarını hukuksal güvenceden yoksun bırakmak, doğal olarak, güçsüzlerin güçlüler karşısında malî ve ekonomik bakımdan yenik ve ezik düşmelerine ve toplumsal denge ve barışın da bundan olumsuz biçimde etkilenmesine yol açabilecektir...”, “Temyiz başvurusu-yolu, yasa yollarının bir türüdür. Hukuksal başvuru yolları herkese alabildiğine açık olacak ki hukuk devleti niteliği geçerli ve gerçek olabilsin. Aranmayan, savunulmayan hak, hak değildir. Yargıtay'ın yükünü hafifletmek için ona başvurunun önlenmesi, mahkemelerin yükünü azaltmak için kimi davaların açılmamasını kurallaştırmakla birdir. Kararlar üzerinde Yargıtay denetimini amaçlayan temyiz yolu, yurttaşlara tanınan hukuksal bir olanaktır. Yanlışlık sanısına açıklık getirip doyuruculuk sağlayarak adaleti güçlendirir. Unutulmamalıdır ki hukuksallık, çağdaşlığın doğal gereğidir. Hukuk devleti niteliği ve hukukun üstünlüğü ilkesi süslü özdeyişler değil, kutsal özlere aittir. Yargıtay denetimi karar birliğini sağlar. İnan ve güveni artırır. Hukuksal güvenlik tüm güvenliklerin kaynağıdır. Yaşamda en sağlıklı güvence de hukuk güvencesidir. Tek olanak temyiz yolunun kapatılması yasa yolunun uygun bulunmaması anlamındadır. Kendi kendine hak alma yollarını yeniden açması da kaçınılmazdır. Hak arama ve denetim yolları her karar için açık olmazsa dava ayrıcalığı yaratılmış olur.” biçimindeki karşı oylar da bulunmaktadır. Bkz. AYM, E.1985/23, K.1986/2, 20/01/1986; Benzer yöndeki karar için bkz. AYM, E.2022/135, K.2023/30, 16/02/2023, kararın yorumu için bkz. ÖZTEK, HUMK m.427'deki Kesinlik Sınırının Temyiz Kanun Yolunun Amacı Bakımından Değerlendirilmesi ve Anayasa Mahkemesinin 10.1.1986 Tarihli Kararı, s. 62 vd.

⁸⁴⁸ Bkz. İYUK md. 14, 15.

değerini, dolayısıyla istinaf sınırını, talep edilen miktar belirleyecekken bu tür davalarda verilen kısmen kabul, kısmen ret yönündeki esasa ilişkin kararlarda İYUK'da hüküm bulunmadığından bahisle HMK hükümleri⁸⁴⁹ doğrultusunda, katılma yoluyla da olsa istinafa başvuracak taraf için aleyhe olan miktarın belirlenmesi gerektiği ileri sürülmüştür.⁸⁵⁰ Buna göre, mahkeme kararına göre beş bin lirayı aşan bir yararın bulunması halinde istinafa başvurulabilir. Örnek olarak on bin lira talepli tazminat davasında, beş bin liranın kabul edilip, kalan miktar yönünden davanın reddi durumunda, her iki taraf için de aleyhe olan miktar beş bin lirayı aşmadığı için karara karşı her iki taraf yönünden de istinafa başvurulamayacaktır. Ancak, İYUK'un 45. maddesinde konusu beş bin Türk lirasını geçmeyen davalarda verilen kararlardan bahsedildiği, bu konuda HMK'ya da bir atıfta bulunulmadığı için talebin kısmen kabul, kısmen reddine ilişkin kararlarda, dava değerine göre istinaf sınırının belirlenmesi gerekir.⁸⁵¹ Bu durumda, yukarıdaki örneğe göre, dava değeri beş bin liranın üzerinde olduğundan tarafların istinaf başvuruları parasal sınır nedeniyle reddedilemeyecektir. Nitekim uygulama da bu yöndedir.⁸⁵²

⁸⁴⁹ HMK md. 341/4: "Alacağın tamamının dava edilmiş olması durumunda, kararda asıl talebinin kabul edilmeyen bölümü üç bin Türk Lirasını geçmeyen taraf, istinaf yoluna başvuramaz."

⁸⁵⁰ ÇAĞLAYAN, İdarî Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları, s. 313.

⁸⁵¹ AÇIMUZ, s. 98.

⁸⁵² "... 80.000,00-TL manevi tazminatın idareye başvuru tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesi istemiyle açılan davada; ... bu çerçevede yapılan değerlendirme sonucunda, davacının manevi tazminat talebinin takdire 50.000,00-TL'lik kısmının kabulünün uygun olacağı sonucuna varılmış olup, fazlaya ilişkin kısmının ise reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna varıldığından, davanın kısmen kabulüne, kısmen reddine karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle davanın 50.000,00.-TL manevi tazminata ilişkin kısmının kabulüne, hükmedilen tazminatın davalı idareye başvuru yapıldığı 04.05.2023 tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte davalı idare tarafından davacıya ödenmesine, bu miktarı aşan 30.000,00.-TL manevi tazminat talebi yönünden ise davanın reddine ilişkin olarak Ankara 11. İdare Mahkemesince verilen 17/01/2024 tarih ve ... sayılı kararın; davanın reddine ilişkin kısmına karşı, ..., davanın kabul edilen kısmına karşı ise davalı idarece, ... ileri sürülerek istinafen incelenmesi ve kaldırılması istenilmektedir.... İstinaf başvurusuna konu idare mahkemesi kararı usul ve hukuka uygun olup kaldırılmasını gerektiren bir neden bulunmadığından istinaf başvurularının reddine" Bkz. Ankara BİM 7.İDD. 02/05/2024, E:2024/1148, K:2024/1464; "... idarelerce 2577 sayılı Kanun'un 28. maddesi uyarınca belirlenen süre içerisinde mahkeme kararı gereği yerine getirilmediğinden, ... davanın kısmen kabulüne, kısmen reddine, davacının

Dava açılırken zararın tam olarak öğrenilememesi nedeniyle yargılamada yapılacak araştırma ile öğrenilmesinden sonra ıslah ile talebin artırılabilceği düşüncesiyle istinaf parasal sınırı altında bir taleple açılan davada, araştırma yapılmaksızın davanın reddine karar verilmesi halinde, kanun yoluna başvurma hakkı hukuka aykırı olarak sınırlanmış olabilecektir.⁸⁵³

40.000,00-TL'lik manevi tazminat talebinin 20.000,00-TL'lik kısmının kabulüne, kabul edilen 20.000,00-TL manevi tazminatın idareye başvuru tarihi olan 31/05/2023 tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte davalı idareler tarafından davacıya ödenmesine, fazlaya ilişkin 20.000,00-TL manevi tazminat istemi yönünden davanın reddine karar veren Manisa 2. İdare Mahkemesi'nin 30/11/2023 gün ve ... sayılı kararının; davalı idareler tarafından ... ileri sürülerek istinaf kanun yolu ile incelenerek kaldırılması istenilmektedir. ... kararının dayandığı gerekçe, usul ve yasaya uygun olup, kaldırılmasını gerektiren bir neden bulunmamaktadır. Açıklanan nedenlerle; istinaf başvurusunun reddine” Bkz. İzmir BİM 5.İDD. 28/05/2024, E:2024/619, K:2024/1024.

⁸⁵³ “... davacılar tarafından tam yargı davaları açılırken, davaya konu zararın tam ve net olarak tespit edilemediği durumlarda, istenilecek tazminat tutarının dava dilekçesinde gerçek miktarına uygun olarak gösterilememesi söz konusu olabilmektedir. Böyle durumlarda, idari yargı düzenindeki ‘istemle bağlı olma’ kuralı tam yargı davalarında hak kayıplarına sebep olabileceğinden, bu sakıncanın önlenmesi amacıyla 2577 sayılı Kanun’un 16. maddesinin 4. fıkrasına, tam yargı davalarında istenilen tazminat tutarının artırılabilceğine, diğer bir ifadeyle tazminat davasının ıslah edilebilceğine ilişkin yukarıda yer verilen düzenleme eklenmiştir. Bu bağlamda, mevcut zararın tam ve net olarak tespit edilemediği tam yargı davalarına ilişkin dava dilekçelerinde, nihai karar verilmeye kadar tazminat miktarının artırılması bağlamında ıslah hakkı bulunduğu da dikkate alınarak, istenilen tazminat tutarının düşük gösterildiği durumlarda, yargılama esnasında Mahkemece yapılan araştırmalar sonucunda gerçek zarar tespit edilmek ve bunun üzerine davacılar tarafından ıslah hakkı kullanılarak istenilen tazminat tutarı artırılabilmekte suretiyle davacıların yaşayabileceği söz konusu hak kayıpları önlenmektedir. Bununla birlikte, Mahkemelerce, davada talep edilen tazminattan idarenin sorumlu olmadığı kanaatine varılması nedeniyle zarar miktarının araştırılması ve tespit edilmesi gereği duyulmayarak davanın reddi yönünde karar verilmesi durumunda, davacılar Mahkemenin söz konusu kanaatini ve ne zaman karar vereceğini bilmediği için davasını ıslah edememekte, buna bağlı olarak da düşük olan tazminat miktarı nedeniyle davasını daha üst yargı mercilerine taşıma, diğer bir ifadeyle istinaf veya temyiz incelemesine tabî tutma imkânını kaybetme sonucuyla karşı karşıya kalabilmektedirler. Bakılan dava, anılan tespit ve değerlendirmeler ışığında incelendiğinde, davacı tarafından talep edilmek istenilen tazminat miktarının Mahkemece yaptırılacak araştırma ve inceleme sonucunda netleştirilmesi suretiyle kararın istinaf ve temyiz kanun yoluna tabi olup olmadığı konusunda karar verilmesi gerekirken, davanın 200,00 TL tazminat istemiyle açıldığı kabul edilerek karar verilmesinde, yukarıda anılan mevzuata ve hukuka uygunluk bulunmadığı” Bkz. D.5.D. 07/03/2024 T. E:2023/17888, K:2024/2543; fazlaya ilişkin hakların saklı tutulması durumunda kesinlik sınırı konusunda HMK’ya herhangi bir atıfta bulunulmadığı, dolayısıyla belirtilen hususlarda HMK’nın uygulanmasının hukuken mümkün olmadığı, İYUK’un 16. maddesinin 4. fıkrasında ise, dava dilekçesinde belirtilen miktarın bir defaya mahsus olmak üzere artırılabilceğinin düzenlendiği ve davacının bu yönde bir talebinin de bulunmadığı ve tam yargı davalarında tazmini talep edilen miktar (bir başka ifadeyle davanın konusu) davacı tarafından

Öte yandan konusu belli bir miktar paraya ilişkin olan davalarda, konunun bir idari işlem olması durumunda, davacının işlem hakkında belirtebileceği miktar değil, araştırılarak öğrenilen gerçek miktara göre istinaf sınırının belirlenmesi gerekir.⁸⁵⁴ Bu durumda, konusu doğrudan belli bir miktar paraya ilişkin olan işlemlerde işlemle görülen ilgili miktar, konusu parayla ölçülebilir nitelikte olan, diğer bir anlatımla, dolaylı olarak belli bir miktar paraya ilişkin olan işlemlerde ise objektif bir biçimde⁸⁵⁵ kesin olarak tespiti yapılabilecek⁸⁵⁶ olan miktara göre istinaf kanun yolunun açık olup olmadığı tespit edilebilir. Anılan biçimde bir miktar tespitinin yapılamaması durumunda, işlemin parasal sınırlara tabi olmadığı kabulü gerekir.

Konusu belli bir parasal değere ilişkin olan davalarda, istinaf kanun yoluna başvurulabilmesi için öngörülmüş parasal sınırdaki, hangi tarihin esas alınacağına kanunda açıkça belirtilmemiş olması nedeniyle diğer bir anlatımla, dava tarihindeki yeniden değerlendirme oranına göre istinaf kapsamında olan bir

---

belirlendiğinden ve davacının bu talebinin yargı organını da bağladığı gerekçesiyle verilen aksi yöndeki karar için bkz. Dan. İDDK. 14/10/2021 T. E:2021/2599 K:2021/1859.

⁸⁵⁴ ÇAĞLAYAN, İdari Yargıda İstinaf Uygulamasındaki Bazı Sorunlar Üzerine Düşünceler, s. 2294.

⁸⁵⁵ "... Bir idarî işlemin hukukî sonucu olarak mal varlığında doğrudan bir artışın ya da azalışın olması durumunda idarî işlemin konusunun yüz bin Türk lirasını aşmış aşmadığı tespit edilebilecektir. Bu nedenle, Kanun'un 46. maddesinin (b) bendi uyarınca bir karara karşı temyiz yolunun açık olup olmadığına ilişkin değerlendirme, davanın konusu, doğrudan ve herhangi bir ihtimale bağlı olmaksızın objektif olarak belirlenebilecek belli bir tutarda para ya da parasal karşılığı objektif olarak belirlenebilir bir mal varlığı değerinin elde edilmesi ya da yitirilmesine ilişkin işlemler bakımından mümkün olabilecektir. ... iş deneyim belgesi verilmesine ilişkin işlemin konusu, doğrudan ve herhangi bir ihtimale bağlı olmaksızın objektif olarak belirlenebilecek belli bir tutarda para ya da parasal karşılığı objektif olarak belirlenebilir bir mal varlığı değerinin elde edilmesine ilişkin değildir. Bu itibarla, davacı şirket tarafından alt yüklenici iş deneyim belgesi düzenlenmesi talebiyle yapılan başvurunun reddine yönelik işlemin iptali istemiyle açılan davanın, bölge idare mahkemelerinin hangi davalar hakkında verdikleri kararların temyiz edilebileceğinin tahdidi olarak sayıldığı 2577 sayılı Kanun'un 46. maddesi kapsamında değerlendirilemeyeceği, söz konusu istemin konusunun yüz bin Türk lirasını aşan idarî işlemlere ilişkin olmaması bakımından Bölge İdare Mahkemesi'nce istinaf başvurusu üzerine verilen kararın kesin olduğu ve istinaf incelemesi üzerine kesin olarak verilen kararlar aleyhine temyiz isteminde bulunulması hukuken mümkün olmadığından" Bkz. Dan. 13D. 02/05/2024 T. E:2024/1284, K:2024/1975.

⁸⁵⁶ YILMAZ, Serdar, "İdari Yargıda 'Parasal Sınırlar'ın Konu ve Zaman Bakımından Uygulanması Sorunu", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 72, S. 4 (Şubat 2024), s. 1940.

uyuşmazlığın, karar tarihindeki orana göre istinaf yoluna kapalı olması halinde, hukuki belirlilik⁸⁵⁷ ve hukuki öngörülebilirlik ilkeleri bakımından kanun yoluna başvurma hakkı hukuka aykırı olarak sınırlanmış olabilecektir.⁸⁵⁸

İYUK'da söz konusu sınırın belirlenmesi için hangi tarihin temel alınacağı belirtilmemiştir. Uygulamada ise ilk derece mahkemesinin karar tarihi esas alınmaktadır.⁸⁵⁹ Buna göre, konusu belirli bir miktar paraya ilişkin olan davalarda, 2024 yılında verilen kararlar için dava değerinin 31.001 TL ve üzerindeki bir meblağ olması halinde istinaf yoluna başvurulabilecektir. Bölge idare mahkemesince, İYUK'un 45. maddesinin beşinci fıkrası uyarınca kararın kaldırılıp mahkemeye gönderilmesine ilişkin verilen kararlar yönünden, parasal sınırdaki sonraki artışlar dikkate alınmayacaktır.⁸⁶⁰

---

⁸⁵⁷ "...Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden biri 'belirlilik'tir. Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu birtakım güvenceler içermesi gereklidir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup; birey, belirli bir kesinlik içinde, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların kamu otoritesine hangi müdahale yetkisini doğurduğunu, kanundan öğrenebilme imkânına sahip olmalıdır. Birey, ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörüp, davranışlarını düzenleyebilir. Hukuk güvenliği, kuralların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de kanuni düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar" Bkz. Bubo Çelik, AYM B. No: 2013/3954, 26/2/2015; CAN, Osman, "Belirlilik İlkesine Anayasal Bakış", Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. IX, S. 1-2 (2005) s. 95.

⁸⁵⁸ SÖYLER, Yılmaz, s. 2159.

⁸⁵⁹ Örnek kararlar için bkz. Dan. 12.D. 24/02/202, E:2020/5336, K:2021/959; Dan. 8.D. 10/07/2023, E:2023/3903, K:2023/3680; Ankara BİM 8. İDD. 19/10/2023, E:2023/1657, K:2023/1433; İstanbul BİM 7. İDD. 19/10/2023, E:2023/1546, K:2023/1996, İzmir BİM 6. İDD. 19/10/2023, E:2023/1989, K:2023/2446.

⁸⁶⁰ CANDAN, s. 20; "...konusu belli bir miktar paraya ilişkin olan davalar vergi mahkemelerince karar verildiği tarih itibarıyla o yıl için belirlenen parasal sınırı aşmaması hâlinde tek hâkim tarafından çözümlenecek olup belirlenen parasal sınır artışı, yürürlüğe girdiği tarihten önce idare ve vergi mahkemelerince nihai olarak karara bağlanmış davalar hakkında uygulanmayacaktır" Dan. 7.D. 24/11/2020 E:2019/476 K:2020/4869 sayılı karar için bkz. T.C. Danıştay Kararlar Dergisi Yıl: 2021 Sayı: 7 s. 565.

İdari yargılama hukukunda, parasal sınır nedeniyle yargılamanın üç dereceli olarak görülemeyecekse bile en az iki dereceli olarak dahi yapılamamasının adil yargılanma hakkını ve hak arama özgürlüğünü sınırlayacağı,⁸⁶¹ istinaf kanun yoluna başvurulabilmesi için öngörölmüş parasal sınırdaki, Danıştay içtihatları ve bölge idare mahkemesi kararlarında, istinaf kanun yoluna başvuruya ilişkin parasal sınırın belirlenmesinde karar tarihi esas alınsa da hangi tarihin esas alınacağına kanunda açıkça belirtilmemiş olması nedeniyle diğer bir anlatımla, anılan parasal sınırların, gerçekleşen enflasyon nedeniyle yeniden değerlendirme oranları temel alınarak hesaplanan karar tarihindeki meblağlara teorik olarak eşit olduğu kabul edilebilirse de taraflarca karar tarihi ya da gerçekleşecek enflasyon oranı öngörölemeyebileceğinden mevcut durumda, hukuki belirlilik ve hukuki öngörülebilirlik ilkelerine aykırılık nedeniyle istinaf kanun yoluna başvurma hakkının hukuka aykırı olarak sınırlanmış olduğu söylenebilir.⁸⁶² Bu nedenle İYUK'un istinafa ilişkin parasal sınırdan bahsetmiş olduğu 45. maddesinin birinci fıkrasındaki "açılan davalar" ifadesi nedeniyle parasal sınır yönünden dava tarihinin esas alınması da anlaşılabilir.⁸⁶³ Nitekim HMK'daki benzer parasal sınırlara ilişkin hükümlerin⁸⁶⁴ uygulanmasında hükmün verildiği tarihteki miktar esas alınacağı açıkça belirtilmiştir.⁸⁶⁵ Buna ilişkin durumlarda, keyfiliğin önüne geçilmesi için belirlilik ilkesi gereği, açık ve anlaşılabilir kuralların ihdas edilmesi gereklidir.⁸⁶⁶ Bunun için de bir kararın hangi objektif ölçütlerle kanun yoluna tabi olacağına kanunla açıkça belirlenmesi gerekmektedir.⁸⁶⁷

---

⁸⁶¹ AVCI, İdarî Yargılama Usûlündeki Son Yenilikler ve İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu, s. 125; YILDIRIM, GÜL, s. 1338; ALANGOYA, s. 24.

⁸⁶² SÖYLER, YILMAZ, s. 2159.

⁸⁶³ SÖYLER, YILMAZ, s. 2152.

⁸⁶⁴ Bkz. HMK md. 341/2, md. 362/1-a

⁸⁶⁵ Bkz. HMK Ek madde 1/2 "... 341 inci, 362 nci ve 369 uncu maddelerdeki parasal sınırların uygulanmasında hükmün verildiği tarihteki miktar esas alınır."

⁸⁶⁶ CAN, "Belirlilik İlkesine Anayasal Bakış", s. 95.

⁸⁶⁷ AYVAZ, s. 165.

Nitekim tam da bu konu ile ilgili olarak Samsun Bölge İdare Mahkemesi 2. Vergi Dava Dairesi ve İstanbul 13. İdare Mahkemesi tarafından⁸⁶⁸, Anayasa Mahkemesine yapılan itiraz başvurusu üzerine, Mahkemece,⁸⁶⁹

“... idari yargıda ilk derece mahkemelerinin kararlarına karşı istinaf başvurusunda bulunmak için geçerli parasal sınır belirlenirken hangi tarihin esas alınacağına dair bir hüküm bulunmamaktadır. Buna göre istinaf yoluna başvurabilmek için belirlenen parasal sınır; işlem veya eylem tarihi, idareye başvuru tarihi, dava tarihi veya ilk derece mahkemesi karar tarihine göre belirlenebilir. Bu bağlamda istinafa tabi kararların belirlenmesine ilişkin parasal sınırın her yıl güncellenmesi nedeniyle hangi tarihteki parasal sınıra göre istinaf kanun yoluna başvurulabileceğinin kanunda belirli bir açıklıkta ve öngörülebilir bir şekilde düzenlenmesi gerekir. Ancak kurallarda veya farklı mevzuatta bu konuda açık bir düzenleme bulunmamaktadır. İstinaf kanun yoluna başvuru açısından hangi tarihteki parasal sınırın esas alınacağına açık, net ve tereddüde yer vermeyecek şekilde düzenlememesi nedeniyle kuralların kanunilik şartını taşımadığı sonucuna ulaşılmıştır. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı ...”

olduğu gerekçesiyle İYUK'un 45. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi ile Ek 1. maddesinin iptaline karar verilmiştir.⁸⁷⁰ Böylece mahkeme de istinaf kanun yoluna başvuru açısından hangi tarihteki parasal sınırın esas alınacağına açık, net ve tereddüde yer vermeyecek şekilde düzenlememesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edilebileceğini belirtmiştir.

⁸⁶⁸ “... davanın açıldığı ve uyuşmazlığın mahkemece karara bağlandığı tarihler arasında her yıl yeniden değerlendirme oranına göre artırılan kanun yoluna ilişkin parasal sınırların değişebildiği, bu itibarla davanın açıldığı tarihte istinaf kanun yolu açık olan bir uyuşmazlıkla ilgili verilen karara karşı karar tarihi itibarıyla istinafa başvurma imkânının ortadan kalkabileceği, bu durumun mahkemeye erişim hakkı, hükmün denetlenmesini talep etme hakkı ve kanuni hâkim ilkeleri ile bağdaşmadığı, ayrıca kuralda davanın açıldığı ya da karar tarihlerinden hangisinin istinafa ilişkin parasal sınırın belirlenmesinde esas alınacağı hususunda herhangi bir belirliliğin bulunmadığı, bu suretle kuralın hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkeleriyle de çeliştiği, mahkemelerin davaları farklı sürelerde sonuçlandırabileceği dikkate alındığında aynı tarihte açıldığı hâlde diğerine göre daha erken karara bağlanan davanın istinafa tabi olması, yargılama süreci uzun süren dava hakkında da istinaf yoluna başvurulamaması gibi sonuçların ortaya çıkabileceği, bu durumun eşitlik ilkesini ihlal ettiği belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2., 10., 13., 36., 37. ve 40. maddelerine aykırı olduğu” iddia edilmiştir.

⁸⁶⁹ Bkz. AYM, E.2023/81, K.2023/184, 26/10/2023.

⁸⁷⁰ 21/12/2023 tarihli ve 32406 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan karar, bu tarihten başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girecektir.

Konusu doğrudan belli bir paraya ilişkin ya da dolaylı olarak objektif bir biçimde parayla ölçülebilen davalarda, istinaf kanun yoluna başvurmada getirilen parasal sınırlar, istinaf incelemesinin makul sürelerde yapılması, uyuşmazlığın daha çabuk kesin olarak karara bağlanması gibi sebeplerle makul görülebilirse de günümüzdeki tespit edilen sınır (bkz. 2024 yılı için 31.000 TL), asgari ücret gibi mevcut ekonomik veriler göz önüne alındığında azımsanamayacak derecede yüksektir. Bu nedenle anılan sınırın, asgari ücret aylığının altında olacak biçimde belirlenmesi ya da gelir durumuna göre daha öznelleştirilecek biçimde belirlenebilir olması halinde, tarafların kanun yollarına başvuru hakkından daha fazla faydalanmasını sağlayabilecektir.

Öte yandan mevcut iş yükü nedeniyle uyuşmazlıkların kısa sürede sonuçlandırılmaması, bu sırada geçen zamanla birlikte gelişen ekonomik koşullar nedeniyle dava tarihinde mevcut olan kanun yolu başvuru hakkının, karar tarihinde bulunmaması hali tarafların adalet duygusunu da rencide edebilecektir. Önceki yıl içerisinde karar verilmesi nedeniyle mevcut istinaf sınırının altında kalmayan uyuşmazlıkla benzer olan uyuşmazlık hakkında birkaç gün sonra karar verilmesi nedeniyle istinaf yolunun kapalı hale gelmesi, eşitlik, hukuki güvenlik ve öngörülebilirlik ilkelerine ters düşebilecektir. Bu nedenlerle tarafların dava tarihinde, parasal nitelikteki dava konuları itibarıyla kanun yollarına başvuru haklarının olup olmadığını öngörebilmeleri gerekir.

Hukuk devleti ilkesinin unsurlarından olan hukuk güvenliği ya da hukuki güvenlik ilkesi, eylem ya da işlemlerinde uygulanacak olan mevzuat hükümlerinin, bireyler tarafından önceden öngörülebilir ve anlaşılabilir olması demektir.⁸⁷¹

Anayasa Mahkemesi, öngörülebilirliğe ilişkin olarak hukuki güvenlik ilkesini,

“hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net,

⁸⁷¹ BÜLBÜL, Erdoğan, İdari İşlemlerin Yürürlükten Kaldırılması, Beta Yayınları, İstanbul, 2010, s. 41.

anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar”

biçiminde ifade etmiştir.⁸⁷²

Fransa’da Conseil d’État da hukuki güvenliğini, hukuk kurallarının, bireylerce olağanüstü bir çaba sarf etmeden anlaşılması, bunun için de açık ve anlaşılır olmakla, sık sık ve öngörülemez biçimde değişikliğe tabi tutulmaması biçiminde yorumlamıştır.⁸⁷³

Anayasa Mahkemesi, 26/7/2023 tarihinde somut norm denetimine ilişkin bir kararı ile İYUK’un 6545 sayılı Kanun’un 20. maddesiyle değiştirilen 46. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan “Konusu yüz bin Türk lirasını aşan...” ibaresinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline, iptal hükmünün kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir.⁸⁷⁴

Buna göre, itiraz başvurusunda bulunan Samsun Bölge İdare Mahkemesi 2. Vergi Dava Dairesince yapılan itirazda, Anayasa Mahkemesi; anılan kararla, İYUK’un 45/1. maddesinde düzenlenen istinaf kanun yoluna başvurulabilmesine ilişkin konusu beş bin Türk lirasını aşmayan davalar hakkında verilen kararların, usul ekonomisi ve makul sürede yargılama ilkeleri açısından önemsiz sayılabilecek olması ile konusu yüz bin Türk lirasını aşmaması (2024 yılı için 921.000 TL) nedeniyle temyiz sınırı altında kalan istinaf başvurusunun reddine ilişkin kararların kesin olarak verilmelerinin hükmün denetlenmesi hakkına aykırı

⁸⁷² Bkz. AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017.

⁸⁷³ BÜLBÜL, s. 42.

⁸⁷⁴ Bkz. AYM, E.2023/36, K.2023/142, 26/07/2023.

olmadığı, ancak tutar açısından önemsiz olduğu söylenemeyecek olan beş yüz seksen bir bin Türk lirasının altında kalan bölge idare mahkemesinin ilk derece mahkemesi kararını kaldırmak suretiyle işin esası hakkında vermiş olduğu kararlara karşı, temyiz kanun yoluna başvuru açısından hangi tarihteki parasal sınırın uygulanacağı hususunun açık, net ve tereddüde yer vermeyecek şekilde düzenlenmemiş olması nedeniyle temyiz kanun yoluna başvurulamaması halini hukuka aykırı bulmuştur.⁸⁷⁵

---

⁸⁷⁵ “Kurala konu parasal sınırın her yıl yeniden değerlendirilme oranına göre güncellenmesi nedeniyle işlem veya eylem tarihi, idareye başvuru tarihi, dava tarihi, ilk derece mahkemesi karar tarihi veya istinaf merciinin karar tarihi itibarıyla farklı aşamalarda farklı şekillerde uygulanması söz konusu olabilir. ... parasal sınır belirlenirken anılan tarihlerden hangisinin dikkate alınacağı hususunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle yargılama süreçlerinden dolayı daha önce temyize tabi olan bir karar, bölge idare mahkemesinin karar tarihi itibarıyla kesin olabilir. Bu bağlamda temyize tabi kararların belirlenmesine ilişkin parasal sınırın her yıl güncellenmesi nedeniyle hangi tarihteki parasal sınıra göre temyiz kanun yoluna başvurulabileceğinin kanunda belirli bir açıklıkta ve öngörülebilir bir şekilde düzenlenmesi gerekir. Bu itibarla kuralda temyiz kanun yoluna başvuru açısından hangi tarihteki parasal sınırın uygulanacağı hususunun açık, net ve tereddüde yer vermeyecek şekilde düzenlenmemiş olması nedeniyle kuralın kanunilik şartını taşımadığı sonucuna ulaşılmıştır. ... Belli bir tutarı aşmayan kararlara karşı temyiz yolunun kapatılmasının amacının Danıştayın iş yükünün azaltılması olduğu anlaşılmaktadır. 2577 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre konusu beş bin Türk lirasını geçmeyen vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar kesin olup bunlara karşı istinaf yoluna başvurulamaz. Bu parasal tutar anılan Kanun’un ek 1. maddesi uyarınca yeniden değerlendirilme oranına göre güncellendiğinden 2023 yılı için yirmi bin Türk lirası olarak uygulanmaktadır. Usul ekonomisi ve makul sürede yargılama ilkeleri açısından önemsiz sayılabilecek bazı davalarda verilen kararların kesin olması hükmün denetlenmesini talep etme hakkına aykırılık teşkil etmez. ... Ayrıca ilk derece mahkemesi kararlarına karşı yapılan istinaf başvurusunun reddine ilişkin kararlar da hükmün denetlenmesi hakkına aykırılık teşkil etmez. Ancak bölge idare mahkemesince istinaf başvurusu kabul edilerek ilk derece mahkemesi kararının kaldırılması ve işin esası hakkında karar verilmesi hâlinde bölge idare mahkemesinin ilk elden verdiği bu karara karşı temyiz kanun yoluna başvurulamaması hükmün denetlenmesi hakkına aykırılık teşkil edebilir. Zira konusu istinaf sınırının üzerinde olup beş yüz seksen bir bin Türk lirasının altında kalan uyuşmazlıkların tamamının tutar açısından önemsiz olduğu söylenemez ve kural nedeniyle bölge idare mahkemesi kararlarına karşı temyiz kanun yoluna başvurulamamaktadır. Bu kapsamda tutarı itibarıyla önemsiz olduğu kabul edilemeyecek vergi, tam yargı veya iptal davasında, ilk kez bölge idare mahkemesince davacı aleyhine bir hüküm kurulması durumunda, kural nedeniyle bu hükmün denetlenememesi kişilere aşırı külfet yüklemekte, Danıştayın iş yükünün azaltılması amacı ile davacıların hükmün denetlenmesini talep etme haklarını kullanmadaki menfaatleri arasındaki denge davacılar aleyhine bozulmaktadır. Bu nedenle konusu beş yüz seksen bir bin Türk lirasının altında kalan tüm vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlerden kaynaklanan davalarda ilk kez davacılar aleyhine hüküm kuran bölge idare mahkemesi kararına karşı temyiz kanun yoluna

İdari yargılama hukukundaki istinafa başvurmada yer alan parasal sınır, hukuk devleti ilkesince, idarenin tek yanlı işlemlerinin ve faaliyetlerinin hukuka uygunluğunun etkin bir şekilde denetimi amacıyla çeliştiği belirtilerek eleştirilmiştir.⁸⁷⁶

Parasal sınırlar nedeniyle kanun yollarına tabi olmaması nedeniyle bu tür kararların yeterli gerekçeden yoksun ve gerekli araştırmalar yapılmadan karar verilebileceği gibi tarafları ve konusu aynı olmakla birlikte dava değeri farklı olan üç ayrı davada, üç farklı karar da verilebileceği,⁸⁷⁷ aynı zamanda konusu farklı olsa da birbiri ile doğrudan bağlantılı olan davalar hakkında da farklı derecelerde yine farklı kararlar verilebileceği anlaşılmaktadır.⁸⁷⁸

2.1.1.1.2. İvedi ve Merkezî ve Ortak Sınavlara İlişkin Yargılama Usulleri

Dereceli ya da diğer bir ifadeyle basamaklı yargılamanın öngörülmüş olması nedeniyle ilk derece mahkemesi kararlarının temyiz yoluna kapalı olduğu kuşkusuzdur. Nitekim temyiz kanun yolunun belirtildiği İYUK'un 46. maddesinde, Danıştay dava dairelerinin nihai kararları ile bölge idare mahkemelerinin madde metninde sayılan uyuşmazlıklar hakkında verdikleri kararlara karşı temyiz yoluna başvurulacağı açıkça belirtilmiştir.⁸⁷⁹ Sıçramalı temyiz de denilen⁸⁸⁰ bu kuralın

---

başvurulamaması hükmün denetlenmesini talep etme hakkına orantısız bir sınırlama" Bkz. AYM, E.2023/36, K.2023/142, 26/07/2023.

⁸⁷⁶ AKYILDIZ, İstinafa İlkesel Bakmak, s. 24.

⁸⁷⁷ SARIASLAN, s. 294.

⁸⁷⁸ TOKLU, Türk İdari Yargısının İstinaf Deneyimi, Karşılaştığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri, s. 144 vd.

⁸⁷⁹ ÜSTÜN, İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu Üzerine Bir Değerlendirme, s. 26.

⁸⁸⁰ ÇAĞLAYAN, İdari Yargıda İstinaf Uygulamasındaki Bazı Sorunlar Üzerine Düşünceler, s. 2287.

istinası, İYUK'da öngörülen ivedi⁸⁸¹ ve merkezî ve ortak sınavlara⁸⁸² ilişkin kararlardır. İdare mahkemelerince bu türden uyuşmazlıklarda verilmiş olan kararlara karşı istinaf yoluna değil doğrudan temyiz yoluna başvurulabilir. Bahsi geçen, ivedi ve merkezî ve ortak sınavlara ilişkin uyuşmazlıklar hakkında daha hızlı karar verilmesi, kararların daha çabuk kesinleşmesi gereksinimi nedeniyle kanun koyucu tarafından iki dereceli yargılama öngörülmüştür. Ancak söz konusu uyuşmazlıklara ilişkin davalarda istinaf kanun yoluna başvurulamaz.⁸⁸³ Bu husus İYUK'da, anılan yargılamalara ilişkin maddelerde⁸⁸⁴ ve istinafa ilişkin 45. maddenin sekizinci fıkrasındaki “İvedi yargılama usulüne tabi olan davalarda istinaf yoluna başvurulamaz.” hükmü ile açıkça düzenlenmiştir.

İvedi yargılama usullerinde ikinci derece, doğrudan temyiz yoludur. Bu tür davalarda istinaf kanun yoluna başvurulamaması, daha doğrusu istinaf kanun yolunun atlanılması, eşitlik ilkesi ve hak arama özgürlüğünün ihlali gerekçesiyle eleştirilmiştir.⁸⁸⁵ İvedi yargılamaya ilişkin davalarda verilen ilk derece mahkemesi kararlarına karşı istinaf başvurusu yapılması halinde, ilgili bölge idare mahkemesince dava dosyası görevli olan Danıştay'a gönderilecektir.

---

⁸⁸¹ İYUK md. 20/A: 1. İvedi yargılama usulü aşağıda sayılan işlemlerden doğan uyuşmazlıklar hakkında uygulanır: a) İhaleden yasaklama kararları hariç ihale işlemleri. b) Acele kamulaştırma işlemleri. c) Özelleştirme Yüksek Kurulu kararları. d) 12/3/1982 tarihli ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemleri. e) 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, idari yaptırım kararları hariç çevresel etki değerlendirmesi sonucu alınan kararlar. f) 16/5/2012 tarihli ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Cumhurbaşkanlığı kararları.

⁸⁸² İYUK md. 20/B; Millî Eğitim Bakanlığı ile Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından yapılan merkezî ve ortak sınavlar, bu sınavlara ilişkin iş ve işlemler ile sınav sonuçları hakkında açılan davalara ilişkin yargılama usulü.

⁸⁸³ Bkz. İYUK md. 45/8.

⁸⁸⁴ İYUK; md. 20/A/2-g; “Verilen nihai kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde temyiz yoluna başvurulabilir.”; md. 20/B/1-f; “Verilen nihai kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren beş gün içinde temyiz yoluna başvurulabilir.”.

⁸⁸⁵ KASAPOĞLU TURHAN, s. 209.

Buna karşılık, dava konusunun ivedi yargılamaya ilişkin olmadığı tespit edildiğinde de dava dosyası Danıştay tarafından, istinaf incelemesi yapılması için yetkili bölge idare mahkemesine gönderilecektir.⁸⁸⁶

Anayasa Mahkemesi, ivedi yargılama usulünde yalnız teyiz kanun yolunun öngörüldüğü iki dereceli yargılama sistemini,

“...Buna göre, kanun koyucu, uyuşmazlıkların niteliklerini gözeterek, Anayasa'daki yargı ile ilgili temel ilkelere ve güvencelere aykırı olmamak şartı ile yargı yerlerince verilecek kararlara karşı başvurulacak kanun yollarını belirleme konusunda takdir yetkisine sahiptir. Kanun koyucunun ivedi yargılama usulüne tabi davalarda yargılama sürecini hızlandırmak amacıyla farklı bir kanun yolu sistemi öngördüğü anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, ivedi yargılama usulüne tabi davalarda istinaf yoluna başvuru hakkı kaldırılarak doğrudan teyiz yoluna başvuru usulü getirilmiş, teyiz incelemesinde de Danıştaya istinaf yolundakine benzer şekilde denetim yapma yetkisi verilmiştir. ... Bu itibarla, ivedi yargılama usulüne tabi olan davaların bir an evvel kanun yolu incelemesinden geçerek kesin hükümle sonuçlandırılması

⁸⁸⁶ “... 2577 sayılı Kanun'un 20/B maddesinde, öngörülen özel yargılama usulüne tabi işlemlerin kapsamının belirlenmesi amacıyla iki şart aranmıştır. Bunlardan birincisi 'Millî Eğitim Bakanlığı ile Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından yapılan bir sınav olması'; ikincisi ise, 'merkezi ve ortak sınav ve bu sınava ilişkin iş ve işlemler' olması şartıdır. Kanun koyucu bu iki şartın yanında, yapılacak sınavın 'merkezi' ve 'ortak' sınav olması özelliğini de birlikte aramış olduğu halde, 'merkezi ve ortak sınav' tanımına yer vermemiştir. Dolayısıyla, söz konusu maddedeki yargılama usulüne tabi işlemlerin kapsamı belirlenirken, bu Kanun maddesiyle amaçlanan faydanın sağlanması için dengeli bir yorum yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda söz konusu madde ile getirilen düzenlemedeki sürelerin kısalığı, bazı itiraz ve kanun yollarının kaldırıldığı dikkate alındığında, maddenin kapsamının dar yorumlanmasının değişik mağduriyetlere yol açabileceği gibi, çok geniş yorumlanmasının da mağduriyetlere yol açacağı açıktır. Yukarıda belirtilen tüm hususlar dikkate alındığında; sınavlar nedeniyle oluşacak bireysel mağduriyetlerin önüne geçilmesi amacıyla getirilen 2577 sayılı Kanun'un 20/B maddesi hükmünün, düzenleyici işlemleri kapsamadığı gibi, 'merkezi ve ortak sınav' koşuluna uymayan, yani bir kuruma veya bir gruba münhasır olarak yapılan Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Sınavı, Komiser Yardımcılığı Sınavı veya Millî Eğitim Bakanlığı Şube Müdürlüğü Yazılı ve Sözlü Sınavı gibi sınavları da kapsamadığı değerlendirilmekte iken; anılan maddede yer alan 'merkezi ve ortak sınav' tanımına uygun olarak yapılan ve başvuru bakımından daha geniş kapsamlı olan KPSS, ALES, YDS, YGS, LYS ve benzeri gibi sınavların ise bu özel yargılama usulü kapsamında olduğu değerlendirilmektedir. ... Bu itibarla; 2577 sayılı Kanun'un 20/B maddesinde öngörülen yargılama usulü kapsamında olmayan Emniyet Genel Müdürlüğü Misyon Koruma Sınavına ilişkin işlemde doğan dava konusu uyuşmazlık bakımından işbu dosyada, genel idari yargılama usulü hükümlerinin uygulanması gerektiği sonucuna varılmıştır. ... Bu durumda, dava konusu uyuşmazlık 2577 sayılı Kanun'un 20/B maddesi kapsamında olmadığından ... kararının istinaf yoluyla incelenmesi görevi, mahkemenin bulunduğu yargı çevresindeki görevli ve yetkili Bölge İdare Mahkemesine ait bulunmaktadır.” Bkz. D. 2.D. 07/02/2024 T. E:2024/350, K:2024/666.

amacıyla bu davalarda istinaf yoluna başvurunun ortadan kaldırılması kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında”

olduğuna ilişkin gerekçe ile adil yargılanma ilkesine aykırı bir yön bulmamıştır.⁸⁸⁷ Mahkeme burada da kanun yollarının öngörülmesinde dolayısıyla da öngörülen kanun yolunun türünün ve usulünün tespitinde kanun koyucunun geniş takdiri olduğuna değinerek talebi reddetmiştir.

İvedi yargılama usulü kapsamındaki uyuşmazlıkların niteliği gereği, diğer türden uyuşmazlıklara göre daha hızlı görölerek karara bağlanması ve kararın en üst derecede daha çabuk kesinleştirilebilecek olması kabul edilebilir. Ancak temyiz merci olması nedeniyle asıl olarak hukuki inceleme yapan Danıştay’a, anılan türden uyuşmazlıklar için istinaf karakterli bir görev verilmesiyle istinaf kanun yolunun getirilme amacına da aykırı olacak biçimde, Danıştay’ın iş yükünün daha da artmasına neden olunabilir. Bu nedenle anılan uyuşmazlıklar için eşitlik ilkesine de uygun olarak istinaf incelemesinin asli merci olan bölge idare mahkemeleriyle birlikte hızlandırılmış üç dereceli yargılama öngörülebilir.

2.1.1.1.3. İlk İnceleme Üzerine Verilen Kararlar

İYUK’a göre, dava dilekçelerinin, görev ve yetki, idari merci tecavüzü, ehliyet, idari davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olup olmadığı, süre aşımı, husumet ve 3 ve 5. maddelere uygun olup olmadıkları yönünde yapılacak ilk inceleme üzerine verilecek, idari yargının görevli olduğu konularda görevli veya yetkili olmayan mahkemeye açılan davanın görev veya yetki yönünden reddedilerek dava dosyasının görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesine, otuz gün içinde 3 ve 5. maddelere uygun şekilde yeniden düzenlenmek veya noksanları tamamlanmak yahut ehliyetli olan şahsın avukat olmayan vekili tarafından dava açılmış ise otuz gün içinde bizzat veya bir avukat vasıtasıyla dava açılmak üzere dilekçelerin reddine ilişkin kararlara karşı kanun

⁸⁸⁷ Bkz. AYM, E.2014/146, K.2015/31, 19/03/2015.

yollarına, dolayısıyla da istinaf yoluna başvurulamaz.⁸⁸⁸ Çünkü bu hallerde aslında yargılama süreci devam ettiğinden bir hak kaybı da henüz yoktur. Dilekçenin reddedilmesi üzerine, yeniden verilen dilekçelerde aynı yanlışlıklar yapıldığı takdirde dava reddedilir. Bu durumda, hâkim veya mahkeme davadan elini çekeceğinden, bu kararlara karşı ilgisine göre istinaf kanun yoluna başvurulabilir.

2.1.1.2. Diğer Kanunlarla Öngörülen Sınırlamalar

İdare ve vergi mahkemelerinin bazı nihai kararları yönünden istinafa başvurulması için İYUK'da bir engel bulunmasa da uyuşmazlığın türüne göre, diğer ilgili kanunda, bu tür uyuşmazlıklar hakkında verilmiş kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurulamayacağı, diğer bir anlatımla, kararın verilmekle kesin olduğu belirtilmiş olabilir. Bu durumda da istinaf kanun yoluna başvurulamayacaktır.

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu hükümlerince, Göç İdaresi Genel Müdürlüğün talimatı üzerine veya re'sen valiliklerce alınan sınır dışı etme kararı⁸⁸⁹ ile uluslararası korumaya ilişkin Kanun'un 72 ve 79. maddeleri

⁸⁸⁸ Bkz. İYUK md. 14, 15; SANCAKDAR, İdari Yargı İstinaf Sistemindeki Olası Sorunlar ve Çözüm Önerileri, s. 32; "... Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, ilk derece mahkemelerince, ilk inceleme üzerine verilen kararlardan, 'yetki ret', 'hasım düzeltme' ve 'dilekçe ret' kararlarına karşı kanun yollarına başvurulamayacağı sonucuna ulaşılmaktadır. Bu durumda, 2577 sayılı Kanunun 15. maddesinin 1/a bendi uyarınca davanın yetki yönünden reddi yönünde verilen İdare Mahkemesi kararına karşı yapılan istinaf başvurusunun incelenmesine hukuken olanak bulunmamaktadır." Bkz. Ankara BİM 4.İDD. 11/01/2024, E:2024/1, K:2024/58.

⁸⁸⁹ "... 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 'Sınır dışı etme kararı' başlıklı 53. maddesinin 3. fıkrasında, 'yabancı veya yasal temsilcisi ya da avukatı, sınır dışı etme kararına karşı, kararın tebliğinden itibaren yedi gün içinde idare mahkemesine başvurabilir. Mahkemeye başvuran kişi, sınır dışı etme kararını veren makama da başvurusunu bildirir. Mahkemeye yapılan başvurular on beş gün içinde sonuçlandırılır. Mahkemenin bu konuda vermiş olduğu karar kesindir. Yabancı rızası saklı kalmak kaydıyla, dava açma süresi içinde veya yargı yoluna başvurulması hâlinde yargılama sonuçlanıncaya kadar yabancı sınır dışı edilmez.' kuralı yer almaktadır. Yukarıda yer alan yasal düzenleme uyarınca ilgililer hakkında tesis edilen sınır dışı işlemine karşı açılan davalarda idare mahkemelerince verilen kararların kesin olması nedeniyle ilk derece mahkemesi kararın bu kısmının istinaf yoluyla incelenmesine hukuken olanak bulunmamaktadır." Bkz. İstanbul BİM 9.İDD. 13/05/2022, E:2022/701, K:2022/753; "... Dava

çerçevesinde alınan kararlara karşı yapılan başvuru üzerine verilen mahkeme kararı kesindir.⁸⁹⁰ Dolayısıyla bu kararlara karşı istinaf da dahil olmak üzere kanun yoluna başvurulamaz. Öte yandan anılan türdeki uyuşmazlıklara ilişkin verilen usul kararlarında istinaf incelemesi yapılıp yapılmayacağı noktasında uygulamada farklılıklar bulunmaktadır.⁸⁹¹

Buna karşılık, 6545 sayılı Kanun ile İYUK'da kanun yollarının yeniden düzenlenmesi ve istinaf kanun yolunun getirilmesine ilişkin 45. maddede yer alan "başka kanunlarda aksine hüküm bulursa dahi ... istinaf kanun yoluna başvurulabilir" ifadesi nedeniyle anılan Kanun ve diğer kanunlardaki, idare mahkemesince verilip kesin oldukları belirtilen kararlara karşı istinaf yolunun açıldığı, bunun istisnasının ise İYUK'da belirtilen parasal sınır olduğundan

---

dosyasının incelenmesinden, uyuşmazlığın davacının sınır dışı edilmesine ilişkin işlemde kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, sınırdışı etme işleminden kaynaklanan uyuşmazlığa ilişkin İdare Mahkemesince verilen kararın yukarıda belirtilen mevzuat uyarınca kesin olması nedeniyle, dava hakkında verilmiş karara yönelik istinaf başvurusunun incelenmesine hukuksal olanak bulunmamaktadır..." Bkz. İzmir BİM 6.İDD 17/05/2024 E:2024/742, K:2024/1268.

⁸⁹⁰ Bkz. 6458 sayılı Kanun md. 53/3, 80/1-d.; "... Bu durumda, yukarıda alıntısı yapılan kanun maddesinde, mahkemelerin 'Hızlandırılmış değerlendirme' işlemleri konusunda verdiği kararların kesin olduğu hükmüne yer verildiği, dikkate alındığında, 6458 sayılı Kanun kapsamında yapılan 'Hızlandırılmış Değerlendirme' sonucunda 'Ret-Menfi' kararı verilmesi üzerine açılan bu davada yapılan istinaf başvurusunun (incelenmeksizin) reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır." Bkz. Gaziantep BİM 4.İDD 09/05/2024, E:2023/438, K:2024/881.

⁸⁹¹ "... davalı idare işleminin iptali istemiyle açılan davanın esas hakkında feragat nedeniyle karar verilmesine yer olmadığına ilişkin ... Olayda; Suriye uyruklu davacının sınır dışı edilmesine ilişkin davalı idare işleminin iptali istemiyle açılan davanın reddine dair İdare mahkemesince verilen karar kesin olup, kanununda bu tür kararların kesin olduğunun belirtilmesi karşısında İdare Mahkemesi kararında istinaf yolunun açık olduğunun belirtilmesi durumu değiştirmeyeceğinden başvuruya konu kararın istinaf yoluyla incelenmesine hukuki olanak bulunmamaktadır." Bkz. İstanbul BİM 9.İDD 25/10/2021, E:2021/1645, K:2021/1381; "... davanın konusuz kaldığı gerekçesiyle konusu kalmayan dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına ilişkin olarak Ankara 1. İdare Mahkemesi'nce verilen 29/09/2023 gün ve E:2023/4116, K:2023/3484 sayılı kararın ... hukuka uygun olup kaldırılmasını gerektiren bir neden bulunmadığından, davacı tarafın istinaf isteminin reddine" Bkz. Ankara BİM 10.İDD 13/12/2023, E:2023/7643, K:2023/7131.

bahisle, yukarıda anılan sınır dışı etme kararı ile uluslararası korumaya ilişkin kararlara karşı da istinaf yoluna başvurulabileceği belirtilmiştir.⁸⁹²

2014 yılında 6545 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle getirilen “başka kanunlarda aksine hüküm bulunsa dahi” ifadesinden, başka kanunlarda farklı bir kanun yolu öngörülmüş olsa yani İYUK dışında, bir uyuşmazlık türü için idare veya vergi mahkemesi kararlarına karşı temyiz kanun yoluna başvurulabileceği belirtilse dahi⁸⁹³ mahkemenin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine istinaf yoluna başvurulabileceği anlaşılmalıdır. Diğer bir anlatımla, söz konusu ifade ile kanun yollarının kapalı olduğu biçiminde hüküm içeren önceki özel kanunların buna ilişkin kısımları zımnen ilga edilmemiştir. Nitekim bu yönde ortaya çıkabilecek sorunları gidermek amacıyla 20/7/2017 tarihli ve 7035 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle bu maddenin birinci fıkrasında yer alan “aksine hüküm bulunsa” ibaresi “farklı bir kanun yolu öngörülmüş olsa” şeklinde değiştirilmiştir. Böylece, İYUK dışındaki yasal düzenlemelerde yer alan, itiraz üzerine idare mahkemesince verilecek kararların kesin olduğuna ilişkin hükümlerin uygulanmasına devam edilecektir.⁸⁹⁴

2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 6. maddesi uyarınca öngörülen,⁸⁹⁵ belediye sınırları içinde belediye encümeni, belediye sınırları dışında il daimi encümeni tarafından verilen, 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'nun

⁸⁹² EKŞİ, Nuray, “2014 Yılında Kabul Edilen İdari Yargıda İstinaf Müessesesinin Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Kapsamında Açılacak İdari Davalara Etkisi”, Göç Araştırmaları Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, Ocak-Haziran 2015, s. 34.

⁸⁹³ ÇAĞLAYAN, İdarî Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları, s. 309.

⁸⁹⁴ AÇIMUZ, s. 29.

⁸⁹⁵ “... 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 6. maddesinin ikinci fıkrasında, bu maddede öngörülen idarî para cezalarına karşı yetkili idare mahkemesine yapılan itiraz üzerine verilen kararın kesin olduğu belirtilmiştir. Uyuşmazlığın 2559 sayılı Kanun uyarınca verilen para cezasından kaynaklanması ve Kanunda bu para cezalarına karşı açılan davalarda ilk derece mahkemelerince verilecek kararın kesin olduğunun hükme bağlanmış olması hususu karşısında, istinaf başvurusunun esasının incelenmesine olanak bulunmamaktadır.” Bkz. Bursa BİM 3.İDD. 22/12/2023, E:2023/1062, K:2023/2124.

12. maddesi uyarınca öngörülen,⁸⁹⁶ o yerin en büyük mülkî amiri tarafından verilen, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun'un 3. maddesinin 8. fıkrasında öngörülen, Kentsel Dönüşüm Başkanlığınca verilen, 7221 sayılı Coğrafi Bilgi Sistemleri İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1. maddesinin 6. fıkrasında öngörülen, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca verilen idarî para cezalarına karşı yapılan itiraz üzerine idare mahkemelerince verilen kararlar da kesindir.

İYUK dışındaki yasal düzenlemelerle, idari yargılamaya konu olan ancak istinaf da dahil olmak üzere kanun yolu öngörülmemeyen uyuşmazlıkların, eşitlik ilkesi ve kanun yollarına başvurma hakkı gözetilerek İYUK'un 45. maddesi ile uyumlu olması, dolayısıyla anılanlardan idari para cezasına ilişkin olanların, yukarıda anılan parasal sınıra tabi olması, 6458 sayılı Kanun kapsamındaki belirtilen diğer uyuşmazlıklar için de niteliği gereği hızlandırılmış bir istinaf incelemesi öngörülmelidir.

Danıştay Kanunu⁸⁹⁷ ve diğer kanunlarda⁸⁹⁸ ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülecek davalarda verilen nihai kararlara karşı istinaf kanun yolu öngörülmemiştir. Bu kararlara karşı, ilgisine göre, İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurulunda görülmek üzere temyiz başvurusunda bulunulabilir.⁸⁹⁹

---

⁸⁹⁶ "... Bakılan davada, 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu'nun 12. maddesi uyarınca verilen idari para cezasına karşı açılan davada verilen Antalya 3. İdare Mahkemesi'nce verilen 25/05/2022 günlü, E:2021/1020, K:2022/592 sayılı kararı kesin nitelikte olup, istinaf kanun yoluna tabi olmadığından, istinaf başvuru yoluyla Dairemizce incelenmesine olanak bulunmamaktadır." Bkz. Konya BİM 5.İDD. 28/03/2023, E:2022/2348, K:2023/1437.

⁸⁹⁷ Bkz. DK md. 24.

⁸⁹⁸ Örn. bkz. 6086 sayılı Hakimler ve Savcılar Kurulu Kanunu md. 33/5; "Meslekten çıkarma kararlarına karşı açılan iptal davaları ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda görülür."

⁸⁹⁹ Bkz. İYUK md. 46/1; DK md.38

2.2. İSTİNAF SEBEPLERİ

İstinaf sebepleri ve istinaf incelemesinin kapsamı İYUK'un 45. maddesinde açıkça belirtilmemiştir. İlk derece mahkemesi yargılamasına ilişkin hukuka aykırı olduğu düşünülen her türlü maddi ve hukuki hata, eksiklik, yanlışlık, aykırılık vb. istinaf sebebi olabilir.

Dolayısıyla istinaf kanun yoluna başvurmak için özel bir sebep bulunmadığından, ilk derece mahkemesinin, maddi ve hukuki meseleler hakkındaki eksik ve/veya yanlış değerlendirmeleri gibi tüm aykırılık halleri birer istinaf sebebi olarak dilekçede belirtilebilir.⁹⁰⁰ Öte yandan istinaf dilekçesinde, belli bir istinaf sebebinin belirtilmesi zorunluluğu da bulunmamaktadır. Ancak dilekçeden istinafta bulunma iradesinin anlaşılabilmesi, dilekçedeki taleplerin birbiri ile uyumlu olması gerekir.⁹⁰¹ Bununla birlikte ilgili tarafın tamamen lehine olan bir karara karşı, hukuki bir menfaat bulunmadığından, bu durumda bir sebebin bulunmaması nedeniyle istinaf başvurusunda bulunulamaz.⁹⁰²

İstinaf kanun yolunun asıl özelliği, uyuşmazlık hakkında ilk derece mahkemesi gibi maddi ve hukuki incelemenin birlikte yapılabilmesi olduğuna göre, önce maddi mesele yeterli bir biçimde anlaşılıp sonrasında buna göre hukuki inceleme yapılmalıdır. Hukuka aykırı bulunan ilk derece mahkemesi kararının kaldırılarak yerine yeniden bir karar verilebileceğine göre, istinafta da ilk derece mahkemesince kullanılabilen tüm yargılama araçları kullanılabilir,⁹⁰³ vakıa incelemesi, delil tespiti gibi usuller sınırlama olmaksızın yeniden yapılabilir, istinaf

---

⁹⁰⁰ ÖZEKES, s. 69.

⁹⁰¹ YÜCEL, s. 327.

⁹⁰² ÖZEKES, s. 69.

⁹⁰³ TOKLU, İdari Yargının İstinaf Deneyimi, Karşılaştığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri, s. 138.

da temyizın şekil ve usulüne tabi olduğu için temyizdeki bozma sebepleri hukuka uygunluk denetiminde istinaf sebepleri olarak kullanılabilir.⁹⁰⁴

Buna göre bölge idare mahkemesi,

- Görev ve yetki dışında bir işe bakılmış olup olması,
- Usul hükümlerinin uygulanmasında kararı etkileyebilecek nitelikte hata veya eksikliklerin bulunup bulunmaması,
- Hukuka aykırı bir kararın verilip verilmemesi,

sebepleri yönünden uyuşmazlığın hukuki incelemesini yapar.⁹⁰⁵ Bunun sonunda, ilk derece mahkemesi kararını hukuka uygun bulursa istinaf başvurusunun reddine, aksi halde istinaf başvurusunun kabulü ile kararın kaldırılmasına karar verir.

İlk derece mahkemelerince görev ve yetki dışında bir işe bakılmış olması hali, adli ve idari yargı,⁹⁰⁶ idare ve vergi mahkemeleri,⁹⁰⁷ ilk derece mahkemeleri ve

⁹⁰⁴ SEZGİNER, İdari Yargıda İstinaf İncelemesinin Esasları ile İstinaf Uygulamasında İçtihat Ayrılıkları Sorunu ve Çözüm Yolları, s. 113 vd.

⁹⁰⁵ Bkz. İYUK md. 45/2, 49/2; KAPLAN, İdari Yargılama Hukuku, s. 503; KARAHANOGULLARI, İdari Yargı İdarenin Hukuka Zorlanması (Yargı Kararlarına Dayalı Bir İnceleme), s. 729.

⁹⁰⁶ "... uyuşmazlığın, taahhüt ve kefalet senedinin davacı ve kefilleri tarafından tek taraflı olarak imzalanarak idareye karşı taahhütte bulunulması ve bu taahhüt dolayısıyla taraflar arasında yüklenme ve kefalet senedinden kaynaklı bir alacak-borç ilişkisinden doğduğu görülmekle, söz konusu uyuşmazlığın özel hukuk hükümlerine göre adli yargıda açılacak bir dava ile çözüme kavuşturulması gerekmekte olup, işbu davanın adli yargının görev alanında kaldığı gerekçesiyle davanın görev yönünden reddine karar verilmesi gerekirken." Bkz. Ankara BİM 4.İDD. 13/12/2023, E:2023/3461, K:2023/3794.

⁹⁰⁷ "... Buna göre, özel görevli olan vergi mahkemelerinin sadece Kanun'da sayılan uyuşmazlık türlerini çözmekle görevli olduğu göz önüne alındığında, 2464 sayılı Kanun'un 97. maddesine dayanılarak davalı belediye meclis kararı ile belirlenen tarife uyarınca talep edilen ücretlerin, vergi mahkemelerinin görev alanına giren vergi, resim ve harç ile benzeri mali bir yükümlülük olmadığı," Bkz. Ankara BİM 4. VDD. 20/12/2023, E:2023/3093, K:2023/2774.

Danıştay,⁹⁰⁸ tek hâkim ve heyet arasındaki⁹⁰⁹ görev paylaşımına⁹¹⁰ ve İYUK'un 32. ve devamı maddelerindeki mahkemelerin yer, yani coğrafi yönden yetkisine ilişkin kurallara aykırı olarak karar verilmesi⁹¹¹ durumunda ortaya çıkabilecektir.

Hukuka aykırı karar verilmesi halinde, davaya konu idari işlem veya eylem hakkında⁹¹² uygulanması gereken maddi hukuk kuralında yanlışlık yapılması,⁹¹³ diğer bir anlatımla, uygulanması gereken hukuk kurallarının uygulanmaması ya da eksik uygulanması,⁹¹⁴ uyuşmazlığın esası olan maddi vakianın yanlış ve/veya

⁹⁰⁸ "...bu haliyle bireysel nitelikte bir işlem olmayıp Tebliğin ülke çapında ne şekilde uygulanacağını gösteren ve Tebliğde belirlenen hususları aşar nitelikte kural koyan 'düzenleyici işlem' niteliğinde olduğu anlaşılan Bakan onayının (b), (c) ve (d) bentlerinin iptali isteminden doğan uyuşmazlığın, 2575 sayılı Kanun'un yukarıda değinilen 24. maddesinde sayılan ve ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda görülecek davalar arasında yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır." Bkz. Ankara BİM 9. İDD. 06/11/2023, E:2023/1155, K:2023/1645.

⁹⁰⁹ "... Dava dosyasının incelenmesinden, davacının maddi ve manevi tazminat taleplerinin toplam miktarının 205.000,00-TL olduğu, 2023 yılında tek hakimle verilebilecek kararlarda tutar sınırı 171.000,00-TL olduğu halde 205.000,00-TL tutarındaki uyuşmazlığa ilişkin bu davanın; yukarıda aktarılan yasal düzenlemeler gereğince, mahkeme heyetince görülüp karara bağlanması gerekirken, tek hakim tarafından karara bağlanması." Bkz. Ankara BİM 7.İDD. 20/12/2023, E:2023/2176, K:2023/3251.

⁹¹⁰ ZABUNOĞLU, s. 704 vd.

⁹¹¹ "... davanın açıldığı tarihte davacının kamu görevlisi olmadığına dosya içeriğinde de sabit olması karşısında genel yetki kuralı uyarınca uyuşmazlığın görüm ve çözümünde işlemi tesis eden 49. Komando Tugay Komutanlığının bulunduğu Bingöl ilinin idarî yargı yetkisi bakımından bağlı bulunduğu Erzurum İdare Mahkemesinin yetkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır." Bkz. Ankara BİM 7.İDD. 28/12/2023, E:2023/1778, K:2023/3356

⁹¹² GÖZÜBÜYÜK, AKILLIOĞLU, s. 385.

⁹¹³ KARAHANOGULLARI, İdari Yargı İdarenin Hukuka Zorlanması (Yargı Kararlarına Dayalı Bir İnceleme), s. 730.

⁹¹⁴ TAN, s. 1084; "... Uyuşmazlıkta; Kayseri İl Polis Disiplin Kurulu'nun, Vali Yardımcısı Başkanlığında İl Emniyet Müdür Yardımcısı, Personel Şube Müdürü ve Asayiş Şube Müdürünün katılımı sonucu dört kişi ile toplanarak dava konusu disiplin cezasına karar verdiği, ancak Yasa gereği kurulda bulunması gereken İl Hukuk İşleri Şube Müdürü veya Şube Müdürlüğünün bağlı olduğu Vali Yardımcısının dava konusu işlemin (Yüksek Disiplin Kurulu Kararı) dayanağı olan kurulda (İl Polis Disiplin Kurulunda) bulunmadığı, dolayısıyla dava konusu işleme dayanak olarak alınan Kayseri İl Polis Disiplin Kurulu'nun eksik üye ile toplanarak karar verildiği görülmektedir. Bu durumda; Kanun'da belirlenen usule uygun olarak teşkil etmeyen Kayseri İl Polis Disiplin Kurulu tarafından tesis edilen işlemde yetki unsuru yönünden hukuka ve mevzuata uyarlık bulunmadığından, bu işleme dayanılarak tesis dava konusu işlemde de (Yüksek Disiplin Kurulu

eksik olarak tespit edilmesi,⁹¹⁵ maddi vakianın hukuksal nitelendirilmesinde hata yapılması,⁹¹⁶ bu nedenlerle de adil yargılanma hakkının ihlal edilebilmesi söz konusudur.⁹¹⁷

Davanın görülmesinde izlenecek yolu göstermesiyle taraflar için bir güvence niteliğinde olan⁹¹⁸ usul hükümlerinin uygulanmasında kararı etkileyebilecek nitelikte hata veya eksikliklerin bulunması halinde ise idari davada, idari yargılama usulü ve atıf yapılan konularda medeni yargılama usulü kurallarının uygulanmaması, yanlış ya da eksik uygulanması nedenleriyle kararın

---

Kararı) hukuka uyarlık, davayı reddeden İdare Mahkemesi kararında hukuki isabet görülmemiştir.” Bkz. Ankara BİM 2.İDD. 28/12/2023, E:2023/1852, K:2023/4983.

⁹¹⁵ CANDAN, s. 919; “... yukarıda yer verilen muvazaa tespitlerinin ifade, gözlem ve duyum ile kanaate dayalı olduğu ve bu ifade, gözlem ve duyumların yorumu neticesinde olduğu görülmektedir. Böylece idarece ortaya konulan tespitlerin eczacı ile kalfa arasında muvazaa ilişkisini ispatlayacak nitelikte olmadığı, dava konusu eczanenin muvazaalı olduğu hususunun objektif bilgi ve belgelere dayalı olmadığı, dava dosyasına muvazaayı kanıtlar nitelikte şüpheden uzak, somut bilgi ve belge sunulmadığı.” Bkz. Ankara BİM 12.İDD. 10/01/2024, E:2023/2435, K:2024/17

⁹¹⁶ ZABUNOĞLU, s. 708 vd. ; “... dosya kapsamı bütün olarak değerlendirildiğinde davacının son iki yıllık hizmetini fiilen Sayıştay savcısı olarak geçirmemesi ve hakkında birinci sınıfa ayrılma kararı verilmemesi nedeniyle, birinci sınıfa ayrılmış Sayıştay denetçilerinin birinci sınıfa ayrılmaları sonucu elde ettiği mali ve özlük haklarından yararlandırılmasının mümkün olmadığı sonucuna varılmakla dava konusu işlemde hukuka aykırılık,.” Bkz. Ankara BİM 3.İDD. 28/12/2023, E:2023/1197, K:2023/3931.

⁹¹⁷ “... Adil yargılanma hakkı, hukuk kuralının davanın başvuru lehine sonuçlanmasını temin eden yorumun esas alınmasını güvence altına almamaktadır. Uyuşmazlığa uygulanacak hukuk kurallarının yorumlanması -yukarıda belirtildiği gibi- derece mahkemelerinin takdirindedir. Bununla birlikte derece mahkemelerinin hukuk kurallarını yorumlarken Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen ve Cumhuriyet'in nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti ilkesini göz önünde bulundurmaları gerekir. Esasen hukuk devleti ilkesi Anayasa'nın tüm maddelerinin yorumlanmasında dikkate alınması zorunlu olan bir ilkedir. Bu bağlamda Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğinin yorumlanmasında da hukuk devletinin gerekleri gözetilmelidir” bkz. Fatma Çilali, AYM B. No: 2018/26394, 30/6/2021.

⁹¹⁸ TAN, s. 1084.

etkilenebilecek olması gerekmektedir. Diğer bir anlatımla, kararı etkilemeyecek derecedeki usule ilişkin hata ve eksiklikler kaldırma nedeni yapılamayacaktır.⁹¹⁹

İYUK'un 16. maddesine aykırı bir biçimde, dolayısıyla çelişmeli yargılama ilkesi ihlal edilerek dosyanın tekemmülü sağlanmadan,⁹²⁰ taraflardan birinin usulüne uygun duruşma talebi olmasına rağmen duruşma yapılmadan,⁹²¹ dava açma ehliyetinin varlığı,⁹²² davanın doğru hasımla görülüp görülmediği,⁹²³ davanın süresinde açılıp açılmadığı, idari davaya konu olabilecek kesin ve yürütülmesi zorunlu bir işlemin bulunup bulunmadığı gözetilmeden,⁹²⁴ davaya reddedilmiş

⁹¹⁹ ÇAĞLAYAN, İdarî Yargılama Hukuku, s. 796.

⁹²⁰ "... Dosyanın incelenmesinden, davanın açıldığı ... dava dilekçesinin davalı idareye tebliğ edildiği ancak davalı idarenin 1. savunma dilekçesi davacıya tebliğ edilmeksizin ve dosya tekemmül etmeksizin davanın karara bağlandığı görülmektedir. Bu durumda, davalı idarenin 1. savunma dilekçesi ve eklerinin davacıya tebliğ edilerek 2577 sayılı Yasa'nın 16. maddesinde belirtilen şekilde dosyanın tekemmül ettirilmesi gerekirken," Bkz. Ankara BİM 14.İDD 28/09/2023, E:2021/19201, K:2023/5114.

⁹²¹ "... Dava dosyasının incelenmesinden; davacı vekili tarafından, 16/07/2019 tarihli dava dilekçesinde duruşma yapılması isteminde bulunduğu hâlde, İdare Mahkemesince duruşma yapılmaksızın karar verildiği anlaşılmıştır. Bu durumda, davacının duruşma isteminde bulunmasına karşın İdare Mahkemesince duruşma yapılmadan karar verilmesinde usul hükümlerine uyarlık görülmemiştir." Bkz. Ankara BİM 14.İDD 26/10/2023, E:2021/18651, K:2023/4332.

⁹²² "... Bu durumda, yukarıda yapılan açıklamalar kapsamında uyumsuzluk incelendiğinde; şikayet sonrasında idarece yapılan inceleme neticesinde tesis edilen işlem şikayetçiyi doğrudan ilgilendirmedeğinden, söz konusu işlemin iptali istemiyle açılmış olan iş bu davanın incelenmesine, 2577 sayılı Kanununun 14/3-c ve 15/b maddeleri uyarınca ehliyet yönünden olanak bulunmamaktadır. Bu durumda; davanın esastan reddi yolundaki İdare Mahkemesi kararının gerekçesi yerinde bulunmamakta ise de, sözü edilen husus sonucu itibarıyla hukuka uygun bulunan kararın kaldırılmasını gerektirir nitelikte bulunmamıştır" Bkz. Ankara BİM 2.İDD 07/12/2023, E:2023/1406, K:2023/4681.

⁹²³ "... davanın İstanbul Barosu Başkanlığı ve Türkiye Barolar Birliği husumetiyle incelenip sonuçlandırıldığı, Adalet Bakanlığının savunmasının alınmadığı, davaya dahil edilmediği davanın eksik hasımla görülüp sonuçlandırıldığı, Adalet Bakanlığı yönünden dosya tekemmül ettirilmeden karar verildiği anlaşılmıştır. Bu durumda, Adalet Bakanlığı da hasım mevkiine alınarak dava dosyasının usul hükümlerine uyulmak suretiyle tekemmül ettirilmesi ve yeniden bir karar verilmesi gerektiği tabiidir." Bkz. Ankara BİM 12.İDD. 27/12/2023, E:2023/1313, K:2023/2411.

⁹²⁴ "... gerekçesi ve tarihini belirtmek suretiyle faaliyetin terk edilerek stant yerinin boş bir şekilde Belediyeye bırakılması gerektiğinin belirtilmesi karşısında; dava konusu işlemin kamu gücüne dayalı, tek yanlı irade beyanıyla tesis edilen kesin ve yürütülmesi zorunlu işlem niteliğinde olduğu

veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olması, hâkimlere ilişkin toplanma ve karar yeter sayısına aykırı olarak karar verilmesi, kararın gerekçesiz⁹²⁵ veya yeterli gerekçeye sahip olmaması,⁹²⁶ hukuki konularda bilirkişiye başvurulması, bilirkişinin seçiminde hata yapılması, keşif yapılmaması,⁹²⁷ keşfin usulüne uygun olarak yapılmaması, davaya katılma isteğinde hatalı karar verilmesi, tebligat hükümlerine aykırı davranılması⁹²⁸ halleri bu kaldırma sebebine örnek olarak verilebilir.

İstinaf incelemesi sonucunda, ilk incelemeye ilişkin konulardan olup hukuka aykırı olduğu anlaşılan, adli yargının görevli olduğundan bahisle verilen görev ret, ehliyet ret, süre ret veya idari davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olmadığından bahisle verilen incelenmeksizin ret kararları⁹²⁹ ile davaya görevsiz veya yetkisiz mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olduğu hâllerde verilecek istinaf başvurusunun kabulü ile ilk

---

sonucuna varılmaktadır. Bu durumda, uyuşmazlığın esası hakkında karar verilmesi gerekirken,” Bkz. İzmir BİM 7.İDD. 25/12/2023, E:2023/2053, K:2023/2310.

⁹²⁵ “... bu başvurunun ilgili merci tarafından incelenme olanağı bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verildiği ve dava konusu uyuşmazlığın esası hakkında hukuki bir değerlendirme yapılmadığı görülmektedir. Ancak, ödeme emirlerine karşı dava açma süresi içinde yapılan başvurunun 2577 sayılı Kanununun 11. maddesi kapsamında olduğunun kabul edilmesi; itiraz mercinin işlemi geri alma, değiştirme veya yeni bir işlem tesis etme hususunda yetkili olduğu sonucunu doğurmaktadır. Dolayısıyla, dava açma süresi içinde yapılan başvurunun zımnen reddi üzerine açılan davada da davacı adına ortak sıfatıyla düzenlenen ödeme emirleri için süresinde açılmış bir davada olduğu gibi esas hakkında hukuki değerlendirme yapılması suretiyle zımni ret işlemi ve bu işlemin dayanağı ödeme emirleri hakkında karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.” Bkz. Ankara BİM 3. VDD. 25/12/2020, E:2020/494, K:2020/1049.

⁹²⁶ GÖZÜBÜYÜK, DİNÇER, s. 917.

⁹²⁷ “... mahallinde gerçekleştirilecek keşif ve bilirkişi incelemesi neticesinde düzenlenecek rapor da dikkate alınarak dava konusu parselasyon işleminin dayanak planlama işlemine uygun olup olmadığıyla birlikte parselasyon ve dağıtım ilkelerine uygun bir uygulama yapıp yapılmadığının ortaya konulması ve buna istinaden hüküm kurulması gerekirken parselasyonun dayanaksız kaldığı gerekçesiyle dava konusu işlemlerin iptali yolunda verilen İdare Mahkemesi kararında hukuki isabet bulunmamıştır.” Bkz. Ankara BİM 5. İDD. 07/12/2023, E:2023/1772, K:2023/2183

⁹²⁸ CANDAN, s. 931 vd.

⁹²⁹ İYUK md. 14, 15.

derece mahkemesi kararının kaldırılmasına ilişkin kararla dosyanın ilgili mahkemeye gönderilmesine de karar verilir.⁹³⁰

2.3. İSTİNAF MERCİ OLARAK BÖLGE İDARE MAHKEMELERİ

2.3.1. Genel Olarak

06/01/1982 tarihli ve 2575 sayılı Kanun'la yeniden düzenlenen Danıştay ile 06/01/1982 tarihli ve 2576 sayılı Kanun'la, Danıştay'ın üst derece mahkemesi olarak bulunduğu idari yargı teşkilatının alt derece yargı yerleri durumunda olan, idare içerisinde örgütlenen, teminatları olmayan memur statüsündeki görevlilerden oluşması nedeniyle gerçek bir mahkeme durumunda olmayan⁹³¹ il ve ilçe idare kurulları, vergi itiraz ve temyiz komisyonları ve gümrük hakem heyetleri kaldırılıp⁹³² yerlerine adli yargı örgütlenmesi biçiminde idare ve vergi mahkemeleri ile bölge idare mahkemeleri kurulmuştur.⁹³³

Görüldüğü gibi idari yargı teşkilatımız 1982 yılında kapsamlı bir değişikliğe uğrayarak belki de uzun zamandır beklenen ve istenen bir biçimde,⁹³⁴ idare ve vergi mahkemeleriyle alt derece hüküm mahkemelerine kavuşmuş, bu sayede kural olarak idari yargıda gerçek anlamda iki dereceli yargılamaya geçilmiş, iş yükünün azalması beklenen Danıştay da olması gerektiği gibi bir içtihat

⁹³⁰ İYUK md. 45/5.

⁹³¹ ONAR, İdare Hukukunun Umumî Esasları, C.3, s. 1904; ÇAĞAN, s. 188 vd.

⁹³² 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun. md. 15: "1. İdare ve vergi mahkemelerinin görev alanına giren ve kanunlarla çeşitli kurul ve komisyonlara verilmiş bulunan görev ve yetkiler, bu mahkemelerin göreve başladığı tarihte sona erer. 2. Vergi itiraz komisyonlarının ve Vergiler Temyiz Komisyonunun kuruluşuna ilişkin hükümler birinci fıkrada gösterilen tarihte yürürlükten kalkar.;" ilk derece idari yargı yerlerinin 1982 yılından önceki durumu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. TAN, s. 640 vd.

⁹³³ DURAN, Türkiye Yönetiminde Karmaşa, s. 237.

⁹³⁴ ZABUNOĞLU, s.131.

mahkemesi konumuna gelmiştir.⁹³⁵ Ancak zamanla artan iş yükü ve buna paralel biçimde uzayan davalar, dolayısıyla da makul süreleri aşan yargılamalar nedeniyle beraberinde gelen adil yargılanma hakkı ihlalleri nedeniyle⁹³⁶ emsal alınan Fransız idari yargı sistemindeki üç dereceli yargılama ile istinaf sisteminin öngörülmesi ve bu sayede bazı uyuşmazlıkların istinaf mercilerinde kesinleşmesi, bazılarının da filtre görevi ile Danıştay'a giderek orada daha hızlı karara bağlanması yönünde tartışmalar yapılmış,⁹³⁷ netice olarak da 2014 yılında 6545 sayılı Kanun'la yapılan düzenlemeler⁹³⁸ ile çalışmamızın konusu olan istinaf kanun yolu öngörülmüş, bölge idare mahkemeleri yeniden yapılandırılarak istinaf merci olmuş, böylece, 2016 yılından itibaren⁹³⁹ kural olarak yine iki dereceli, kanunda öngörülen türden davalar için ise üç dereceli yargılama sistemine geçilmiştir.

2.3.2. Bölge İdare Mahkemeleri

2.3.2.1. Genel Olarak

İstinaf kanun yolu ile mevcut bölge idare mahkemeleri yeniden yapılandırılarak istinaf merci olmuş, böylece, 2016 yılından itibaren Bölge İdare Mahkemelerinin yapısı ve görevi değişmiştir.

---

⁹³⁵ TAN, s. 633.

⁹³⁶ TAN, s. 633.

⁹³⁷ OĞURLU, Mukayeseli İdari Yargıda Süreler ve Makul Süre Problemi, s. 125.

⁹³⁸ Bkz. 6545 sayılı Kanun'un 19. maddesi

⁹³⁹ İstinaf merci olarak tayin edilen bölge idare mahkemelerinin 20 Temmuz 2016 tarih itibariyle faaliyete geçeceği 07.11.2015 tarihli ve 29525 sayılı Resmi Gazete'de ilan edilmiş ve anılan tarihte bölge idare mahkemeleri göreve başlamıştır.

Bu geçişte, daireler arasındaki iş bölümünden, yetişmiş personel eksikliğinden kaynaklanan sorunlar yaşanmıştır.⁹⁴⁰

İtiraz merci olan bölge idare mahkemeleri kaldırılmış olsa da istinaf merci olan bölge idare mahkemelerine, Fransa'da olduğu gibi karışıklığı önlemek için "bölge idari istinaf mahkemesi" denilmesinin daha uygun olacağı belirtilmiştir.⁹⁴¹

Bölge idare mahkemeleri, bölgelerin coğrafi durumları ve iş hacmi göz önünde tutularak Adalet Bakanlığınca kurulur⁹⁴² ve yargı çevreleri tespit olunur. Bölge idare mahkemelerinin kuruluş ve yargı çevrelerinin tespitinde, İçişleri, Maliye Bakanlıkları ile Ticaret Bakanlığının görüşleri alınır. Bu mahkemelerin kaldırılmasına veya yargı çevrelerinin değiştirilmesine, İçişleri, Maliye Bakanlıkları ile Ticaret Bakanlığının görüşleri alınarak Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hakimler ve Savcılar Kurulunca (HSK) karar verilir. Bölge idare mahkemelerinin kurulmaları, kaldırılmaları ve yargı çevrelerinin değiştirilmeleri hakkındaki kararlar Resmi Gazete'de yayımlanır.⁹⁴³

6545 sayılı Kanun'un yürürlüğünden önce, Ankara, Eskişehir, Kayseri, Kırıkkale, Sivas, Zonguldak, Erzurum, Van, Gaziantep, Diyarbakır, Malatya, İstanbul, Bursa, Edirne, Sakarya, İzmir, Aydın, Denizli, Manisa, Konya, Adana, Antalya, Samsun, Ordu ve Trabzon'da olmak üzere genel olarak itiraz merci biçiminde görev yapan 25 adet bölge idare mahkemesi bulunmakta iken⁹⁴⁴ istinaf mercileri olarak ise bölge idare mahkemeleri, Ankara, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, İzmir,

⁹⁴⁰ TOKLU, Türk İdari Yargısının İstinaf Deneyimi, Karşılaştığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri, s. 139.

⁹⁴¹ SANCAKDAR, İdari Yargı İstinaf Sistemindeki Olası Sorunlar ve Çözüm Önerileri, s. 72.

⁹⁴² Bu hüküm, Anayasa'nın 142. maddesi uyarınca, mahkemelerin doğrudan kanunla düzenlenmesi gerektiği belirtilerek eleştirilmiştir. Bkz. SANCAKDAR, İdari Yargı İstinaf Sistemindeki Olası Sorunlar ve Çözüm Önerileri, s. 49.

⁹⁴³ Bkz. 2576 sayılı Kanun md. 2.

⁹⁴⁴ BİLGİN, Bölge İdare Mahkemelerinin Kesin Kararları Arasındaki İçtihat Farklılığı, s. 27.

Konya ve Samsun olmak üzere yedi yerde kurulup faaliyete geçmiştir. Bursa ve Adana Bölge İdare Mahkemelerinin de kurulup faaliyete geçmesiyle bugünkü istinaf merci sayısı dokuza çıkmıştır.⁹⁴⁵

HSK Genel Kurulunun 07/07/2021 tarihli ve 607 sayılı kararı⁹⁴⁶ ile bölge idare mahkemelerinin yargı çevreleri yeniden belirlenmiştir.⁹⁴⁷

2.3.2.2. Bölge İdare Mahkemesi Organları ve Görevleri

Bölge idare mahkemeleri; başkanlık, başkanlar kurulu, daireler, bölge idare mahkemesi adalet komisyonu ve müdürlüklerden oluşur. Bölge idare mahkemelerinde biri idare diğeri vergi olmak üzere en az iki daire bulunur. Gerekli hâllerde dairelerin sayısı, Adalet Bakanlığının teklifi üzerine HSK tarafından artırılıp azaltılabilir. Dairelerde bir başkan ile yeteri kadar üye bulunur. Bölge idare mahkemesi başkan ve üyeliklerine HSK tarafından atama yapılır.⁹⁴⁸

2.3.2.2.1. Bölge İdare Mahkemesi Başkanı

Bölge idare mahkemesi başkanı birinci sınıf olup birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş idari yargı hâkim ve savcılar arasında HSK tarafından atanır. Danıştay daire başkanı ve üyeleri, istekleri üzerine HSK tarafından bölge idare mahkemesi başkanlığına veya daire başkanlıklarına dört yıllığına atanabilirler. Başka bir bölge idare mahkemesine yapılacak atamalarda da aynı usul uygulanır. Bu şekilde atananların; Danıştay üyeliği sıfatı, kadrosu, aylık ve ödeneği ile her türlü özlük hakları korunur; aylık ve ödenekleri ile her türlü mali ve

⁹⁴⁵ Bölge İdare Mahkemeleri ve yargı çevreleri için bkz. <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/070420221412bim-merkezleri-haritasipdf.pdf> E.T.: 25/11/2023.

⁹⁴⁶ <https://www.hsk.gov.tr/bolge-idare-mahkemelerinin-yargi-cevrelerinin-belirlenmesine-iliskin-karar> E.T.: 25/11/2023.

⁹⁴⁷ Bölge idare mahkemeleri yargı çevresi haritası için bkz. <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/files/harita%20word.pdf> E.T.: 25/11/2023.

⁹⁴⁸ Bkz. 2576 sayılı Kanun md. 3.

sosyal haklarının Danıştay bütçesinden ödenmesine devam olunur; disiplin ve ceza soruşturma ve kovuşturmaları Danıştay üyeleri hakkındaki hükümlere tabidir; bu görevde geçirdikleri süre Danıştay üyeliğinde geçmiş sayılır. Bu kişiler; Danıştay üyeleri tarafından Danıştayda yapılan iş ve işlemlere katılamazlar; HSK üyeliği seçimleri hariç Danıştaydaki seçimlerde aday olamaz ve oy kullanamazlar; istekleri üzerine Danıştaydaki görevlerine geri dönerler.⁹⁴⁹

Bölge idare mahkemesi başkanının görevleri,⁹⁵⁰ mahkemeyi temsil etmek, bölge idare mahkemesi başkanlar kuruluna ve adalet komisyonuna başkanlık etmek, alınan kararları yürütmek, mahkemenin uyumlu, verimli ve düzenli çalışmasını sağlamak ve bu yolda uygun göreceği önlemleri almak, bölge idare mahkemesinin genel yönetim işlerini yürütmek, bölge idare mahkemesi memurlarını denetlemek veya denetletmek, personelden kendisine doğrudan bağlı olanlar hakkında ilgili kanunda belirtilen disiplin cezalarını uygulamak, dairelerin benzer olaylarda kesin olarak verdikleri kararlar arasındaki uyuşmazlığın giderilmesi için başkanlar kuruluna başvurmak, hukuki veya fiili nedenlerle bir dairenin kendi üyeleri ile toplanamadığı hâllerde ilgisine göre diğer dairelerden kıdem ve sıraya göre üye görevlendirmek ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapmaktır.⁹⁵¹

Bölge idare mahkemesi başkanının yokluğunda, adalet komisyonu ve dairedeki görevler hariç olmak üzere en kıdemli daire başkanı başkana vekâlet eder.⁹⁵²

---

⁹⁴⁹ Bkz. 2576 sayılı Kanun md. 3/E

⁹⁵⁰ 6545 sayılı Kanun'un 5. maddesi ile 2576 sayılı Kanun'un 3/B/1-c bendinde düzenlen "Bölge idare mahkemesi dairelerinden birine başkanlık etmek." görevi 7188 sayılı Kanun ile kaldırılmıştır. Bu sayede bölge idare mahkemesi başkanlarının, daire başkanlığına ilişkin iş yükünün ortadan kalkmasıyla Kanun'da anılan diğer görevlere, bilhassa, Çağlayan'ın da değindiği gibi, bölge idare mahkemeleri arasındaki benzer olaylara ilişkin içtihat farklılıklarının giderilmesine ilişkin göreve ağırlık verilebilecektir. Bkz. ÇAĞLAYAN, İdarî Yargılama Hukuku, s.114.

⁹⁵¹ Bkz. 2576 sayılı Kanun md. 3/B.

⁹⁵² Bkz. 2576 sayılı Kanun md. 3/B.

2.3.2.2.2. Başkanlar Kurulu

Bölge idare mahkemesi başkanlar kurulu, bölge idare mahkemesi başkanı ile daire başkanlarından oluşur. Bölge idare mahkemesi başkanının bulunmadığı hâllerde kurula daire başkanlarından en kıdemli olan başkanlık eder. Daire başkanının mazereti hâlinde, o dairenin en kıdemli üyesi kurula katılır.

Bölge idare mahkemesi başkanlar kurulunun görevleri, daireler arasında çıkan iş bölümü uyuşmazlıklarını karara bağlamak, benzer olaylarda, bölge idare mahkemesi dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında veya farklı bölge idare mahkemeleri dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında aykırılık veya uyuşmazlık bulunması hâlinde; re'sen veya ilgili bölge idare mahkemesi dairelerinin ya da istinaf yoluna başvurma hakkı bulunanların bu aykırılığın veya uyuşmazlığın giderilmesini gerekçeli olarak istemeleri üzerine, istemin uygun görülmesi hâlinde kendi görüşlerini de ekleyerek Danıştaydan bu konuda karar verilmesini istemek ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapmaktır.⁹⁵³

2.3.2.2.3. Daireler

Bölge idare mahkemelerinin görevleri, istinaf başvurularını inceleyip karara bağlamak, yargı çevresindeki idare ve vergi mahkemeleri arasında çıkan görev ve yetki uyuşmazlıklarını kesin karara bağlamak,⁹⁵⁴ yargı çevresindeki yetkili mahkemenin bir davaya bakmasına fiili veya hukuki bir engel çıktığı veya iki mahkemenin yargı çevresi sınırlarında tereddüt edildiği veya iki mahkemenin de aynı davaya bakmaya yetkili olduklarına karar verdikleri hallerde, davanın nakline

⁹⁵³ 2576 sayılı Kanun md. 3/C; 20/7/2017 tarihli ve 7035 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle, bu maddenin dördüncü fıkrasının (a) bendinde yer alan "Gelen işlerin yoğunluğu ve niteliği dikkate alınarak ihtisaslaşmayı sağlamak amacıyla, bölge idare mahkemesi daireleri arasındaki iş bölümünü belirlemek, daireler" ibaresi "Daireler" şeklinde değiştirilmiştir. Bu husus "yargı bağımsızlığı ve doğal hakim ilkesi"ni zedeleyebileceği gerekçesiyle eleştirilmişti. Bkz. SANCAKDAR, İdari Yargı İstinaf Sistemindeki Olası Sorunlar ve Çözüm Önerileri, s. 48.

⁹⁵⁴ Bkz. 2576 sayılı Kanun md. 3/A.

veya yetkili mahkemenin tayinine karar vermek,⁹⁵⁵ ilk derece mahkemelerince verilen yürütmenin durdurulması kararlarına karşı yapılan itiraz başvurularını karara bağlamak,⁹⁵⁶ idare ve vergi mahkemelerinde reddedilen başkan ve üye birden çok ise ret istemini incelemek, ret istemleri yerinde görülürse işin esası hakkında da karar vermek,⁹⁵⁷ 4483 sayılı Kanun hükümlerince verilen soruşturma izni verilmesi veya verilmemesine ilişkin kararlara karşı yapılan itirazları karara bağlamak,⁹⁵⁸ 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun kapsamında, Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonuna yapılan başvurular üzerine verilen kararlara karşı yapılan itiraz başvuruları karara bağlamak⁹⁵⁹ ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapmaktır.

Gelen işlerin yoğunluğu ve niteliği dikkate alınarak bölge idare mahkemesi daireleri arasındaki iş bölümü, HSK tarafından belirlenir.⁹⁶⁰

Bugün itibarıyla, Adana Bölge İdare Mahkemesi'nde 5 idari, 2 vergi dava dairesi; Ankara Bölge İdare Mahkemesi'nde 15 idari, 4 vergi dava dairesi; Bursa Bölge İdare Mahkemesi'nde 5 idari, 2 vergi dava dairesi; Erzurum Bölge İdare Mahkemesi'nde 5 idari, 2 vergi dava dairesi; Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi'nde 8 idari, 2 vergi dava dairesi; İstanbul Bölge İdare Mahkemesi'nde 10 idari, 8 vergi dava dairesi; İzmir Bölge İdare Mahkemesi'nde 7 idari, 3 vergi

---

⁹⁵⁵ Bkz. İYUK md. 43, 44.

⁹⁵⁶ Bkz. İYUK md. 27.

⁹⁵⁷ Bkz. İYUK md. 57.

⁹⁵⁸ Bkz. 4483 sayılı Kanun md. 9.

⁹⁵⁹ 6384 sayılı Kanun md. 7; bu görev Kanun'la Ankara Bölge İdare Mahkemesine verilmiştir.

⁹⁶⁰ Bkz. 2576 sayılı Kanun md. 3/D.

dava dairesi; Konya Bölge İdare Mahkemesi'nde 5 idari, 2 vergi dava dairesi ve Samsun Bölge İdare Mahkemesi'nde 4 idari, 1 vergi dava dairesi faaliyettedir.⁹⁶¹

Bölge idare mahkemesi daire başkanları birinci sınıf olup birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş; daire üyeleri ise en az birinci sınıfa ayrılmış olup birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş idari yargı hâkim ve savcıları arasından HSK tarafından atanır.⁹⁶²

Her daire, bir başkan ve iki üyenin katılımıyla toplanır. Görüşmeler gizli yapılır, kararlar çoğunlukla verilir. Hukuki veya fiili nedenlerle bir daire toplanamazsa bölge idare mahkemesi başkanının kararıyla diğer dairelerden; bu da mümkün olmazsa HSK tarafından diğer bölge idare mahkemelerinden yetkili olarak görevlendirilen üyelerle eksiklik tamamlanır. Daire başkanının hukuki veya fiili nedenlerle bulunamaması hâlinde dairenin en kıdemli üyesi daireye başkanlık yapar.⁹⁶³

Daire başkanları, dairelerinde uyumlu, verimli ve düzenli bir çalışmanın gerçekleşmesini ve işlerin makul süre içinde incelenmesini ve karara bağlanmasını sağlamak, dairenin kendi kararları arasında meydana gelen farklılık ve uyumsuzlukların giderilmesi için tedbirler almak, dosyayı, inceleyecek üyeye havale etmek ve kararların zamanında yazılmasını sağlamak, personelin özlük işlemlerinin yürütülmesini sağlamak ve izin isteklerini düşünceleriyle birlikte adalet komisyonuna aktarmak, dairede görevli yazı işleri müdürlüğünün işleyişini denetlemek ve personel hakkında ilgili kanunda belirtilen disiplin cezalarını uygulamak ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapmakla görevlidir.

⁹⁶¹ Bkz. https://www.hsk.gov.tr/bolge-idare-mahkemelerinin-is-bolumlerine-iliskin-duyuru_1931 E.T.: 25/11/2023.

⁹⁶² Bkz. 2576 sayılı Kanun md. 3/E.

⁹⁶³ Bkz. 2576 sayılı Kanun md. 3/F.

Üyeler ise daire başkanı tarafından verilen dosyaları gerekli şekilde ve zamanında inceleyerek heyete sunmak, düşüncelerini bildirmek ve kararları yazmak, dairelerindeki duruşma ve müzakerelere katılmak, dairenin uyumlu, verimli ve düzenli çalışmasının sağlanmasında ve işlerin makul süre içinde incelenip karara bağlanmasında daire başkanına yardım etmek, 2576 sayılı Kanun uyarınca daire başkanı tarafından verilen diğer görevleri yapmakla görevlidir.⁹⁶⁴

2.3.2.2.4. Bölge İdare Mahkemesi Adalet Komisyonu

Her bölge idare mahkemesinde bir bölge idare mahkemesi adalet komisyonu bulunur. Komisyon, bölge idare mahkemesi başkanının başkanlığında, HSK tarafından daire başkanları arasından belirlenen iki asıl üyeden oluşur. HSK ayrıca daire başkanı veya üyeleri arasından iki yedek üye belirler. Başkanın yokluğunda asıl üye olan kıdemli daire başkanı, asıl üyelerin yokluğunda ise kıdemine göre yedek üyeler komisyona katılır. Komisyon eksiksiz toplanır ve çoğunlukla karar verir. Bölge idare mahkemesi adalet komisyonu, 24/2/1983 tarihli ve 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 114 ve 115. maddelerinde belirtilen görevler ile diğer kanunlarla verilen görevleri yerine getirir.

2.4. İSTİNAF USULÜ

İstinaf, temyizın şekil ve usullerine tabidir.⁹⁶⁵ Kanun koyucu tarafından, istinaf incelemesi için ayrıca bir şekil ve usul öngörülmemiş, bunun yerine temyize atıf yapılmakla yetinilmiştir. Dolayısıyla kanunda temyiz usulü olarak belirtilen usuller, uygulanabildiği ölçüde istinaf için de geçerli olacaktır.⁹⁶⁶ Diğer bir anlatımla, temyizın şekil ve usullerini belirleyen İYUK'un 48 vd. maddelerindeki usuller, 45.

⁹⁶⁴ Bkz. 2576 sayılı Kanun md. 3/B.

⁹⁶⁵ İYUK'un 45. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan hüküm, Anayasa Mahkemesinin 20/7/2022 tarihli ve E.: 2022/48, K.: 2022/93 sayılı Kararı ile bu fıkranın birinci cümlesi "istinafın kanuni süre geçtikten sonra yapılması hâli" yönünden iptal edilmiştir.

⁹⁶⁶ ÜSTÜN, İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu Üzerine Bir Değerlendirme, s. 27; KESKİN, s. 246.

maddede belirtilen istinaf hükümleri ile uyumlu olduğu ölçüde uygulanabilecektir. Anılan atıfla, yoruma açık biçimde istinaf usulünün belirlenebilir olması yerine, temyiz kanun yolunda olduğu gibi ayrı bir madde ya da bölüm ile yalnız istinafa ilişkin hükümlerin açıkça belirtilmesi daha uygun olacaktır.⁹⁶⁷

Maddi inceleme de yapılabiliyor olması ve ilk derece mahkemesi kararının hukuka aykırı bulunarak kaldırılıp uyuşmazlık hakkında yeniden karar verilebiliyor olması gibi temyiz kanun yolundan ciddi farklarla ayrılan istinaf kanun yolunun anılan özelliklerine özgü usuller, tarafların kanun yollarına başvurma hakkından en iyi biçimde yararlanabilmeleri için de müstakil olarak düzenlenmelidir. Nitekim HMK ve CMK'da istinaf kanun yolu ve usulü ayrı bölümler altındaki maddelerle ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiştir.⁹⁶⁸

2.4.1. İstinafa Başvurma Hakkı

İstinaf kanun yoluna kimlerin başvurabileceği hakkında, istinafın da düzenlendiği İYUK'da bir düzenleme yoktur.⁹⁶⁹ Kanun'da bu yönde bir açıklık olmasa da istinafa ilk derecede görülen davanın taraflarının başvurabileceği tabiidir. Dolayısıyla taraf ya da davaya müdahil olmayanlarca yapılan başvurular

---

⁹⁶⁷ YILDIRIM, ÇINARLI, AZAK, s. 442.

⁹⁶⁸ Bkz. CMK md. 272 vd.; HMK md. 341 vd.

⁹⁶⁹ BİLGİN, Bölge İdare Mahkemelerinin Kesin Kararları Arasındaki İçtihat Farklılığı, s. 65.

incelenemeyecektir.⁹⁷⁰ İstinaf başvurusunda ilgili tarafın hukuki bir yararının⁹⁷¹ bulunması⁹⁷² gerekir. Buna göre, kararın kaldırılarak değiştirilmesinde faydası olan taraf istinafa başvurabilecektir.⁹⁷³ Diğer bir anlatımla, taraflar; kendi aleyhlerinde olacak biçimde, kararın değiştirilmesi amacıyla kanun yoluna

⁹⁷⁰ "... Görülmekte olan davada taraf olmayan Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı'nca; Kurumun husumetten çıkarılmaması gerekirken çıkarıldığı, lehlerine vekalet ücretine hükmedilmesi gerektiği ileri sürülerek İdare Mahkemesi kararının kaldırılmasının istenildiği anlaşılmaktadır. Bu durumda, İdare Mahkemesi kararı davanın taraflarınca istinaf edilebileceğinden, davada taraf olmayan Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı'nca yapılan istinaf başvurusunun incelenmeksizin reddi gerekmektedir." bkz. Ankara BİM 2.İDD. 08/03/2024 T. E:2023/1831, K:2024/923; "... tarafından istinaf isteminde bulunulmuş ise de, davanın ihbarı üzerine davaya katılma talebinde bulunmadığından ve davada müdahil sıfatı olmadığından ihbarda bulunulan ... istinaf başvurusunun incelenmeksizin reddine." bkz. Ankara BİM 12.İDD. 13/12/2023 T. E:2023/1366, K:2023/2195.

⁹⁷¹ GÜNDÜZ, İdari Davalarda Ehliyet ve Husumet, s. 111 vd.; KARAHANOGULLARI, İdari Yargı İdarenin Hukuka Zorlanması (Yargı Kararlarına Dayalı Bir İnceleme), s. 726.

⁹⁷² "... davanın reddi yolundaki bu kararın kaldırılmasının istenilmesinde, davalı idarenin hukuki menfaatinin bulunmadığı, zira davacıya emekli ikramiyesi ödenmesi için hizmet süresinin tek başına Sandıktan aylık bağlanmaya yeterli olmadığından bahisle tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddedildiği anlaşıldığından, davalı idarenin istinaf başvurusunun bu haliyle incelenmesine hukuken olanak bulunmamaktadır." Bkz. Ankara BİM 11.İDD. 31/03/2021, E:2019/4811, K:2021/1727; "... kanundaki açık hükme aykırı olarak Fakülte Yönetim Kurulu kararı ile tesis edilen "kınama" disiplin cezası işleminde bu yönüyle hukuka ve mevzuata uyarlık bulunmadığı gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline yönelik bir karar olduğu, dolayısıyla davacı aleyhinde hüküm içermeyen dava konusu işlemin iptaline ilişkin mahkeme kararına karar yönelik istinaf kanun yoluna başvurulmasında davacının hukuki menfaatinin bulunmadığı sonucuna varıldığından istinaf isteminin incelenmesine hukuki olanak bulunmamaktadır." Bkz. Ankara 4.İDD 30/06/2020, E:2020/1235, K:2020/1654; "... İstinaf başvurusuna konu Ankara 19. İdare Mahkemesince verilen kararın davanın reddine ilişkin olduğu, dolayısıyla aleyhine verilmiş bir karar olmadığından, davalı idarenin karara yönelik istinaf başvurusunda hukuki menfaatinin bulunmadığı..." Bkz. Ankara 14.İDD 01/11/2023, E:2021/18921, K:2023/5240; "... davacı vekili tarafından 30.07.2021 tarihli dilekçesiyle harcı yatırılmak suretiyle istinaf başvurusunda bulunulmuş ise de; istinafa konu kararın davacının lehinde olduğu, istinafa başvurulmasında hukuki menfaatinin bulunmadığı anlaşılmış olup, davacının bu başvurusunun incelenmeksizin reddi gerektiği..." Bkz. Adana 2.İDD 13/01/2022, E:2021/1595, K:2022/84; "... Olayda, davacı vekili tarafından istinaf başvurusuna konu edilen idare mahkemesi kararının 'dava konusu Bilkent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliği'nin 2.3. maddesinin 2. fıkrasının iptaline' ilişkin bir karar olduğu, bu haliyle, davacı aleyhine hüküm içermeyen söz konusu kararın istinaf başvurusuna konu edilmesinde, davacının, hukuki menfaatinin bulunmadığı anlaşıldığından, davacı vekilinin istinaf başvurusunun incelenmesine hukuken olanak bulunmamaktadır." Bkz. Ankara 4.İDD 24/09/2020, E:2020/1428, K:2020/2278.

⁹⁷³ KURU, Medenî Usul Hukuku, s. 471.

başvuramazlar.⁹⁷⁴ Söz konusu yararın, dava konusunun bir kısmında olması kanun yoluna başvurulabilmesi için yeterlidir.⁹⁷⁵ Bu nedenle dava lehine sonuçlanmış olan taraf; yalnız yargılama giderleri yönünden de istinafa başvurabilir. Bununla birlikte hüküm fıkrası lehine olmasına rağmen buna bağlı olan gerekçenin değiştirilmesi yararına olacak taraf da bu nedenle⁹⁷⁶ istinaf yoluna başvurabilir.⁹⁷⁷

İdari yargılama hukuku ve medeni usul hukukundan farklı olarak ceza muhakemesi hukukunda, istinaf kanun yoluna münhasır olmak üzere on beş yıl ve daha fazla hapis cezalarına ilişkin mahkûmiyet hükümlerinde bir başvuru aranmaksızın re'sen inceleme söz konusudur.⁹⁷⁸ Re'sen⁹⁷⁹ ya da "Otomatik istinaf" da denilen bu kurum,⁹⁸⁰ ceza muhakemesi hukukundaki kamu yararı

⁹⁷⁴ ÖZBEK, DOĞAN, BACAKSIZ, TEPE, s. 800.

⁹⁷⁵ ARSLAN, YILMAZ, TAŞPINAR AYVAZ, HANAĞASI, s. 589.

⁹⁷⁶ "... Bu durumda, istinaf talebine konu ilk derece mahkemesi kararının kaldırılması talebinde bulunulmaksızın iptalle sonuçlanan karara karşı gerekçe yönü ile de istinaf isteminde bulunulmadığı dikkate alındığında, ilk derece mahkemesi kararının istinaf istemine konu edilen hususlar yönü ile hukuki menfaatlerini etkilemediği anlaşılan davacıların istinaf başvurusunun incelenmesine hukuken olanak görülmemiştir." Bkz. İstanbul BİM 5.İDD. 25/11/2021, E:2021/2779, K:2021/2834.

⁹⁷⁷ SEMİZ, İmran, Türk Vergi Yargılaması Hukukunda İstinaf, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 193; Hükmün kapsam ve sonuçlarını belirsizleştirmeyecek düzeyde olmayan gerekçedeki aykırılıklar nedeniyle kanun yoluna başvurulamayacağına ilişkin görüş için bkz. KARAHANOGULLARI, İdari Yargı İdarenin Hukuka Zorlanması (Yargı Kararlarına Dayalı Bir İnceleme), s. 728.

⁹⁷⁸ Bkz. CMK md. 272/1

⁹⁷⁹ ÜNVER, Yener, HAKERİ, Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012, s. 854.

⁹⁸⁰ YENİSEY, NUHOĞLU, s. 829; ÖZBEK, DOĞAN, BACAKSIZ, TEPE, s. 801.

ölçütleri gereği ihdas olduğundan genel olarak kanun yollarına başvuruda da geçerli olan⁹⁸¹ tasarruf ilkesinin⁹⁸² bir istisnasıdır.

Hukuka uygunluk karinesinden yararlınsalar da idare mahkemelerince belli ağırlıktaki cezai konulara ya da genel menfaate ilişkin işlemlerin iptali istemiyle açılan davalarda esas yönü veren ret kararları da istem olmaksızın; otomatik olarak istinafla bölge idare mahkemesine gönderilebilmelidir. Örnek olarak İYUK'un 46. maddesinde sınırlı olarak sayılan türdeki uyuşmazlıklar bu kapsamda görülebilir. Bir meslekten, öğrencilik statüsünden ya da Devlet memurluğundan çıkarma gibi ağırlıktaki cezai işlemlere karşı açılan davalarda verilen ret kararının süresinde olmadığından bahisle istinafta incelenemeyecek olması halinde kamusal bir menfaatin bulunduğu bahsedilemez.

İYUK'a göre, yapılan istinaf başvurusuna karşı cevap veren taraf da kararı süresinde istinaf etmemiş olsa bile düzenleyeceği cevap dilekçesinde istinaf isteminde bulunabilir. Bu takdirde anılan türdeki dilekçeler de istinaf başvuru dilekçesi yerine geçer.⁹⁸³

İstinaf incelemesi esnasında ölüm veya herhangi bir sebeple tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik olursa davayı takip hakkı kendisine geçen başvurusuna kadar; gerçek kişilerden olan tarafın ölümü halinde, idarenin mirasçılar aleyhine

---

⁹⁸¹ PEKCANITEZ, ATALAY, ÖZEKES, s. 466.

⁹⁸² HMK md. 24: (1) Hâkim, iki taraftan birinin talebi olmaksızın, kendiliğinden bir davayı inceleyemez ve karara bağlayamaz. (2) Kanunda açıkça belirtilmedikçe, hiç kimse kendi lehine olan davayı açmaya veya hakkını talep etmeye zorlanamaz. (3) Tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri dava konusu hakkında, dava açıldıktan sonra da tasarruf yetkisi devam eder.

⁹⁸³ Bkz. İYUK 45/2, 48/3.

takibi yenilemesine kadar dosyanın işlemde kaldırılmasına ilgili dairece karar verilir. Yalnız öleni ilgilendiren davalara ait dilekçeler iptal edilir.⁹⁸⁴

İstinafa başvurmada karşılıklı yarar durumu varsa taraflar karşılıklı olarak da istinafa başvurabilirler. Örneğin davanın reddine ilişkin karara karşı istinafa başvurmada davacının bir yararı varken aynı kararda vekil ile temsil edilen idare lehine vekalet ücretine hükmedilmemesi ya da eksik hükmedilmesi durumunda davalı idarenin de yararından bahsedilebilir. Davanın kısmen reddi ve kısmen kabulüne ilişkin kararlar da tarafların karşılıklı olarak kısmen de olsa menfaatleri devam ettiğinden karşılıklı istinafa konu olabilecektir.

İstinaf başvurusunu bizzat davacı taraf ya da vekili olan avukatı da yapabileceği gibi davalı idarece de 659 sayılı KHK kapsamında yetkili kılınan hukuk birimi amiri, hukuk müşavirleri veya avukatlar aracılığıyla⁹⁸⁵ istinaf başvurusunda bulunulabilir.

Görüldüğü üzere avukatla temsil zorunluluğu kuralı bulunan Fransız idari yargılama hukukundaki istinaf uygulamasından⁹⁸⁶ farklı olarak hukukumuzda böyle bir zorunluluk bulunmamaktadır.

İYUK'un "Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile Vergi Usul Kanununun uygulanacağı haller" başlıklı 31. maddesindeki "Bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda ... üçüncü şahısların davaya katılması ... hallerinde ... Hukuk Usulü

⁹⁸⁴ Bkz. İYUK md. 26/1-2; "... Dava, emekli korgeneral olan davacı tarafından, hakkında uygulanan özel koruma tedbirinin kaldırılmasına ilişkin ... iptali istemiyle açılmıştır. ... Bakılan uyuşmazlıkta davalı idareler tarafından istinaf başvurusunda bulunulmuş ise de; ... ölüm belgesinden davacının 27/06/2023 tarihinde vefat ettiği anlaşılmıştır. Bu durumda; dava konusu edilen işlem 2577 sayılı Kanunun 26'ncı maddesi uyarınca yalnızca ölen davacıyı ilgilendirdiğinden dava dilekçesinin iptali gerekmektedir. ... sayılı kararın kaldırılmasına, davacının dava dilekçesinin iptaline" Bkz. Ankara BİM 12.İDD. 03/04/2024, E:2023/2028, K:2024/859.

⁹⁸⁵ GÜNDÜZ, İdari Davalarda Ehliyet ve Husumet, s. 246.

⁹⁸⁶ ÇAĞLAYAN, İdarî Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları, s.136.

Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanır.” biçimindeki atıf nedeniyle üçüncü kişi, davayı kazanmasında hukuki yararı bulunan taraf yanında ve ona yardımcı olmak amacıyla, müdahil olarak davada yer alabilir. Davanın ihbarı mahkeme veya hâkim tarafından re’sen yapılır.⁹⁸⁷ Ancak atıf yapılan HMK hükümleri doğrudan değil, idari yargının amacı, kendine has yapısı ve idari yargılama ilkeleri gözetilerek bunlara uygun bir biçimde⁹⁸⁸ uygulanmalıdır.⁹⁸⁹ Bu nedenle davaya müdahale ve atıf yapılan diğer usul hukuku kurumlarının, idari yargının özelliklerine göre uygulanabilmesinin ne şekilde olacağına ilişkin tereddütlerin ortadan kaldırılabilmesi ve olası farklı yaklaşımların engellenebilmesi için içtihatlarla değil İYUK’da ayrıca düzenlenmesi gerekmektedir.⁹⁹⁰

İdari yargıya özgü olarak istinafta da davaya müdahil sıfatıyla katılmak mümkün iken⁹⁹¹ öğretide ise ilk derece mahkemesi yargılaması sırasında davaya müdahil olanın, az sayıda karşı görüş olsa da yanında bulunduğu taraftan bağımsız olarak istinaf yoluna başvuramayacağı⁹⁹² ancak yanında bulunduğu taraf kanun yoluna

⁹⁸⁷ Mahkemece, davanın sonucundan etkilenebilecek olan üçüncü kişilere re’sen ihbar yapılmaması nedeniyle anılan kişilerin dava dışı kalarak adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine ilişkin bkz. Menemen Minibüsçüler Odası v. Türkiye, B.no: 44088/04, 9/12/2008.

⁹⁸⁸ “... Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na yollama yapıldığından, hukuk usulüne özgü olarak düzenlenen bu müessese, idari yargılama hukuku bakımından incelenirken idari yargının amacı, işlevi, etkinliği, kendine özgü nitelikleri ve idari yargılama usulüne hakim olan temel ilkeler ile, kanun yollarına başvurunun etki ve sonuçlarının ilgili usul hükümleriyle birlikte değerlendirilmesi ve bu müessesenin idari yargıya göre yorumlanması gerekmektedir.” Bkz. Dan. İDDK. 03/02/2023, E:2021/4, K:2023/1.

⁹⁸⁹ AKYILDIZ, Ali, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerinin İdari Yargılama Hukukunda Uygulanması Bağlamında Ehliyet (Objektif Ehliyet), Davaya Katılma (Asli ve Fer’i Müdahale) ve Davanın İhbarı Müessesesi”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 155.Yıl, s. 338.

⁹⁹⁰ YASİN, Melikşah, “İdari Davayı Sona Erdiren Taraf İşlemleri, (Davadan Feragat, Davayı Kabul) İdari Yargıda Delillerin Tespiti Keşif Ve Bilirkişi İncelemesi”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu 155. Yıl, s. 353.

⁹⁹¹ YILDIRIM, Türkiye’de İstinaf Uygulamasının İdari Yargıya Etkileri, s. 50.; SINMAZ, Emin, “İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 31. Maddesi ile Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Yapılan Yollamaların Yol Açtığı Sorunlar ve Usul Hükümlerinin İdari Yargıya Özgülenmesi”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu 155. Yıl, s. 390; ÇAĞLAYAN, İdarî Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları, s. 325; Bkz. Dan. 13. D. 08/12/2016 T. E:2016/3569, K:2016/4143.

⁹⁹² SANCAKDAR, İdari Yargı İstinaf Sistemindeki Olası Sorunlar ve Çözüm Önerileri, s. 52; DEMİRKOL, İdari Yargılama Usulü Yenilenirken İstinaf Kanun Yolu Öngörüsü – Danıştay’ın

başvurmuşsa ilgili tarafın ve dolayısıyla kendisinin yararına olacak biçimde yardımda bulunabileceği belirtmiştir.⁹⁹³

Müdahilin yanında bulunduğu taraftan bağımsız olarak kanun yollarına başvurabilmesi ile ilgili bölge idare mahkemesi⁹⁹⁴ ve Danıştay’ca verilen farklı kararlar bulunmaktadır.⁹⁹⁵ Kanun yoluna başvurma hakkı ve dolayısıyla adil yargılanma hakkı esas alındığında, genel olarak müdahilin bağımsız olarak kanun yollarına başvurabilmesi gerektiği söylenebilir.⁹⁹⁶ Ancak bu başvuru hakkı mutlak olmamalıdır. Müdahilin istinafa başvurmasına, yanında bulunduğu tarafça açıkça itiraz edilmesi ya da ilgili tarafın bundan zarar göreceği olması hallerinde bu hakkın kullanımı sınırlandırılabilir.

İçtihat Mahkemesi Rolü’nün Güçlendirilmesi, s. 130; Örnek Danıştay kararları için bkz. YOLAL, Halil, Danıştay Kararları Işığında İptal Davalarında Dava Açma Ehliyeti, Onikilevha Yayınları, İstanbul, 2019, s. 164 vd.; AKYILDIZ, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerinin İdari yargılama Hukukunda Uygulanması Bağlamında Ehliyet (Objektif Ehliyet), Davaya Katılma (Asli ve Fer’i Müdahale) ve Davanın İhbarı Müessesesi, s. 332.

⁹⁹³ KARAHANOĞULLARI, İdari Yargı İdarenin Hukuka Zorlanması (Yargı Kararlarına Dayalı Bir İnceleme), s. 725.

⁹⁹⁴ “... sadece müdahil tarafından istinaf yoluna başvurulduğu görülmektedir. Bu durumda, davalı idare yanında davaya katılan ..., dava konusu işlemin iptalinden doğrudan etkileneceği, istinaf isteminin kabul edilmemesi halinde mahkemeye erişim hakkının ve hak arama özgürlüğünün kısıtlanacağı görüldüğünden, istinaf başvurusunda bulunabileceği kabul edilerek” Bkz. İzmir BİM 4.İDD 09/03/2023, E:2022/3981, K:2023/718; “... tek başına istinaf yoluna başvuruda bulunması hukuken mümkün olmadığından, istinaf isteminin incelenmesine olanak bulunmamaktadır” Bkz. İzmir BİM 7.İDD 23/12/2022, E:2022/1943, K:2022/1674.

⁹⁹⁵ Farklı yöndeki Danıştay kararları ve değerlendirmeleri için bkz. ŞİMŞEK, Tacettin, “İdari Yargılama Hukukunda Davalı Yanında Müdahilin Tek Başına Kanun Yollarına Başvuruda Bulunma Hakkı”, TBB Dergisi, S.134, s. 202 vd.

⁹⁹⁶ AKSOYLU, Özge, “İdari Yargılama Hukukunda Müdahilin Bağımsız Olarak Kanun Yoluna Başvurma Hakkı”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2020/1, s. 107.

Nitekim bu duruma ilişkin anılan farklı kararlar nedeniyle yapılan başvuru sonrası Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu'nun 03/02/2023 tarihli ve E:2021/4, K:2023/1 sayılı kararındaki⁹⁹⁷

“... idari yargının kendine özgü özellikleri göz önüne alınarak konu değerlendirildiğinde, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile tarafın işlem ve açıklamalarına aykırı olmayan her türlü usul işlemini yapma hakkı tanınan müdahilin, yanında katıldığı taraf hakkında verilen karara karşı tek başına kanun yollarına başvurabilmesinin, adil yargılanma hakkının temini bakımından gerekli olduğu neticesine ulaşılmıştır. Öte yandan söz konusu düzenlemeler, yanında davaya katıldığı tarafın davadan ya da temyizden feragati veya vazgeçmesi yahut davayı kabul etmesi gibi aksi yöndeki iradesinin varlığı halinde müdahilin kanun yollarına başvurmasına engel teşkil etmektedir. Yani müdahilin, tarafın aksi yönde iradesinin varlığı halinde, bu iradeye aykırı ve bu iradeyle çelişen bir işlem yaparak kanun yollarına başvurma olanağı bulunmamaktadır.”

biçimindeki gerekçe ile yanında katıldığı tarafın kanun yollarına başvurmaması halinde müdahilin, ilgili tarafın işlem ve açıklamalarına açıkça aykırı olmamak şartıyla tek başına kanun yollarına başvurabileceği belirtilmiştir. Böylece, idari

⁹⁹⁷ “... Nitekim, idari yargılama usulünde davaya müdahale, ilgilinin talebi ile olabileceği gibi medeni usul hukukundan farklı olarak, ilgili yargı merciince resen davanın ihbar edilmesi üzerine de söz konusu olabilmektedir. ... Bu çerçevede müdahil, davanın şekli anlamda tarafı olmasa da dava konusu uyuşmazlık maddi anlamda müdahilin hak ve menfaatini ilgilendirmekte ve müdahil verilecek kararın neticesinden doğrudan etkilenmektedir. Buna göre idari yargıda müdahilin yalnızca yanında katıldığı tarafın işlemlerine bağlı kılınması adil olmayan sonuçlar doğurabilecektir. Bu bakımdan, müdahilin tek başına kanun yollarına başvurabilmesinin, resen araştırma ilkesinin benimsenmiş olduğu idari yargılama usulünde, maddi olayın doğru ve eksiksiz bir şekilde belirlenerek gerçeğe en uygun kararın verilmesine ve böylece kamu yararının gerçekleştirilmesine; idarenin hukuka uygun hareket etmesi sağlanarak hukuk düzeninin idari yargı eliyle korunmasına ve kanun yollarının hukukun ülke genelinde aynı şekilde uygulanmasını temin ederek kanun önünde eşitlik ilkesinin hayata geçirilmesi işlevinin yerine getirilmesine katkı sağlayacağı açıktır. Bu açıklamalar çerçevesinde, idari yargının kendine özgü özellikleri göz önüne alınarak konu değerlendirildiğinde, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile tarafın işlem ve açıklamalarına aykırı olmayan her türlü usul işlemini yapma hakkı tanınan müdahilin, yanında katıldığı taraf hakkında verilen karara karşı tek başına kanun yollarına başvurabilmesinin, adil yargılanma hakkının temini bakımından gerekli olduğu neticesine ulaşılmıştır. Öte yandan söz konusu düzenlemeler, yanında davaya katıldığı tarafın davadan ya da temyizden feragati veya vazgeçmesi yahut davayı kabul etmesi gibi aksi yöndeki iradesinin varlığı halinde müdahilin kanun yollarına başvurmasına engel teşkil etmektedir. Yani müdahilin, tarafın aksi yönde iradesinin varlığı halinde, bu iradeye aykırı ve bu iradeyle çelişen bir işlem yaparak kanun yollarına başvurma olanağı bulunmamaktadır. ... müdahilin, yanında katıldığı tarafın işlem veya açıklamalarına aykırı olmadığı sürece, karara karşı tek başına kanun yollarına başvurabileceği sonucuna varılmıştır.”

yargılama hukukunda anılan usule ilişkin bir yasal düzenleme olmaması nedeniyle oluşan farklı içtihatların da önüne geçilmiştir.

2.4.2. İstinaf Başvurusundan Feragat

İstinaf başvurusu hakkından feragat edilebilir. Ancak bunun için istinaf başvuru hakkının doğması gerekir.⁹⁹⁸ Öyle ki istinaf kanun yolunun öngörülmemesi ya da henüz istinaf yoluna konu edilecek bir kararın bulunmaması hallerinde böyle bir hakkın doğmuş olduğundan bahsedilemeyeceği için doğmamış hakkın feragatinden de bahsedilemeyecektir. Örneğin idare veya vergi mahkemesince verilmekle kesin olan kararlar ile ivedi yargılama usulüne ilişkin verilen kararlar bu yöndedir.

İstinaf kanun yoluna başvurulmuş olsa bile başvuru hakkında karar verilinceye kadar istinafa başvurma hakkından feragat⁹⁹⁹ edilebilir.¹⁰⁰⁰ Bununla birlikte Danıştay'ın emsal niteliğindeki kararları yönünde, bireysel yarardan çok kamu yararının önde olduğu, hukuk devleti ilkesinin gerçekleşmesi gibi davalarda, istinaf yoluna başvurulduktan sonra yapılan feragat geçerli görülmemelidir.¹⁰⁰¹ Ancak bu konuda yine içtihatla belirleyicilik değil, İYUK'da düzenleme yapılması daha yerinde olacaktır.¹⁰⁰²

⁹⁹⁸ PEKCANITEZ, ATALAY, ÖZEKES, s. 467; YILMAZ, İstinaf, s. 69.

⁹⁹⁹ "... Dosyanın incelenmesinden; davacı vekili tarafından verilen ve 20/06/2023 tarihinde mahkeme kaydına giren dilekçe ile istinaf başvurusundan vazgeçildiği görülmekte olup, bu nedenle istinaf başvurusunun feragat nedeniyle incelenme olanağının bulunmadığı anlaşılmaktadır. Açıklanan nedenlerle, Kütahya İdare Mahkemesince verilen ... kararına yönelik istinaf başvurusu hakkında feragat nedeniyle karar verilmesine yer olmadığına" Bkz. Bursa BİM 1.İDD 22/06/2023, E:2022/3116, K:2023/1013.

¹⁰⁰⁰ ARSLAN, YILMAZ, TAŞPINAR AYVAZ, HANAĞASI, s. 590.

¹⁰⁰¹ YASİN, s. 358; KAPLAN, İdari Yargılama Hukuku, s. 487; YILDIRIM, Türkiye'de İstinaf Uygulamasının İdari Yargıya Etkileri, s. 50.; SINMAZ, s. 393.

¹⁰⁰² SANCAKDAR, İdari Yargı İstinaf Sistemindeki Olası Sorunlar ve Çözüm Önerileri, s. 46; YASİN, s. 353.

İstinaf aşamasında davadan da feragat edilebilir. Ancak Danıştay tarafından, davalı idarenin başvurduğu kanun yolu incelemesi sırasında, davacının davadan feragat edebilmesinin, medeni usul hukukundaki feragate ilişkin hükümlerin ancak idari yargılama hukukuyla bağdaştığı ölçüde uygulanabileceği, feragate ilişkin yasal düzenlemenin kanun yollarında da davadan feragat etme olanağını tanıdığından bahsedilemeyeceği, ayrıca iptal davalarının niteliği gereği kamunun da hak ve menfaati bulunan mahkemece yapılan denetimin geçersiz sayılması sonucunu doğuracağından bahisle davacının davadan feragat dilekçesinin dikkate alınamayacağına ilişkin kararlar da verilmiştir.¹⁰⁰³

İstinaf aşamasında, istinaf talebinden feragat edilmesi halinde, bölge idare mahkemesince, feragat nedeniyle istinaf başvurusu hakkında karar verilmesine yer olmadığı yönünde karar verilecektir.¹⁰⁰⁴ İstinaf aşamasında davadan feragat edilmesi halinde ise 6100 sayılı HMK hükümlerine göre bu yönde bir ek karar verilebilmesi için dosyanın ilk derece mahkemesine gönderilmesine karar verilir.¹⁰⁰⁵

---

¹⁰⁰³ Dan.10.D. 12.12.1996 1995/4877, K: 1996/8170, Dan.10.D. 06/04/1995 1993/3577, K: 1995/1701 kararlar için bkz. BAL, KARABULUT, ŞAHİN, s. 772 vd.; ÇAKMAK, Münci, "İdarî Yargıda Davadan Feragat", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 53, S. 1 (Şubat 2004), s. 192; CEYLAN, Mahmut, İdari Yargıya Hakim Olan İlkeler, Onikilevha Yayınları, İstanbul, 2017, s. 129.

¹⁰⁰⁴ "... davacı vekili tarafından sunulan 05/12/2022 kayıt tarihli dilekçe ile istinaf başvurusunda bulunulduğu, akabinde davacı vekili tarafından sunulan 12/09/2023 kayıt tarihli dilekçe ile istinaf talebinden feragat edildiğinin bildirdiği görüldüğünden, feragat nedeniyle istinaf başvurusu hakkında karar verilmesine olanak bulunmamaktadır." Bkz. Gazintep BİM 5.İDD 30/10/2023, E:2023/3992, K:2023/4290.

¹⁰⁰⁵ "... Bu durumda, yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri dikkate alındığında, davacının istinafa konu olan idare mahkemesi kararından sonra 05.12.2023 tarihinde kayda giren dilekçesiyle davadan feragat ettiğini bildirdiği görüldüğünden, istinaf incelemesi yapılmaksızın davacının davadan feragati hakkında 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 310. maddesine, 22/07/2020 tarihli, 7251 sayılı Kanun'un 29. maddesi ile eklenen 2. ve 3. fıkraları uyarınca, ek karar verilmek üzere dosyanın hükmü veren mahkemeye gönderilmesi gerekmektedir. Açıklanan nedenlerle; davacının davadan feragati hususunda ek karar verilmesi için dava dosyasının Mahkemesine gönderilmesine," Bkz. Ankara BİM 1.İDD. 27/12/2023 T. E:2023/4606, K:2023/6189.

Öte yandan istinaf incelemesi sırasında, davalı idarece davanın kabulüne ilişkin işlem ve eylemlerin yapılması halinde ise bölge idare mahkemesince davanın konusuz kalması nedeniyle istinaf başvurusu hakkında karar verilmesine yer olmadığı yönünde karar verilecektir.¹⁰⁰⁶

İdari yargının varlık nedeni ve bu doğrultudaki amaçları, buna ilişkin yukarıda bahsedilen Danıştay içtihatları gözetilerek sonuçları itibarıyla yalnız tarafları değil kamuyu ilgilendiren, bu nedenle somut kamusal menfaatlerin bulunduğu uyuşmazlıklarda istinaf başvurusundan ya da davadan feragate ilişkin taraf beyanlarının, bölge idare mahkemesinin onayı ile geçerli olabileceği yönünde yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

2.4.3. İstinafa Başvuru Süresi

Yargı kararlarının tabi kılınacakları bir kanun yolu incelemesi neticesinde ortadan kaldırılma ihtimalinin hukuk düzeni içinde sürekli olarak gündemde tutulması hukuki güvenlik ve istikrar ilkeleriyle bağdaşmayacaktır. Yargılamaların sürüncemede kalmasını engellemek, uyuşmazlıkların mümkün olan en kısa süre içinde nihai çözüme kavuşturulmasını, hukuk âleminde etki ve sonuçlarını doğurması beklenen kesin hükmün bir an önce teminini sağlamak düşüncesiyle¹⁰⁰⁷ yargı kararlarına karşı üst mahkemeler nezdinde yapılması öngörülen kanun yolu başvuruları kanunlarla belli sürelerle bağlanmıştır.¹⁰⁰⁸

¹⁰⁰⁶ "... Dosyanın incelenmesinden, davacı adına düzenlenen dava konusu ödeme emrinin dayanağı tahakkukların düzeltme fişleri ile terkin edildiği ve ödeme emrinin takipten kaldırıldığına ilişkin evrakların davalı idarece gönderilen 07.12.2013 tarihli yazıyla dosyaya eklendiği görülmekle, konusu kalmayan işbu istem hakkında karar verilmesine yer bulunmamaktadır," Bkz. İzmir BİM 2.VDD. 12/12/2023 T. E:2023/1829, K:2023/1893.

¹⁰⁰⁷ YILDIRIM, AŞİT, s. 874.

¹⁰⁰⁸ Bkz. AYM, E.2022/144, K.2023/137, 26/07/2023; Ertuğrul Dalbaş, AYM B. No: 2014/7805, 25/10/2017.

Kanun yoluna başvurma süreleri, birer hak düşürücü süre niteliğindedir.¹⁰⁰⁹ Öngörülen süre içerisinde kullanılmaması durumunda kanun yollarına başvurma hakkı düşecektir.¹⁰¹⁰ Bu nedenle anılan süreler mahkemece kendiliğinden dikkate alınır.¹⁰¹¹

İYUK'un 45. maddesinin birinci fıkrasına göre, idare ve vergi mahkemelerinin kararlarına karşı, kararın Tebligat Kanunu'nda öngörülen hükümlere uygun olarak tebliğinden itibaren otuz gün içinde istinaf yoluna başvurulabilir. Kararın tebliğ edildiği gün, istinaf süresinin hesabında dikkate alınmaz.¹⁰¹² Dolayısıyla süre, tebliği izleyen günden itibaren başlamalıdır.¹⁰¹³ Davanın vekil ile yürütülüyor olması halinde, anılan süre vekile tebliğ ile başlar.¹⁰¹⁴ Tatil günleri sürelere dahildir. Ancak sürenin son günü tatil gününe rastlarsa süre tatil gününü

¹⁰⁰⁹ KAPLAN, Gürsel, İdari Yargıda Dava Açma Süreleri, 3. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2011, s. 29; örnek karar için bkz. Dan.8.D. 21/02/2022, E:2022/231, K:2022/175.

¹⁰¹⁰ ÖZBEK, DOĞAN, BACAKSIZ, TEPE, s. 165.

¹⁰¹¹ YILMAZ, Hukuk Muhakemeleri Kanununda Süreler, s 3168.

¹⁰¹² "... kararın, davacı tarafa elektronik tebliğat yoluyla 17/10/2023 tarihinde tebliğ edildiği, bu tarihten itibaren işlemeye başlayan beş günlük sürenin 22/10/2023 günü sona erdiği ve 30 günlük istinaf başvuru süresinin ise 23/10/2023 Pazartesi günü başladığı ..." Bkz. Ankara BİM 8.İDD. 01/02/2024 T. E:2024/92, K:2024/198.

¹⁰¹³ "... Bölge İdare Mahkemesinin 2577 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan 'kararın tebliğinden itibaren' ibaresini, kararın tebliğ edildiği tarihi de kapsayacak biçimde yorumlamasının ve bu suretle istinaf başvuru süresinin hesabında kararın tebliğ edildiği tarihin de sayılmasının yukarıda değinilen temel kanunlar ve bu kanunlar çerçevesinde şekillenen uygulamayla uyumlu olmadığı açıktır. ... Sonuç olarak 2577 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan 'kararın tebliğinden itibaren' ibaresinin temel usul kanunlarına ilişkin yerleşmiş uygulamalardan farklı olarak kararın tebliğ edildiği tarihin de istinaf süresinin hesabında dikkate alınacak şekilde yorumlanmasının -mahkeme kararının tebliğ edildiği tarihin istinaf süresinin hesabında dikkate alınacağı yolunda açık bir hükmün bulunmadığı da gözetildiğinde- aşırı katı ve şekilci olduğu değerlendirilmiştir. Bu durumda istinaf süresi öngörülmesiyle amaçlanan kamusal yarar ile başvuru sahiplerinin mahkemeye erişim hakkından yararlanmasındaki bireysel menfaat arasındaki dengenin başvuru aleyhine bozulduğu ve derece mahkemesinin öngörülemeyen yorumu nedeniyle istinaf hakkından mahrum kalan başvuru sahibinin mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmaktadır." Bkz. Adalet Mehtap Buluryer (2), AYM B. No: 2017/14655, 29/1/2020.

¹⁰¹⁴ KAPLAN, İdari Yargıda Dava Açma Süreleri, s. 177.

izleyen çalışma gününün bitimine kadar, çalışmaya ara verme¹⁰¹⁵ zamanına rastlarsa bu süre, ara vermenin sona erdiği günü izleyen tarihten itibaren yedi gün uzamış sayılır.¹⁰¹⁶

Yapılan istinaf başvurusuna karşı cevap veren taraf da kararı süresinde istinaf etmemiş olsa bile düzenleyeceği cevap dilekçesinde, istinaf isteminde bulunabilir.¹⁰¹⁷ Bu takdirde anılan türdeki dilekçeler de istinaf başvuru dilekçesi yerine geçer.¹⁰¹⁸ Cevap dilekçesinden, cevapla birlikte istinaf talebinde de bulunulduğunun açıkça anlaşılması gerekir.¹⁰¹⁹ İstisnai olan bu istinaf başvurusu türüne, “katılma yoluyla” başvuru denilmektedir.¹⁰²⁰ Katılma yoluyla istinafa başvurulması halinde, yargılama giderleri de karşılanmışsa¹⁰²¹ istinaf başvurusunu içeren cevap dilekçesi karşı tarafa tebliğ edilerek anılan talep

¹⁰¹⁵ Bkz. İYUK md. 61/1.

¹⁰¹⁶ Bkz. İYUK md. 8.

¹⁰¹⁷ “... Davacı taraf vekilince 26.06.2023 tarihinde Dairemize gönderilmek üzere İlk Derece Mahkemesi'ne sunulan istinafa cevap dilekçesinde, istinaf talebi içerir ifadelerle yer verilmiş ise de istinafa cevap dilekçesinin istinaf dilekçelerinin davacı tarafa tebliğ edildiği 20.05.2023 tarihinden sonra yasal süresi içerisinde sunulmadığı görüldüğünden, söz konusu dilekçe içeriğindeki ifadeler, Dairemizce ‘katılma yoluyla istinaf’ kapsamında değerlendirilmemiştir.” Bkz. Gaziantep BİM 2.İDD. 22/02/2024 T. E:2023/1098, K:2024/275.

¹⁰¹⁸ Bkz. İYUK 45/2, 48/3.

¹⁰¹⁹ “... Her ne kadar davacı tarafından, davalı idarenin istinaf dilekçesinin tebliği üzerine sunulan 05.01.2024 tarihli cevap dilekçesinde adli yardım talep edildiği belirtilerek ‘Katılma yoluyla istinaf talebinde bulunan’ ibaresine yer verilmiş ise de, dilekçenin tümüne bakıldığında idare mahkemesince verilen kararın hukuka uygun olduğu ve onanması gerektiği savunulduğundan ve kararın herhangi bir kısmına karşı açıkça istinaf başvurusunda da bulunulmamış olması nedeniyle, istinaf başvurusu yalnızca davalı idare yönünden incelenmiştir.” Bkz. Ankara BİM 7.İDD. 30/01/2024 T. E:2024/290, K:2024/286.

¹⁰²⁰ KAPLAN, İdari Yargılama Hukuku, s. 487.

¹⁰²¹ “... Dosyanın incelenmesinden; ... 07.04.2020 kayıt tarihli dilekçe ile katılma yoluyla istinaf başvurusunda bulunulmasına rağmen gerekli istinaf başvuru harcının ödenmemiş olduğunun görülmesi üzerine, ... zorunlu olan 220,70-TL istinaf başvuru harcının yedi gün içinde yatırılması, aksi halde istinaf isteminden vazgeçilmiş sayılacağı hususunun davacı vekiline 09/10/2022 tarihinde tebliğ edildiği, ancak istenilen harcın ödenmediği görülmüştür. Bu durumda; istenilmesine rağmen istinaf başvuru harcının ödenmemesi sebebiyle davacı yönünden istinaf edilmemiş sayılmasına karar verilmesi gerekmiştir..” Bkz. Gaziantep BİM 5.İDD. 01/11/2022 T. E:2020/820, K:2022/2638.

yönünden de dosya tekemmül ettirilir.¹⁰²² Katılma yoluyla istinafa başvurulduğunda, asıl başvurudan feragat edilmesi ya da esasa girilmeden bu başvurunun reddi hallerinde, süresinde olmayıp bu başvuru nedeniyle yapılan katılma yoluyla istinaf başvurusunun da incelenmemesi gerekir.¹⁰²³

İstinaf dilekçesi verilirken gerekli harç ve giderlerin tamamının ödenmemiş olması halinde kararı veren idare veya vergi mahkemesi tarafından verilecek yedi günlük süre içerisinde tamamlanması, aksi halde istinaftan vazgeçilmiş sayılacağı hususu istinaf edene yazılı olarak bildirilir. Verilen süre içinde harç ve giderler tamamlanmadığı takdirde, ilgili mahkeme, kararın istinaf edilmemiş sayılmasına karar verir. İstinafın kanuni süre geçtikten sonra yapılması veya kesin bir karar hakkında olması halinde de kararı veren mahkeme, istinaf isteminin reddine karar verir. İlgili mahkemenin bu kararları ile istinaf dilekçelerinin 3. madde esaslarına göre düzenlenmemiş olması ve eksikliklerin onbeş gün içinde tamamlanmaması üzerine ilk derece mahkemesince verilen istinaf isteminde bulunulmamış sayılmasına ilişkin kararlara karşı, tebliğ tarihini izleyen günden itibaren yedi gün içinde istinaf yoluna başvurulabilir.¹⁰²⁴

Belirli bir kanun yoluna başvurulmasını süre şartına tabi kılan düzenlemelerin mahkemeye erişimle ilgili olduklarında tereddüt bulunmamaktadır. Nitekim kanun yolu başvurusunun süre aşımından reddedilmesiyle birlikte kanun yolu mercii dosyadan elini çekmekte, dolayısıyla ilk derece mahkemesi kararı üzerinde kanun yolu denetimi kapsamında herhangi bir inceleme gerçekleştirilmemektedir.

¹⁰²² "... davacı vekilinin katılma yoluyla istinaf dilekçesinin 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre davalı idareye tebliğinin yapılması sağlanarak tekemmül süreci tamamlandıktan sonra istinaf kanun yolu incelemesi için dava dosyasının Dairemize gönderilmesi gerekmektedir." Bkz. Erzurum BİM 5.İDD. 02/11/2023 T. E:2023/41, K:2023/1991.

¹⁰²³ YILMAZ, İstinaf, s. 68; "... davalı idarenin istinaf başvuru dilekçesinin davacılara 17/07/2021 tarihinde tebliği üzerine 31/07/2021 tarihinde Mahkeme kayıtlarına giren dilekçeyle katılma yoluyla istinaf başvurusunda bulunduğu görülmekle, davalı idarenin süresi içinde olmayan istinaf başvurusuna, davacının katılma yoluyla yaptığı istinaf başvurusunun da süresinde olmadığı anlaşılmalı, davacının istinaf başvurusunun süre aşımı nedeniyle reddine karar verilmesi gerektiği anlaşılmaktadır." Bkz. Samsun BİM 2.İDD. 13/10/2022 T. E:2021/1370, K:2022/1353.

¹⁰²⁴ Bkz. İYUK 45/2, 48/6.

Başka bir anlatımla birey, başvuru imkânı tanınmış bir kanun yolunda, kanun yolu denetimine tabi kılınan mahkeme kararının hukuka uygun olup olmadığına yönelik uyuşmazlığı ilgili yargı makamının önüne taşıyamamaktadır.

Nitekim Anayasa Mahkemesince, İYUK'un, istinafin temyiz usul ve şekillerine tabi olduğuna ilişkin 45. maddesinin ikinci fıkrasının atfı gereği, 48. maddesinin yedinci fıkrası uyarınca, istinaf isteminin kanuni süre geçtikten sonra yapıldığının, dosyanın gönderildiği bölge idare mahkemesinin ilgili dairesince anlaşılması üzerine de ilgili dairece doğrudan ve kesin olarak istinaf isteminin süre yönünden reddine karar verilmesi mümkün iken anılan hükümlerin, ilk kez istinaf incelemesi sırasında bölge idare mahkemelerince verilen ve kanun yolu öngörülmeyen istinaf isteminin süre yönünden reddine ilişkin kararlara karşı ilgili tarafça yine ilk kez ileri sürülebilecek hukuka aykırılığa ilişkin sebeplerin incelenemeyecek olması ya da istinaf merci tarafından süreye ilişkin kuralların hatalı yorumu veya uygulanması ihtimalleri nedeniyle mahkemeye erişim hakkı ve etkili başvuru hakları çerçevesinde, uyuşmazlığın esası iki dereceli yargılamayı öngörse de bu tür kararların temyiz kanun yoluna açık olması yönündeki gerekçe¹⁰²⁵ ile "istinafin kanuni süre geçtikten sonra yapılması hâli" yönünden iptaline karar verilmiştir.¹⁰²⁶

¹⁰²⁵ SEÇKİN, Sinan, "Anayasa Mahkemesi'nin E. 2022/48 K. 2022/93 sayılı Kararı Uyarınca İdari Yargıda İstinaf Dilekçesi Üzerinde İlk İnceleme", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 31, S. 3, 2023. s. 1072.

¹⁰²⁶ "... İstinaf başvurusunun kanuni süresinde yapılmadığına ilişkin değerlendirmeyi ilk kez -idari yargı kolundaki en üst dereceli mahkeme olmayan- bölge idare mahkemelerinin yaptığı hâllerde, anılan mahkemelerin bu yöndeki değerlendirmelerinin kişilere ağır bir külfet yükleyecek ve onların mahkemeye erişim haklarını aşırı kısıtlayacak biçimde katı ve şekilci bir yoruma dayandığı ya da sürenin hesaplanmasına ilişkin muğlak veya yorumu gerektiren hukuki meseleler olduğunda bunların bölge idare mahkemelerince öngörülemez biçimde yorumlandığı durumlar söz konusu olabilir. Yahut anılan mahkemelerin süreye ilişkin kuralları hatalı olarak da uygulayabilmeleri mümkündür. Kurallar bölge idare mahkemelerinin bu kapsamda verdiği ve mahkemeye erişim hakkına ölçüsüz müdahale teşkil edebilen, bu sebeple anılan hakkın ihlaline yol açabilecek bu tür kararları bakımından kişilerin bu yöndeki iddia ve itirazlarını ileri sürebilmelerine engel olmakta, başka bir anlatımla söz konusu ihlalin gerçekleşmesini engellemeye elverişli yargısal yollara başvuruda bulunulabilmesi imkânını ortadan kaldırmaktadır. Bu yönüyle kurallar, mahkemeye erişim hakkına ilk kez müdahale eden ve o yargı kolundaki en yüksek mahkemece (Danıştay) verilmeyen kararlara karşı yargı mercilerine başvuru yollarını kapatmak suretiyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye

HMK¹⁰²⁷ ve CMK'nın¹⁰²⁸ aksine İYUK'da, kusur olmaksızın, süresi içerisinde usule ilişkin işlemlerin yapılmaması nedeniyle doğacak hukuki sonuçların engellenmesini sağlayan eski hale getirme kurumuna yer verilmemiştir.¹⁰²⁹ Dolayısıyla sürelerin kamu düzenine ilişkin olduğu¹⁰³⁰ idari yargılama hukukunda, mücbir sebeplerin, istinaf kanun yolu başvurusu için öngörülen hak düşürücü nitelikteki sürelerle etkisi yoktur.¹⁰³¹ Bu durumda, herhangi bir mücbir sebep nedeniyle geçirilmiş istinafa başvurma süresine ilişkin doğmuş olan hukuki sonuca¹⁰³² karşı, diğer yargılama mevzuatına atıf yapılarak olsa da eski hale getirme ya da benzer içerikte bir başvuru yapılamayacaktır.¹⁰³³ Aksi savunulsa da¹⁰³⁴ öteden beri özel hukuk ve kamu hukukuna ilişkin kuralların kıyas yoluyla idare hukukunda uygulanmasına sıcak bakmayan¹⁰³⁵ Danıştay'ın da benimsediği

---

erişim hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkına aykırılık oluşturduğu gerekçesiyle İYUK'un 45. maddesinin ikinci fıkrası atfı nedeniyle, istinafta da uygulanan İYUK'un 48. maddesinin yedinci fıkrasında yer alan "ve 6 ncı" ibaresi, Anayasa Mahkemesinin 20/7/2022 tarihli ve E.: 2022/48, K.: 2022/93 sayılı Kararı ile "istinafın kanuni süre geçtikten sonra yapılması hâli" yönünden iptal edilmiştir. Bkz. AYM, E.2022/48, K.2022/93, 20/07/2022.

¹⁰²⁷ Bkz. md. 95 vd.

¹⁰²⁸ Bkz. md. 40 vd.

¹⁰²⁹ ODYAKMAZ, Zehra, "30. Yılda İdari Yargı İle İlgili Öneriler", İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 30. Yılında İdari Yargı Sempozyumu, Ankara Barosu, Ankara, 2012, s. 201.

¹⁰³⁰ Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulunun E:1970/1, K:1973/1 sayılı kararında da "... süre amme intizamı ile ilgilidir ve karar düzeltme safhası da dahil olmak üzere davanın her safhasında sürenin dikkate alınması usul hukukunun ve öncelikle idare hukukunun zorunlu kıldığı bir kuraldır." ifadeleriyle süre konusunun kamu düzeni ilkesi ile ilişkisine vurgu yapılmıştır.

¹⁰³¹ GÖZÜBÜYÜK, DİNÇER, s. 320.

¹⁰³² İstinaf ya da temyiz kanuni süre geçtikten sonra yapılması veya kesin bir karar hakkında olması halinde kararı veren merci, istinaf ya da temyiz isteminin reddine karar verir. Bkz. İYUK md. 48/6.

¹⁰³³ KAPLAN, İdari Yargıda Dava Açma Süreleri, s. 139.

¹⁰³⁴ SÜMER, Nuray, "İdare Hukukunda Mücbir Sebep: Covid-19, Mücbir Sebep ve Bireyin Sorumluluğu Üçlemesi", Danıştay Dergisi Yıl: 2020 Sayı: 152, s. 216.

¹⁰³⁵ BALTA, İdare Hukuku I Genel Konular, s. 194.

görüş böyle olmakla birlikte¹⁰³⁶ aksi yönde, diğer bir anlatımla doğal afetler, ağır hastalık, savaş veya benzeri hale ilişkin mücbir bir sebebin varlığı halinde,¹⁰³⁷ usule ilişkin yapılan işlemin süresinde olduğuna ilişkin kararlar da mevcuttur.¹⁰³⁸

¹⁰³⁶ "... Kanunun tayin ettiği müddetleri kıyas ve istidlal yolu ile ve hakimın içtihadları ile tezyid ve tenkise imkan olamayacağı ve bu kabil müddetlerin kat'ı ve tadili hususunun ancak kanunun müsaadesine mütevakıf bulunduğu hukuken kabul edilmiş bir kaidedir. Kanunda gösterilen müstesna hallerden başka hakim kanunen tayin edilen müddetleri tezyid ve tenkis edemez." Bkz. Dan. İBK. 8.12.1944, E:1941/1, K:1944/138; "... 30 günlük temyiz süresi geçirildikten sonra ... davacı tarafından verilen dilekçe ile eski hale getirme talebinde ve temyiz isteminde bulunduğu anlaşıldığından; 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesinde 6100 sayılı Kanun'a atıf yapılan ve sayma yoluyla belirlenmiş olan konular arasında 'eski hale getirme'ye yer verilmediğinden, davacının eski hale getirme ve temyiz isteminin incelenmesine olanak bulunmamaktadır" Bkz. Dan.12.D. 15/12/2022, E:2022/5699, K:2022/6487; "... temyiz dilekçesinde, tebligatın usulüne uygun yapılmadığı ileri sürülerek 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 95. - 101. maddelerinde düzenlenen 'Eski Hale Getirme' hükümlerinin uygulanması talep edilmiş ise de, 2577 sayılı İdari Yargılama Usul Kanunu'nun 31. maddesinde, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na atıf yapılan hususların sayma yoluyla belirlendiği, bunlar arasında 'eski hale getirme'ye yer verilmediğinden söz konusu istem yerinde görülmemiştir." Bkz. Dan.İDDK. 01/02/2018, E:2018/60, K:2018/183; benzer kararlar için bkz. Dan.6.D. 01/06/2021, E:2021/4658, K:2021/7552; Dan.7.D. 18/11/2021, E:2018/2281, K:2021/5023; Dan.13.D. 10/09/2021, E:2021/3854, K:2021/2801.

¹⁰³⁷ Belirtmek gerekir ki, Covid-19 salgını çerçevesinde 7226 sayılı Kanun ile; deprem nedeniyle de olağanüstü hal ilan edilen illerde 11/02/2023 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile 2577 sayılı Kanun'daki sürelerin öngörülen tarihler arasında durmasına karar verilmiştir.

¹⁰³⁸ "..., İdari Yargılama Usulü Kanununda deprem ve benzeri afetler nedeniyle dava açma süresinin duracağına ilişkin bir hüküm bulunmadığı, bu durumda 30.9.1995 tarihinde Dinar'daki depremin dava açma süresini durdurmayacağı gerekçesiyle davanın süreaşımı yönünden reddine karar vermiştir ... Bununla beraber Danıştay'ın, kanunda öngörülmemiş olmasına rağmen, çok ağır maddi ve hukuki engellerin varlığı halinde, dava süresinin uzayacağını veya işlemeyeceğini kabul suretiyle, kanunda öngörülen süreden sonra açılmış davaların esası hakkında kararlar verdiği de görülmektedir. Sürenin son gününün rastladığı 27 Mayıs 1960 günü yapılan devrim hareketi nedeniyle resmi daireler kapalı olduğundan, ertesi gün yapılan başvurunun süresinde olduğunu kabul eden ... Bayram öncesi ve sonralarında memurlara topluca verilen idari izinlerin, kamuoyuna resmi tatil gibi intikal ettirilmesinin, ilgililerin süre hesabında yanılmalarına neden olduğu gerekçesiyle resmi tatilden hemen sonra açılan davanın süresinde olduğunu kabul eden ... kararı da bu konuya yeni bir örnek olarak gösterilebilir. Danıştay kararlarında, kanunlarda belirtilmediği halde, hukuki ve fiili engellerin dava süresini uzatan veya işlemesini durduran sebepler olarak kabul edilmesiyle, 'mücbir sebep' lerin dava açma süresinin işlemesini etkileyeceği görüşü kuvvet kazanmaktadır. Özellikle doğal afet gibi, kişilerin iradeleriyle değiştiremeyecekleri veya önleyemeyecekleri durumlarda mücbir sebep halinin nazara alınmayarak dava açma süresinin işlediğini kabul etmenin haklı bir nedeni olamaz. Davacının ikamet etmekte bulunduğu Dinar'da 1.10.1995 günü saat 17.57 de Richter ölçeğine göre, 5.9 şiddetinde bir deprem olduğu, sarsıntıların bu tarihten 15 gün kadar önce başlayıp depremden sonra da bir süre devam ettiği bilinmektedir. ... Bu şartlar altında, normal süresinden

Hak arama özgürlüğünün kısıtlandığından bahisle, İYUK'da eski hale getirme kurumuna yer verilmemesi veya süreye ilişkin konularda HMK'daki düzenlemeden kıyasen faydalanılamaması eleştirilmiş,¹⁰³⁹ idari yargılama mevzuatında yer almayan, diğer yargılama usullerine ilişkin mevzuata da atıf yapılmayan mücbir sebep gibi durumların, yukarıda örnekleri verildiği üzere içtihatlarla düzenlenebilmeleri gerekliliği de belirtilmiştir.¹⁰⁴⁰

İdare veya vergi mahkemesi kararında Anayasa'nın 40/2 maddesi uyarınca bulunması gereken istinafa başvurma süresinin, olduğundan fazla olacak biçimde, hatalı gösterilmesi ve istinaf başvurusunun da bu fazlaya ilişkin süre içinde yapılması halinde, esas olan usule ilişkin kanun hükümleri olduğu için¹⁰⁴¹

---

7 gün sonra açılan davanın, mücbir sebebin ortadan kalkmasından sonra makul sürede yargı yerine başvurulduğu gözönünde tutularak, esası incelenerek sonuçlandırılmak yerine süreaşımı noktasından reddedilmesinde isabet görülmemiştir.” Bkz. Dan.4.D. 20/06/1996, E:1995/6183, K:1996/2698; “... günlük sağlık raporunda yazılı hastalık halinin mazeret olarak kabulü ve başvurunun süresinde yapılmış sayılması gerektiğini ileri sürerek, kararın düzeltilmesi isteminde bulunduğu anlaşılmıştır. Yukarıda sözü edilen İdari Yargılama Usulü Kanununun ilgili maddelerinde dava açma ve kanun yoluna başvurma sürelerini durduran sebepler sayılmış; ancak, hastalık hali bunlar arasında gösterilmemiştir. Bununla birlikte; söz konusu sürelerin mücbir sebep sayılan durumların varlığı halinde işlememesi de, hak arama özgürlüğünün niteliği ve önemi itibarıyla gereklidir. Hak arama özgürlüğünün kullanılması bakımından, kişinin iradesi dışında gelişen afet ve felaketler, savaş hali ve benzeri durumlarla, bu hakkın kullanılmasını olanaksız kılan çok ağır hastalık halleri, mücbir sebep sayılabilecek niteliktedir. Olayda, kararın düzeltilmesi istemine ilişkin dilekçeye ekli raporun başvuruda bulunma hakkının kullanılmasını olanaksız kılacak ağırlıkta bir hastalık haline ilişkin olmaması ve, esasen, dilekçenin de raporun kapsadığı tarihler içerisinde verilmiş bulunması karşısında; anılan raporun, kararın düzeltilmesi başvurusu için kanunen öngörülen süreyi durduracak bir mücbir sebep hali olarak kabulü mümkün görülmemiştir.” Bkz. Dan.7.D. 24/03/1999, E:1999/653, K:1999/1305; “... istinaf başvurusunun otuz günlük yasal süre geçirildikten sonra 22/12/2020 tarihli dilekçe ile yapıldığı, davacı vekili tarafından, 20/11/2020 tarihinde Covid-19 kapsamında temaslı durumu nedeniyle karantinede olduğu, daha sonra 24/11/2020 tarihinde yapılan testin pozitif çıkması üzerine hastanede yattığı ve karantina sürecinin devam ettiğinin beyan edildiği ve dilekçesi ekinde 24/11/2020 tarihli PCR testi sonucunun sunulduğu görülmüştür. Bu durumda, davacı tarafın beyanında belirttiği hususlar araştırılarak ilgili belgeler temin edildikten sonra mücbir sebep şartları da gözetilerek karar verilmesi gerekirken,” Dan. 5.D. 16/09/2021 E:2021/5580 K:2021/2566 sayılı karar için bkz. T.C. Danıştay Kararlar Dergisi Yıl: 2022 Sayı: 9 s. 600.

¹⁰³⁹ ODYAKMAZ, s. 201; GÜNDÜZ, F. Ebru, “Mücbir Sebebin İdari Dava Açma Süresine Etkisi”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 237 XXIII, Y. 2019, s. 251.

¹⁰⁴⁰ ONAR, İdare Hukukunun Umumî Esasları, C.3, s. 1942.

¹⁰⁴¹ ÇAĞLAYAN, İdarî Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları, s. 310.

ilk inceleme sonrasında istinaf isteminin süre yönünden reddine karar verilebilecektir.¹⁰⁴² Ancak Anayasa Mahkemesince, bu durum halinde mahkemeye erişim hakkının ihlal edilebileceği belirtilmiştir.¹⁰⁴³

Öte yandan istinaf yoluna başvurma süresi içerisinde, idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar yeterince açık değilse veya bu kararlarda birbirine aykırı hüküm fıkraları mevcutsa taraflardan her birinin kararın açıklanması veya aykırılığın giderilmesini isteyebilmesine ilişkin “açıklama”¹⁰⁴⁴ ile tarafların adı ve soyadı ile sıfatı ve iddiaları sonucuna ilişkin yanlışlıklar ile hüküm fıkrasındaki hesap yanlışlıklarının düzeltilmesi istemine ilişkin “yanlışlıkların düzeltilmesi”¹⁰⁴⁵ yoluna başvurulması hali, istinaf süresini durdurmayacaktır.¹⁰⁴⁶

AİHM, ulusal mevzuatın yorumlanmasının öncelikle yerel makamların, özellikle de mahkemelerin görevi olduğunu, kendi görevinin, bu tür yorum etkilerinin Sözleşme’yle uyumluluğunu teyit etmekle sınırlı kaldığı, bu görevin, başvuruda bulunmak için riayet edilecek süreleri belirleyen kurallar gibi yargılamaya ilişkin kuralların da mahkemeler tarafından yorumlanması açısından son derecede

¹⁰⁴² YILMAZ, Hukuk Muhakemeleri Kanununda Süreler, s. 3172; İYUK md. 45/2, 48/6; Yargıtay’ın görüşü de bu yöndedir. İlgili kararlar ve açıklama için bkz. AKİL, Cenk, GÜL, Mehmet Akif, “Medenî Yargıda Hâkimin Kanunî Süreyi Kararında Yanlış Göstermesi Problemine İlişkin Düşünceler”, TBB Dergisi 2018 (136), s. 173 vd.

¹⁰⁴³ “... Kanun’da on günlük temyiz süresi öngörüldüğü hâlde mahkemenin kısa ve gerekçeli kararında süreyi on beş gün olarak gösterdiği, bu açıdan başvurunun belirtilen süreye güvenerek hareket etmesinin makul görülmesi gerektiği, mahkemenin kanun yolunu ve süresini taraflara doğru gösterme yükümlülüğü gözönüne alındığında, kararda belirtilen süre içerisinde talepte bulunan başvurunun temyiz dilekçesini reddeden Yargıtay değerlendirmesinin öngörülebilirlik sınırları içinde olduğunun kabul edilemeyeceği, yapılan yorumun, başvurunun temyiz hakkını kullanmayı imkânsız kılacak ölçüde ve aşırı şekilci bir yaklaşımla elde edildiği, bu açıdan kararın başvurunun mahkemeye erişim hakkını zedelediği ...” bkz. Cemile Akyıldız, B. No: 2014/1382, 22/9/2016; benzer biçimde bkz. Kommersan Kombassan Mermer Maden İşletmeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri, AYM B. No: 2013/7114, 20/1/2016.

¹⁰⁴⁴ Bkz. İYUK md. 29.

¹⁰⁴⁵ Bkz. İYUK md. 30.

¹⁰⁴⁶ Dan.10.D. 20/05/1998 E:1998/3582 K:1998/2159, karar için bkz. BAL, KARABULUT, ŞAHİN, s. 865.

doğru olduğuna,¹⁰⁴⁷ başvuru yapmak için uyulması gereken sürelerle ilişkin kurallarda, adaletin doğru biçimde tecelli etmesinin hedeflenmekte olduğundan söz konusu kurallarla yapılan uygulamanın, yargılanacak kişinin geçerli başvuru yolunu kullanmasını engellememesi, diğer taraftan, her davada ilgili somut olayın kendine özgü koşulları ışığında ve Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının konusu ve amacını dikkate alarak bir değerlendirme yapması,¹⁰⁴⁸ dava açma hakkını kullanmak yasal birtakım şartlara bağlansa da anılan kurallardan mahkemelerin usul kurallarını uygularken hem yargılamanın adil olmasına hanel getirecek aşırı řekilcilikten¹⁰⁴⁹ hem de yasalar tarafından konulan usul kurallarını ortadan kaldırma sonucunu doğuracak aşırı esneklikten kaçınmaları gerektiğine işaret ederek¹⁰⁵⁰ yapılan düzenlemelerin, hukuk güvenliği ilkesi ve adaletin iyi bir şekilde tecelli etmesi amaçlarına hizmet etmediği ve dava açmak isteyen kişinin önünde davasının esasını yetkili ve görevli mahkeme önünde incelemek bakımından bir engel oluşturduğu durumlarda mahkemeye erişim hakkı ihlâl edilmiş olacağını belirtmiştir.¹⁰⁵¹

AİHM; Perez de Rada Cavanilles v. İspanya davasında, yerel hukuk mahkemesince verilen karara karşı kanun yoluna başvurma süresinin üç gün olarak öngörölmüş olması karşısında, başvuruçunun süresi içerisinde postaya verdiği kanun yolu dilekçesinin sürenin dolmasından iki gün sonra mahkeme kayıtlarına girmesi ve mevzuatta posta yolunun öngörölmesi nedenleriyle, mahkemelerce kanun yoluna başvuru süresine ilişkin usul kurallarının, özellikle

¹⁰⁴⁷ Bkz. Tejedor García v. İspanya, B. No: 142/1996/761/962, 16/12/1997; Mottola ve diğerleri v. İtalya, B. No: 29932/07, 4/2/2014.

¹⁰⁴⁸ Bkz. Miragall Escolano ve diğerleri v. İspanya, B. No: 38366/97, ... 25/6/2000.

¹⁰⁴⁹ Bkz. Mesutoğlu v. Türkiye, B.no. 36533/04, 14/10/2008; Reisner v. Türkiye, B. No: 46815/09, 21/7/2015; Sovtransavto Holding v. Ukrayna, B. No: 48553/99, 25/7/2002.

¹⁰⁵⁰ Bkz. Walchli v. Fransa, B. No. 35787/03, 29, 26/7/2007; Adalet Mehtap Buluryer (2), AYM B. No: 2017/14655, 29/1/2020.

¹⁰⁵¹ Bkz. Efstathiou ve diğerleri v. Yunanistan, B.No. [36998/02](#), 27/7/2006.

sürelerinin çok kısa olması halinde, katı bir biçimde uygulanmasının mahkemeye erişim hakkını ihlal edeceğini belirtmiştir.¹⁰⁵²

Anayasa Mahkemesi de bireysel başvuruya ilişkin bir kararında,¹⁰⁵³

“Dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli sürelerin öngörülmesi, bu süreler dava açmayı imkânsızlaştırmadıkça -hukuki belirlilik ilkesinin gereği olarak- mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz. Ancak mevzuatta öngörülen süre kurallarının hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedenleriyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal”

edebileceğini belirtmiştir. Mahkeme bu kararına uygun biçimde, 2577 sayılı Kanun’un ivedi yargılama usulüne ilişkin 20/1-a maddesindeki on beş günlük kanun yoluna başvurma süresine ilişkin hükmü,

“dava konusu kurallarla, dava açma, temyiz yoluna başvurma ve temyize cevap verme sürelerinin kısaltılmasının hak arama özgürlüğüne müdahale niteliği taşıdığı açıktır. Ancak bu müdahalenin, ivedi yargılama usulüne tabi olan uyuşmazlıkların bir an evvel yargı mercileri önüne getirilerek karara bağlanmasına yönelik meşru bir amaca dayandığı anlaşılmaktadır. İvedi yargılama usulüne tabi davalarda yargılama sürecinin hızlandırılması amacı da dikkate alındığında dava konusu kurallarda belirtilen dava açma, temyiz yoluna başvurma ve temyize cevap verme sürelerinin, dilekçelerin hazırlanması ve eklerinin temin edilmesini imkânsız kılacak veya büyük ölçüde güçleştirecek kadar kısa olmayıp dava ve cevap hakkının kullanımına ölçüsüz bir sınırlama getirmemektedir.”

gerekçesi ile Anayasa’ya uygun bulmuştur.¹⁰⁵⁴

¹⁰⁵² DOĞRU, NALBANT, s. 630; benzer biçimde AİHM başvuru süresinin hesaplanmasında, karmaşa yaratabilecek kuralların varlığını mahkemeye erişim hakkının ihlali olarak görmüştür; De Geouffre De La Pradelle v. Fransa B. No: 12964/87 16/12/1992; Osu v. İtalya, B. No: 36534/97, 11/7/2002.

¹⁰⁵³ Bkz. Ertuğrul Dalbaş, AYM B. No: 2014/7805, 25/10/2017.

¹⁰⁵⁴ Bkz. AYM, E.2014/146, K.2015/31, 19/03/2015.

İdare ve vergi mahkemelerinin kararlarına karşı, istinaf hükümlerinin yer aldığı İYUK'un 45. maddesinde genel olarak öngörülen otuz günlük istinafa başvuru süresi, kanun yoluna başvurma hakkının kullanılabilmesi için makul olarak görünse de atıf nedeniyle temyiz kanun yolu usullerinin düzenlendiği İYUK'un 48. maddesi kapsamında verilen kararlara karşı yedi günlük sürenin öngörülmesi uygulamada çelişkili yaklaşımlara, dolayısıyla hak kayıplarına neden olabilecektir. Bu durumda, hukuki güvenlik ilkesinin unsurlarından olan, mevzuat hükmünün açık ve anlaşılır olması halinin taraflar nezdinde gerçekleştirilemeyeceği, dolayısıyla mahkemeye erişim hakkının ihlal edilebileceği ihtimal dahilinde olduğundan, istinafa başvuru süresinin yalnız otuz gün olarak düzenlenmesi gerekmektedir.

Öte yandan mücbir sebep hallerinde, süresinde istinafa başvurulamaması nedeniyle hak kaybının önlenmesi için CMK ve HMK'daki eski hale iade hükümlerine benzer biçimde yasal düzenleme yapılarak uygulamadaki farklılıkların önüne geçilmelidir. Bu anlamda farklı yargı düzenlerine ilişkin usuller arasında farklılığa gidilmesini gerektiren meşru bir sebep bulunmamaktadır.

2.4.4. İstinaf Başvurusunun Yapılması

İstinaf başvurusuna konu olacak kararlara karşı yapılan kanun yolu başvurularında dilekçelerdeki hitap ve istekle bağlı kalınmaksızın dosyalar bölge idare mahkemesine gönderilir.¹⁰⁵⁵ Kuralla, istinaftan önce bazı türdeki uyuşmazlıklara ilişkin kararlara karşı itiraz kanun yoluna, bazıları için ise temyiz kanun yoluna gidebiliyor olduğundan, istinafla bu ayırım kalkarak ilk derece mahkemeleri kararlarının genel olarak istinaf kanun yoluna tabi olmasıyla kanun yoluna başvuru dilekçelerindeki olası temyiz ya da itiraz ifadelerine ya da

---

¹⁰⁵⁵ Bkz. İYUK md. 45/2

“Danıştay” gibi yanlış belirtilen hitaba bakılmaksızın, dilekçelerin istinaf merciine gönderilmesi amaçlanmıştır.¹⁰⁵⁶

İstinaf istemleri ilgili bölge idare mahkemesi başkanlığına hitaben yazılmış imzalı dilekçeler ile yapılır. İstinaf dilekçelerinin İYUK’un 3. maddesi esaslarına göre düzenlenmesi gereklidir.¹⁰⁵⁷ Buna göre istinaf dilekçelerinde, tarafların ve varsa vekillerinin veya temsilcilerinin ad ve soyadları veya unvanları ve adresleri ile gerçek kişilere ait Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, istinafın konusu olan ilk derece mahkeme kararı ve varsa istinaf sebepleri ile dayandığı deliller, istinafa konu kararın tebliğ tarihi, varsa yürütmenin durdurulması, adli yardım ve duruşma gibi istemler gösterilir. İlgili belgelerin asılları veya örnekleri istinaf dilekçesine eklenir. Dilekçeler ile bunlara ekli evrakın örnekleri karşı taraf sayısından bir fazla olur.¹⁰⁵⁸

¹⁰⁵⁶ ÜSTÜN, İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu Üzerine Bir Değerlendirme, s. 27; KESKİN, s. 246.

¹⁰⁵⁷ “... davacı vekili tarafından, UYAP sistemi üzerinden Avukat Portaldan 16/10/2023 tarihinde gönderilen istinaf dilekçesinin, davanın tarafı olan ve Mahkemece aleyhine hüküm verilen davacı ... Limited Şirketi adına düzenlenmesi gerekirken, dilekçenin ‘İstinaf Eden Davacı’ bölümünde, davada taraf sıfatı bulunmayan, şirket yetkilisi ... gösterildiği anlaşılmıştır. Bu şekilde istinaf dilekçesinin, 2577 sayılı Kanunun kuralına yukarıda yer verilen 3. maddesinde yer verilen esaslara göre düzenlenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Açıklanan nedenlerle; ... istinaf dilekçesinin reddine” Bkz. Ankara 1. VDD, 28/02/2024, E:2023/1673, K:2024/394; “... her ne kadar davacı vekili tarafından verilen 02/06/2023 tarihli dilekçe ile istinaf başvurusunda bulunmuş ise de; ... kararı ile ‘istinaf isteminde bulunulmamış sayılmasına’ karar verildiği dikkate alındığında davacı vekilinin ... kararının mı yoksa tanınan yedi günlük sürede posta ücreti yatırılmadığından bahisle ‘istinaf isteminde bulunulmamış sayılmasına’ ilişkin ... kararın mı istinaf edildiğinin açık olmadığı dolayısıyla davacı vekili tarafından anılan mahkemenin yukarıda belirtilen 2 kararından hangisinin istinaf edildiğinin açık olarak ifade edilmediği anlaşılmakta olup bu şekilde istinaf dilekçesi yukarıda anılan 2577 sayılı Kanunun 3.maddesine uygun bulunmamıştır. Açıklanan nedenlerle; ... istinaf dilekçesinin reddine” Bkz. İstanbul 7. İDD, 26/12/2023, E:2023/1976, K:2023/2535; “... Dosyanın incelenmesinden, istinafa konu Mahkeme kararının usulüne uygun olarak davacının vasisine 05.07.2021 tarihinde tebliğ edildiğinden, istinaf başvurusunun vasi veya vasinin davacı adına vekalet yetkisi vereceği bir avukat tarafından yapılabileceği halde, kendisine vasi atanarak kısıtlanan dolayısıyla fiil ehliyeti bulunmayan davacının 27.07.2021 tarihinde bizzat istinaf başvurusunda bulunduğu görülmüş olup bu haliyle istinaf dilekçesinin kabulüne imkan bulunmamaktadır. Açıklanan nedenlerle, ... istinaf başvuru dilekçesinin reddine” Bkz. Ankara 14. İDD, 28/11/2023, E:2021/20679.

¹⁰⁵⁸ Bkz. İYUK md. 45/2, 48.

İstinaf dilekçeleri, kararı veren mahkemenin yer aldığı yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine gönderilmek üzere kararı veren idare veya vergi mahkemesi başkanlıklarına veya bu mahkemelere gönderilmek üzere bulunan yerdeki idare veya vergi mahkemesi başkanlıklarına, idare veya vergi mahkemesi bulunmayan yerlerde büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde kalıp kalmadığına bakılmaksızın asliye hukuk hâkimliklerine veya yabancı memleketlerde Türk konsolosluklarına verilebilir.¹⁰⁵⁹ Anılanlar dışında kalan mahkeme ya da başkaca resmi bir kuruma ya da postaya verilen dilekçelerle başvuruda, dilekçenin ilgili mahkemeye ulaşım kayıtlarına girdiği tarih, istinaf başvuru tarihi olarak esas alınır.¹⁰⁶⁰ Dolayısıyla istinaf başvuru süresi bu tarihe göre hesaplanır.¹⁰⁶¹ Bununla birlikte istinaf dilekçesinin, idare mahkemesinin bulunduğu yerleşim yerindeki asliye hukuk mahkemesince kabul edilmesi halinde istinaf süresi, dilekçenin bölge idare mahkemesi kayıtlarına girdiği tarihe göre değil, asliye hukuk mahkemesince yapılan kayıt tarihine göre hesaplanmalıdır. Benzer biçimde, tutuklu ya da hükümlü olarak ceza infaz kurumlarında bulunan davacı tarafından sunulan istinaf dilekçesinin süresinde olup olmadığının tayini için dilekçesinin ceza infaz kurumu müdürlüğüne verildiği tarih esas alınmalıdır.¹⁰⁶²

Kararı veren idare veya vergi mahkemesince istinaf dilekçesi karşı tarafa tebliğ edilir. Karşı taraf tebliğ tarihini izleyen otuz gün içinde cevap verebilir. Cevap veren, kararı süresinde istinaf etmemiş olsa bile düzenleyeceği dilekçesinde, istinaf isteminde bulunabilir. Bu takdirde bu dilekçeler istinaf dilekçesi yerine

¹⁰⁵⁹ Bkz. İYUK md. 45/2, 48, 4.

¹⁰⁶⁰ "... istinafa konu Mahkeme kararının, davacıya 11/03/2023 tarihinde tebliğ edildiği ve istinaf başvuru süresinin son gününün 10/04/2023 olduğu, istinaf başvuru dilekçesinin davacı tarafından 07/04/2023 tarihinde postaya verildiği, 14/04/2023 tarihinde ise Mahkeme kayıtlarına girdiği anlaşılmış olup, ... dilekçelerin verilebileceği merciler sınırlı olarak sayıldığından ve Posta İdaresi bu merciler arasında sayılmadığından, davacının posta yoluyla gönderdiği ve 14/04/2023 tarihinde Mahkeme kayıtlarına giren istinaf başvurusunun, süresinde olduğunun kabulüne hukuken olanak bulunmamaktadır. Açıklanan nedenlerle, istinaf başvurusunun süre aşımı nedeniyle reddine" Bkz. İstanbul 1. VDD, 28/11/2023, E:2023/2910, K:2023/3926.

¹⁰⁶¹ BİLGİN, Hüseyin, 99 Soruda İdari Yargıda İstinaf Başvuru Rehberi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 56.

¹⁰⁶² Benzer yönde karar için bkz. Dan. 5.D. 17/06/2020 T. E:2018/567, K:2020/2394.

geçer.¹⁰⁶³ İstisnai türdeki bu kanun yolu başvurusuna, “katılma yoluyla” başvuru denilmektedir.¹⁰⁶⁴

Kararı veren idare veya vergi mahkemesi; istinaf başvurusuna karşı cevap dilekçesi verildikten veya cevap süresi geçtikten sonra, diğer bir anlatımla, istinaf başvuru dilekçesi üzerine buna ilişkin tekemmül ile dosyayı dizi listesine bağlı olarak istinaf incelemesini yapmakla görevli ve yetkili olan bölge idare mahkemesine gönderir. Buradaki bölge idare mahkemesi, kararına karşı istinaf yoluna başvurulmuş mahkemenin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare mahkemesidir.¹⁰⁶⁵ Bölge idare mahkemelerinin güncel yargı çevreleri HSK Genel Kurulunun 07/07/2021 tarihli ve 607 sayılı kararı¹⁰⁶⁶ ile belirlenmiştir.

Örnek vermek gerekirse Çorum İdare Mahkemesince verilen davanın reddine ilişkin karara karşı, Ankara’da bulunan davacı tarafından, istinaf kanun yoluna başvuruya ilişkin İYUK’un 3. maddesinde belirtilen kurallara uygun biçimde hazırlanmış olan dilekçe, Çorum İdare Mahkemesine gönderilmek üzere Ankara İdare Mahkemesine verilebilecektir. İstinaf merci ise Çorum İdare Mahkemesinin de yargı çevresine dahil olduğu Samsun Bölge İdare Mahkemesidir.¹⁰⁶⁷

İstinaf dilekçeleri 3. madde esaslarına göre düzenlenmemiş ise eksikliklerin on beş gün içinde tamamlanması hususu, kararı veren idare veya vergi

¹⁰⁶³ Bkz. İYUK md. 45/2, 48,

¹⁰⁶⁴ KAPLAN, İdari Yargılama Hukuku, s. 487.

¹⁰⁶⁵ Bkz. İYUK md. 45/1, 42/2, 48.

¹⁰⁶⁶ <https://www.hsk.gov.tr/bolge-idare-mahkemelerinin-yargi-cevrelerinin-belirlenmesine-iliskin-karar> E.T.:25/11/2023.

¹⁰⁶⁷ Bölge idare mahkemeleri yargı çevresi haritası için bkz. <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/files/harita%20word.pdf> E.T.:25/11/2023.

mahkemesince ilgiliye tebliğ olunur. Bu sürede eksiklikler tamamlanmazsa istinaf isteminde bulunulmamış sayılmasına karar verilir.¹⁰⁶⁸

Yürütmenin durdurulması isteği bulunan istinaf dilekçeleri, karşı tarafa tebliğ edilmeden dosya ile yürütmenin durdurulması istemi hakkında karar verilmek üzere kararı veren idare veya vergi mahkemesince bölge idare mahkemesi başkanlığına gönderilir. Bölge idare mahkemesinde, iş bölümü kararı uyarınca uyuşmazlık türüne göre görevli olan daire tarafından yürütmenin durdurulması istemi hakkında karar verildikten sonra tebligat bu dairece yapılarak dosya tekemmül ettirilir.¹⁰⁶⁹

İstinaf dilekçesi verilirken gerekli harç ve giderlerin tamamının ödenmemiş olması halinde kararı veren idare veya vergi mahkemesi tarafından verilecek yedi günlük süre içerisinde tamamlanması, aksi halde istinaftan vazgeçilmiş sayılacağı hususu istinaf edene yazılı olarak bildirilir. Verilen süre içinde harç ve giderler tamamlanmadığı takdirde, ilgili mahkeme; kararın istinaf edilmemiş sayılmasına karar verir. İstinafın kanuni süre geçtikten sonra yapılması veya kesin bir karar hakkında olması halinde de kararı veren mahkeme, istinaf isteminin reddine karar verir. İlgili mahkemenin bu kararları ile istinaf dilekçelerinin 3. madde esaslarına göre düzenlenmemiş olması ve eksikliklerin onbeş gün içinde tamamlanmaması üzerine ilk derece mahkemesince verilen istinaf isteminde bulunulmamış

---

¹⁰⁶⁸ "... karara karşı davacı tarafından verilen ve 17/05/2021 tarihinde Mahkeme kayıtlarına alınan dilekçe ile istinaf yoluna başvurulduğu, istinaf dilekçesinin incelenmesinden ... ıslak imza olmadığının anlaşılması üzerine 15 gün içinde ıslak imzalı dilekçe ile istinaf başvurusunda bulunulmak üzere istinaf dilekçesinin reddine karar verildiği, dilekçe ret kararının 23/11/2023 tarihinde davacıya tebliğ edilmesine rağmen söz konusu eksiklikler tamamlanmak suretiyle yeni bir istinaf dilekçesi sunulmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, davacının belirtilen eksiklikleri gidererek istinaf başvuru dilekçesini süresi içinde sunmadığı anlaşıldığından, davacı tarafından istinaf isteminde bulunulmamış sayılmasına karar verilmesi gerekmektedir" Bkz. Ankara BİM 14. İDD, 28/02/2024, E:2021/18719, K:2024/609.

¹⁰⁶⁹ Bkz. İYUK 45/2, 48/5

sayılmasına ilişkin kararlara karşı, tebliğ tarihini izleyen günden itibaren yedi gün içinde istinaf yoluna başvurulabilir.¹⁰⁷⁰

İstinaf merci tarafından yapılan ilk incelemede, istinaf dilekçesi verilirken gerekli harç ve giderlerin ödenmemiş olduğu, dilekçenin 3. madde esaslarına göre düzenlenmediği, istinafın kesin bir karar hakkında olduğunun anlaşıldığı hâllerde, ilk derece mahkemeleri gibi yukarıda belirtilen usuller izlenerek verilecek olan istinaf isteminde bulunulmamış sayılmasına kararı, dosyanın gönderildiği bölge idare mahkemesinin ilgili dairesince, kesin olarak verilir.¹⁰⁷¹

İstinaf kanun yoluna başvurmak için özel bir sebep bulunmamaktadır. Buna göre, ilk derece mahkemesinin, maddi ve hukuki meseleler hakkındaki eksik ve yanlış değerlendirmeleri gibi tüm hukuka aykırılık halleri birer istinaf sebebi olarak dilekçede belirtilebilir.¹⁰⁷² Bununla birlikte yukarıda belirtildiği üzere tamamen lehe olan bir karardaki gibi davacının hukuki bir menfaatinin bulunmadığı durumlar ile istinafa başvurmaksızın, diğer başvuru yolları ile düzeltilebilecek,¹⁰⁷³ denetim gerektirmeyen maddi hatalar, hesap hataları vb. nedeniyle istinaf başvurusunda bulunulamaz.¹⁰⁷⁴

2.4.5. İstinaf Başvurusunda Yetkili Bölge İdare Mahkemesi

İYUK madde 45/1’de yer verilen “... mahkemenin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine ... istinaf yoluna başvurulabilir.” hükmünden

---

¹⁰⁷⁰ Bkz. İYUK 45/2, 48/6

¹⁰⁷¹ İYUK’un 45. maddesinin ikinci fıkrası atfı nedeniyle, istinafta da uygulanan İYUK’un 48. maddesinin yedinci fıkrasında yer alan “ve 6 ncı” ibaresi, Anayasa Mahkemesinin 20/7/2022 tarihli ve E.: 2022/48, K.: 2022/93 sayılı Kararı ile “istinafın kanuni süre geçtikten sonra yapılması hâli” yönünden iptal edilmiştir.

¹⁰⁷² ÖZEKES, s. 69.

¹⁰⁷³ Örn. Bkz. İYUK md. 29. 30.

¹⁰⁷⁴ ÖZEKES, s. 69.

anlaşılacağı üzere istinaf incelemesinde görevli ve yetkili merci, istinafa konu kararı veren idare veya vergi mahkemesinin yargı çevresinde bulunduğu bölge idare mahkemesidir. Kendisini yetkili görmeyen bölge idare mahkemesi dosyayı yetkili bölge idare mahkemesine gönderir.¹⁰⁷⁵ İkinci bölge idare mahkemesi de kendisini yetkili görmezse dosya Danıştay'a gönderilir. Görevli ve yetkili bölge idare mahkemesini bu durumda Danıştay belirler.¹⁰⁷⁶

Bölge idare mahkemelerinin güncel yargı çevreleri HSK Genel Kurulunun 07/07/2021 tarihli ve 607 sayılı kararı¹⁰⁷⁷ ile belirlenmiştir. Buna göre, örneğin Kayseri Vergi Mahkemesince verilen karar Ankara Bölge İdare Mahkemesince, Uşak İdare Mahkemesince verilen karar İzmir Bölge İdare Mahkemesince incelenecektir.

¹⁰⁷⁵ "... İstanbul Bölge İdare Mahkemesi yargı çevresinde bulunan Bursa, Sakarya, Bilecik ve Yalova 01.09.2021 tarihi itibarıyla faaliyete başlayan Bursa Bölge İdare Mahkemesi yargı çevresinde kaldığından, idari yargıda usul hukuku kurallarının kamu düzeninden olması, aksine bir hüküm getirilmediği sürece usule ilişkin kuralların mevcut davalara derhal uygulanmasının gerektiği hususu birlikte dikkate alındığında, Bursa, Sakarya, Bilecik ve Yalova illerine ilişkin davaların istinaf kanun yolu incelemelerinin, 01.09.2021 tarihi itibarıyla faaliyete başlayan ve bu illerin yargı çevresi olarak bağlandıkları Bursa Bölge İdare Mahkemesi tarafından yapılması gerektiği sonucuna varılmıştır. Açıklanan nedenlerle, istinaf başvurusunun yetki yönünden reddine, dosyanın yetkili Bursa Bölge İdare Mahkemesine gönderilmesine" bkz. İstanbul BİM 10.İDD. 22/05/2024 T. E:2024/806, K:2024/932.

¹⁰⁷⁶ Bkz. İYUK md. 43; "... Konya Bölge İdare Mahkemesi ... kararıyla; dava konusu uyuşmazlıkta Adana İdare Mahkemesi kararı bulunsa dahi, Osmaniye ili sınırları dahilindeki işlemlerden kaynaklanan uyuşmazlıkların 20.07.2016 tarihi itibarıyla Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi yargı çevresine alınmasıyla ... Gaziantep Bölge İdare Mahkemesinin yetkili olduğu gerekçesiyle davanın yetki yönünden reddedilerek dosyanın Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi'ne gönderildiği; Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi ... kararıyla ise, ... Konya Bölge İdare Mahkemesi'nin yetkili olduğu belirtilerek 2577 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca yetkili yargı yerinin belirlenmesi için dosyanın Danıştay'a gönderilmesi üzerine ... Bu durumda; ... kararı veren mahkemenin yargı çevresi yönünden bağlı olduğu Konya Bölge İdare Mahkemesi yetkili bulunmaktadır. Açıklanan nedenlerle; ... dava dosyasının Konya Bölge İdare Mahkemesi Üçüncü İdari Dava Dairesine gönderilmesine" bkz. Dan.12.D. 31/05/2017 T. E:2017/916, K:2017/2840.

¹⁰⁷⁷ <https://www.hsk.gov.tr/bolge-idare-mahkemelerinin-yargi-cevrelerinin-belirlenmesine-iliskin-karar-E.T.>: 30/11/2023.

2.4.6. İstinaf İncelemesi

İstinaf başvurusu nedeniyle dava dosyasının gönderildiği bölge idare mahkemesince, belirlenmiş olan iş bölümü kararı¹⁰⁷⁸ uyarınca, dosya ilgili daireye gönderilir. Gerekli kayıtlar yapıldıktan sonra daire başkanınca, incelenmek üzere dosya ilgili hâkime havale edilir.¹⁰⁷⁹

2.4.6.1. İstinafta İlk İnceleme

Yapılan istinaf başvurusuyla dava dosyasının incelenmek üzere gönderildiği bölge idare mahkemesinin ilgili dairesi tarafından, gerekli harç ve giderlerin ödenip ödenmediği, dilekçenin 3. madde esaslarına göre düzenlenip düzenlenmediği, uyuşmazlığın istinafta incelenebilecek türden olup olmadığı, istinafın kanuni süre içerisinde yapılıp yapılmadığı yönlerinden bir ilk inceleme yapılır.

İlk incelemede, istinaf dilekçesi verilirken gerekli harç ve giderlerin ödenmemiş olduğunun tespiti halinde yedi günlük süre içerisinde tamamlanması, aksi halde istinaftan vazgeçilmiş sayılacağı hususu istinaf edene yazılı olarak ilgili daire tarafından bildirilir. Verilen süre içinde harç ve giderler tamamlanmadığı takdirde, ilgili dairece, kararın istinaf edilmemiş sayılmasına karar verilir. İstinaf dilekçesinin 3. madde esaslarına göre düzenlenmediğinin anlaşılmasında ise eksikliklerin onbeş gün içinde tamamlanması hususu, dairece ilgiliye tebliğ olunur. Bu sürede eksiklikler tamamlanmazsa yine dairece istinaf isteminde bulunulmamış sayılmasına karar verilir.¹⁰⁸⁰ İstinafın, uyuşmazlığın istinafta

¹⁰⁷⁸ Bölge idare mahkemelerine ilişkin güncel iş bölümü kararı için bkz. https://www.hsk.gov.tr/bolge-idare-mahkemelerinin-is-bolumlerine-iliskin-duyuru_1931 E.T.: 30/11/2023

¹⁰⁷⁹ BİLGİN, 99 Soruda İdari Yargıda İstinaf Başvuru Rehberi, s. 78.

¹⁰⁸⁰ "... Dosyanın incelenmesinden; ... sayılı karara karşı davacı tarafından verilen ve 08/04/2021 tarihinde Mahkeme kayıtlarına alınan dilekçe ile istinaf yoluna başvurulduğu, Dairemizin ... sayılı kararı ile, '...davacı tarafından verilen ve 08/04/2021 tarihinde Mahkeme kayıtlarına alınan istinaf dilekçesinde davacının imzasının bulunmadığı gibi netice-i talep içeren sayfasında eksik olduğu ... söz konusu eksikliği tamamlaması ...' gerektiğinden bahisle 15 gün içinde imzalı dilekçe ile

incelenebilecek türden olmadığı, diğer bir anlatımla kesin bir karar hakkında olması halinde ise dairece, bu defa istinaf isteminin reddine karar verilir.¹⁰⁸¹ Bölge idare mahkemesince verilen istinaf isteminde bulunulmamış sayılmasına ve istinaf isteminin reddine ilişkin kararlar kesindir.¹⁰⁸²

Öte yandan mevcut yetki ve iş bölümü kararına göre, uyuşmazlık türü yönünden istinafa konu kararı inceleme görevinin başka bir daireye ya da bölge idare mahkemesine ait olduğunun anlaşılması halinde ise esas kaydının kapatılarak dosyanın ilgili daireye ya da bölge idare mahkemesine gönderilmesine karar verilmelidir.¹⁰⁸³ Aynı bölge idare mahkemesindeki iki daire arasında iş bölümü uyuşmazlığının çıkması halinde, uyuşmazlığın çözümü için esas kaydının kapatılarak dosyanın başkanlar kuruluna gönderilmesine karar verilir.¹⁰⁸⁴ Bölge

---

istinaf başvurusunda bulunulmak üzere istinaf dilekçesinin reddine, belirtilen sürede söz konusu eksiklik tamamlanmazsa istinaf isteminde bulunulmamış sayılmasına karar verileceğinin davacıya bildirilmesine karar verildiği, bu kararın ... tebliğ edilmesine rağmen söz konusu eksiklikler tamamlanmak suretiyle yeni bir istinaf dilekçesi sunulmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, davacının belirtilen eksiklikleri gidererek istinaf başvuru dilekçesini süresi içinde sunmadığı anlaşıldığından, ... istinaf isteminde bulunulmamış sayılmasına karar verilmesi gerekmektedir,” Bkz. Ankara BİM 14. İDD 04/12/2023 T. E:2021/15728, K:2023/6118.

¹⁰⁸¹ İYUK'un 45. maddesinin ikinci fıkrası atfı nedeniyle, istinafta da uygulanan İYUK'un 48. maddesinin yedinci fıkrasında yer alan “ve 6 ncı” ibaresi, Anayasa Mahkemesinin 20/7/2022 tarihli ve E.: 2022/48, K.: 2022/93 sayılı Kararı ile “istinafın kanuni süre geçtikten sonra yapılması hâli” yönünden iptal edilmiştir.

¹⁰⁸² Bkz. İYUK md. 45/2, 48/7.

¹⁰⁸³ “... dava konusu uyuşmazlığın derece terfi, intibak uyuşmazlığına ilişkin olduğu anlaşılma, söz konusu işlemde kaynaklanan uyuşmazlığın çözümlenmesi görevinin de ... Dairesine ait olduğu sonuç ve kanaatine varılmıştır. ... dosyasının esas kaydının kapatılarak” Bkz. Ankara BİM 7.İDD. 04/01/2024, E:2023/3482, K:2024/3; “... Geline aşamada; yargı çevresi Adana, Mersin, Hatay ve Osmaniye illeri olarak belirlenen Adana Bölge İdare Mahkemesi'nin faaliyete geçmiş olması nedeniyle, iş bu istinaf başvurusunun görüm ve çözümünde Adana Bölge İdare Mahkemesi yetkili bulunmaktadır. ... istinaf başvurusunun yetki yönünden reddine, dosyanın yetkili Adana Bölge İdare Mahkemesine gönderilmesine” Bkz. Gaziantep BİM 5.İDD. 06/05/2024, E:2024/1248, K:2024/982

¹⁰⁸⁴ Bkz. 2576 sayılı Kanun md. 3/C/4-a.

idare mahkemeleri arasında çıkan yetki uyuşmazlığı ise Danıştay'ca karara bağlanır.¹⁰⁸⁵

2.4.6.2. İstinaf İncelemesi ve İncelemenin Kapsamı

İdari yargılamanın amacı, idare hukuku ilkeleri doğrultusunda idare ya da diğer makamlarca yapılan işlem ya da faaliyetten doğan uyuşmazlıkta, maddi gerçeğin ortaya konulması,¹⁰⁸⁶ aynı zamanda kamu gücünü kullanması nedeniyle bireylere göre üstün¹⁰⁸⁷ olan idare ile birey arasında dengenin sağlanması¹⁰⁸⁸ olduğuna göre, istinaf incelemesi de anılan genel amaç çerçevesinde yapılmalıdır.

Bölge idare mahkemelerinde dosyalar, İYUK'da ve diğer kanunlarda belirtilen öncelik veya ivedilik durumları ile HSK tarafından konu itibarıyla tespit edilip Resmî Gazete'de ilan edilecek öncelikli işler gözönünde bulundurulmak suretiyle geliş tarihlerine göre incelenir ve tekemmül ettikleri sıra dahilinde bir karara bağlanır. Bunların dışında kalan dosyalar ise tekemmül ettikleri sıraya göre ve tekemmül tarihinden itibaren en geç altı ay içinde sonuçlandırılır.¹⁰⁸⁹

İYUK'un 45. maddesinde, bölge idare mahkemesince, istinaf incelemesi sonunda ilk derece mahkemesi kararı hukuka uygun bulunursa istinaf başvurusunun reddedileceği, kararda maddi yanlışlıkların varlığı halinde düzeltilmesi mümkün ise gerekli düzeltme yapılarak aynı kararın verileceği, ilk derece mahkemesi kararının hukuka uygun bulunmaması halinde istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar verileceği, bu durumda mevcut ise tespit edilen maddî veya hukukî eksiklikler tamamlanarak işin esası hakkında bizzat yeniden bir karar vereceği, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı

---

¹⁰⁸⁵ Bkz. İYUK md. 43.

¹⁰⁸⁶ SANCAKDAR, İdari Yargılama Usulünde İvedi Yargılama ve Grup Davaları, s. 162.

¹⁰⁸⁷ ÖZKOL, s. 5.

¹⁰⁸⁸ ERKUT, İdari Yargı Refom Çalışmaları, s. 312.

¹⁰⁸⁹ Bkz. İYUK md. 20/5

yapılan istinaf başvurusunu haklı bulduğu, davaya görevsiz veya yetkisiz mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olması hâllerinde, istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar verilerek dosyanın ilgili mahkemeye gönderileceği hükme bağlanmıştır.

Hukukumuzda, ilk derece mahkemesince yapılan yargılama işlemlerinin tamamen tekrar edilmesi haline ilişkin olan geniş anlamda istinaf değil,¹⁰⁹⁰ dar ya da sınırlı anlamda istinaf usulü benimsendiğinden, incelemenin kapsamı yalnız maddi ve hukuki eksikliklerin giderilmesi ya da hatalı olan işlemlerin tekrarlanması ile sınırlıdır.

İstinaf incelemesi sırasında, istinafın özelliği gereği, maddi gerçeğin ortaya konulabilmesi için taraflarca dava konusu uyuşmazlıkla ilgili yeni deliller sunulup yeni sebepler ileri sürülebilirse de¹⁰⁹¹ Fransız hukukunda da uygulandığı üzere taleple bağlılık ilkesi gereği, ilk derece mahkemesi yargılamasından farklı olarak bu aşamada yeni taleplerde bulunulamaz.¹⁰⁹² Örnek olarak ilk derece yargılamasında yalnız işlemin iptali istenilmekte iken istinaf aşamasında bununla birlikte işlem nedeniyle uğranıldığı iddia edilen parasal hakların ödenmesi biçiminde dava konusu genişletilemez.¹⁰⁹³ Aksi halde, çelişmeli yargılama ve

¹⁰⁹⁰ İYUK md. 45/4 düzenlemesinin geniş anlamda istinaf biçimde yorumlanabileceğine ilişkin görüş için bkz. SANCAKDAR, İdari Yargılama Hukuku Genel Esaslar, s. 311.

¹⁰⁹¹ SEMİZ, s. 273.

¹⁰⁹² KAPLAN, İdari Yargılama Hukuku, s. 504; AVCI, İdarî Yargılama Usûlündeki Son Yenilikler ve İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu, s. 149.

¹⁰⁹³ "... Usul hukukunun en temel ilkelerinden biri olan 'taleple bağlılık ilkesi' uyarınca, idare mahkemeleri davacının istemi ile bağlı olup, istemi genişletecek veya daraltacak biçimde karar vermelerine imkan bulunmamaktadır. ... işlemin iptali istemi yanında herhangi bir özlük ve/veya parasal hak talebi bulunmadığından, Mahkemece yalnız iptali istenilen işlem yönünden hüküm kurulduğu görülmekle, davanın genişletilmesi yasağı gereğince de dava dilekçesinde ileri sürülmeyen bir talep konusunun ... incelenmesi mümkün olmadığından, davacının özlük haklarının iadesine ve parasal hakların ödenmesi istemine yönelik istinaf talebinin incelenmeksizin reddine karar verilmesi gerekmiştir." Bkz. Ankara BİM 14.İDD. 05/10/2023, E:2023/2438, K:2023/4600; "... Her ne kadar davacı tarafından, 11.08.2022 tarihinde kayda giren dilekçeyle ... kararıyla onaylanan planlama işleminin de iptali talep edilmekte ise de, dava açma

dereceli yargılanma ilkeleri ile ters düşülecektir. Buna karşılık, anılan yeni talepler yeni bir davanın konusu edilebilecektir.

İdari yargılamanın amacı doğrultusunda, vakıa incelemesi, davaya konu maddi meselenin, yani olay ve olguların gerçek olup olmadığının,¹⁰⁹⁴ diğer bir anlatımla maddi gerçeğin ortaya konulmasıdır.¹⁰⁹⁵ Bunun tespiti için ilgili istinaf dairesi her türlü incelemeyi¹⁰⁹⁶ kendiliğinden yapar.¹⁰⁹⁷ Gerekiyorsa keşif, bilirkişi incelemesi

---

süresi içinde bahse konu planlama işleminin iptalinin talep edilmemesi ve söz konusu talebin davanın genişletilmesi yasağı kapsamında olması nedeniyle söz konusu talep ayrıca irdelenmemiştir.” Bkz. Ankara BİM 5.İDD. 07/07/2023, E:2023/221, K:2023/1387; “... söz konusu ara kararı 30/10/2022 tarihinde davacı vekiline tebliğ edildiği halde dava dilekçesinde belirtilen miktarın arttırılmasına ilişkin herhangi bir talepte bulunulmadığı, 01/12/2022 tarihinde ise talep ile bağlı kalınarak Mahkemece nihai karar verildiği, dolayısıyla yerel Mahkemece davacının islah hakkına ilişkin eksik usuli işlem de yapılmadığı görüldüğünden, davacı tarafından, işbu davanın değerinin nihai karar verildikten sonra istinaf başvuru dilekçesi sunularak islah yolu ile arttırılmayacağı” Bkz. Gaziantep BİM 7.İDD. 11/01/2024 T., E:2023/746, K:2023/89.

¹⁰⁹⁴ “... İdari yargılama usulünde ise maddi gerçek ortaya çıkıp dava aydınlanana kadar tüm delillerin bizzat mahkemece toplanmasını ifade eden resen araştırma ilkesi geçerlidir. Hâkim, taraflarca sunulan delillerle bağlı değildir ve hatta gerek görürse doğruluğunu teyit etmek için çekişmeli olmayan hususlarda bile araştırma yapabilir veya vakıa ve delillerdeki eksikliklerin tamamlanmasını sağlayabilir. Taraflar da kendi menfaatlerini koruyan delilleri mahkemeye sunabilir ve mahkemeyle işbirliği yapabilir.” Bkz. Dan. İBK. 03/02/2023, E:2021/4, K:2023/1.

¹⁰⁹⁵ SANCAKDAR, İdari Yargılama Usulünde İvedi Yargılama ve Grup Davaları, s. 162.

¹⁰⁹⁶ “... Bölge İdare Mahkemesi tarafından ... komisyon raporundan başka bir komisyon raporu olup olmadığı, anılan işlem tesis edilirken nüfus, arz-talep dengesi, rekabetin sağlanması vb. hususlarının gözetilip gözetilmediğinin araştırılması, bu kapsamda dava konusu işlemin eksik inceleme ve araştırmaya dayalı olup olmadığı ve dava konusu işlemin şekil ve sebep/konu unsurları yönünden hukuka uygun bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi, gerek görülmesi hâlinde de aralarında ulaşım uzmanının da bulunduğu bir teknik heyet marifetiyle keşif ve bilirkişi incelemesi yapılarak bizzat karar verilmesi” Bkz. Dan. 8.D. 27/02/2024 T. E:2024/1051, K:2024/910; “... istinaf merci olarak bölge idare mahkemesince istinaf incelemesinde ek bir araştırma yapılmadan ihtilaf çözülebilecek durumda ise dosya üzerinden inceleme yapılarak ... istinaf konusu karardaki ihtilaf, dosyadaki mevcut bilgi ve belgeye göre çözülebilecek nitelikte değilse, dosyayı ilk derece mahkemesine göndermeden re'sen araştırma ilkesi uyarınca gerekli inceleme ve araştırmaları bizzat yaparak işin esası hakkında yeniden karar vereceği ...” Bkz. İzmir BİM 7.İDD. 17/05/2024, E:2024/618, K:2024/1083.

¹⁰⁹⁷ YÜCEL, s. 351; CEYLAN, İdari Yargıya Hakim Olan İlkeler, s. 111.; İYUK md. 20/1 ; “... Dairemizin 08.02.2023, 22.03.2023 ve 16.05.2023 tarihli ara kararları gereğince Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve Antalya Tarım ve Orman İl Müdürlüğü tarafından sunulan bilgi ve belgeler ile dosyada mevcut diğer tüm bilgi ve belgeler birlikte incelendiğinde, ... işlemde ve bu işleme yapılan itirazın reddine dair işlemde hukuka aykırılık, aksi yöndeki Mahkeme kararında ise hukuki isabet bulunmadığı” Bkz. Konya BİM 2.İDD.

gibi ispat araçlarına da başvurulabilir.¹⁰⁹⁸ Daireler, belirlenen süre içinde lüzum gördükleri evrakın gönderilmesini ve her türlü bilgilerin verilmesini taraflardan ve ilgili diğer yerlerden isteyebilir.¹⁰⁹⁹ Bu husustaki kararların, ilgililerce, süresi içinde yerine getirilmesi mecburidir. Haklı sebeplerin bulunması halinde bu süre, bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir. İhtiyaç duyulması halinde kararı veren mahkeme veya başka bir yer idare ya da vergi mahkemesi istinabe olunabilir. İstinabe olunan mahkeme gerekli işlemleri öncelikle ve ivedilikle yerine getirir.

Bölge idare mahkemelerindeki istinaf incelemeleri için gerekli olabilecek bilgi ve belgelerin ilgili yerlerden istenmesine ve ek süre verilmesine ilişkin ara kararları daire başkanı veya dosyanın havale edildiği üye tarafından da verilebilir.¹¹⁰⁰

Dosya bu şekilde esas yönünden istinaf incelemesi için tekemmül ettikten, yani maddi vakıa ortaya konulduktan ve/veya hukuki eksiklikler giderildikten sonra ya da dosyanın incelenmesinden, maddi vakıanın ilk derece mahkemesince istinaf incelemesi için yeterli bir açıklıkta ortaya konulduğunun anlaşılması halinde doğrudan, bölge idare mahkemesince hukuki inceleme yapılır. Bu aşamada,

---

12/10/2023, E:2022/1950, K:2023/2135; "... 08/11/2023 tarihli ara kararımızla davalı idareden; ... sorularak belirtilen hususlarda ilgili bilgi ve belgelerin onaylı birer örneklerinin gönderilmesinin istendiği, davalı idarece 04/12/2023 tarihinde dosyaya sunulan ara kararı cevabında, ... aşıldığı tespit edildiği belirtildiğinden dava konusu işlemde davacının söz konusu iddiaları yönünden de hukuka aykırı bir yön bulunmadığı sonucuna varılmıştır." Bkz. Ankara BİM 8.İDD. 29/05/2024, E:2024/640, K:2024/1073

¹⁰⁹⁸ "...Dairemizce yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucu düzenlenen bilirkişi raporu ile dosyadaki diğer bilgi ve belgeler dikkate alındığında, davacının 125.000,00 TL parasal hak isteminin kısmen kabulü ile, yargı yerince iptal edilen işlem nedeniyle yoksun kalınan 56.142,23 TL ... davalı idarece davacıya ödenmesi, fazlaya ilişkin talebin ise (68.857,77) reddi gerekmektedir." Bkz. Ankara BİM 1.İDD. 29/12/2023, E:2020/1603, K:2023/6362; "... miktarın belirlenmesi gerekmekte olup, bu amaçla Dairemizce yaptırılan bilirkişi incelemesi neticesinde hazırlanan 08/06/2023 tarihli bilirkişi raporunda özetle; ... olduğu tespitine yer verilmiştir. ... Bu bağlamda, meydana gelen olayda, idarenin hizmet kusuru bulunduğundan, davalı idarenin oluşan bu zararı tazminle yükümlü olduğu sonucuna varılmakla, ... maddi tazminatın davalı idare tarafından adı geçen davacılara idari başvurunun yapıldığı 30/10/2020 tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle ödenmesi gerektiği" Bkz. İzmir BİM 6.İDD. 19/12/2023, E:2022/1764, K:2023/3020.

¹⁰⁹⁹ BİLGİN, Hüseyin, İdari Davalar ve Çözüm Yolları, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018, s. 344.

¹¹⁰⁰ Bkz. İYUK md. 20/6.

genel olarak tespit edilen somut olayın, hukuk kuralında belirtilen soyut vakıa ile uyumlu olup olmadığı değerlendirilir.¹¹⁰¹

2.5. İSTİNAF BAŞVURUSU ÜZERİNE VERİLEBİLECEK KARARLAR

İstinaf merci olan bölge idare mahkemesi, yapılan ilk inceleme ya da esas incelemesi sonrası istinaf başvurusu hakkında aşağıdaki karar türlerinden birini verebilir.

2.5.1. İstinaf Başvurusunun Reddedilmesi

Bölge idare mahkemesi, dolayısıyla da ilgili vergi veya idari dava dairesi, yaptığı inceleme sonunda, idare veya vergi mahkemelerince verilmiş olan, usule ya da esasa ilişkin nihai kararları hukuka uygun bulursa istinaf başvurusunun reddine karar verir.¹¹⁰² Bölge idare mahkemesinin, istinaf isteminin reddi yönündeki kararı, idare veya vergi mahkemesinin esas hakkındaki idari işlemin iptali, davanın reddi, tazminat isteminin kabulü gibi ya da diğer usule ilişkin nihai kararlarının, gerekçe ve hüküm fıkrasıyla aynen hukuka uygun bulunması mahiyetindedir.

İstinaf başvurusunun reddi kararıyla, karar düzeltme yolu öngörülmediğinden, yalnız istinaf kanun yolu olmak üzere iki dereceli olarak öngörülen türden, diğer bir anlatımla, İYUK'un 46. maddesi kapsamında olmayan uyuşmazlıklar için

¹¹⁰¹ SEZGİNER, İdari Yargıda İstinaf İncelemesinin Esasları ile İstinaf Uygulamasında İçtihat Ayrılıkları Sorunu ve Çözüm Yolları, s. 117 vd.; "... Olayda, ... iddiasının idarece araştırılmadığı görülmüştür. Bu durumda davalı idarece, dava konusu iş yerinde sigortasız işçi çalıştırıldığına kolluk tarafından tespit edildiği 19.03.2019 ve 29.04.2019 tarihleri itibarıyla, sigortasız çalıştığı tespit edilen kişilerle ilgili gerekli araştırma ve inceleme yapılmaksızın, bu konuda adı geçen kişilerin ve işyerinde çalışan diğer işçilerin ifadelerine başvurulmaksızın, sadece çalışanların SGK kaydının olmadığı tespitine yer verilen polis tutanakları doğru ve yeterli kabul edilmek suretiyle tesis edilen işlemlerde hukuka uyarlık bulunmamaktadır." Bkz. Ankara BİM 9.İDD. 16/05/2024, E:2024/382, K:2024/835.

¹¹⁰² Bkz. İYUK md. 45/3; "... Ankara 27. İdare Mahkemesince verilen ... sayılı karar usul ve hukuka uygun olup, kaldırılmasını gerektiren bir neden bulunmadığından, istinaf isteminin reddine ... oybirliğiyle karar verildi.." Bkz. Ankara BİM 14.İDD. 30/05/2024, E:2022/2258, K:2024/2112.

olağan yargı süreci sona erer. Bu aşamadan sonra şartlarının varlığı halinde olağanüstü kanun yollarına ya da bireysel başvuru yoluna başvurulabilir. Bu tür uyuşmazlıklarda, kararın kesin olduğu ret kararında belirtilmelidir.¹¹⁰³ Bu kararlar, dosyayla birlikte kararı veren ilk derece mahkemesine gönderilir ve bu mahkemelerce yedi gün içinde tebliğe çıkarılır.¹¹⁰⁴

Gerekçeli karar hakkı kanun yollarında da geçerlidir. Ancak ilk derece mahkemesi kararının isabetli olduğuna ilişkin istinaf başvurusunun reddi kararlarının ayrıntılı olma zorunluluğu bulunmamaktadır.¹¹⁰⁵ Buna karşılık, ilk derece mahkemesi kararının gerekçesinin somut olayı, hukuki ve fiili sebepleri aydınlatamayacak kadar kısa olması halinde yetersiz olan gerekçenin istinaf mahkemesince kısaca onaylanamayacağı belirtilmiştir.¹¹⁰⁶ Bununla birlikte istinaf başvurusunda hükmü etkileyebilecek nitelikte olan ve ilk defa bu aşamada ileri sürülen iddialar hakkında bölge idare mahkemesi tarafından kararda değerlendirme yapılması gerekmektedir.¹¹⁰⁷

---

¹¹⁰³ "... Olağanüstü hal kapsamında yürürlüğe konulan 675 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile rütbesi alınan davacı tarafından, 7075 sayılı Kanuna eklenen geçici 4.madde uyarınca hakkında uygulanan ilave tedbirlerin kaldırılması amacıyla yapılan başvuru üzerine tesis edilen ... sayılı Emniyet Genel Müdürlüğü Komisyon kararının 'rütbesinin iade edilmesi' isteminin reddine yönelik kısmının iptali istemiyle açılan davada ... istinaf isteminin reddine, ... 2577 sayılı Kanun'un değişik 45. Maddesinin 6. fıkrası uyarınca kesin olarak, ... karar verildi." Bkz. Ankara BİM 14.İDD. 06/12/2023, E:202/3231, K:2023/6198.

¹¹⁰⁴ Bkz. İYUK md. 45/6.

¹¹⁰⁵ İNCEOĞLU, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme, s. 252; Bkz. Garcia Ruiz v. İspanya B. No: 30544/96, 21/1/1999; Süreyya Hacıalibeyoğlu Ergin, AYM B. No: 2013/6835, 26/10/2017.

¹¹⁰⁶ AİHM'in örnek Tatishvili v. Rusya, Hirvisaari v. Finlandiya kararları bkz. ZRVANDYAN, s. 120 vd.

¹¹⁰⁷ Deryan v. Türkiye davası hakkında bkz. Bkz. YÜZBAŞIOĞLU, s. 35; aynı yönde bkz. Cihangir Yıldız v. Türkiye, B. No: 39407/03, 17/04/2018; Aziz Bankur ve diğerleri, AYM B. No: 2018/25145, 14/6/2023.

2.5.2. İstinaf Başvurusunun Düzeltme Yapılarak Reddine Karar Verilmesi

Bölge idare mahkemesi, yaptığı inceleme sonunda ilk derece mahkemesi kararını hukuka uygun bulmakla birlikte kararda düzeltilmesi mümkün maddi yanlışlıkların da tespiti halinde, gerekli düzeltmeyi yaparak istinaf başvurusunun reddine kararı verir.¹¹⁰⁸

Buradaki maddi yanlışlıklardan kasıt esasa etkili olmayan, düzeltilmesi halinde, hüküm fıkrası ve gerekçede bir değişikliğe yol açmayacak olan hatalardır. Hesap hataları, tarafların isim veya unvanlarındaki yazım hataları bu duruma örnek¹¹⁰⁹ olarak verilebilir.¹¹¹⁰

2.5.3. İstinaf Başvurusunun Gerekçeli Olarak Reddine Karar Verilmesi

Bölge idare mahkemesi; istinaf incelemesi sonucunda ilk derece mahkemesi kararını, hüküm fıkrası itibarıyla hukuka uygun bulmakla beraber, hükme esas alınan gerekçenin hukuka aykırı olması halinde, kararın gerekçesi hukuka uygun gerekçe ile değiştirilerek istinaf başvurusunun bu biçimde reddine karar verebilir.¹¹¹¹ Bu durumda ilk derece mahkemesi kararında, hüküm fıkrası ile

¹¹⁰⁸ Bkz. İYUK md. 45/3.

¹¹⁰⁹ "... Uyuşmazlıkta, davacının adli yardım talebi bulunmadığı halde İdare Mahkemesi kararında sehven davacının adli yardım talebinin kabul edildiği ifadesine yer verilerek aleyhine hükmedilen yargılama giderlerinin davacıdan tahsili için kararın kesinleşmesinden sonra ilgili tahsil dairesine müzekkere yazılmasına karar verilmiş ise de, ... kararın belirtilen kısımlarının düzeltilmesi gerekmektedir. ... Anılan kararda; ... şeklinde kurulan hükmün, 2577 sayılı Kanun'un 45. maddesinin 3. fıkrası gereğince; ... olarak düzeltilmesine," Bkz. Ankara BİM 14.İDD. 30/11/2023, E:2021/20144, K:2023/6060

¹¹¹⁰ ÇAĞLAYAN, İdari Yargıda İstinaf Uygulamasındaki Bazı Sorunlar Üzerine Düşünceler, s. 2295.

¹¹¹¹ "... Olayda; dosyada bulunan tüm bilgi ve belgeler, yukarıda yer verilen Anayasa Mahkemesi iptal kararı ile davacının lehine verilen ve göreve iadesini sağlayan kararda, Milli Güvenlik Kurulunca Devletin Milli Güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliğini, mensubiyetini veya iltisakını yahut bunlarla irtibatını ortaya koyan herhangi bir bilgi ve belge elde edilemediğinin tespit edildiği dikkate alındığında, kamu görevine iadesini sağlayacak şekilde lehine karar verilen davacının, eski kadro, rütbe veya unvanına atanmasının

gerekçe arasında hukuki bir uyumsuzluk mevcuttur. Örnek olarak ilk derece mahkemesince dava konusu idari işlem sebep yönünden hukuka uygun bulunmadığından bahisle iptal kararı verildiği halde, istinaf incelemesinde işlemin şekil yönünden hukuka aykırı olduğu gerekçesine yer verilerek istinaf başvurusu reddedilir.

2.5.4. İstinaf Başvurusunun Kabulü ile Uyuşmazlık Hakkında Yeniden Karar Verilmesi

Bölge idare mahkemesi; istinaf incelemesi sonunda, ilk derece mahkemesi kararını hukuka uygun bulmadığı takdirde istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar verir.¹¹¹² Bu halde bölge idare mahkemesi, dosyayı temyiz usulündeki gibi ilgili mahkemeye göndermeyip işin esası hakkında kendisi yeniden bir karar verir.¹¹¹³

---

gerektiği, dolayısıyla da Anayasa Mahkemesinin kararı ile iptal edilen Kanun hükmüne dayanılarak tesis edilen dava konusu işlemde bu yönüyle hukuka uygunluk görülmemiş olup, dava konusu işlemin iptali yolundaki İdare Mahkemesi kararı da sonucu itibarıyla isabetli bulunmuştur. ... 2577 sayılı Yasanın 45/3. maddesi uyarınca başvurunun yukarıda belirtilen gerekçe ile reddine” Bkz. Ankara BİM 1.İDD. 29/04/2024, E:2023/2644, K:2024/1743; “... Buna göre, dava tarihi itibarıyla dava konusu taşınmaz ile mülkiyet ilişkisi bulunmayan davacı tarafından, taşınmazın korunması gerekli kültür varlığı olarak tescili yönünde alınan kararın iptali istemiyle dava açmakta hukuken korunması gerekli meşru ve güncel bir menfaat ilişkisi bulunmadığından, davanın ehliyet yönünden reddi gerektiği sonucuna varılmıştır. Bu durumda, davacının mülkiyet hakkı bulunmayan ve davalı yanında davaya katılanın maliki olduğu başka bir taşınmaza ilişkin tesis edilen işlemin iptali istemiyle açılan davanın ehliyet yönünden reddi gerekirken uyuşmazlığın esasının incelenmesi suretiyle verilen davanın reddine ilişkin mahkeme kararında sonucu itibarıyla hukuka aykırılık görülmemiştir.” Bkz. İstanbul BİM 4.İDD. 29/11/2023, E:2023/1808, K:2023/1729.

¹¹¹² Bkz. İYUK md. 45/4.

¹¹¹³ “... Uyuşmazlık konusu olayda, netice itibarıyla davacıya kamu malına zarar verdiğiinden bahisle disiplin cezası verildiği görüldüğünden, davacının sübuta eren bu eyleminin, anılan Kanun hükmündeki suç tanımına uymadığı, hizmet içinde resmi sıfatının gerektirdiği saygınlığı ve güven duygusunu sarsacak eylem ve davranışlarda bulunmak olarak nitelendirilmesine olanak bulunmadığı, dolayısıyla ‘fiilin kanundaki suç tanımına birebir uygun olması’ şeklinde tanımlanan ‘tipiklik’ şartının olayda gerçekleşmediği anlaşıldığından ... Açıklanan nedenlerle, davacının istinaf isteminin kabulüne, Ankara 13. İdare Mahkemesi’nce verilen ... sayılı kararın kaldırılmasına, dava konusu işlemin iptaline” Bkz. Ankara BİM 2.İDD. 15/05/2024, E:2023/2856, K:2024/1804; “... 3194 sayılı İmar Kanununun 21. maddesi uyarınca bu kanun kapsamına giren bütün yapılar için 26. maddede belirtilen istisna dışında belediye veya valiliklerden yapı ruhsat

İstinaf incelemesi sonunda, örnek olarak iptal davalarında, dava konusu işlem hukuka aykırı bulunmuşsa işlemin hukuka uygun olduğundan bahisle idare veya vergi mahkemesince verilen davanın reddine ilişkin kararın kaldırılarak dava konusu işlemin iptaline, aksi halde ise kaldırma kararıyla birlikte davanın reddine karar verilecektir. Bölge idare mahkemesince, idare veya vergi mahkemesi kararının yalnız bir kısmında hukuka aykırılık bulunduğu takdirde, ilgili kısım yönünden kaldırma kararı ile yeniden bir karar verilir. Hukuka uygun bulunan diğer kısım yönünden istinaf başvurusunun reddine karar verilir. Örnek olarak bir disiplin cezası işleminin iptali ile manevi tazminat istemli olarak açılan davanın reddi üzerine davacı tarafından yapılan istinaf başvurusunda, bölge idare mahkemesince, yapılan inceleme sonunda işlemin hukuka aykırı olduğu, buna karşılık, somut olayda manevi bir zararın da bulunmadığı sonucuna varılmışsa bu gerekçeyle anılan yönde karar verilecektir.¹¹¹⁴

Bölge idare mahkemesince bu fıkra gereğince verilip otuz gün içerisinde yazılıp imzalanacak olan¹¹¹⁵ kararlarda, İYUK'un 24. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen unsurlara yer verilmeli, anılan fıkroda belirtilmese de diğer kararlarda da geçerli olmak üzere Anayasa'nın 40/2. maddesinde düzenlenen "Devlet,

---

yeri alınmasının mecburi olduğunun kabulü karşısında davacı tarafından ruhsata tabi imalatların yapıldığının tespit edilmesi karşısında davalı idarece anılan kanunun 42. maddesinin 2. fıkrası uyarınca ... yapılan 2.158,00 TL ceza ilavesinin hukuken yerinde olduğu görülmektedir. ... Açıklanan nedenlerle; davalının istinaf başvurusunun kabulü ile Muğla 1. İdare Mahkemesince verilen 25/01/2023 gün ve E:2022/40, K:2023/110 sayılı kararın kaldırılmasına, davanın reddine" Bkz. İzmir BİM 4.İDD. 02/05/2024, E:2023/2060, K:2024/1691.

¹¹¹⁴ "... Bu durumda, idarenin hatalı işlemi nedeniyle davacının ... göreve geç başlamak durumunda kalması nedeniyle emsali dikkate alınarak uğradığı sonucuna ulaşılan toplam 34.343,16 TL'nin yasal faiziyle birlikte davacıya ödenmesi gerektiğinden, davacının maddi tazminat talebinin reddi yolundaki İdare Mahkemesi kararının bu kısmında hukuka uyarlık görülmemiştir. Davacının manevi tazminat istemine gelince, manevi tazminata hükmedilmesi için kişinin fizik yapısını zedeleyen, yaşama ve kazanma gücünün azalması sonucunu doğuran olayların meydana gelmesi ve idarenin hukuka aykırı bir işlem veya eylemi sonucunda ağır bir elem ve üzüntünün duyulmuş olması gerekmekte olup olayda idarenin hatalı işlemi nedeniyle davacının atamasının geciktiği görülmekle birlikte, bu hususun davacıya manevi tazminat ödenmesi gerektirecek nitelikte ve ağırlıkta olmadığı sonucuna ulaşıldığından davacının manevi tazminat talebinin reddi gerekmektedir." Bkz. Ankara BİM 2.İDD. 25/04/2024, E:2022/692, K:2024/1520

¹¹¹⁵ Bkz. İYUK md. 24/2

işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır.” biçimindeki Devlete pozitif bir yükümlülük yükleyen¹¹¹⁶ hüküm uyarınca da kararın Danıştay’da temyiz kanun yoluna açık olup olmadığı, açık ise başvuru süresinin açıkça belirtilmesi gerekir.¹¹¹⁷

Gerekçeli karar hakkı kapsamında, istinaf kanun yolunda ilk derece mahkemesi kararının kaldırılarak yerine bir karar verildiğinde ya da yukarıda belirtildiği gibi gerekçeli olarak istinaf başvurusunun reddine karar verildiğinde buna ilişkin dayanakların, maddi ve hukuki sebeplerin açık ve anlaşılır bir biçimde gösterilmesi gerekir.¹¹¹⁸

2.5.5. İstinaf Başvurusunun İncelenmeksizin Reddedilmesi

İlk derece mahkemesince verilen, yukarıda belirtildiği üzere İYUK’da ya da başka kanunlardaki kanun yoluna kapalı olduğu belirtilen türdeki uyuşmazlıklara ilişkin kararlar,¹¹¹⁹ nihai olmayan türdeki kararlar,¹¹²⁰ İYUK’un 15/4 maddesi uyarınca

¹¹¹⁶ ŞİRİN, Türkiye’de Anayasa Şikâyeti (Bireysel Başvuru) İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi ve Almanya Uygulaması ile Mukayeseli Bir İnceleme, s. 503.

¹¹¹⁷ AKYILMAZ, SEZGİNER, KAYA, Türk İdari Yargılama Hukuku, s. 682.

¹¹¹⁸ KILIÇ, s. 7; SUNAY, s. 177; AİHM’in örnek Tatishvili v. Rusya, Hirvisaari v. Finlandiya kararları için bkz. ZRVANDYAN, s. 120 vd.

¹¹¹⁹ “... Bu durumda, konusu yedi bin Türk Lirasını geçmediği (5.727,12-TL) anlaşılan dava hakkında, İdare Mahkemesince verilen istinafa konu karar kesin olup, bu karara karşı istinaf yoluna başvurulamayacağından, anılan kararın kaldırılmasına yönelik davalı istinaf başvurusunun incelenmesine hukuken olanak bulunmamaktadır.” Bkz. Ankara BİM 11.İDD. 28/12/2023, E:2021/3326, K:2023/5424

¹¹²⁰ “... Dava konusu olayda; davacılar tarafından bilirkişilere yapılan itirazın kısmen reddi yolundaki ara kararına karşı istinaf yoluna başvurulduğu görülmekte olup; nihai karar olmayan ve ara kararı niteliğinde olan söz konusu karara karşı müstakil olarak istinaf yoluna başvurulmasına imkân olmadığından ve söz konusu ara karara karşı nihai kararlar birlikte (2577 sayılı Kanun’un 20/A maddesi uyarınca ivedi yargılama usûlü kapsamında temyiz) kanun yoluna başvurulması gerektiğinden; henüz nihai kararın verilmediği dosyada (kanun yoluna başvurulabileceği kanunda açıkça belirtilmeyen ve aksine nihai kararlar birlikte kanun yoluna başvurulabileceği ifade edilen) ara kararına karşı müstakil olarak yapılan işbu istinaf başvurusunun esasının incelenmesine olanak bulunmamaktadır. Açıklanan nedenlerle; İstinaf başvurusunun esasını incelenmeksizin reddine” Bkz. Erzurum BİM 3.İDD 27/10/2023, E:2023/1412, K:2023/1284.

ilk inceleme üzerine verilen, idari yargının görevli olduğu konularda görevli veya yetkili olmayan mahkemeye açılan davanın görev veya yetki yönünden reddedilerek dava dosyasının görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesine, otuz gün içinde İYUK'un 3 ve 5. maddelere uygun şekilde yeniden düzenlenmek veya noksanları tamamlanmak üzere dilekçelerin reddine ilişkin kararlara ¹¹²¹ karşı istinaf başvurusu yapıldığında, bölge idare mahkemelerince istinaf başvurusunun incelenmeksizin reddine karar verilecektir.

Görüldüğü üzere bu durumlarda kanun yolu öngörülmeven kararlara karşı yapılmış bir istinaf başvurusu söz konusudur. Bölge idare mahkemesince, dosya üzerinde yapılan ilk incelemede ya da esas incelemesi sırasında anılan türdeki uyuşmazlıkların tespiti halinde incelenmeksizin ret kararı verilecektir. Öte yandan uyuşmazlığa ilişkin kanun yolu başvurusunun başka bir istinaf dairesi ya da bölge idare mahkemesince ya da Danıştay'ca incelenmesi gerektiği tespiti yapıldığında ise aşağıda görüleceği üzere dosyasının ilgili merciye gönderilmesine karar verilir.

Bununla birlikte nihai bir karara karşı yapılırsa dahi taraf ya da davaya müdahil olmayanlarca,¹¹²² dava konusu yapılmayan konularda¹¹²³ ya da aynı karara karşı

¹¹²¹ "... Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, ilk derece mahkemelerince, ilk inceleme üzerine verilen kararlardan, 'yetki ret', 'hasım düzeltme' ve 'dilekçe ret' kararlarına karşı kanun yollarına başvurulamayacağı sonucuna ulaşılmaktadır. Bu durumda, 2577 sayılı Kanununun 15. maddesinin 1/a bendi uyarınca davanın yetki yönünden reddi yönünde verilen İdare Mahkemesi kararına karşı yapılan istinaf başvurusunun incelenmesine hukuken olanak bulunmamaktadır." Bkz. Ankara BİM 4.İDD. 11/01/2024, E:2024/1, K:2024/58.

¹¹²² "... Görülmekte olan davada taraf olmayan Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı'nca; Kurumun husumetten çıkarılmaması gerekirken çıkarıldığı, lehlerine vekalet ücretine hükmedilmesi gerektiği ileri sürülerek İdare Mahkemesi kararının kaldırılmasının istenildiği anlaşılmaktadır. Bu durumda, İdare Mahkemesi kararı davanın taraflarınca istinaf edilebileceğinden, davada taraf olmayan Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı'nca yapılan istinaf başvurusunun incelenmeksizin reddi gerekmektedir." bkz. Ankara BİM 2.İDD. 08/03/2024, E:2023/1831, K:2024/923; "... tarafından istinaf isteminde bulunulmuş ise de, davanın ihbarı üzerine davaya katılma talebinde bulunmadığından ve davada müdahil sıfatı olmadığından ihbarda bulunulan ... istinaf başvurusunun incelenmeksizin reddine." bkz. Ankara BİM 12.İDD. 13/12/2023, E:2023/1366, K:2023/2195.

¹¹²³ "... Davacı tarafından, istinaf dilekçesinde geçici olarak görevlendirildiği okula daha sonra atanmasının yapıldığından bahisle, kararın kaldırılması ve söz konusu okula atanmasına ilişkin

ikinci kez¹¹²⁴ talepte bulunulması hallerinde de doğal olarak istinaf başvurusunun incelenmeksizin reddine karar verilecektir.

2.5.6. Dosyanın Mahkemesine İadesi

Uygulamada, istinafa konu ilk derece mahkemesi kararındaki imza eksiklikleri,¹¹²⁵ istinaf dilekçesinin usulüne uygun olmayan tebliği ile bu yönde tekemmül sağlanmadan¹¹²⁶ dosyanın bölge idare mahkemesine gönderilmesi gibi hallerde, anılan eksikliklerin tamamlanıp yeniden gönderilmesi için dosyanın mahkemesine iade edildiği de görülmektedir.¹¹²⁷

---

davalı idarenin ... sayılı işleminin iptaline karar verilmesi istenilmekte ise de, dava dilekçesinde yer verilen talep dışında veya talepten fazlaya karar verilemeyeceğinden, dava devam ederken davanın konusunun değiştirilmesi mümkün olmadığından, davayı genişletme ve değiştirme yasağı uyarınca, dava dilekçesinde yer almayan söz konusu talep yönünden yargılama yapılmasına ve karar verilmesine hukuken olanak bulunmadığından davacının istinaf talebinin incelenmeksizin reddi gerekmektedir.” bkz. Ankara BİM 1.İDD. 19/03/2024, E:2023/3275, K:2024/1173.

¹¹²⁴ “...Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı usul ve hukuka uygun olduğundan kaldırılmasını gerektiren bir neden bulunmadığı gerekçesiyle 2577 sayılı Kanunun 45/6. maddesi uyarınca kesin olarak reddedildiği ve bu kararın ... tebliğ edildiği anlaşılmaktadır. Davacı bu kez ... kararının kaldırılması talebiyle ikinci kez istinaf talebinde bulunmuş ise de; 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun yukarıda anılan hükümleri gereği Dairemizce davacının ilk talebi incelenerek istinaf talebi reddedilmiş olduğundan işbu talebinin incelenmesine hukuken olanak bulunmamaktadır.” bkz. Ankara BİM 12.İDD. 04/04/2024 T. E:2024/620, K:2024/893.

¹¹²⁵ “... Dava dosyasının incelenmesinden, istinafa konu karara ilişkin görüşme tutanağının UYAP ortamında oluşturulduğu, fakat ıslak imzalı bir örneğinin Başkan ve üyelerce imzalanarak dava dosyasına takılmadığı anlaşılmakta olup, belirtilen ekdikliğin giderilmesi için dava dosyasının Mahkemesine iadesi gerekmektedir. Açıklanan nedenlerle, belirtilen eksikliğin giderilerek, yeniden Dairemize gönderilmesi için dava dosyasının Mahkemesine gönderilmesine” bkz. İzmir BİM 5.İDD. 19/03/2019, E:2019/194, K:2019/482.

¹¹²⁶ “... Dava dosyasının incelenmesinden; istinaf dilekçesinin davacıya tebliğ edilmediği yani istinaf tekemmülünün sağlanmadığı görüldüğünden iş bu eksikliğin giderilerek dosyanın yeniden Dairemize gönderilmek üzere Mahkemesine iadesi gerekmektedir. Açıklanan nedenlerle; dosya esas kaydının kapatılmasına, yukarıda belirtilen hususlar yerine getirildikten sonra Dairemize gönderilmek üzere dosyanın Mahkemesine iadesine” bkz. İstanbul BİM 6.İDD. 11/10/2023, E:2023/2599, K:2023/2413.

¹¹²⁷ BİLGİN, Bölge İdare Mahkemelerinin Kesin Kararları Arasındaki İçtihat Farklılığı, s. 73.

2.5.7. Esas Kaydının Kapatılarak Dosyasının Gönderilmesi

Bölge idare mahkemesince, dosyanın, Danıştay tarafından¹¹²⁸ ve ivedi yargılama usulleri kapsamında ilk derece mahkemelerince verilen kararlara karşı istinafa başvurulduğunda¹¹²⁹ görevli olan Danıştay'a, istinafa konu uyuşmazlığın iş bölümü kararı uyarınca başka bir dairenin görev alanı içerisinde olduğunun anlaşılması halinde ilgili daireye ya da başkanlar kuruluna,¹¹³⁰ tevzi uyuşmazlığı halinde ilgili mahkemeye,¹¹³¹ istinaf incelemesinde başka bir bölge idare

¹¹²⁸ "... eski sistemde yer alan karar düzeltme yoluna gidilemeyeceğinden davalı idarece yapılan karar düzeltme başvurusunun incelenmeksizin reddi gerekmekte ise de, karar düzeltme yoluna başvuru kararın üst Mahkeme (Danıştay) kararı olması nedeniyle bu konuda Dairemizin yetkili bulunmadığı düşünüldüğünden, Danıştay Onikinci Dairesi kararına karşı yapılan karar düzeltme istemi hakkında bir karar verilmek üzere, dosya esas kaydının kapatılarak, dosyanın Danıştay 12. dairesi'ne gönderilmesine" Bkz. Ankara BİM 2.İDD. 16/09/2020, E:2020/2022, K:2020/1472; "... 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125/1.E-g maddesi uyarınca devlet memurluğundan çıkarılma cezası ile tecziye edilmesine ilişkin ... işleminin iptali istemiyle açılan davada ... karar hakkında talep edilen yargılamanın yenilenmesi isteminin kabulü ve davanın reddi yönünde ... kararına yönelik olarak 25/02/2015 tarihinde yürürlükte olan temyiz kanun yolunun açık olduğu, istinaf kanun yolunun ise kapalı olduğu açıktır. Açıklanan nedenlerle; dosya esas kaydının kapatılmasına ve dava dosyasının kararı temyizden incelemekle görevli olan Danıştay'a gönderilmesine" bkz. Gaziantep BİM 5.İDD. 20/05/2022, E:2022/775, K:2022/875.

¹¹²⁹ "... Bu itibarla, İdare Mahkemesi'nce verilen kararın 2577 sayılı Kanun'un 20/A maddesi uyarınca ivedi yargılama usûlü kuralları gereğince doğrudan temyize tâbi olduğu, ivedi yargılama usûlüne tâbi olan davalarda anılan Kanun'un 45/8. maddesi uyarınca istinaf kanun yoluna başvurulmasının mümkün olmadığı dikkate alındığında, dava dosyasının Danıştay'a gönderilmesi gerekmektedir. ... dava dosyasının Danıştay'a gönderilmesine" bkz. Konya BİM 5.İDD. 09/09/2021 T. E:2021/1392, K:2021/1207.

¹¹³⁰ "... 7075 sayılı Kanununun 11/1. maddesi uyarınca özel yetkili mahkeme olarak belirlenmesi nedeniyle, işbu dava dosyasının Ankara 19. İdare Mahkemesinin esasına kaydedildiği ve özel yetkili mahkeme sıfatıyla uyuşmazlığın esası hakkında anılan mahkemece karar verildiği görülmekte olup, Danıştay Beşinci Dairesinin ve yukarıda yer verilen ... uyuşmazlığa ilişkin istinaf başvurusunun Ankara Bölge İdare Mahkemesi 13., 14 ve 15. İdari Dava Dairelerinden biri tarafından çözümlenmesi gerekmektedir. ... dosyasının esas kaydının kapatılarak anılan karar uyarınca dava dosyasının Ankara Bölge İdare Mahkemesi 13., 14. ve 15. İdari Dava Daireleri arasında tevzi edilmek üzere Tevzi Bürosuna gönderilmesine" bkz. Ankara BİM 7.İDD. 06/03/2024 T. E:2024/848, K:2024/756.

¹¹³¹ "... Aynı yargı çevresindeki idare mahkemeleri arasında ise yetki veya görev uyuşmazlığından değil tevzi uyuşmazlığından söz edilebilir. Tevzi uyuşmazlıklarının nasıl çözümleneceği ise Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin İdari İşler ile Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesi Usul ve Esaslarına İlişkin Yönetmelik'te düzenlenmiştir. Anılan Yönetmeliğin, 'Dava ve işlerin tevzii' başlıklı 67. maddesinin 2. fıkrasında; 'Dava ve işlerin tevziinden kaynaklanan uyuşmazlıklar başvuru üzerine bölge idare mahkemesi adalet komisyonu

mahkemesinin yetkili olduğunun anlaşılması halinde ise yetkili bölge idare mahkemesine¹¹³² gönderilmesi için esas kaydının kapatılarak dosyanın gönderilmesi yönünde karar verilir.

Bununla birlikte istinaf başvurularının sehven ya da mükerrer olarak yapıldığının anlaşılması halinde ise yalnız esas kaydının kapatılması yönünde karar verilir.¹¹³³

2.5.8. Kararın Kaldırılarak Dosyanın İlgili Mahkemeye Gönderilmesi

İstinaf incelemesinde kural; iki dereceli yargılamanın sağlanması, diğer bir anlatımla, ilk derece mahkemesince uyuşmazlığın esas hakkında verilen kararın incelenerek, hukuka aykırı olması halinde kaldırılıp yeniden esas hakkında yeni bir karar verilmesidir.¹¹³⁴ Bu nedenle bölge idare mahkemesi; ilk derece mahkemesince ilk inceleme üzerine verilen, adli yargının görevli olduğundan bahisle görev ret, ehliyet ret, süre ret veya idari davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olmadığından bahisle incelenmeksizin ret

---

başkanı tarafından tevzi kriterleri esas alınarak karara bağlanır.’ kuralı bulunmaktadır. Yukarıda yapılan açıklamalara göre; Ankara 14. İdare Mahkemesince tevzi uyuşmazlığına ilişkin mevzuat hükümlerinin uygulanması gereken olayda yetkili yargı yerinin belirlenmesi için dosyanın Dairemize gönderilmesinde hukuki isabet görülmemiştir. Açıklanan nedenlerle, dosyanın esas kaydı kapatılarak Ankara 14. İdare Mahkemesine gönderilmesine” bkz. Ankara BİM 14.İDD. 24/04/2024 T. E:2023/2121, K:2024/1455.

¹¹³² “... istinaf aşamasında, yargı çevresi Adana, Mersin, Hatay ve Osmaniye illeri olarak belirlenen Adana Bölge İdare Mahkemesinin yargısal faaliyete başlamış olması nedeniyle, bozma kararı üzerine yeniden yapılacak olan yargılamanın görüm ve çözümünde anılan mahkemenin yargı çevresinde bulunduğu Adana Bölge İdare Mahkemesi yetkili bulunmaktadır. Açıklanan nedenle, sözü edilen karara karşı yapılan başvurunun yetki yönünden reddine, dosyanın yetkili bulunan Adana Bölge İdare Mahkemesine gönderilmesine” bkz. Konya BİM 3.İDD. 06/06/2024, E:2024/1279, K:2024/1268.

¹¹³³ “... Ankara 19. İdare Mahkemesince verilen 18/01/2023 gün ve E:2022/911, K:2023/164 sayılı karara yönelik davacı tarafından yapılan istinaf başvurusu üzerine söz konusu dava dosyasının sehven iki ayrı esas numarası verilmek suretiyle Dairemizin 2024/521 ve 2024/522 esas numaralarına kaydedildiği anlaşılmıştır. Açıklanan nedenle, Dairemizin E:2024/522 numaralı dosya esas kaydının kapatılmasına,” bkz. Ankara BİM 14.İDD. 08/05/2024, E:2024/522, K:2024/1807.

¹¹³⁴ KARAHAÑOĞULLARI, İdari Yargı İdarenin Hukuka Zorlanması (Yargı Kararlarına Dayalı Bir İnceleme), s. 715.

kararlarına¹¹³⁵ karşı yapılan istinaf başvurusunu haklı bulduğu, davaya görevsiz veya yetkisiz mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olduğu hallerde, istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar vererek dosyayı ilgili mahkemeye gönderir. Bölge idare mahkemesinin bu fıkra uyarınca verilen kararları kesindir.¹¹³⁶ Anıldığı üzere ilk derece mahkemesince, uyuşmazlığın esası incelenmeden hâkim veya mahkemenin dosyadan elini çektiği bu gibi durumlarda, istinaf mahkemesince kararın kaldırılıp esas hakkında ilk kez karar verilecek olması halinde, istinafın yeniden gözden geçirilmeye ilişkin ana özelliği tam olarak gerçekleşmeyecektir.¹¹³⁷ Bununla birlikte ilk derece mahkemesince maddi mesele yeterince aydınlatılmadan noksan araştırma ile verilen kararın istinaf incelemesinde esas hakkında bir karar verilmesi halinde de uyuşmazlığın esası hakkında daha önce bir karar verilmemekle iki dereceli yargılama gerekleri gerçekleşmemiş olacağından, kararın kaldırılarak eksikliklerin giderilip uyuşmazlığın esası hakkında yeniden bir karar verilmek üzere dosyanın ilk derece mahkemesine gönderilebilmesi de savunulmuştur.¹¹³⁸ Nitekim aşağıda görüleceği üzere bölge idare mahkemeleri uygulaması da bu yöndedir.

Öte yandan idare veya vergi mahkemelerince ilk inceleme üzerine verilen, adli yargının görevli olduğundan bahisle görev ret, ehliyet ret, süre ret veya idari davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olmadığından bahisle incelenmeksizin ret kararlarının hukuka aykırı ya da davaya görevsiz veya yetkisiz mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olduğunun, temyiz aşamasında Danıştay’ca tespit edilerek¹¹³⁹ bozma

---

¹¹³⁵ Bkz. İYUK md. 14, 15.

¹¹³⁶ Bkz. İYUK md. 45/5.

¹¹³⁷ AKYILMAZ, SEZGİNER, KAYA, Türk İdari Yargılama Hukuku, s. 692.

¹¹³⁸ KARAHANOGULLARI, İdari Yargı İdarenin Hukuka Zorlanması (Yargı Kararlarına Dayalı Bir İnceleme), s. 716.

¹¹³⁹ “... Uyuşmazlık konusu olayda da ilk derece Mahkemesi tarafından verilen karar ilk inceleme üzerine verilmiş bir karar olmadığından veya görevsiz veya yetkisiz mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış bir dava bulunmadığından bölge idare

kararı verilmesi halinde ise bölge idare mahkemesince bozmaya uyulduğunda, İYUK madde 45/5 gereğince, kararın kaldırılmasına ve gönderilmesine ilişkin yine kesin olarak karar verilir.¹¹⁴⁰

İYUK madde 45/5 hükmü uyarınca verilen bölge idare mahkemesi kararları kesin olduğundan,¹¹⁴¹ diğer bir anlatımla, kanunda bölge idare mahkemesi kararlarına karşı ilk derece mahkemelerine tanınmış bir ısrar yetkisi bulunmadığından ilk derece mahkemesince gönderme kararı icaplarına göre hareket edilmesi zorunludur. Bu konudaki hukuka aykırılık, aşağıda görüleceği üzere sonradan verilen kararın temyiz incelemesinde ortaya çıkabilecektir.

---

mahkemesince işin esasına ilişkin bir karar verilmesi gerekirken yeniden bir karar verilmek üzere dosyanın Mahkemesine iadesi yönünde verilen Vergi Dava Dairesi kararında hukuka uygunluk bulunmamaktadır.” Bkz. Dan. 4.D. 15/06/2023, E:2021/397, K:2023/4096.

¹¹⁴⁰ ÇINARLI, Serkan, AZAK, Kerim, “Bölge İdare Mahkemesinin Dosyayı İlgili Mahkemeye Göndermesi Meselesi”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 30, S. 2, 2022, s. 587; “... 2577 sayılı Kanunun 45. maddesinin 5. fıkrasında, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan başvuruların istinaf merci tarafından haklı bulunması halinde, istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesinin kararının kaldırılarak dosyanın ilgili mahkemeye gönderileceği, bu fıkra uyarınca verilen kararın da kesin olduğu hüküm altına alınmıştır. Bu durumda, İzmir Bölge İdare Mahkemesi ... kararının 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 45. maddesinin 5. fıkrasına göre kesin kararlardan olduğu anlaşıldığından, temyiz isteminin incelenmesine yasal olanak bulunmadığı” Bkz. Dan. 8.D. T. 08/11/2023, E:2019/9876, K:2023/5518.

¹¹⁴¹ “... Anılan mevzuat hükümleri ve dava konusu birlikte değerlendirildiğinde, 2577 sayılı Kanunun ‘İstinaf’ başlıklı 45. maddesinin 5. fıkrası kapsamında bölge idare mahkemesinin ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan istinaf başvurusunu haklı bulduğu durumlarda istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar vererek dosyayı ilgili mahkemeye göndereceği, bölge idare mahkemesinin bu fıkra uyarınca verdiği kararların kesin olduğu anlaşıldığından, bu kararların temyiz istemine konu edilemeyeceği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu hukuki durum karşısında; İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 6. İdari Dava Dairesince her ne kadar Danıştaya temyiz yolu açık olmak üzere karar verilmiş ise de temyiz istemine esas teşkil eden kararın, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun yukarıda anılan 45. maddesinin beşinci fıkrası kapsamında temyiz yolu açık olmayan ‘kesin’ kararlardan olduğu anlaşıldığından, kararın, uyuşmazlığın bu aşamasında temyizen incelenmesine yasal olanak bulunmamaktadır.” Bkz. Dan. 4.D. 18/10/2023, E:2023/6872, K:2023/5539.

2.5.8.1. İlk İnceleme Üzerine Verilen Kararlara Karşı Yapılan İstinaf Başvurusunun Haklı Bulunması

İYUK madde 45/5'te belirtilen "ilk inceleme üzerine verilen kararlar"dan, İYUK madde 15'te belirtilen ve yalnız kanun yolu açık olan kararlar anlaşılmalıdır.¹¹⁴² Buna göre, idare veya vergi mahkemesince, ilk incelemeye ilişkin yargı kolu olarak görev, süre, ehliyet ve idari davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olup olmadığı konularında, ilk inceleme üzerine ya da yargılama sırasında verilen ve bölge idare mahkemesince hukuka aykırı bulunan, adli yargının görevli olduğundan bahisle görev ret,¹¹⁴³ ehliyet ret,¹¹⁴⁴ süre ret¹¹⁴⁵ veya incelenmeksizin ret¹¹⁴⁶ kararları yeniden bir karar verilmek üzere kaldırılarak

¹¹⁴² ÇINARLI, AZAK, Bölge İdare Mahkemesinin Dosyayı İlgili Mahkemeye Göndermesi Meselesi, s. 577.

¹¹⁴³ "... Bu durumda, davalı idarece yürütülen bir sınava ilişkin olarak, davalı idarenin içeriği yukarıya aktarılan Olağandışılık Raporunun eksik inceleme ve araştırmaya dayalı olarak hazırlandığından bahisle adli soruşturmaya konu olarak lekelenmeme hakkının ihlal edildiği iddiasına dayanıldığı dolayısıyla bu kapsamda davalı idarenin hizmet kusurunun bulunup bulunmadığının İdare Hukuku ilkelerine göre incelenmesi ve tespit edilmesi gerektiğinden, işbu davanın görüm ve çözümünde idari yargı yerinin görevli bulunduğu sonucuna ulaşılmakla, aksi yönde verilen İdare Mahkemesi kararında hukuka uyarlık görülmemiştir." Bkz. Ankara BİM 4.İDD. 03/01/2024, E:2023/3704, K:2024/2.

¹¹⁴⁴ "... Olayda; her ne kadar dava açma tarihi itibarıyla odanın tüzelkişiliği sona ermiş ise de; iptali istenilen işlem, oda tüzelkişiliğinin sonlandırılmasına yönelik bir işlem olduğundan odanın menfaatinin doğrudan etkilediği, dolayısıyla bu işlem özelinde Odanın dava açma ehliyetinin bulunduğu kabulü gerekeceği, aksi bir yorumun Mahkemeye erişim hakkını engelleyici nitelikte olduğu sonuç ve kanaatine varılmıştır. Bu duruma göre; uyuşmazlığın esası hakkında bir karar verilmesi gerekmekte iken davanın ehliyet yönünden reddi yolundaki İdare Mahkemesi kararında usul kurallarına uygunluk bulunmamaktadır." Bkz. Ankara BİM 12.İDD. 23/11/2023, E:2023/813, K:2023/2091.

¹¹⁴⁵ "... Bu durumda, davalı idare bünyesinde, 19.04.2019 ile 03.10.2022 tarihleri arasında hizmet sözleşmesine istinaden şoför olarak görev yapan ve 03.10.2022 tarihinde emekli olan davacının, anılan tarihten başlamak üzere beş yıllık zaman aşımı süresi içinde davalı idareye başvurarak hizmet tazminatının ödenmesini isteyebileceği açık olduğundan, İdare Mahkemesince uygulama ve öğretide genel kabul gören kıdem ve iş sonu tazminatına ilişkin zaman aşımı süresi dikkate alınarak davanın esasının incelenmesi gerekirken, davanın süre aşımı yönünden reddi yolunda verilen kararda hukuki isabet görülmemiştir. " Bkz. Ankara BİM 7.İDD. 27/12/2023, E:2023/3048, K:2023/3031; Ankara BİM 5.İDD. 27/12/2023, E:2023/1560, K:2023/2284.

¹¹⁴⁶ "... davacı işletmeye bağlı okulun, müfettiş raporunda belirtilen tespit ve görüşlerin neler olduğu hususunda bilgilendirilmesinden ziyade fazla ücret alındığının tespit edilmesinden dolayı ücret iadesinin sağlanmasına yönelik kesin ve yürütülmesi gereken icrai bir niteliğinin bulunduğu

dosya ilgili mahkemeye gönderilecektir. Bu tür kararlardaki ilgili mahkeme, istinafa konu kararı veren mahkemedir.

Buradaki amaç; bölge idare mahkemesince, örnek olarak davanın süresinde olduğu anlaşılırsa bu nedenle uyuşmazlığın esası hakkında bir karar verilebilmesi, daha sonra bu karara karşı istinafa başvurulması halinde iki dereceli yargılama esaslarının gerçekleşebilmesini temin etmektir. Aksi halde, bölge idare mahkemesince, davanın süresinde olduğu belirtilip uyuşmazlığın esası hakkında ilk kez karar verilmesiyle anılan güvencelere aykırı hareket edilmiş olacaktır.

2.5.8.2. Davaya Görevsiz veya Yetkisiz Mahkemece Bakılmış Olması

Bölge idare mahkemesince, istinaf incelemesi sırasında, istinafa konu kararı veren mahkemenin, “görevsiz veya yetkisiz” olarak karar verdiğinin anlaşılması halinde de karar kaldırılarak dosya ilgili mahkemeye gönderilecektir.

Görevsiz iken karar verilmesinden, uyuşmazlığın görümünde adli yargının görevli olması¹¹⁴⁷ nedeniyle yargı kolu bakımından görevsizlik mevcut iken ya da idari yargı görevli olmakla birlikte idare ve vergi mahkemelerinin kendi aralarında¹¹⁴⁸

---

kanaatine varılmış olup dolayısıyla İdare Mahkemesince işin esası yönünden inceleme yapılmak suretiyle karar verilmesi gerekirken, bu hususa uyulmadan usul yönünden ve esasa girilmeksizin davanın reddedilmesinde hukuki isabet görülmemiştir.” Bkz. Ankara BİM 4.İDD. 28/12/2023, E:2023/3629, K:2023/3926.

¹¹⁴⁷ “... Uyuşmazlıkta; davacının 2006 yılında GATA Hemşirelik Yüksek Okuluna 4 yıllık lisans öğrenimi yapmak üzere kaydolduğu, 2010 yılında öğrenimini tamamladıktan sonra 05.07.2010 yılında Gülhane Askeri Tıp Akademisinde 5510 sayılı Kanun'un 4/1-c maddesi uyarınca sivil memur (hemşire) olarak göreve başladığı ve 5434 sayılı Kanun'a tabi hizmetinin bulunmadığı anlaşıldığından; 5510 sayılı Kanun'un 101. maddesinin açık hükmü karşısında bakılan uyuşmazlığın çözümü adli yargının görevine girmesi nedeniyle İdare Mahkemesince davanın görev yönünden reddine karar verilmesi gerekirken, uyuşmazlığın esası incelenmek suretiyle davanın esastan karara bağlanmış olmasında hukuka uygunluk bulunmamaktadır.” Bkz. Ankara BİM 4.İDD. 20/12/2023, E:2023/3093, K:2023/2774.

¹¹⁴⁸ “... özel görevli olan vergi mahkemelerinin sadece Kanun'da sayılan uyuşmazlık türlerini çözmekle görevli olduğu göz önüne alındığında, 2464 sayılı Kanun'un 97. maddesine dayanılarak davalı belediye meclis kararı ile belirlenen tarife uyarınca talep edilen ücretlerin, vergi

ya da bunlarla ilk derece mahkemesi olarak Danıştay arasında ya da tek hâkim ile heyet arasındaki¹¹⁴⁹ görev ayırımına ilişkin kurallara¹¹⁵⁰ uyulmadan karar verilmiş olması anlaşılmalıdır.

Yetkisiz iken karar verilmesinden ise idare veya vergi mahkemelerince, İYUK madde 32 vd. maddelerinde düzenlenen yetki kurallarına¹¹⁵¹ uyulmadan karar verilmiş olması anlaşılmalıdır.¹¹⁵² İdari yargılama hukukunda yetki kuralları, görev

---

mahkemelerinin görev alanına giren vergi, resim ve harç ile benzeri mali bir yükümlülük olmadığı, bu sebeple de dava konusu işlemin ücretlere ilişkin kısmının genel görevli yargı merci olan idare mahkemesinin görev alanına girdiği sonucuna ulaşıldığından” Bkz. Ankara BİM 11.İDD. 21/12/2023, E:2023/3527, K:2023/5056.

¹¹⁴⁹ “... Dava dosyasının incelenmesinden, davacının maddi ve manevi tazminat taleplerinin toplam miktarının 205.000,00-TL olduğu, 2023 yılında tek hakimle verilebilecek kararlarda tutar sınırı 171.000,00-TL olduğu halde 205.000,00-TL tutarındaki uyuşmazlığa ilişkin bu davanın; yukarıda aktarılan yasal düzenlemeler gereğince, mahkeme heyetince görülüp karara bağlanması gerekirken, tek hakim tarafından karara bağlanması nedeniyle usul hükümlerine uyarlık bulunmamıştır.” Bkz. Ankara BİM 7.İDD. 20/12/2023, E:2023/2176, K:2023/3251.

¹¹⁵⁰ Bkz. DK md. 24; 2576 sayılı Kanun md. 5, 6 ve 7.

¹¹⁵¹ Bkz. İYUK md. 32 vd.

¹¹⁵² “... 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 34. maddesinin 1. fıkrasında ise ‘İmar, kamulaştırma, yıkım, işgal, tahsis, ruhsat ve iskan gibi taşınmaz mallarla ilgili mevzuatın uygulanmasında veya bunlara bağlı her türlü haklara veya kamu mallarına ilişkin idari davalarda yetkili mahkeme taşınmaz malların bulunduğu yer idare mahkemesidir.’ hükmü yer almaktadır. Bu durumda, uyuşmazlığın, Kahramanmaraş ilinde meydana gelen deprem felaketi nedeniyle taşınmazda meydana gelen zarar sebebiyle afet desteği ve yardımından yararlandırılma talebinin reddi işleminden kaynaklandığı anlaşılmakta olup, özel yetki kuralını düzenleyen 2577 sayılı Kanun'un 34. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, taşınmaz mallara ve bu taşınmazlarla ilgili haklara ilişkin olduğu anlaşılan uyuşmazlığın çözümünün, taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi olan Kahramanmaraş İdare Mahkemesinin yetkisinde olduğu sonucuna varılmıştır” Bkz. Ankara BİM 6. İDD. 04/01/2024, E:2023/2417, K:2024/1; “... gerek Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu kararı ile ve gerekse anılan komisyonun ret kararına karşı açılan iptal davaları sonrasında yargı kararı ile göreve iade edilen kişiler tarafından, kamu görevinden uzakta kaldıkları döneme ilişkin malî ve sosyal haklarına ilişkin olarak açılan davalar ile malî ve sosyal haklarıyla birlikte maddî ve/veya manevî tazminat talebiyle açılan davalarda yetkili mahkemenin, 2577 sayılı Kanun'un 33. maddesinin 3. fıkrası uyarınca ilgilinin dava tarihi itibarıyla görev yaptığı yer mahkemesi olduğu yönündedir. Açıklanan nedenlerle, istinaf başvurusunun kabulü ile istinaf başvurusuna konu idare mahkemesi kararının kaldırılmasına; dava dosyasının yeniden bir karar verilmek üzere mahkemesine gönderilmesine” Bkz. Ankara BİM 7. İDD. 20/12/2023, E:2023/1754, K:2023/3230.

gibi kamu düzenindedir.¹¹⁵³ Bu nedenle yetki kuralları yargılamanın her aşamasında gözetilmelidir.

Öte yandan görevsiz ya da yetkisiz ilk derece mahkemesince, diğer ilk incelemeye ilişkin konularda, örnek olarak süre aşımı yönünden davanın reddine karar verilmesi halinde, bölge idare mahkemesince, görev ve yetki kurallarının incelenmesi daha önce geldiği için¹¹⁵⁴ karar bu sebeple kaldırılıp dosya yine ilgili mahkemeye gönderilecektir.

İdare veya vergi mahkemelerince, görev ve yetki kurallarına aykırı olarak karar verildiğinin, istinaf incelemesi aşamasında bölge idare mahkemesince tespit edilmesi halinde dosyanın gönderileceği “ilgili” mahkemeden kastın, görevli veya yetkili olan idare veya vergi mahkemesi ya da Danıştay olduğu belirtilse de¹¹⁵⁵ uygulamada bölge idare mahkemelerince, gönderme kararı doğrultusunda bir karar verilmesi için dosyanın kararı veren ilk derece mahkemesine gönderildiği görülmektedir.¹¹⁵⁶

Bölge idare mahkemesinin, davaya görevsiz veya yetkisiz mahkeme tarafından bakılmış olması nedeniyle kararın kaldırılarak dosyanın ilgili mahkeme olarak görevli ya da yetkili mahkemeye gönderilmesi halinde, buna ilişkin kararının kesin olduğunu belirtilen İYUK’un 45. maddesinin beşinci fıkrası hükmü ile “Görevsizlik

---

¹¹⁵³ Bkz. İYUK md. 32/2.

¹¹⁵⁴ Bkz. İYUK md. 14/3.

¹¹⁵⁵ ÇINARLI, AZAK, Bölge İdare Mahkemesinin Dosyayı İlgili Mahkemeye Göndermesi Meselesi, s. 582.

¹¹⁵⁶ “... Bu durumda, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 15/1-a maddesi uyarınca davanın yetki yönünden reddedilerek, dosyanın uyuşmazlığın çözümünde yetkili Erzurum İdare Mahkemesine gönderilmesi gerekirken, uyuşmazlığın görüm ve çözümünde yetkisi bulunmayan İdare Mahkemesince, uyuşmazlığın esas hakkında karar verilmesinde usul hükümlerine uyarlık bulunmamakta olup, dava dosyasının Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerektiği sonuç ve kanaatine varılmıştır.” Bkz. Ankara BİM 7.İDD 28/12/2023, E:2023/1778, K:2023/3356;

ve yetkisizlik hallerinde yapılacak işlem” başlıklı 43. maddesindeki¹¹⁵⁷ görevli yargı yerinin Danıştay olarak veya görevli/yetkili yargı yerinin başka bir bölge idare mahkemesi yargı çevresindeki mahkeme olarak belirlenmesine ilişkin hükmün çatışacağı, zira aynı ihtimali düzenleyen 43. maddeye göre de Danıştay’ın, davayı görevi içinde görmezse dosyanın görevli ve yetkili mahkemeye gönderilmesine ve farklı bölge idare mahkemeleri yargı çevresindeki görev ve yetki uyuşmazlıklarının çözümlenmesine ilişkin kararlarının da kesin olduğu, kaldı ki Danıştay’ın, üst derece yargı yeri olmasıyla Danıştay’a ilişkin görev konusunu kendisinin takdir edeceği, bu nedenle 45. maddedeki düzenlemenin, bölge idare mahkemesinin yargı çevresi dışında tespit ettiği görev ve yetkiye ilişkin kararlarının Danıştay’a gönderilmesi biçiminde değişiklik yapılması gerektiği de haklı olarak ifade edilmiştir.¹¹⁵⁸ Bu nedenle uygulamada rastlanmasa da anılan çelişkinin, 45. maddedeki düzenlemenin, bölge idare mahkemesinin yargı çevresi içerisindeki idare ve vergi mahkemelerine ilişkin olacak biçimde yeniden düzenlenmesiyle giderilmesi yerinde olacaktır.

2.5.8.3. Davaya Reddedilmiş veya Yasaklanmış Hâkim Tarafından Bakılmış Olması

Bölge idare mahkemesince istinaf incelemesi sırasında, istinafa konu davaya reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olması hâllerinde de

¹¹⁵⁷ 1. İdare ve vergi mahkemeleri, idari yargının görev alanına giren bir davada görevsizlik veya yetkisizlik sebebiyle davanın reddine karar verilerse dosyayı Danıştaya veya görevli ve yetkili idare veya vergi mahkemesine gönderirler. a) Görevsizlik sebebiyle gönderilen dosyalarda Danıştay, davayı görevi içinde görmezse dosyanın yetkili ve görevli mahkemeye gönderilmesine karar verir. b) Görevsizlik veya yetkisizlik sebebiyle dosyanın gönderildiği mahkeme kendisini görevsiz veya yetkisiz gördüğü takdirde, söz konusu mahkeme ile ilk görevsizlik veya yetkisizlik kararını veren mahkeme aynı bölge idare mahkemesinin yargı çevresinde ise, uyuşmazlık bölge idare mahkemesince, aksi halde Danıştayca çözümlenir. 2. Görev ve yetki uyuşmazlıklarında Danıştay ve bölge idare mahkemesince verilen kararlar ilgili mahkemelere bildirilir ve bu husus taraflara tebliğ olunur. 3. Danıştay ve bölge idare mahkemesince görev ve yetki uyuşmazlıkları ile ilgili olarak verilen kararlar kesindir. 4. Bu madde hükümleri gereğince verilen kararlar ile görevli ve yetkili kılınan mahkemeye yeniden dava açılması halinde harç alınmaz.

¹¹⁵⁸ ÜSTÜN, İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu Üzerine Bir Değerlendirme, s. 28 vd.; YILDIRIM, Türkiye’de İstinaf Uygulamasının İdari Yargıya Etkileri, s. 42 vd.

kararın kaldırılarak dosyanın ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilecektir. Bu durum, tek hâkimle karar veren hallerde ilgili hâkim ya da heyetçe verilen kararlarda heyete katılan hâkim ya da hâkimler yönünden ortaya çıkabilir.

İYUK'un "Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile Vergi Usul Kanununun uygulanacağı haller" başlıklı 31. maddesindeki "Bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda; hakimin davaya bakmaktan memnuiyeti ve reddi ... hallerinde ... Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanır." biçimindeki atıf nedeniyle HMK'nın 34 ve 36. maddelerindeki hâkimin yasaklılığı ya da reddine ilişkin sebepler yönünden inceleme yapılmalıdır.

İYUK'un 57. maddesi¹¹⁵⁹ uyarınca, hâkimin reddi yönündeki taleplerin ilgili merci tarafından reddedilmesi üzerine, ilgili hâkim ya da hâkimlerce verilen kararın istinaf incelemesinde, bölge idare mahkemesince merci kararının aksi yönünde karar verilip kararın kaldırılarak karardaki gerekçe doğrultusunda işlem yapılmak üzere dosyanın kararı veren mahkemeye gönderilmesine karar verilebilir.¹¹⁶⁰

2.5.8.4. Diğer Sebeplerle Verilen Kararlar

Uygulamada, bölge idare mahkemelerince, İYUK madde 45/5'te öngörülme-yen sebeplerle de ilk derece mahkemesi kararının kaldırılarak yeniden bir karar verilmek üzere dosyanın kararı veren mahkemeye gönderildiği görülmektedir. Bu

¹¹⁵⁹ Mahkemelerde çekinme ve ret: 1. Tek hakimle görülen davalarda hakimin reddi istemi, reddedilen hakimin katılmadığı idare veya vergi mahkemesince incelenir. 2. İtiraz üzerine veya doğrudan davaya bakmakta olan bölge idare mahkemesi ile idare ve vergi mahkemesi başkan ve üyelerinin reddi istemi, reddedilen başkan ve üyenin katılmadığı bölge idare, idare ve vergi mahkemesince incelenir. 3. İdare ve vergi mahkemelerinde reddedilen başkan ve üye birden çok ise istem bölge idare mahkemesince incelenir. Bölge idare mahkemelerinde reddedilen başkan veya üye birden çok ise istem Danıştayca incelenir. 4. Danıştayca ve bu mahkemelerce ret istemleri yerinde görülürse işin esası hakkında da karar verilir. 5. Davaya bakmaktan çekinme halinde diğer bir hakimin görevlendirilmesi ile mahkemenin noksan üyesinin tamamlanması veya görevli mahkemenin belirlenmesinde yukarıdaki hükümler uygulanır.

¹¹⁶⁰ ÇINARLI, Azak, Bölge İdare Mahkemesinin Dosyayı İlgili Mahkemeye Göndermesi Meselesi, s. 584.

sebepler genellikle, ilk inceleme aşamasında dilekçenin reddine ilişkin bir sebep varken buna uyulmayarak dosyanın tekemmülü üzerine,¹¹⁶¹ davacının ayrı bir davanın konusu olabilecek başkaca talepleri hakkında karar verilmeden,¹¹⁶² duruşma talebi olmasına rağmen duruşma yapılmadan,¹¹⁶³ dava ihbar edilmeden,¹¹⁶⁴ yeterli araştırma yapılmadan,¹¹⁶⁵ yanlış ya da eksik hasımla

¹¹⁶¹ "...'gazilik unvanı' verilmesi hususunda herhangi bir talebinin olup olmadığının ve vazife malulü sayılma isteminin hangi Kanun kapsamında (5434 sayılı Kanun'un 56. maddesi, 2847 sayılı Kanun vb.) olduğunun açık olmadığı, bu haliyle dava dilekçesinin 2577 sayılı Kanun'un 3. maddesine uygun olmadığı, öte yandan; 'vazife malullüğü' isteminin reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılacak dava, (dava konusu ediliyorsa) 'gazilik unvanı' isteminin reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılacak dava ve davacının %67 oranında engelli kalması nedeniyle açılacak maddi-manevi tazminat davaları arasında 2577 sayılı Kanun'un 5. maddesinde öngörüldüğü şekilde maddi veya hukuki yönden bağlılık yada sebep-sonuç ilişkisi bulunmadığından (3 ayrı dava açılması gerektiğinden) dava dilekçesinin 2577 sayılı Kanun'un 3 üncü ve 5 inci maddeleri hükmüne aykırı olması sebebiyle dilekçenin reddine karar verilmesi gerekirken işin esası hakkında karar verilmesinde usul hükümlerine uygunluk bulunmamaktadır." Bkz. Ankara BİM 11.İDD. 21/12/2023, E:2023/3607, K:2023/5148.

¹¹⁶² "... davacının dava dilekçesinde dava konusu işlemin iptali yanında, işlem nedeniyle maddi ve manevi tazminat ile yoksun kaldığı parasal haklarının yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunduğu halde, Mahkemece davacının söz konusu maddi ve manevi tazminat talepleri yönünden inceleme yapılmadan ve maddi tazminat talebinin hangi zarar kalemine ilişkin olduğu hususu ile tazminat miktarlarının ayrı ayrı belirlenmesi hususu açıklığa kavuşturulmadan, davacının talebi parasal ve özlük hakları kabul edilmek suretiyle uyumsuzluğun karara bağlandığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, Mahkemece yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri gereği dava dilekçesinin reddedilerek talep edilen maddi ve manevi tazminat talebinin somutlaştırılması, sonrasında ise dosyanın tekemmül ettirilmesi ve davanın konusunun ... bir karar verilmesi gerekirken, davacının maddi ve manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi talebi yönünden eksik hüküm kurularak verilen kararda hukuka uyarlık bulunmamaktadır." Bkz. Ankara BİM 14. İDD. 23/11/2023, E:2021/19644, K:2023/5715.

¹¹⁶³ "... Dava dosyasının incelenmesinden; davacının dava dilekçesinde duruşma talebinde bulunduğu görüldüğünden, Mahkemece talep uyarınca duruşma yapılması gerektiği açıktır. Yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri dikkate alındığında; iptal davası niteliğindeki işbu davada davacının usule uygun şekilde yaptığı duruşma talebinin karşılanması ve duruşma yapılması zorunlu olduğu halde duruşma yapılmaksızın verilen Mahkeme kararında hukuka uyarlık görülmemiştir." Bkz. Ankara BİM 14.İDD. 29/11/2023, E:2021/20648, K:2023/5880.

¹¹⁶⁴ "... Bu durumda, davalı idarenin ihbar talebi üzerine Mahkemece, Yasa'da öngörülen usuli yol izlendikten sonra dava konusu uyumsuzluğun esası hakkında karar verilmesi gerekirken, anılan husus gözardı edilerek işin esası incelenmek suretiyle verilen kararda usule ve hukuka uygunluk bulunmamaktadır." Bkz. Ankara BİM 1.İDD. 13/12/2023, E:2023/2091, K:2023/5837.

¹¹⁶⁵ "... iştirak fiilinde esas olanın fiil olduğu dikkate alındığında, davacının iştirak halinde bulunduğu şirketin sahte fatura ticareti faaliyetinde bulunup bulunmadığı (iştirak edilen fiil nedeniyle yapılan tarhiyatlara karşı açılmış dava varsa dikkate alınarak), bulunmuş ise iştirak fiilinin gerçekleşip gerçekleşmediği incelenerek karar verilmesi gerektiğinden, uyumsuzluğun esası

dosyanın tekemmül ettirilerek,¹¹⁶⁶ dosyanın İYUK madde 16'daki hükümlere uygun biçimde tekemmülü sağlanmadan,¹¹⁶⁷ dava konusu işlemde usule ilişkin hukuka aykırılık olduğundan uyuşmazlığın esasının incelenmeden,¹¹⁶⁸ görev

---

incelenerek yeniden bir hüküm kurulmak üzere dava dosyasının ilk derece mahkemesine gönderilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.” Bkz. Ankara BİM 1.VDD. 26/12/2023, E:2023/709, K:2023/1474; “... İdare Mahkemesince, öncelikle, kira sözleşmesi getirilerek, sözleşmede kiracının kiraladığı işyerinde hiçbir suretle değişiklik yapamayacağına dair özel bir şart yer alıp, almadığı, davacı tarafından yapılan değişikliğe muvafakat verilmediğine dair herhangi bir hukuki belge bulunup bulunmadığı, diğer bir deyişle, davacının, kendisine ait taşınmazda yapılan ruhsatsız yapıya itiraz etmeyerek, rıza ve muvafakat göstermek suretiyle ruhsatsız yapılmasına iştirak edip etmediği hususunun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Bu hususlar açıklığa kavuşturulduktan sonra, yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri uyarınca, ruhsata aykırı yapı nedeniyle yapı sahibi olarak cezai sorumluluğu bulunan davacıya verilen para cezasında, ‘Cezaların Şahsiliği’ ilkesi açısından hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılır ise, para cezası verilmesine dair işlemin diğer unsurları yönünden bir inceleme ve değerlendirme yapılması” Bkz. Ankara BİM 6.İDD. 25/12/2023, E:2023/2196, K:2023/2607; “... Bu durumda; yukarıda yer verilen hususlar göz önünde bulundurulduğunda, 22/06/2022 tarihli yapı tatil tutanağında yer alan ruhsat ve eklerine aykırılıkların davacı tarafından yapılmadığını ortaya koyan her hangi bir bilgi ve belgenin dosya kapsamına sunulmadığı anlaşıldığından, davacının talebi ve iddiaları dikkate alınarak, dava konusu imar para cezası ve yıkım işleminin mevzuata uygun olarak tesis edilip edilmediğinin, gerekirse keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılarak açıklığa kavuşturulması suretiyle uyuşmazlık hakkında yeniden bir karar verilmesi gerekmektedir.” Bkz. Ankara BİM 6.İDD. 19/12/2023, E:2023/1358, K:2023/2495.

¹¹⁶⁶ “... 2577 sayılı Kanun'un 14. maddesinin 3. fıkrasının (f) bendi ve 15. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi hükümleri uyarınca, Mahkeme tarafından Cumhurbaşkanlığının da hasım mevkiye alınması suretiyle dava konusu uyuşmazlık hakkında karar verilmesi gerektiği halde yalnızca Hazine ve Maliye Bakanlığı husumetiyle karar verilmesinde usul hükümlerine uyarlılık görülmediği sonuç ve kanaatine varıldığından, davalı idarenin istinaf istemi bu yönü ile kabul edilmiştir. Açıklanan nedenlerle, davalı idarece yapılan istinaf başvurusunun kabulüne, başvuruya konu mahkeme kararının kaldırılmasına; yeniden karar verilmek üzere dava dosyasının Mahkemesine gönderilmesine,” Bkz. Ankara BİM 1.İDD. 28/12/2023, E:2023/5046, K:2023/6314.

¹¹⁶⁷ “... davacı tarafından süresinde verilen 23/07/2023 tarihli savunmaya cevap dilekçesinin, davalı idareye tebliğ edilmeden dosya tekemmül etmiş sayılarak 22/09/2023 tarihinde davanın karara bağlandığı, davalı idareye yalnızca mahkemece verilen 26/08/2020 tarihli yürütmenin durdurulmasının incelenmeksizin reddine ilişkin kararın tebliğ edildiği görülmektedir. Bu durumda, davacının savunmaya cevap dilekçesinin davalı idareye tebliğ edilerek 2577 sayılı Yasa'nın 16. maddesinde belirtilen şekilde dosyanın tekemmül ettirilmesi gerekirken dosya tekemmül ettirilmeden davanın karara bağlanmasında hukuka uyarlılık görülmemiştir” Bkz. Ankara BİM 13.İDD. 15/12/2023, E:2023/3323, K:2023/6282.

¹¹⁶⁸ “... dava konusu işlemin yetki unsuru yönünden hukuka aykırılığını tespit ederek iptal kararı veren İdare Mahkemesince, uyuşmazlığın esasına yönelik bir karar verilmediği ve bu haliyle söz konusu mahkeme kararı hakkında istinaf incelemesi ve bu kapsamda hukuki değerlendirme yapılması olanağı bulunmadığından; iki aşamalı olması gereken yargısal denetimin, ilk aşaması olan ilk derecede yargısal denetimin gerçekleştirilmesi için, davanın esas ile ilgili değerlendirme yapılarak bir karar verilmek üzere İdare Mahkemesine gönderilmesi gerekmektedir. ... yeniden karar

itirazı hakkında karar vermeden,¹¹⁶⁹ görüşme tutanağından farklı bir biçimde¹¹⁷⁰ karar verilmesi gibi hallere ilişkindir.

Bölge idare mahkemelerince, usul hükümlerine de uyularak uyuşmazlığın tümü hakkında ilk derece mahkemelerince esas incelemesi ile verilecek bir kararın bulunmaması ve işin esası hakkında ilk kez bölge idare mahkemesince karar verilmesi ve kararın kesin olması halinde, Anayasa ile öngörülen dereceli yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanılamayacağı, bu durumun doğal hakim ilkesi ile de örtüşmeyeceği sebepleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edilebileceği, İYUK madde 45/4'teki "...Bu hâlde bölge idare mahkemesi işin esası hakkında yeniden bir karar verir." hükmü uyarınca, işin esası hakkında karar verilebilmesi için daha önce ilk derece mahkemesince işin esası hakkında karar verilmiş olması gerektiği belirtilmektedir.¹¹⁷¹

---

verilmek üzere dava dosyasının Mahkemesine gönderilmesine," Bkz. Ankara BİM 4.İDD. 27/12/2023, E:2023/3634, K:2023/3913.

¹¹⁶⁹ "... idare mahkemesince öncelikle 2247 sayılı Yasa hükümleri gereğince görev itirazının karara bağlanması, uyuşmazlığın görüşülüp çözümlenmesinde idari yargı yerinin görevli olduğu kanaatine varılıyorsa öncelikle 'görevlilik kararı' verilmesi, ilgilinin başvurusu üzerine yetkili makamca görev uyuşmazlığı çıkarılması halinde görev uyuşmazlığının sonucu beklenerek daha sonra uyuşmazlığın esasının görüşülmesi gerekirken, belirtilen süreç izlenmeden uyuşmazlığın esası hakkında karar verilmiş olması yönünden itiraza konu kararda usul hükümlerine uyarılık bulunmamıştır." bkz. Ankara BİM 7.İDD. 20/12/2023, E:2023/2607, K:2023/3244.

¹¹⁷⁰ "... İdare mahkemesince görüşme tutanağına karar sonucunun 'İşlem K. İptal K. Kvyo, faiz yönünden tazminat K. Kabul K. Kvyo' olarak yazılmasına ve kabul kararının sadece faiz yönünden olduğunun belirtilmesine karşılık, mahkeme kararının hüküm kısmında 'artan kısma yönelik emekli ikramiyesi ödenmemesine yönelik kısmın iptaline, bu işlem nedeniyle yoksun kaldığı özlük hakları ile her birinin hak ediş tarihlerinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte davacıya ödenmesine' denilerek, faiz talebi dışında emekli ikramiyesinin esası hakkında da kabul hükmü kurulduğu, yine faiz yönünden tazminat Kısmen K. KVYO denilmesine rağmen kararda hangi kısım için KVYO hükmü kurulduğunun gösterilmediği diğer taraftan dava konusu işlemin iptale konu kısmının açıkça belirtilmediği anlaşılmaktadır. Bu durumda; görüşme tutanağındaki karar sonucu ile karardaki hüküm fıkrası arasında uyumsuzluk bulunduğundan, idare mahkemesi kararında usul hükümlerine uygunluk bulunmamaktadır." Bkz. Ankara BİM 11.İDD. 20/12/2023, E:2023/1930, K:2023/4905.

¹¹⁷¹ "... Uyuşmazlıkta, istinaf incelemelerinde re'sen araştırma ilkesi uyarınca gerekli inceleme ve araştırmalar bizzat bölge idare mahkemeleri tarafından yapılarak işin esası hakkında yeniden karar verilmesi gerekmekte ise de; uyuşmazlığın özünü oluşturan taşınmazın rayiç bedelinin belirlenmesine yönelik olarak keşif ve bilirkişi incelemesi yapılmadan karar verilmiş olması

Öğretide, bölge idare mahkemelerinin İYUK madde 45/5'e göre verebileceği kaldırma ve gönderme kararlarının, Kanun'un lafzı gereği, ilk inceleme üzerine verilen adli yargının görevli olduğundan bahisle görev ret, ehliyet ret, süre ret veya idari davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olmadığından bahisle incelenmeksizin ret kararlarının hukuka aykırı olması ile davaya görevsiz veya yetkisiz mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olması halleri ile sınırlı olduğu, bunlar dışındaki sebeplerle kararın kesin olarak kaldırılıp dosyanın ilk derece mahkemesine gönderilemeyeceği, bu ihtimalde kararın kaldırılarak bölge idare mahkemesince yeniden bir karar verilmesi ya da bu konuda kanuni düzenleme yapılması gerektiğinden bahisle, aksi yöndeki uygulamaya ilişkin bölge idare mahkemelerince verilen kararlar eleştirilmiştir.¹¹⁷²

Anayasa Mahkemesi, İzmir Bölge İdare Mahkemesince, İYUK'un 6545 sayılı Kanun'un 19. maddesiyle değiştirilen 45. maddesinin beşinci fıkrasının birinci cümlesinin "...ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan istinaf başvurusunu haklı bulduğu, davaya görevsiz veya yetkisiz mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olması hâllerinde,..." bölümünün "bölge idare mahkemesinin vereceği kesin kararlar" yönünden, uyuşmazlığın bir kısmı hakkında inceleme yapılmadan hüküm kurulması, dava hakkında eksik hüküm kurulması, dava dosyası tamamlanmadan uyuşmazlık hakkında karar verilmesi, davanın konusunun hatalı nitelendirilmesi suretiyle yargılama yapılması, duruşma yapılmadan karar verilmesi, dava dilekçesinin reddini veya merciine tevdiini gerektiren sebeplerin

---

nedeniyle, belirtilen eksikliklerin istinaf mahkemesince giderilmesi durumunda doğal hakim ilkesine aykırı hareket edilmiş olacağı, dereceli yargılama imkanının ortadan kalkacağı ve bu suretle adil yargılanma ilkesinin ihlal edilebileceği görüldüğünden, dava dosyasının belirlenen eksikliklerin giderilebilmesi amacıyla İdare Mahkemesine iadesi gerekmektedir." Bkz. Ankara BİM 5. İDD. 29/11/2023, E:2023/865, K:2023/2168.

¹¹⁷² ÇAĞLAYAN, İdari Yargıda İstinaf Uygulamasındaki Bazı Sorunlar Üzerine Düşünceler, s. 2295; ÇINARLI, AZAK, Bölge İdare Mahkemesinin Dosyayı İlgili Mahkemeye Göndermesi Meselesi, s. 599; YILDIRIM, ÇINARLI, AZAK, s. 447; ERASLAN, Yunus, "İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu Aşamasında Verilen Gönderme Kararları Üzerine Bir İnceleme", Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 6/1 (Şubat 2020), s. 124 vd.

bulunmasına rağmen esas hakkında karar verilmiş olması, dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına veya davanın incelenmeksizin reddine dair kararların hukuka aykırı bulunması, eksik veya yanlış hasımla davanın görülmesi, gerekçe ile hüküm fıkrası arasında uyumsuzluk bulunması, görüşme tutanağı ile kararın çelişkili olması ve benzeri usule ilişkin durumlarda ilk derece mahkemesi kararının kaldırılarak yeniden karar verilmek üzere dava dosyasının bu mahkemeye gönderilmesi gerektiği, bu eksikliklerin istinaf merciince giderilerek işin esası hakkında bir karar verilmesinin hukuki güvenlik ve belirlilik, kanuni hâkim ve iki dereceli yargılama ilkelerini ihlal ettiği, adil yargılanma hakkını sınırladığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2, 36, 141 ve 142. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülerek iptali istemli yapılan itiraz başvurusunda¹¹⁷³ itiraza konu İYUK madde 45/5'teki düzenlemenin, kanun gerekçesi de göz önüne alındığında,¹¹⁷⁴ kanun koyucunun anılan kuralda belirtilen hâlleri diğer usule ilişkin ve maddi eksikliklerden farklı ve önemli gördüğü, bu hâllerin dışında, yaptığı inceleme neticesinde ilk derece mahkemesi kararının hukuka aykırı olduğu kanaatine varan bölge idare mahkemesinin, söz konusu kararı kaldırarak gerekli araştırmayı bizzat yapmak suretiyle işin esası hakkında karar vermesi gerektiği, bölge idare mahkemesinin kendiliğinden araştırma yapması için kanunda başkaca değişiklikler de yapıldığı, bu konuda olduğu gibi kanun koyucunun yargılama usullerini belirlemede geniş bir takdir hakkı olduğu, hükmün denetlenmesi hakkının, kanunla öngörülen anılan sınır dışındaki uygulama ile tesisinin zorunlu olduğunun söylenemeyeceği yönündeki gerekçelerle itirazın

¹¹⁷³ Bkz. AYM, E.2023/60, K.2023/176, 11/10/2023.

¹¹⁷⁴ İYUK md. 45/5 gerekçesi; "...*istinaf incelemesinde kural, ilk derece mahkemesince verilen kararda tespit edilen maddi veya hukuki eksikliklerin istinaf mercii tarafından tamamlanarak nihai kararın da istinaf mercii tarafından verilmesidir. Ancak bu kuralın bir istisnası söz konusudur. Şayet ilk derece mahkemesinin 2577 sayılı Kanununun 14 ve 15 inci maddeleri uyarınca ilk inceleme üzerine vermiş olduğu bir karara karşı istinaf başvurusu yapılmış ve istinaf mercii bu başvuruyu haklı görmüş ise istinaf mercii bu kararı bozacak ve dosyayı kararı veren mahkemeye geri gönderecektir. Bunun gibi ilk derece mahkemesindeki davaya görevsiz ya da yetkisiz mahkeme tarafından yahut reddedilmiş ya da yasaklanmış hakim tarafından bakılmış olması halinde de, istinaf mercii kararı bozmak suretiyle dosyayı geri gönderecektir*". Gerekçe için bkz. <https://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0918.pdf> E.T.: 30/11/2023.

reddine karar vermiştir.¹¹⁷⁵ Kararın karşı oylarında ise İYUK madde 45/5'te belirtilenler dışındaki usul hatalarının bulunması durumunda bölge idare mahkemesinin işin esasına girerek verdiği kesin kararların denetlenememesi nedeniyle bu durumun kişiler açısından ağır bir külfete neden olacağı ve hükmün denetlenmesini talep etme hakkına orantısız bir sınırlama getirilmiş olacağı belirtilmiştir.¹¹⁷⁶

¹¹⁷⁵ "... kuralda sayılan hâlleri diğer usule ilişkin ve maddi eksikliklerden farklı ve önemli görmüştür. Bu yönüyle kurala konu hâllerin uyumsuzluğunun esasına ilişkin kararlara yönelik olmadığı gözetildiğinde kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında kalan kuralın adil yargılanma hakkını ve adalet duygusunu zedeleyen bir yönü bulunmadığı gibi Anayasa'nın davaların kısa sürede sonuçlandırılmasını öngören 141. ve mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerini düzenleyen 142. maddelerine aykırı bir yönü de bulunmamaktadır. ... Yazılı yargılama usulüne dayanan ve mahkemelerce resen inceleme yapılan idari davaların niteliği de dikkate alındığında itiraz konusu kuralda belirtilen istisnalar dışında maddi ve hukuki eksiklerin istinaf mercii tarafından tamamlanarak nihai kararın bu mercilerce verilmesinin yargılamanın hızlandırılması ve usul ekonomisinin sağlanması yönündeki meşru amacın gerçekleştirilmesi için öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Kural, istinaf mercii tarafından hukuka aykırı bulunarak yeniden bir karar verilmek üzere dosyanın ilk derece mahkemesine gönderileceği hâlleri düzenlemektedir. Bu hâllerin dışında, yaptığı inceleme neticesinde ilk derece mahkemesi kararının hukuka aykırı olduğu kanaatine varan istinaf mercii, söz konusu kararı kaldırarak gerekli araştırmayı bizzat yapmak suretiyle işin esası hakkında karar vermektedir. Hükmün denetlenmesini talep etme hakkı açısından kişilerin ne şekilde bu haktan yararlanacakları ve bu hakkın temini bakımından nasıl bir sistemin kurulacağı hususunda da kanun koyucunun geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır. İstinaf mercii tarafından verilen kararların temyizi Kanun'un 46. maddesinde düzenlenmiş olup .... Dolayısıyla 45. maddenin (5) numaralı fıkrası dışındaki hâllerde istinaf mercii tarafından bu maddenin (4) numaralı fıkrası gereğince işin esasına ilişkin olarak verilen kararların denetimi anılan düzenlemelere tabidir. Böylece istinaf mercii tarafından yeniden bir karar verilmek üzere dosyanın ilk derece mahkemesine gönderilebileceği hâlleri düzenleyen kuralın hükmün denetlenmesi hakkıyla ilgisinin bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Öte yandan istinaf mercii'nin hukuka uygun bulmadığı kararları kaldırarak dosyayı ilk derece mahkemesine göndermeye ilişkin yetkilerinin genişletilmesi kanun koyucunun yargılama usullerini belirleme konusundaki takdir yetkisi kapsamında yapmış olduğu düzenlemeleri uygulanamaz hâle getirebilir. Bu bağlamda kuralda belirtilen hâller dışında da istinaf incelemesi sırasında tespit edilen ilk derece mahkemesinde yapılan yargılamadaki maddi ve usule ilişkin eksiklerin giderilmesi için dosyanın ilk derece mahkemesine gönderilmesi ve hükmün denetlenmesi hakkının bu yolla tesisinin zorunlu olduğu söylenemez. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 36., 141. ve 142. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir." Bkz. AYM, E.2023/60, K.2023/176, 11/10/2023.

¹¹⁷⁶ "... Bu görüşe katılmak mümkün değildir, zira kuralın aynı zamanda işin esasının ilk kez bölge idare mahkemesince kesin olarak karara bağlanması durumunu da düzenlediği anlaşılmaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesi, daha önce aynı kuralı 'temyize tabi kararlar' yönünden incelemiş ve şu tespiti yapmıştır: ... İtiraz konusu kural yönünden de bu sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum tespit edilememiştir. Kural uyarınca ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı

Mahkemece, aynı sebeplerle yapılan başka bir itirazda ise

“... Bu bağlamda işin esasının ilk defa bölge idare mahkemesince karara bağlandığı ve söz konusu hükmün kesin nitelikte olduğu durumlarda bunun hükmün denetlenmesini talep etme hakkına müdahale oluşturması mümkündür. Ancak bölge idare mahkemesi kararlarından 2577 sayılı Kanun’un 46. maddesi uyarınca temyize tabi olanlar yönünden bunların Danıştay tarafından gözden geçirilmesi ve denetlenmesi imkânı bulunduğundan hükmün denetlenmesini talep etme hakkına yönelik herhangi bir müdahalenin varlığı söz konusu değildir.”

biçimindeki gerekçe ile İYUK madde 45/5’te düzenlenen “...ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan istinaf başvurusunu haklı bulduğu, davaya görevsiz veya yetkisiz mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olması hâllerinde, ...” bölümünün; “Temyize tabi kararlar” yönünden, Anayasa’ya aykırı olmadığına ve itirazın reddine karar verilmişti.¹¹⁷⁷

Aynı konuda Danıştay da

“...Yukarıda yer verilen açıklamalar bir arada değerlendirildiğinde, bölge idare mahkemelerinin, sadece ilk derece mahkemelerinin ilk inceleme üzerine verdikleri kararlara karşı yapılan istinaf başvurusunu haklı bulması veya davaya görevsiz veya yetkisiz mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olması hallerinde istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar vererek dosyayı ilgili mahkemeye gönderebileceği, bunun dışındaki hallerde ilk derece mahkemesi kararını hukuka uygun bulmadığı takdirde istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar vererek ve karardaki maddi veya hukuki eksiklikleri de gidererek işin esası hakkında yeniden bir karar vermesi gerektiği anlaşılmaktadır.”

---

yapılan istinaf başvurusunu haklı bulduğu, davaya görevsiz veya yetkisiz mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olması hâlleri dışındaki usul hatalarının bulunması durumunda bölge idare mahkemesi dosyayı ilk derece mahkemesine gönderemeyecek ve işin esasını da kendisi karara bağlayacaktır. Bölge idare mahkemelerinin bu kapsamdaki kesin kararlarının denetlenememesi sonucunu doğuran bu durum kişiler açısından ağır bir külfete neden olmakta ve hükmün denetlenmesini talep etme hakkına orantısız bir sınırlama getirmektedir.” Bkz. AYM, E.2023/60, K.2023/176, 11/10/2023.

¹¹⁷⁷ Bkz. AYM, E.2022/89, K.2022/129, 26/10/2022.

gerekçesi ile Anayasa Mahkemesi kararı ile aynı yönde karar vermiştir.¹¹⁷⁸

Ancak kararın bozularak dosyanın ilk derece mahkemesine gönderilmesine ilişkin, İYUK'un 45. maddesinin beşinci fıkrasında düzenlenen hükümlerle benzer hükümlere yer verilmiş olan ivedi yargılamada ise Danıştay yeni tarihli bir kararında, iki dereceli yargılama ilkelerinin gerçekleşmeyeceğinden bahisle, eksik incelemeyi gönderme sebebi olarak görmüştür.¹¹⁷⁹

¹¹⁷⁸ Bkz. Dan. 4.D. 15/06/2023 T. E:2021/397, K:2023/4096; benzer yönde bkz. eksik incelemeye ilişkin "... Bölge İdare Mahkemesi tarafından önce ihbar eksikliği giderilerek işin esasına girilip istinaf kararı gerekçesinde belirtilen komisyon raporundan başka bir komisyon raporu olup olmadığı, anılan işlem tesis edilirken nüfus, arz-talep dengesi, rekabetin sağlanması vb. hususlarının gözetilip gözetilmediğinin araştırılması, bu kapsamda dava konusu işlemin eksik inceleme ve araştırmaya dayalı olup olmadığı ve dava konusu işlemin şekil ve sebep/konu unsurları yönünden hukuka uygun bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi, gerek görülmesi hâlinde de aralarında ulaşım uzmanının da bulunduğu bir teknik heyet marifetiyle keşif ve bilirkişi incelemesi yapılarak bizzat karar verilmesi gerekmektedir" Bkz. Dan.8.D. 27/02/2024, E:2024/1051 K:2024/910; Dan. 4.D. 18/01/2024, E:2024/139, K:2024/410; Dan. 2.D. 22/06/2023, E:2023/2332, K:2023/3778; Dan. 2.D. 21/02/2023, E:2021/18152, K:2023/567; Dan. 6.D. 17/05/2023, E:2022/8892, K:2023/4707; Dan. 13.D. 07/11/2023, E:2018/326, K:2023/4541; Dan. 4.D. 14/12/2023, E:2023/13202, K:2023/7066; usuli eksikliğe ilişkin bkz. Dan. 4.D. 05/02/2024, E:2023/10668, K:2024/648; Dan. 2.D. 21/02/2023, E:2021/18152, K:2023/567; Dan. 4.D. 06/03/2024, E:2023/5004, K:2024/1560.

¹¹⁷⁹ "... 2577 sayılı Kanun'un 20/A maddesinde öngörülen özel yargılama usulünde genel kural, temyiz incelemesine konu olan kararda hukukî isabet görülmediğinin temyiz mercii tarafından tespit edilmesi halinde, dosyanın kararı veren mahkeme veya daireye geri gönderilmesi yerine, uyuşmazlığın esasının bizzat çözümlenerek karara bağlanması olup, bozma ile birlikte dosyanın geri gönderilmesi sadece ilk inceleme üzerine verilen kararlarla sınırlı tutulmuştur. Bununla birlikte, 2577 sayılı Kanun'un 20/A maddesinin ikinci fıkrasının (g) bendinde yer alan 'verilen nihaî kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde temyiz yoluna başvurulabilir.' hükmünde geçen 'nihaî kararlar'dan anlaşılması gereken, davaya konu edilen işlemlerin ilk derece yargı yeri olarak hukuka uygunluk denetiminin yapılması ve bu konularda verilmiş nihaî bir kararın varlığı olduğundan, ilk derece yargı yerince davanın konusunun yanlış nitelendirilerek uyuşmazlık ile ilgili hukuka uygunluk denetimi yapılmadığı ve hüküm kurulmadığı durumlarda, ilk derecede uyuşmazlıkla ilgili verilmiş nihaî bir karardan söz edilmesi mümkün olmayıp, temyiz aşamasında Danıştay'ca ilk derece hüküm kurulmayan dava konusu işlemle ilgili olarak uyuşmazlığın esasını incelenerek hüküm kurulması halinde Kanun'un öngördüğü iki aşamalı yargısal denetimin gerçekleşmeyeceği açıktır. 2577 sayılı Kanun'un 20/A maddesinde, ilk derece mahkemelerince, uyuşmazlığa konu edilen işlemlerin hukuka uygunluk denetiminin yapılmamış olması halinde, üst derece mahkemesince ne yönde bir karar verileceği hususunda açık bir kural öngörülmemiş ise de, bu konunun kanunkoyucu tarafından önceden öngörülmesinin mümkün olmaması ve hukuka uygun olanın uyuşmazlığın tüm boyutuyla ele alınıp, bu çerçevede bir hüküm kurulması olduğundan, bu istisnai durumun ayrıca yasal metinlerde düzenlenmesine gerek bulunmamaktadır. Sonuç olarak, dava konusu uyuşmazlığın 2577 sayılı Kanun'un 20/A maddesi

Yargılamanın makul sürede bitirilmesi ve süreye ilişkin istinaf aleyhindeki eleştiriler nedeniyle istinaf kanun yolunun ana karakteri olan, yapılacak maddi ve hukuki inceleme sonunda hukuka aykırı bulunması halinde kararın kaldırılarak yeniden bir karar verilmesi işlevinin olabildiğince etkili bir biçimde kullanılabilmesi için bir kanun yolu da öngörülmemiş olan kararın kaldırılarak dosyanın mahkemesine gönderilmesi usulünün, yukarıdaki kararda Anayasa Mahkemesince ifade edildiği ve kanunda da öngörüldüğü üzere sınırlı bir biçimde uygulanması gerekmektedir.¹¹⁸⁰ Bilhassa eksik incelemeye ilişkin hususlarda¹¹⁸¹ ise bu yönde bir karar verilememelidir. Nitekim HMK'daki "Mahkemece, uyuşmazlığın çözümünde etkili olabilecek ölçüde önemli delillerin toplanmamış veya değerlendirilmemiş olması ya da talebin önemli bir kısmı hakkında karar verilmemiş olması" durumunda bölge adliye mahkemesinin, esası incelemeden kararın kaldırılmasına ve davanın yeniden görülmesi için dosyanın kararı veren mahkemeye gönderilmesine ilişkin benzer bir hükme İYUK'da yer verilmemiştir.¹¹⁸² Buna karşılık, eksik incelemeyle karar verilmesi halinde, uyuşmazlığın esası hakkında sağlıklı bir karar verilmiş olduğundan bahsedilemeyeceğinden, böyle bir kararın kaldırılıp istinafta yeniden karar verilmesi de istinaf kanun yolunun amacı ile örtüşmediğinden, bu halde de kararın

---

kapsamında ivedi yargılama usulüne tabi 'ilk derece' ve 'temyiz' olmak üzere iki aşamalı olarak incelenmek zorunda olması nedeniyle, ilk derece mahkemesince uyuşmazlıkla ilgili hüküm kurulmayan bir konuda, temyiz mercii tarafından dava konusu işlemin esasına ilişkin doğrudan yargılama yapılarak bir hüküm kurulmaması gerekir. Bu itibarla, İdare Mahkemesince, davacı şirketin itirazın şikâyet başvurusunda yer verilen iddiaları değerlendirildiğinden bahisle davanın reddine karar verilmiş ise de, dava konusu Kurul kararına ilişkin iddialar yönünden herhangi bir hukuka uygunluk denetimi yapılmadan karar verildiği anlaşıldığından, iki aşamalı olması gereken yargısal denetimin ilk aşaması olan ilk derecede yargısal denetimin gerçekleştirilmesi için dosyanın İdare Mahkemesi'ne gönderilmesi gerekir." Dan. 13.D. 30/04/2024, E:2024/1055, K:2024/1914; benzer yönde bkz. Dan. 13.D. 26/09/2023, E:2023/2405, K:2023/3753; Dan. 13.D. 14/12/2022, E:2021/2600, K:2022/4762.

¹¹⁸⁰ YILMAZ, İstinaf, s. 80.

¹¹⁸¹ ÇAĞLAYAN, İdari Yargıda İstinaf Uygulamasındaki Bazı Sorunlar Üzerine Düşünceler, s. 2299.

¹¹⁸² Bkz. HMK md. 353/1-a-6.

kaldırılıp gerekçe doğrultusunda yapılacak araştırma ile yeniden karar verilmesi için dosyanın mahkemesine gönderilebileceği de belirtilmiştir.¹¹⁸³

Dolayısıyla yalnız eksik incelemeye ilişkin olanlar dışında, istinaf isteminin süre yönünden reddine ilişkin kararın, ilk kez bölge idare mahkemesince kesin olarak verilmesine olanak tanıyan hükmün iptaline ilişkin yukarıda yer verilen Anayasa Mahkemesi kararında da belirtilen, mahkemeye erişim hakkına ilişkin gerekçenin, usul hatalarının bulunması durumunda bölge idare mahkemesinin işin esasına girerek verdiği kesin kararlarda da geçerli olması gerektiği, aksi halde, bölge idare mahkemesince, çelişmeli yargılama kuralları gerçekleşmeksizin, ilk kez verilebilecek kesin nitelikteki esas hakkındaki kararlarda da hukuka aykırılıklar bulunabilmekle hak kayıpları ortaya çıkabileceğinden uygulamada tespit edilen, ilk derece yargılamasında verilecek kararı etkileyebilecek usul hatalarına ilişkin diğer sebepleri de kapsar bir düzenlemenin yapılması arzu edilir olmakla birlikte bölge idare mahkemesince kararın kaldırılıp yeniden bir karar verilmek üzere dosyanın kararı veren ilk derece mahkemesine gönderilmesine ilişkin olarak kanun koyucu tarafından takdir hakkı kapsamında kısmi bir uygulama alanı öngörüldüğü, diğer bir anlatımla, istinafa tabi olan uyuşmazlıkların tümü yönünden mutlak bir iki dereceli esas incelemesi öngörülmediğinden, mevcut sınır dahilinde karar verilmelidir.

Buna göre, ilk derece mahkemesi tarafından, ilk inceleme aşamasında dilekçenin reddine ilişkin bir sebep varken buna uyulmayarak dosyanın tekemmülü üzerine, davacının ayrı bir davanın konusu olabilecek başkaca talepleri hakkında karar verilmeden, duruşma talebi olmasına rağmen duruşma yapılmadan, dava ihbar edilmeden, yeterli araştırma yapılmadan, yanlış ya da eksik hasımla dosyanın tekemmül ettirilerek dosyanın İYUK madde 16'daki hükümlere uygun biçimde tekemmülü sağlanmadan dava konusu işlemde usule ilişkin hukuka aykırılık olduğundan uyuşmazlığın esasının incelenmeden, görev itirazı hakkında karar vermeden, görüşme tutanağından farklı bir biçimde karar verilmesi gibi yukarıda

---

¹¹⁸³ AKYILMAZ, SEZGİNER, KAYA, Türk İdari Yargılama Hukuku, s. 694.

anılan gönderme kararına ilişkin yasal sınırlamanın dışındaki hallerde, söz konusu eksiklikler bölge idare mahkemesince giderilerek karar verilecektir. Örnek olarak istinafta duruşma talebi olmasa da ilk derece yargılamasında talep edilmesi halinde hukuka aykırı olarak duruşma yapılmadan karar verilmiş olması durumunda, bölge idare mahkemesince duruşma yapılarak istinaf incelemesi hakkında karar verilmelidir.

2.6. İSTİNAFTA YÜRÜTMENİN DURDURULMASI

İYUK'un "Kararların sonuçları" başlıklı 28. maddesindeki,

"Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur."

hükmü ve "Temyiz veya istinaf istemlerinde yürütmenin durdurulması" başlıklı 52. maddesinde yer alan;

"Temyiz veya istinaf yoluna başvurulmuş olması, hakim, mahkeme veya Danıştay kararlarının yürütülmesini durdurmaz."

hükmündeki açık düzenlemeler gereği, tıpkı icrai nitelikteki işlemlere karşı dava açılması durumunda işlemin yürürlüğünün kendiliğinden durmadığı gibi¹¹⁸⁴ esasa ilişkin nihai kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurulmakla da hükmün icrası

---

¹¹⁸⁴ EVREN, UÇAR, s. 410.

kendiliğinden durmayacağından,¹¹⁸⁵ azami otuz günlük süre içerisinde, gecikmeksizin¹¹⁸⁶ anılan kararların uygulanması gerekecektir.¹¹⁸⁷

İdare ve vergi mahkemeleri kararların teminat karşılığında yürütülmesinin durdurulmasına istinaf başvurusunu incelemeye yetkili bölge idare mahkemesince karar verilebilir. Diğer bir anlatımla, iptal kararlarına karşı yapılan istinaf başvurusunda verilen, kararın yürütülmesinin durdurulmasına ilişkin kararla, ilgili idare, infaz yükümlülüğünden geçici olarak kurtulmaktadır.¹¹⁸⁸

Öte yandan davanın reddine ilişkin kararlara karşı istinaf yoluna başvurulması halinde, talep üzerine, idari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda¹¹⁸⁹ istinaf başvurusunu incelemeye yetkili bölge idare mahkemesince dava konusu idari işlemin yürütülmesinin durdurulmasına karar verilebilir.¹¹⁹⁰ Kanunda açıkça öngörülmemişse de istinaf kanun yolunda da verilecek yürütmenin durdurulması kararlarının gerekçeli olması gerekir.¹¹⁹¹

---

¹¹⁸⁵ ASLAN, Zehreddin, İdari Yargıda Yürütmenin Durdurulması, 3. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2017, s. 97; YILDIRIM, YASİN, KAMAN, ÖZDEMİR, ÜSTÜN, OKAY TEKİNSOY, s. 796; KARAHANOGULLARI, İdari Yargı İdarenin Hukuka Zorlanması (Yargı Kararlarına Dayalı Bir İnceleme), s. 724.

¹¹⁸⁶ YILMAZ, Türkiye’de İdari Yargı Kararlarının Uygulanması, s. 348.

¹¹⁸⁷ ÇAĞLAYAN, İdari Yargı Kararlarının Uygulanması, s. 262.

¹¹⁸⁸ KAYA, Cemil, “Kanun Yolları İle İlgili İYUK.’nda 4001 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler”. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 1-2 (Prof. Dr. M. Şakir Berki’ye Armağan), 1996, s. 507; CANDAN, s. 972.

¹¹⁸⁹ CANDAN, s. 640.

¹¹⁹⁰ ASLAN, s. 99.

¹¹⁹¹ EVREN, UÇAR, s. 430.

İdare mahkemelerince verilen nihai kararlara karşı yapılan istinaf başvurularında, kararın kaldırılmasıyla hükmün icrası da kendiliğinden duracaktır.¹¹⁹²

İYUK'un 52.¹¹⁹³ maddesi gereğince bölge idare mahkemesince kararın yürütülmesinin durdurulmasına ilişkin şartlar kanunda belirtilmemiştir. Bu nedenle kararların yürütülmesinin durdurulmasında 27. maddede belirtilen hükümler doğrudan uygulanamayacaktır.¹¹⁹⁴ Ancak bu durum, bölge idare mahkemesince serbest bir biçimde karar verilebileceği anlamına da gelmemelidir. Bölge idare mahkemesi, kararın yürütülmesi halinde telafisi güç veya imkânsız zararların ortaya çıkabileceği veya istinaf dilekçesi ile mevcut dosya durumu itibarıyla kararın kaldırılmasına ilişkin sebeplerin varlığı hususunda bir kanaat oluşması halinde kararın yürütülmesini durdurabilecektir.¹¹⁹⁵

Bölge idare mahkemesi; istinafla birlikte yapılan kararın yürütülmesinin durdurulmasına ilişkin talepler hakkında, karşı tarafın savunması alındıktan ve/veya gerekiyorsa maddi incelemeye esas olmak üzere araştırma yapıldıktan sonra karar verebileceği gibi yukarıdaki sebeplerle kararın yürütülmesini, savunma ve/veya araştırmadan sonra yeniden incelenmek üzere durdurabilir.

Davanın reddine ilişkin kararların istinafa konu olmasında ise hâlâ yürürlükte olan idari işlemin yürütülmesinin durdurulması talepleri hakkında, İYUK'un 27.

¹¹⁹² İYUK md. 52/5; SANCAKDAR, İdari Yargılama Hukuku Genel Esaslar, s. 180.

¹¹⁹³ Md. 52; Temyiz veya istinaf istemlerinde yürütmenin durdurulması: 1. Temyiz veya istinaf yoluna başvurulmuş olması, hakim, mahkeme veya Danıştay kararlarının yürütülmesini durdurmaz. Ancak, bu kararların teminat karşılığında yürütülmesinin durdurulmasına temyiz istemini incelemeye yetkili Danıştay dava dairesi, kurulu veya istinaf başvurusunu incelemeye yetkili bölge idare mahkemesince karar verilebilir. Davanın reddine ilişkin kararlara karşı temyiz ya da istinaf yoluna başvurulması halinde, dava konusu işlem hakkında yürütmenin durdurulması kararı verilebilmesi 27 nci maddede öngörülen koşulun varlığına bağlıdır. 2. İptal davalarında teminat istenmeyebilir. 3. İdareden ve adli yardımdan yararlananlardan teminat alınmaz. 4. Temyiz ve istinaf incelemesi sırasında yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlar kesindir. 5. Kararın bozulması, kararın yürütülmesini kendiliğinden durdurur.

¹¹⁹⁴ ASLAN, s. 98.

¹¹⁹⁵ KAYA, s. 508.

maddesindeki koşulların varlığına bağlı olarak ilgili bölge idare mahkemesi tarafından karar verilebilecektir.¹¹⁹⁶ Kararların yürütülmesinin durdurulması hakkında verilen kararlar kesindir.¹¹⁹⁷ Ancak farklı bir sebebe dayanılarak yeniden talepte bulunulmasına engel yoktur.¹¹⁹⁸

İstinaf başvurusuna konu edilen kararı veren ya da karara katılan hâkim, aynı davanın istinaf yoluyla bölge idare mahkemesince incelenmesinde bulunamaz.¹¹⁹⁹ Diğer bir anlatımla, alt derece mahkemesinde oy kullanan hâkim, aynı davada üst derecede, incelemede bulunamaz, oy kullanamaz. AİHM bu konuya ilişkin bir kararında,¹²⁰⁰ haklı olarak tarafsızlık ilkesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine hükmetmiştir. AİHM'in bu ve benzeri kararları nedeniyle Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun oluşumu değiştirilmiştir.¹²⁰¹ Anayasa mahkemesi de gerek kanun yolu incelemesinin etkililiğinin sağlanması gerekse kanun yolu incelemesinin objektif tarafsızlık esaslarına uygun yapılmadığı izleniminin oluşmaması için ilk derecede kararı veren hâkimin dosyanın kanun yolu incelemesinde bulunmaması gerektiğini ilk olarak belirtmekle bu kurala uyulmamasının her zaman tek başına kanun yolu incelemesinin etkisiz ve tarafsız olduğu sonucuna götürmeyeceği, ilk derecedeki kararda, davanın esası hakkında yorumda bulunulmaması halinin buna ilişkin olduğunu belirtmiştir.¹²⁰²

¹¹⁹⁶ ÜSTÜN, İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu Üzerine Bir Değerlendirme, s. 32; KESKİN, s. 253.

¹¹⁹⁷ ÜSTÜN, İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu Üzerine Bir Değerlendirme, s. 32.

¹¹⁹⁸ ULUSOY, s. 253.

¹¹⁹⁹ Bkz. İYUK md. 45/7.

¹²⁰⁰ Bkz. Fazlı Aslaner v. Türkiye, 36073/04, 4/3/2014; karar açıklamaları için bkz. DEMİRKOL, Selami, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin İdari Davalarla İlgili Yargılama Ayrıntıları İhmal – İhlal (İki resim arasındaki fark), Beta Yayınları, İstanbul, 2020, s. 110.

¹²⁰¹ DEMİRKOL, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin İdari Davalarla İlgili Yargılama Ayrıntıları İhmal – İhlal (İki resim arasındaki fark), s. 110.

¹²⁰² Bkz. Ahmet Erdem, AYM B. No: 2018/34944, 6/10/2021.

İlk derece mahkemesince verilen yürütmenin durdurulması istemi hakkındaki karara yapılan itirazı bölge idare mahkemesinde inceleyen hâkimin, aynı davaya ilişkin istinaf incelemesine katılmasını sınırlayan bir hüküm bulunmamaktadır.¹²⁰³ Anayasa Mahkemesinin yukarıda anılan gerekçesi uyarınca, bu durumun tarafsızlık ilkesine aykırı olmadığı söylenebilir.

2.7. İSTİNAFTA DURUŞMA YAPILMASI

İYUK'un 17. maddesine göre, istinaf incelemesinde duruşma yapılması tarafların istemine ve ilgili bölge idare mahkemesi kararına bağlıdır. Duruşma talebi, dava dilekçesi ile cevap ve savunmalarda yapılabilir. Bölge idare mahkemesi, istemle bağlı olmaksızın kendiliğinden duruşma yapılmasına karar verebilir. Duruşma davetiyeleri duruşma gününden en az otuz gün önce taraflara gönderilir.

Uygulamada ise duruşma yapılmaksızın istinaf talebi hakkında karar verildiği görülmektedir. Ancak idari yargılama için AİHS'de, devletlere istinaf ya da temyiz mercilerinin bulunduğu dereceli yargılanma sistemine ilişkin bir düzeni tesis etme şartı bulunmasa da adil yargılanma hakkı, yargı sisteminde mevcut olan üst derece yargı yerlerindeki görülen davalar için de geçerli olacağından¹²⁰⁴ ilk derecedeki gibi istinafta duruşma yapılması zorunluluğuna ilişkin bir hükmün bulunmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlali yönünde kararlar da verilebileceği belirtilmiştir.¹²⁰⁵ AİHM ve Anayasa Mahkemesi, ilk derece yargılamasında duruşma yapılması halinde, kanun yollarındaki duruşma talebinin reddedilmesini adil yargılanma hakkının ihlali kapsamında görmemektedir.¹²⁰⁶

¹²⁰³ ÜSTÜN, İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu Üzerine Bir Değerlendirme, s. 33.

¹²⁰⁴ Bkz. Andrejeva v. Letonya B. No: 55707/00, 18/2/2009.

¹²⁰⁵ GÜLAN, Ülkemizde Kanuni Düzenlemeleri Sonrasında İstinaf Kanun Yolu Hakkında Yeniden ve Farklı Düşünmek, s. 25.

¹²⁰⁶ Bkz. Mehmet Bayraktar, AYM B. No: 2018/33486, 03/12/2020; "... Adil yargılama ilkelerine uyulmak şartıyla usul ekonomisi ve iş yükünün azaltılması gibi amaçlarla bazı yargılamaların duruşmadan istisna tutulması ve duruşma yapılmaksızın karara bağlanması anayasal hakların

Danıştay; ilk derece mahkemesince, talep edilmesine rağmen hukuka aykırı olacak biçimde duruşma yapılmadan karar verilmesi nedeniyle duruşma yapıp yeniden bir karar verilebilmesi için İYUK'un 45. maddesinin beşinci fıkrası uyarınca kararın kaldırılarak dosyanın ilk derece mahkemesine gönderilmesine ilişkin bölge idare mahkemesi kararını, yukarıda da yer verildiği üzere hukuka aykırı biçimde duruşma yapılmamasının İYUK'un anılan maddesinde sınırlı sayıda belirtilen hususlardan olmaması nedeniyle hukuka aykırı bulup, duruşmanın bizzat bölge idare mahkemesi tarafından yapılması gerektiğine hükmetmiştir.¹²⁰⁷

Maddi inceleme de yapılabilmesi ve ilk derece mahkemesi kararının kaldırılarak yeniden bir karar verilebilmesine ilişkin ciddi farklılıkları nedeniyle temyiz kanun yolundan ayrılan istinafla ilgili takdire dayalı duruşmaya ilişkin hükümlerin, mevcutta olduğu gibi üçüncü derece olarak hukuki inceleme yapılması nedeniyle takdire dayalı olmasının olağan olduğu temyizle birlikte değil, ayrı bir biçimde, idari yargının maddi gerçekliğin ortaya konulmasına ilişkin amacı

---

ihlalini oluşturmaz. Özellikle ilk derece mahkemeleri önünde duruşmalı yargılama yapıp karar verildikten sonra kanun yolu incelemesinin dosya üzerinden yapılması hâlinde adil yargılanma hakkının ihlalinin söz edilemez” bkz. İlker Başer ve diğerleri, AYM B. No: 2013/1943, 9/9/2015; bkz. OCAK, Memduh, “İdari Yargıda Duruşmanın Adil Yargılanma Hakkı Açısından İncelenmesi”, TBB Dergisi 2019 (145), s. 357.

¹²⁰⁷ “... Bu durumda, davacının duruşma isteminde bulunmasına karşın İdare Mahkemesince duruşma yapılmadan karar verilmesinde usul hükümlerine uygunluk bulunmadığı açık olup, duruşmanın mahkeme tarafından mı, yoksa bu usuli eksikliği tespit eden istinaf dairesince mi yapılacağı hususunun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. 2577 sayılı Kanun'un 45. maddesinin 5. fıkrasında, istinaf dairesinin ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar vererek dosyayı ilgili mahkemeye göndereceği haller sayma yoluyla belirlenmiş olup, uyuşmazlık konusu olayda, anılan düzenlemede belirtilen ilk inceleme üzerine verilen bir karar veya davaya görevsiz veya yetkisiz mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olması hâlinin söz konusu olmadığı, duruşma yapılmaksızın karar verilmesi halinin sınırlı olarak sayılan bu haller arasında bulunmadığı hususu dikkate alındığında, mahkemesince davacının talebine rağmen duruşma yapılmaksızın karar verilmiş olması, 2577 sayılı Kanun'un 45/5. maddesinde sınırlı sayıda belirtilen hususlardan olmadığından, istinaf dairesi tarafından duruşmanın bizzat yapılarak işin esası hakkında karar verilmesi gerekmektedir.” Bkz. Dan. İDDK. 17/05/2023, E:2022/3770, K:2023/1020.

çerçevesinde,¹²⁰⁸ Kanun sistematığına uygun biçimde, kanun koyucunun daha fazla önem verdiği temyiz yoluna açık olan uyuşmazlıklarda ya da cezai konularda ya da ilk derecede duruşma yapılmamış olmak şartıyla bütün uyuşmazlıklarda talep halinde istinafta zorunlu olarak duruşma yapılması biçiminde yeniden düzenlenmesi gerekir.

Bu ihtiyaç, yukarıda bahsedilen İYUK'un 45/5 maddesi kapsamında olmayan uyuşmazlığın esasının incelenmediği, dolayısıyla buna ilişkin incelemenin ilk kez bölge idare mahkemesinde yapılacağı haller ile cezai konularda daha da anlamlı hale gelmektedir.

2.8. İSTİNAF KARARLARININ TEMYİZİ

Bölge idare mahkemelerinin Kanun'da sayılan türdeki uyuşmazlıklar¹²⁰⁹ hakkında verdikleri kararlar, başka kanunlarda aksine hüküm bulunsa dahi kararın

¹²⁰⁸ YILMAZ, Dilşat, "Usul Ekonomisi İlkesi' Çerçevesinde Türk İdari Yargılama Usulünde Sözlülük İlkesine İlişkin Bazı Değerlendirmeler", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 267 XXIII, Y. 2019, S.2, s. 299.

¹²⁰⁹ İYUK md. 46; "... bölge idare mahkemelerinin aşağıda sayılan davalar hakkında verdikleri kararlar, başka kanunlarda aksine hüküm bulunsa dahi Danıştayda, kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde temyiz edilebilir

a) Düzenleyici işlemlere karşı açılan iptal davalar

b) Konusu yüz bin Türk lirasını aşan vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemler hakkında açılan davalar.

c) Belli bir meslekten, kamu görevinden veya öğrencilik statüsünden çıkarılma sonucunu doğuran işlemlere karşı açılan iptal davaları.

d) Belli bir ticari faaliyetin icrasını süresiz veya otuz gün yahut daha uzun süreyle engelleyen işlemlere karşı açılan iptal davaları.

e) Müşterek kararnameyle yapılan atama, naklen atama ve görevden alma işlemleri ile daire başkanı ve daha üst düzey kamu görevlilerinin atama, naklen atama ve görevden alma işlemleri hakkında açılan iptal davaları.

f) İmar planları, parselasyon işlemlerinden kaynaklanan davalar.

tebliğinden itibaren otuz gün içinde Danıştay'da temyiz edilebilir. İYUK md. 46'da belirtilen parasal sınır;¹²¹⁰ bölge idare mahkemesinin, anılan sınırın altında kalan ilk derece mahkemesi kararını kaldırmak suretiyle işin esası hakkında vermiş olduğu kararlara karşı, temyiz kanun yoluna başvuru açısından hangi tarihteki parasal sınırın uygulanacağı hususunun açık, net ve tereddüde yer vermeyecek şekilde düzenlenmemiş olması nedeniyle temyiz kanun yoluna başvurulamaması halini hukuka aykırı bularak iptal edilmiştir.¹²¹¹

g) *Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonu ve Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunca itiraz üzerine verilen kararlar ile 18/11/1983 tarihli ve 2960 sayılı Boğaziçi Kanununun uygulanmasından doğan davalar.*

h) *Maden, taşocakları, orman, jeotermal kaynaklar ve doğal mineralli sular ile ilgili mevzuatın uygulanmasına ilişkin işlemlere karşı açılan davalar.*

ı) *Ülke çapında uygulanan öğrenim ya da bir meslek veya sanatın icrası veyahut kamu hizmetine giriş amacıyla yapılan sınavlar hakkında açılan davalar.*

i) *Liman, kruvaziyer limanı, yat limanı, marina, iskele, rıhtım, akaryakıt ve sıvılaştırılmış petrol gazı boru hattı gibi kıyı tesislerine işletme izni verilmesine ilişkin mevzuatın uygulanmasından doğan davalar.*

j) *8/6/1994 tarihli ve 3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yapılması Hakkında Kanunun uygulanmasından ve 16/7/1997 tarihli ve 4283 sayılı Yap-İşlet Modeli ile Elektrik Enerjisi Üretim Tesislerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışının Düzenlenmesi Hakkında Kanunun uygulanmasından doğan davalar.*

k) *6/6/1985 tarihli ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununun uygulanmasından doğan davalar.*

l) *3/7/2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununun uygulanmasından doğan davalar.*

m) *Düzenleyici ve denetleyici kurullar tarafından görevli oldukları piyasa veya sektörle ilgili olarak alınan kararlara karşı açılan davalar”.*

¹²¹⁰ “... 2577 sayılı Kanunun 46. maddesinde belirlenen temyize tabi uyuşmazlık miktarı 2018 yılı için, yeniden değerlendirme oranının uygulanması sonucu 117.000 TL olduğundan, dava konusu uyuşmazlık miktarının ise İzmir Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesince kararın verildiği 05/04/2018 tarihi itibarıyla 2018 yılına ilişkin temyize tabi uyuşmazlık miktarı sınırı olan 117.000 TL'nin altında kalması sebebiyle, 46. madde uyarınca temyize tabi olmadığından söz konusu karara karşı temyiz isteminde bulunulması hukuken mümkün olmadığı” Bkz. Dan. 14.D. 17/10/2018, E:2018/4601, K:2018/6204.

¹²¹¹ Anayasa Mahkemesinin yukarıda da değinilen 26/7/2023 tarihli ve E.:2023/36 K.:2023/142 sayılı Kararı ile bu bent iptal edilmiştir. Kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra (13/7/2024) yürürlüğe gireceği hüküm altına alınmıştır.

Bölge idare mahkemelerinin her türlü kararına değil, davayı sonlandıran, diğer bir anlatımla, uyuşmazlığın esası hakkında olmakla hüküm niteliğindeki veya usule ilişkin nihai kararlarına karşı temyiz kanun yoluna başvurulabilir.¹²¹² Dolayısıyla nihai kararlardan önceki ara karar niteliğindeki belge isteme, kesif, bilirkişi incelemesi yaptırılması gibi kararlardaki temyize konu edilebilecek hukuka aykırılık iddiaları ancak nihai kararlar birlikte temyiz başvurusunda ileri sürülebilir.¹²¹³

Kanun'da sayılan bahsi geçen türdeki kararlar dışında, istinaf merci olan bölge idare mahkemeleri tarafından verilen kararlar kesin olarak verilmekle temyiz kanun yoluna kapalıdır. Bu konuda yargı organlarına tanınmış bir takdir hakkı bulunmamaktadır.¹²¹⁴

Temyiz edilebilecek kararların Kanun ile sayma yoluyla gösterilerek sınırlandırılmış olması; bazı batı ülkelerinde olduğu gibi temyiz merciine alt derece mahkemelerince verilen kararlardan, filtreleme yöntemi ile hangilerinin temyize açık olacağı yönünde bir takdir hakkı verilmemesinin, ortaya çıkabilecek bazı somut durumlara göre adil yargılanma hakkı ve hak arama özgürlüğünün ciddi olarak sınırlandırılmasına neden olabileceğinden bahisle eleştirilmiştir.¹²¹⁵ Bu sınırlama yerine, Fransa, Almanya, İsveç ve bazı diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi Danıştay'ın bir içtihat mahkemesi olabilmesi, aynı zamanda temyize ilişkin sınırlamaların da kaldırılabilmesi için filtreleme sisteminin getirilmesi gerektiği belirtilmiştir.¹²¹⁶

---

¹²¹² YENİCE, ESİN, s. 721.

¹²¹³ TAN, s. 1079.

¹²¹⁴ ULUSOY, s. 243.

¹²¹⁵ ULUSOY, s. 243.

¹²¹⁶ ÇINARLI, Mukayeseli Hukuk Ve Uluslararası Hukuk Perspektifinden İdarî Yargıda Sürelerin Kısaltılması Açısından Kanun Yollarında (Temyiz-İstinaf) Filtreleme ve Bazı Modeller, s. 71 vd.;

Temyiz istemleri Danıştay Başkanlığına hitaben yazılmış imzalı dilekçeler ile yapılır. Temyiz dilekçelerinin İYUK'un 3. maddesi esaslarına göre düzenlenmesi gereklidir. Buna göre temyiz dilekçelerinde, tarafların ve varsa vekillerinin veya temsilcilerinin ad ve soyadları veya unvanları ve adresleri ile gerçek kişilere ait Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, temyiz konusu olan bölge idare mahkemesi kararının ve temyiz sebepleri ile dayandığı deliller, temyize konu kararın tebliğ tarihi, varsa yürütmenin durdurulması, adli yardım ve duruşma gibi istemler gösterilir. İlgili belgelerin asılları veya örnekleri temyiz dilekçesine eklenir. Dilekçeler ile bunlara ekli evrakın örnekleri karşı taraf sayısından bir fazla olur.¹²¹⁷

Temyiz dilekçeleri, Danıştay'a gönderilmek üzere kararı veren bölge idare mahkemesine veya bu mahkemeye gönderilmek üzere bulunan yerdeki idare veya vergi mahkemesi başkanlıklarına, idare veya vergi mahkemesi bulunmayan yerlerde büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde kalıp kalmadığına bakılmaksızın asliye hukuk hâkimliklerine veya yabancı memleketlerde Türk konsolosluklarına verilebilir.¹²¹⁸ Anılanlar dışında kalan mahkeme ya da başkaca resmi bir kuruma ya da postaya verilen dilekçelerle başvuruda, dilekçenin ilgili mahkemeye ulaşım kayıtlara girdiği tarih, temyiz başvuru tarihi olarak esas alınır. Dolayısıyla temyiz başvuru süresi bu tarihe göre hesaplanır.¹²¹⁹

Kararı veren bölge idare mahkemesince temyiz dilekçesi karşı tarafa tebliğ edilir. Karşı taraf tebliğ tarihini izleyen otuz gün içinde cevap verebilir. Cevap veren, kararı süresinde temyiz etmemiş olsa bile düzenleyeceği dilekçesinde, temyiz isteminde bulunabilir. Bu takdirde bu dilekçeler temyiz dilekçesi yerine geçer.¹²²⁰

ÖZKAN, Mukayeseli Hukukta İçtihat Farklılığının Giderilmesi, İdari Uyuşmazlıklarda Hızlandırma Müesseseleri ve Türk İdari Yargısı İçin Öneriler, s. 116.

¹²¹⁷ Bkz. İYUK md. 48.

¹²¹⁸ Bkz. İYUK md. 48, 4.

¹²¹⁹ BİLGİN, 99 Soruda İdari Yargıda İstinaf Başvuru Rehberi, s. 56.

¹²²⁰ Bkz. İYUK md. 48.

İstisnai türdeki bu temyiz başvurusuna, “katılma yoluyla” temyiz başvurusu denilmektedir.¹²²¹

Kararı veren bölge idare mahkemesi, temyiz başvurusuna karşı cevap dilekçesi verildikten veya cevap süresi geçtikten sonra, diğer bir anlatımla, temyiz başvuru dilekçesi üzerine buna ilişkin tekkemmül ile dosyayı dizi listesine bağlı olarak Danıştay Başkanlığına gönderir.

Temyiz dilekçeleri 3. madde esaslarına göre düzenlenmemiş ise eksikliklerin on beş gün içinde tamamlanması hususu, kararı veren bölge idare mahkemesince ilgiliye tebliğ olunur. Bu sürede eksiklikler tamamlanmazsa temyiz isteminde bulunulmamış sayılmasına karar verilir.

Yürütmenin durdurulması isteği bulunan temyiz dilekçeleri, karşı tarafa tebliğ edilmeden dosya ile yürütmenin durdurulması istemi hakkında karar verilmek üzere kararı veren bölge idare mahkemesince Danıştay Başkanlığına gönderilir. Danıştay’da görevli daire tarafından yürütmenin durdurulması istemi hakkında karar verildikten sonra tebligat bu dairece yapılarak dosya tekemmül ettirilir.¹²²²

Temyiz dilekçesi verilirken gerekli harç ve giderlerin tamamının ödenmemiş olması halinde kararı veren bölge idare mahkemesi tarafından verilecek yedi günlük süre içerisinde tamamlanması, aksi halde temyiz talebinden vazgeçilmiş sayılacağı hususu temyiz edene yazılı olarak bildirilir. Verilen süre içinde harç ve giderler tamamlanmadığı takdirde, ilgili bölge idare mahkemesi; kararın temyiz edilmemiş sayılmasına karar verir. Temyizin kanuni süre geçtikten sonra yapılması veya kesin bir karar hakkında olması halinde de kararı veren bölge idare mahkemesi temyiz isteminin reddine karar verir. Bölge idare mahkemesinin bu kararları ile temyiz dilekçelerinin 3. madde esaslarına göre düzenlenmemiş

---

¹²²¹ KAPLAN, İdari Yargılama Hukuku, s. 48.

¹²²² Bkz. İYUK md. 48/5.

olması ve eksikliklerin on beş gün içinde tamamlanmaması üzerine verilen temyiz isteminde bulunulmamış sayılmasına ilişkin kararlarına karşı, tebliğ tarihini izleyen günden itibaren yedi gün içinde temyiz yoluna başvurulabilir.¹²²³

Temyiz incelemesi sonunda Danıştay, bölge idare mahkemesi kararını hukuka uygun bulursa onar. Kararın sonucu hukuka uygun olmakla birlikte gösterilen gerekçeyi doğru bulmaz veya eksik bulursa kararı, gerekçesini değiştirerek onar. Kararda yeniden yargılama yapılmasına ihtiyaç duyulmayan maddi hatalar ile düzeltilmesi mümkün eksiklik veya yanlışlıklar varsa kararı düzelterek onar.¹²²⁴ Kararların kısmen onanması ve kısmen bozulması hâllerinde onanıp kesinleşen kısım Danıştay kararında belirtilir.¹²²⁵

Temyiz incelemesi sonucu, Danıştay'ca verilecek bozma kararı üzerine, dosyanın gönderildiği bölge idare mahkemesince, karar yedi gün içerisinde tebliğe çıkarılır. Temyiz incelemesi sonucunda verilen bozma kararı üzerine bölge idare mahkemesi, dosyayı öncelikle inceler ve varsa gerekli tahkik işlemlerini tamamlayarak yeniden karar verir. Bölge idare mahkemesi, Danıştay'ca verilen bozma kararına uyabileceği gibi kararında ısrar da edebilir.¹²²⁶ Kısmen de kullanılabilen ısrar yetkisi, bölge idare mahkemesinin

---

¹²²³ Bkz. İYUK md. 48/6.

¹²²⁴ Bkz. İYUK md. 49/1; "... Uyuşmazlıkta, mahkemece davanın reddine karar verildiği, davalı idarenin, davayı vekili aracılığıyla takip etmediği, bu nedenle davalı idare lehine hükmedilen avukatlık ücretinin kararda yer almaması gerektiği sonucuna varılmıştır. Bu husus, yeniden yargılama yapılmasına ihtiyaç duyulmayan, düzeltilmesi mümkün eksiklik olarak görüldüğünden, hüküm fıkrasında yer alan "yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca belirlenen 1.700,00-TL vekalet ücretinin davacıdan alınarak davalı idareye verilmesine" ibaresi çıkarılmak suretiyle kararın vekalet ücreti yönünden düzelterek onanması gerektiği" Bkz. Dan. 12.D. 30/11/2023, E:2021/8, K:2023/5710.

¹²²⁵ Bkz. İYUK md. 49/3.

¹²²⁶ Bkz. İYUK md. 50/3; "... Dairemizin davalı idarenin istinaf isteminin kabulü ile dava konusu işlemin iptaline dair İdare Mahkemesi kararının kaldırılmasına ve davanın reddine ilişkin 11/03/2021 tarihli ve E:2021/10863, K:2021/414 sayılı kararının Danıştay 5. Dairesinin 23/06/2022 tarihli ve E:2021/4323, K:2022/5331 sayılı kararı ile bozulması üzerine, 2577 sayılı Kanun'un 50/3. maddesi uyarınca bozma kararına uyulmayarak, anılan Kanun'un 45. maddesi uyarınca dava dosyası yeniden incelenerek gereği görüldü ... Açıklanan nedenlerle, ... Danıştay 5. Dairesinin 23/06/2022 tarihli ve E:2021/4323, K:2022/5331 sayılı sayılı bozma

kendi kararlarının doğruluğuna ilişkin inançtan kaynaklanan bir hak niteliğindedir.¹²²⁷ İsrar kararının varlığı için bozulan karardaki gerekçe ve hüküm fıkrası yönünden bir örtüşme aranır.¹²²⁸ Dolayısıyla eski karardaki gerekçelerin genişletilmesi ya da güçlendirilmesi hali de ısrar kapsamında değerlendirilmelidir.¹²²⁹ Bölge idare mahkemelerince verilen ısrar kararlarına karşı yapılan temyiz istemleri davanın niteliğine göre İdari Dava Daireleri Kurulu veya Vergi Dava Daireleri Kurulunca incelenir. Bu kurulların kararlarına uyulması zorunludur.¹²³⁰ Bu durumda, anılan Kurullarca yapılan inceleme, bölge idare mahkemesi kararının temyizi niteliğindedir.

Bozmaya uyma ya da ısrar kararları, bir ara kararı ile açıkça yapılabileceği gibi bu husus belirtilmeksizin doğrudan verilecek ilgili kararlarla dolaylı olarak da yapılabilir.¹²³¹ Genellikle uygulamada, ara kararı niteliğinde bir karar verilmeden

---

kararına uyulmayarak, Dairemizin 11/03/2021 tarihli ve E:2021/10863, K:2021/414 sayılı kararında ısrar edilmesine ...” Bkz. Ankara BİM 14. İDD. 18/07/2023 T. E:2023/1752, K:2023/3766.

¹²²⁷ ZABUNOĞLU, s. 727.

¹²²⁸ ÇAĞLAYAN, İdari Yargıda Kanun Yolları (Kararlara Karşı Başvuru Yolları), s. 96; “... Bu anlamda ısrar kararı, iki dereceli yargılama sisteminin geçerli olduğu dönemde idare ve vergi mahkemeleri tarafından, üç dereceli yargılama sisteminin geçerli olduğu dönemde ise bölge idare mahkemesi dava daireleri tarafından istinaf incelemesi sonucunda verilen kararların temyiz yolu ile Danıştay’ın ilgili dairesince bozulması üzerine anılan yargı mercileri tarafından bozma kararındaki esaslara uyulmayarak eski görüşlerinde, başka bir ifadeyle ilk verdikleri kararlarında direnmeleridir. Bu bağlamda ısrar karardan bahsedilebilmesi için bozulan karar ile bozma üzerine verilen kararda gerekçe ve hüküm fıkrası yönünden bir örtüşmenin olması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle bozma kararı sonrasında verilen kararın hüküm fıkrası, bozulan kararla aynı olmakla birlikte gerekçesi farklı ise ısrar karardan söz edilemeyecektir. Öte yandan, mahkeme veya bölge idare mahkemesinin, eski gerekçesini güçlendirecek yeni hukuksal nedenlere yer vererek de ilk kararında ısrar etmesinin önünde hukuken bir engel bulunmamaktadır.” Dan. VDDK. 15/12/2021 E:2021/1449 K:2021/1796 sayılı karar için bkz. T.C. Danıştay Kararlar Dergisi Yıl: 2022 Sayı:9 s. 627.

¹²²⁹ KARAHANOGULLARI, İdari Yargı İdarenin Hukuka Zorlanması (Yargı Kararlarına Dayalı Bir İnceleme), s. 743.

¹²³⁰ Bkz. İYUK md. 50/5

¹²³¹ ÇAĞLAYAN, İdarî Yargılama Hukuku, s. 804; KAPLAN, İdari Yargılama Hukukunda Usulü Kazanılmış Hak, s. 266.

dava hakkında yeniden karar verilirken kararın giriş kısmında bozmaya aynen uyulduğu belirtilerek ardından hüküm verilmektedir.¹²³²

Danıştay'ın bozma kararına uyulduğu takdirde, bozma kararındaki gerekler yerine getirilerek yeni bir karar verilmelidir.¹²³³ Bu kararın temyiz incelemesi ise bozma kararına uygunlukla sınırlı olarak yapılır.¹²³⁴ Bu konuya ilişkin olarak usuli kazanılmış hak kavramı ve bozma kararından dönülüp dönülemeyeceği gibi hususlar yukarıda genel olarak incelenmiştir.

Bozma kararına uymadan sonra verilen kararın temyizinde, temyiz incelemesi önceki bozma kararına uygunlukla sınırlı olacağı¹²³⁵ gibi bozma gereklerinin tümüne ya da bir kısmına aykırı olarak verildiği anlaşılan yeni kararın onanması yönünde de karar verilemeyecektir.¹²³⁶

İdari işlemin iptali ve/veya tazminat isteminin kabulüne ilişkin kararlarda, Danıştay'ın bozma kararı üzerine, aksi yönde verilebilecek karara kadar, dava konusu işlem yeniden varlık kazanır, davalı idare de tazmin yükümlülüğünden kurtulur.

---

¹²³² CANDAN, s. 940; "... Dairesinin 24... sayılı kararının, Danıştay 5. Dairesinin ... sayılı kararı ile bozulması üzerine, bozma kararına uyularak, 2577 sayılı Kanun'un 45. maddesi uyarınca dava dosyası incelenerek ..." Bkz. Ankara BİM 14. İDD. 29/11/2023, E:2023/3169, K:2023/5896.

¹²³³ ZABUNOĞLU, s. 721.

¹²³⁴ Bkz. İYUK md. 50/4.

¹²³⁵ "... 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 6545 sayılı Kanun ile değişik 50. maddesinin dördüncü fıkrasında, Danıştayın bozma kararına uyulduğu takdirde, bu kararın temyiz incelemesinin bozma kararına uygunlukla sınırlı olarak yapılacağı hükmüne yer verilmiştir. Temyizen incelenen kararda, Bölge İdare Mahkemesince, ... bozma kararında belirtilen esaslara uyulduğu anlaşılmış olup, dilekçede ileri sürülen temyiz nedenleri kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir." Bkz. Dan. 12. D. 06/12/2023, E:2022/4378, K:2023/6413.

¹²³⁶ ULUSOY, s. 247.

İstinaf incelemesi sonunda bölge idare mahkemesince verilen kararlara karşı temyiz yoluna başvurulmakla hükmün icrası kendiliğinden durmayacağından¹²³⁷ ilk derece mahkemesi kararının kaldırılarak işlemin iptali ve/veya tazminatın ödenmesine karar verilmesine ilişkin kararlar yönünden azami otuz günlük süre içerisinde, gecikmeksizin¹²³⁸ anılan kararların uygulanması gerekecektir.¹²³⁹ Ancak talep üzerine, kanun yolu başvurusunu incelemeye yetkili Danıştay ilgili kurulunca kararın yürütülmesinin durdurulmasına karar verilebilir.¹²⁴⁰

---

¹²³⁷ YILDIRIM, YASİN, KAMAN, ÖZDEMİR, ÜSTÜN, OKAY TEKİNSOY, s. 796.

¹²³⁸ YILMAZ, Türkiye'de İdari Yargı Kararlarının Uygulanması, s. 348.

¹²³⁹ YILDIRIM, Yargı Kararlarının Uygulanmaması Sorunu, s. 1; ÇAĞLAYAN, İdari Yargı Kararlarının Sonuçları ve Uygulanması, s. 262.

¹²⁴⁰ Bkz. İYUK md. 52.

SONUÇ

İlk ve alt derece mahkemelerince verilen kararların, taraflarca, herhangi bir hata ya da yanlışlık iddiasına ilişkin başvurusu ile hukuka uygun olup olmadığının üst dereceli mahkemeler tarafından denetlenmesi ya da tekrar gözden geçirilmesi ile kararın incelenerek bozulması ya da kaldırılmasıyla ilk ya da üst derecede yeniden karar verilebilmesini amaçlayan sisteme kanun yolu denilmektedir. Kanun yolu sistemi ile yargılamaya konu uyuşmazlık hakkında hukuka uygun bir karar verilmesi ihtimali artacağından tarafların hukuki tatminleri sağlanabilecek, öte yandan farklı ilk ve alt derece mahkemelerince, benzer uyuşmazlıklarda farklı kararların verilmesinin önüne geçilerek içtihat birliği de sağlanabilecektir. Bu durumda da toplumdaki adalet duygusu gelişecek ve yargıya olan güven artacaktır.

Genel sınıflandırmada kanun yolları olağan ve olağanüstü olmak üzere ikiye ayrılır. Buradaki ayrımın ölçütü kesin hüküm kurumudur. Buna göre, henüz kesinleşmemiş olan kararlara karşı öngörülen kanun yolları olağan iken kararın kesinleşmesinden sonra başvurulabilecek olanlar olağanüstüdür. Olağan kanun yolları yargılama usullerinde genel olarak istinaf ve temyiz olarak öngörülmüştür. Genel olarak istinafta maddi ve hukuki inceleme yapılırken temyizde yalnız hukuki inceleme yapılmaktadır. İstinafla amaçlanan, ilk derece mahkemesi kararının hem maddi hem de hukuki olarak yani kararın hem olaya hem de mevzuata uygun olup olmadığının denetlenmesi, uygun ise kararın onanması, değilse eksikliklerin ya da hataların giderilerek uyuşmazlık hakkında yeniden karar verilebilmesini sağlamaktadır.

Kanun yoluna yer veren modern yargılama sistemlerinde, yalnız temyiz yolu öngörülebileceği gibi temyizle birlikte istinaf yolu da öngörülebilir. İkinci halde üç dereceli yargılamadan bahsedilir. Ancak bu durumda tüm uyuşmazlık türlerinin üçüncü dereceye kadar ulaşmaları olası değildir. Aslında kanun yolu işlevlerinin tam anlamıyla yerine getirilebilmesi için bu durum zaruridir. Buna göre; uyuşmazlıkların konusu, parasal değeri, cezanın türü ve sınırı gibi ölçütlerle

önemi yönünden derecelendirme yapılarak hangi uyuşmazlığın hangi derecelere tabi olduğu belirtilebilir. Bu görev içtihat merci olarak en üstte yer alan yargı organına da bırakılabilir.

İstinaf, AİHS hükümleri ve AİHM içtihatlarına göre adil yargılanma hakkının temini için yargılama sistemlerinde bulunması zorunlu olan bir kanun yolu değildir. Ancak istinaf yolunun öngörüldüğü sistemlerde adil yargılanma hakkın istinafta da geçerli olduğuna şüphe yoktur.

Yargılamanın amacı, tabi olduğu hukukla sınırlı olduğundan idari yargıda istinaf kanun yolunun amacı da idari yargının amacının yerine getirilmesini sağlamaktır. İdari yargıda istinafın amacını, idarenin işlem veya eylemlerinden doğan uyuşmazlıklarda maddi gerçeğin ortaya konularak uyuşmazlığın sonlandırılması, bu suretle idarenin hukukla bağlılığının denetlenmesi ve aynı zamanda kamu gücünü kullanması nedeniyle bireylere göre üstün olan idare ile birey arasında dengenin sağlanması olarak ifade edebiliriz.

Gerçek anlamda iki dereceli yargılama kimliğine 1982 yılında kavuşabilen Türk idari yargı sisteminde, Danıştay'ın artan iş yükü ile beraber davaların makul süre içerisinde sonlandırılmaması sebebiyle istinaf kanun yolunun ihdası için Adalet Bakanlığınca çalışmalara başlanmış ve nihayet 2014 yılına gelindiğinde 6545 sayılı Kanun'la 2576 ve 2577 sayılı kanunlarda yapılan düzenlemeler ile mevcut kanun yollarından itiraz ve karar düzeltme yolları kaldırılarak Türk idari yargı tarihinde ilk kez istinaf kanun yolu öngörülmüş, buna uygun olarak temyiz kanun yolu yeniden düzenlenmiş, hâlihazırda itiraz merci olan bölge idare mahkemeleri de yeniden yapılandırılarak istinaf merciine dönüştürülmüş ve adli ve idari yargıdaki istinaf mahkemeleri 20 Temmuz 2016 tarihinde faaliyete başlamıştır.

2016 yılından itibaren uygulanan idari yargıdaki istinaf kanun yolu; her ne kadar Anayasa ve AİHS'de bir kanun yolu olarak bulunması zorunlu olmasa da hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak maddi olayın bir kez daha incelenmesi talebine ilişkin, adil yargılanma hakkının somutlaşmış bir ifadesidir. İstinafla öngörülen üç

dereceli yargılama sistemi, taraflar için daha fazla güvence sağlayacaktır. Bununla birlikte kanun koyucunun takdiriyle ihdas edilen istinaftaki yargılama usulleri de adil yargılanma hakkı kapsamındadır. Bu nedenle çalışma ile yeni bir genel kanun yolu niteliğindeki istinaf usullerinin düzenlenişi ve uygulama, adil yargılanma hakkı unsurları ekseninde incelenmiş; bu yönde sorunlu görülen alanlarda, çözüm önerilerinde bulunulması amaçlanmıştır; genel olarak aşağıdaki tespit ve önerilerde bulunulmuştur.

Kanun koyucu tarafından istinaf incelemesi için ayrıca bir şekil ve usul öngörülmemiş, bunun yerine temyize atıf yapılmakla yetinilmiştir. Dolayısıyla kanunda temyiz usulü olarak belirtilen usuller, uygulanabildiği ölçüde istinaf için de geçerli olacaktır. Diğer bir anlatımla, temyiz şekil ve usullerini belirleyen İYUK'un 48 vd. maddelerindeki usuller; 45. maddede belirtilen istinaf hükümleri ile uyumlu olduğu ölçüde uygulanabilecektir. Anılan atıfla, yoruma açık biçimde istinaf usulünün belirlenebilir olması yerine, temyiz kanun yolunda olduğu gibi ayrı bir madde ya da bölüm ile yalnız istinafa ilişkin hükümlerin açıkça belirtilmesinin daha uygun olacaktır. Çünkü istinaf kanun yolu, maddi inceleme de yapılabiliyor olması ve ilk derece mahkemesi kararının hukuka aykırı bulunarak kaldırılıp uyuşmazlık hakkında yeniden karar verilebiliyor olması gibi ciddi farklarla temyiz kanun yolundan ayrılmaktadır. Bu nedenle de istinaf kanun yolunun anılan özelliklerine özgü usuller, tarafların kanun yollarına başvurma hakkından en iyi biçimde yararlanabilmeleri için de müstakil olarak düzenlenmelidir. Nitekim HMK ve CMK'da istinaf kanun yolu ve usulü ayrı bölümler altındaki maddelerle ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiştir.

İstinafta her ne kadar duruşma yapılabilceğine ilişkin hükümlere yer verilmiş olsa ve ilk derecede duruşma yapılması halinde istinafta duruşma yapılmamış olması adil yargılanma hakkını ihlal etmese de duruşma yapılabilmesinin istinaf merciinin takdirinde olması ve belirtildiği üzere uygulamada duruşma yapılmaması, böylece istinaf incelemesinin yalnız yazılı yargılama usulüne göre yapılıyor olması nedeniyle amacı diğer kamu hukukuna mensup yargılama usulü olan ceza ya da disiplin muhakemesindeki gibi maddi gerçeği tespit etmek olan idari yargılama ve

dolayısıyla istinafta, Kanun sistematigine uygun biçimde, kanun koyucunun daha fazla önem verdiği temyiz yoluna açık olan uyuşmazlıklarda ya da cezai konularda ya da ilk derecede duruşma yapılmamış olmak şartıyla bütün uyuşmazlıklarda talep halinde istinafta zorunlu olarak duruşma yapılması için düzenleme yapılmalı ve hatta anılan nitelikteki uyuşmazlıklarda tanık da dinlenebilmelidir.

İstinafta duruşma yapılmasının zorunlu olduğuna ilişkin yapılacak düzenleme, yargılama süresini uzatacak olabilirse de hukuki yarar olarak daha üstün olan yargılama amacının gerçekleşmesi ve duruşmayla maddi vakıya yönünden daha da olgunlaşan uyuşmazlığın temyiz incelemesinin daha hızlı ve etkili olması da sağlanabilecektir.

İlk derece mahkemeleri olan idare ve vergi mahkemelerinin yalnız davayı sonlandıran, diğer bir anlatımla, hâkimin veya mahkemenin davadan elini çektiği, uyuşmazlığın esası hakkında olmakla hüküm niteliğindeki veya usule ilişkin nihai kararlarına karşı istinaf kanun yoluna başvurulabilirse dolayısıyla nihai kararlardan önceki ara karar niteliğindeki belge isteme, delil tespiti, kesif, bilirkişi incelemesi yaptırılması gibi kararlardaki olası hukuka aykırılık iddiaları ancak nihai kararlarla birlikte istinaf başvurusunda ileri sürülebilecek olsa da mevcut istinaf yargılaması sisteminde ilk derece mahkemelerinin bir ısrar yetkisi olmadığı da dikkate alındığında ilk derece mahkemelerinde maddi vakıya örgüsünün olası bir biçimde yanlış tespit edilip hukuki incelemenin de buna göre yapılarak karar verilmesiyle oluşabilecek hukuka aykırılığın, daha başlangıçta önlenmesi için yalnız maddi vakıanın tespitine ilişkin olarak nihai karardan önceki kararlara, talep üzerine bölge idare mahkemesince müdahale edilebilmesine ilişkin başvuru yolları getirilmelidir.

Bu yönde yapılacak düzenlemeler ile olası hukuka aykırılıklar daha önce önleneceğinden, istinaf incelemesi de daha hızlı yapılabilecektir. Bu durum yalnız maddi vakıanın tespitine ilişkin olacağından, aynı uyuşmazlığın istinaf incelemesinde bölge idare mahkemesinin tarafsızlığını etkilemeyecektir. Nitekim

benzer bir kurum CMK'da da bulunmaktadır. Buna göre, suçun sübûtuna doğrudan etki edecek mevcut bir delil toplanmadan düzenlenen iddianamenin mahkemece iadesi üzerine maddi vakiya ilişkin eksiklikler giderilerek yeniden düzenlenen iddianameyle açılan kamu davasına aynı mahkemece bakılmaktadır.

HMK ve CMK'da olduğu gibi kusur olmaksızın süresi içerisinde usule ilişkin işlemlerin yapılmaması nedeniyle doğacak hukuki sonuçların engellenmesini sağlayan eski hale getirme kurumuna İYUK'da da benzer bir biçimde yer verilmelidir. Her ne kadar deprem, ağır ya da salgın hastalık gibi olağanüstü hallerde bazen Danıştay'ca mücbir sebebin varlığı kabul edilip usule ilişkin işlemin süresinde olduğu kabul edilse de usul kanunu olan İYUK'da öngörülmemesi, HMK'ya da bu konuda atıf yapılmaması nedeniyle bölge idare mahkemelerince, diğer yargılama usullerinde mücbir sebep olarak kabul edilen hallerin varlığında dahi yeknesak bir biçimde uygulama yapılması mümkün görülmemektedir. Mahkemeye erişim hakkı kapsamında yapılacak düzenleme ile somut olaya göre kusur takdiri mahkemelerce yapılabilmesi, hangi hallerin mücbir sebep sayılabileceğine ilişkin içtihatlar kanuni düzenleme üzerine inşa edilmelidir.

Öte yandan örnek olarak verilen AİHM kararları ve günümüz şartları dikkate alındığında istinafa başvurma süresi olan otuz günlük süre makul olsa da ilk derece mahkemelerince istinaf ilk incelemesi üzerine İYUK'un 48. maddesinin ikinci ve altıncı fıkralarına göre verilecek olan istinaf isteminde bulunulmamış sayılmasına, istinaf isteminin reddine ve istinaf isteminin süre yönünden reddine ilişkin kararlara karşı yalnız yedi günlük bir istinaf süresinin öngörülmesi, kararda bu süre doğru olarak belirtilse de kural olan başvuru süresinin istinaf usulünün düzenlendiği tek madde olan 45. maddede otuz gün olarak öngörülmesi nedeniyle hukuki güvenlik ilkesinin unsurlarından olan, mevzuat hükmünün açık ve anlaşılır olması halinin taraflar nezdinde gerçekleşemeyebileceği, bu nedenle de mahkemeye erişim hakkının ihlal edilebileceği ihtimal dahilinde olduğundan istinafa başvuru süresinin yalnız otuz gün olarak düzenlenmesi gerekmektedir.

Bölge idare mahkemeleri dairelerince verilen kesin nitelikteki kararları arasındaki aykırılığın giderilmesi kurumunun etkisinin artırılması ve dolayısıyla aynı yargı kolunda benzer uyuşmazlıklarda farklı içtihatların ortaya çıkması nedeniyle doğabilecek adil yargılanma hakkı ihlalinin önlenmesi için bu yönde Danıştay İdari ve Vergi Dava Daireleri Kurullarınca verilen kararın bölge idare mahkemelerince benzer uyuşmazlıklar için bağlayıcı hale getirilmesi, bu doğrultuda anılan kararların Resmî Gazete’de yayımlanarak bilgi edinilmesinin sağlanması gerekir. Bununla birlikte istinafın birincil amacı somut olay adaletinin sağlanması olduğuna göre, anılan Danıştay kararının, lehe olan tarafın hukukuna da dokunabilmesi gerekir. Bunun için de düzenleme tarihinden sonra, makul bir sürede başvurulabilecek bir yargılamanın yenilenmesi sebebi getirilmelidir.

İçtihat farklılığının önceden önlenmesi için mukayeseli hukukta olduğu gibi yargı mensuplarınca belli aralıklarla içtihat toplantıları yapılmalı, içtihadı ilişkin yeni gelişmeler ve yaklaşım modelleri burada tartışılabilir. Bununla birlikte Alman hukukundaki aynı maddi ve hukuki sebebe dayanan davalarda öngörülen grup dava uygulamasına ilişkin getirilecek kurullarla da olası aykırılıkların önceden giderilebilecektir. Öte yandan bilhassa yeni yapılan düzenlemelere ilişkin olarak Danıştay’ın bir içtihadının bulunmadığı uyuşmazlıklar yönünden, Fransız hukukundaki gibi bölge idare mahkemesi ve ilk derece mahkemelerinin, getirilen mevzuatın yorumu noktasında Danıştay’dan yargısal görüş isteyebilmesine ilişkin düzenlemeler de yapılabilir. Bu sayede hem içtihat farklılıkları önlenmiş hem de temyize tabi uyuşmazlıkların daha kısa sürede sonuçlandırılması sağlanabilir.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararı sonrasında, bölge idare mahkemesince yapılan istinaf ilk incelemesi sırasında istinafın kanuni sürede yapılmadığının tespiti halinde verilecek istinaf isteminin süre yönünde reddine ilişkin kararlarına karşı, uyuşmazlığın temyize tabi olup olmadığına bakılmaksızın temyiz yolunun ya da bölge idare mahkemesinin bir başka dairesine itiraz yolunun açık olmasına ilişkin düzenleme yapılması gerekmektedir.

Bölge idare mahkemelerince istinaf başvurusu üzerine verilen kararlardan yalnız bazılarının temyiz yoluna açık olması diğer bir anlatımla, büyük bir çoğunluğunun istinafta kesinleşecek olması nedeniyle temyiz kanun yolunun istisna, istinaf kanun yolunun ise kural haline getirilmiş olması dereceli yargılamaya ilişkin güvencelere aykırıdır. Bu nedenle bu nitelikteki davalar taleple birlikte doğrudan Danıştay'ın önüne gidemese de hukuken Danıştay'la temas edebilecek düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Bunun için de mukayeseli hukukta olduğu gibi istinaf incelemesi üzerine verilen kararların kural olarak tümünün temyiz yoluna açık olması, ancak temyiz incelemesinin, başvuruya konu kararda hukuka aykırılık bulunduğuna ilişkin ciddi şüphelerin bulunması, öneme sahip hukuki sorunların tartışılması gerekliliği, yerleşik içtihadı aykırılık, ciddi bir hukuki temele dayanma, daha önce aynı konuda bir içtihadın bulunmaması gibi şartları taşıdığı anlaşılan uyuşmazlıkların Danıştay'ın kabulü ile temyiz edilebileceğine ilişkin hükümler getirilebilir. Bu sayede Danıştay'ın istenildiği gibi tam bir içtihat mahkemesi konumuna gelebilmesi ve hangi uyuşmazlıkların Danıştay'ca temyiz incelemesine tabi tutulabileceği önceden öngörülebileceğinden temyiz başvurularının da buna göre yapılması sağlanabilecektir.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararları sonrasında, mahkemeye erişim hakkı kapsamında, temyiz edilebilmeye ilişkin parasal sınırların kaldırılması ya da toplumun geneli bakımından daha makul bir miktar belirlenmesi, anılan miktarın, eşitlik ve hukuki güvenlik ilkeleri gereği, sonradan paranın alım gücünde meydana gelen azalmalardan etkilenmeyecek biçimde, bireylerce kanun yollarının öngörülebilmesi için dava tarihine göre tayin edilebilmesi, istinafa ilişkin parasal sınırın daha makul bir biçimde yeniden belirlenmesi ve bu sınırla uyuşmazlığın dava açılırken kaç dereceli olarak görülebileceğinin öngörülebilmesi yönünde düzenlemeler yapılmalıdır.

Benzer biçimde, tarafların istinaf kanun yolu başvuru hakkından daha fazla faydalanmasının sağlanabilmesi için konusu doğrudan belli bir paraya ilişkin ya da dolaylı olarak objektif bir biçimde parayla ölçülebilen davalarda, istinaf kanun yoluna başvurmada getirilen parasal sınırın günümüzdeki güncel değerinin,

asgari ücret gibi mevcut ekonomik veriler göz önüne alındığında azımsanamayacak derecede yüksek olduğundan anılan sınırın, asgari ücret aylığının altında olacak biçimde belirlenmesi ya da gelir durumuna göre daha öznelendirilecek biçimde belirlenebilir olması bunu sağlayabilecektir.

Öte yandan temyiz yolunda açıklandığı üzere anılan parasal sınırın tespitinde, eşitlik, hukuki güvenlik ve öngörülebilirlik ilkeleri gereğince, dava tarihi esas alınacak biçimde düzenleme yapılmalıdır.

İstinafa kapalı olup doğrudan temyiz yoluna açık olan ivedi yargılama usulü kapsamındaki uyuşmazlıkların temyiz usulü istinaf karakterli olarak belirlendiğinden, istisnai inceleme usullerinin getirilmesi nedeniyle hali hazırda kural olarak hukuki inceleme yapan Danıştay'ın mevcut iş yükünün artmaması da gözetilerek, anılan uyuşmazlıklar için eşitlik ilkesine de uygun olarak istinaf incelemesinin asli merci olan bölge idare mahkemeleriyle birlikte hızlandırılmış üç dereceli yargılama öngörülebilir.

İYUK dışındaki yasal düzenlemelerle, idari yargılamaya konu olan ancak istinaf da dahil olmak üzere kanun yolu öngörülme uyuşmazlıkların da eşitlik ilkesi ve kanun yollarına başvurma hakkı gözetilerek İYUK'un 45. maddesi ile uyumlu olması, dolayısıyla konusu belli bir miktar para olanların, yukarıda anılan parasal sınıra tabi olması, 6458 sayılı Kanun kapsamındaki belirtilen diğer uyuşmazlıklar için de niteliği gereği hızlandırılmış bir istinaf incelemesi öngörülmelidir.

İstinaf incelemesi sonunda kararın kaldırılarak yeniden bir karar verilmek üzere dosyanın ilgili mahkemeye gönderilmesine ilişkin İYUK madde 45/5'teki düzenlemenin, dereceli yargılamanın getirdiği güvencelerden, diğer bir anlatımla, kararın bir üst mahkemece yeniden denetlenmesinin sağlanabilmesi için mevcut hükümdeki atıf ve düzenleme nedeniyle göndermeye ilişkin kararların, ilk inceleme üzerine verilen adli yargının görevli olduğundan bahisle görev ret, ehliyet ret, süre ret veya idari davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olmadığından bahisle incelenmeksizin ret kararlarının hukuka aykırı

olması ile davaya görevsiz veya yetkisiz mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olması halleri ile sınırlı olmaması gerektiği, buna karşılık, bunlar dışındaki ilk inceleme aşamasında dilekçenin reddine ilişkin bir sebep varken buna uyulmayarak dosyanın tekemmülü üzerine, davacının ayrı bir davanın konusu olabilecek başkaca talepleri hakkında karar verilmeden, duruşma talebi olmasına rağmen duruşma yapılmadan, dava ihbar edilmeden, yanlış ya da eksik hasımla dosyanın tekemmül ettirilerek dosyanın İYUK madde 16'daki hükümlere uygun biçimde tekemmülü sağlanmadan, dava konusu işlemde usule ilişkin hukuka aykırılık olduğundan uyuşmazlığın esasının incelenmeden, görev itirazı hakkında karar vermeden, görüşme tutanağından farklı bir biçimde karar verilmesi gibi hallerde de uyuşmazlığın esası ilk derece mahkemesince değerlendirilip bu konuda bir karar verilmemiş olması, bu durumda uyuşmazlığın esasının ilk kez bölge idare mahkemesince kesin olarak karara bağlanabileceği, dolayısıyla esas hakkında verilen kararın ikinci bir kez denetlenmesinin mümkün olmaması, bu durumun dereceli yargılanma hakkı ile uyumlu olmaması nedenleriyle dosyanın mahkemesine gönderilmesine ilişkin genel bir düzenleme yapılması gerekmektedir.

Nitekim istinaf isteminin süre yönünden reddine ilişkin kararın, ilk kez bölge idare mahkemesince kesin olarak verilmesine olanak tanıyan hükmün iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesi kararında belirtilen, mahkemeye erişim hakkına ilişkin gerekçenin, bölge idare mahkemesince esas hakkında karar verilmiş olsa da burada da geçerli olması gerekir. Aksi halde, bölge idare mahkemesince, çelişmeli yargılama kuralları gerçekleşmeksizin, ilk kez verilebilecek kesin nitelikteki esas hakkındaki kararlarda da hukuka aykırılıklar bulunabileceğinden hak kayıpları ortaya çıkabilecektir.

Bununla birlikte ilk derece mahkemelerince eksik inceleme ile uyuşmazlığın esası hakkında bir karar verilmiş olması halinde, bölge idare mahkemesince, istinafin ana işlevi olan maddi vakıanın bölge idare mahkemesince doğru biçimde tespit edilerek uyuşmazlık hakkında yeniden karar verilebilecekse de burada da bir ölçünün bulunması gerekmektedir. Şöyle ki eksik incelemenin boyutunun ortaya

konulması, buna göre maddi vakıanın önemli oranda tespit edilemeden karar verilmiş olması halinde, uyuşmazlığın kendisi ortaya konulamadan, uyuşmazlığın esası hakkında bir karar verilmiş olduğunun da kabul edilmemesi gerekir. Kamu görevinden çıkarılmaya ilişkin disiplin cezası işleminin gerekçesi bir idari soruşturmaya dayanan eylem olsa da aynı zamanda eylemin adli yargılamaya konu olduğu hallerde, maddi gerçeği araştıran ilgili ceza mahkemesindeki yargılama akıbeti araştırılmadan, delilleri ve buna ilişkin verilen kararları dosyaya getirtmeden, yalnız idari soruşturmaya dayanılarak karar verilmesi hali buna örnek olarak verilebilir. Bu nedenle İYUK madde 45/5'te, HMK'daki "Mahkemece, uyuşmazlığın çözümünde etkili olabilecek ölçüde önemli delillerin toplanmamış veya değerlendirilmemiş olması ya da talebin önemli bir kısmı hakkında karar verilmemiş olması." durumunda bölge adliye mahkemesinin, esası incelemeyen kararın kaldırılmasına ve davanın yeniden görülmesi için dosyanın kararı veren mahkemeye gönderilmesine ilişkin benzer bir hükme de yer verilmesi gerekmektedir.

Ancak mevcut durumda kanun koyucu tarafından takdir hakkı kapsamında bu konuda kısmi bir uygulama alanı öngörüldüğünden, diğer bir anlatımla, istinafa tabi olan uyuşmazlıkların tümü yönünden mutlak bir iki dereceli esas incelemesi öngörülmediğinden, mevcut sınır dahilinde karar verilmelidir.

İYUK madde 45/5'teki, davaya görevsiz veya yetkisiz mahkemece bakılmış olması haline ilişkin olarak verilecek kesin nitelikteki kararın kaldırılarak ilgili mahkemeye gönderilmesi hükmü, uygulamada yapılmasa da bölge idare mahkemesinin, davaya görevsiz veya yetkisiz mahkeme tarafından bakılmış olması nedeniyle kararın kaldırılarak dosyanın ilgili mahkeme olarak görevli ya da yetkili mahkemeye gönderilmesi halinde, buna ilişkin kararının kesin olduğunu belirtilen İYUK'un 45. maddesinin beşinci fıkrası hükmü ile "Görevsizlik ve yetkisizlik hallerinde yapılacak işlem" başlıklı 43. maddesinin, görevli yargı yerinin Danıştay olarak veya görevli/yetkili yargı yerinin başka bir bölge idare mahkemesi yargı çevresindeki mahkeme olarak belirlenmesine ilişkin hükmünün çatışacağı, zira aynı ihtimali düzenleyen 43. maddeye göre de Danıştay'ın, davayı görevi

içinde görmezse dosyanın görevli ve yetkili mahkemeye gönderilmesine ve farklı bölge idare mahkemeleri yargı çevresindeki görev ve yetki uyuşmazlıklarının çözümlenmesine ilişkin kararlarının da kesin olduğu, kaldı ki Danıştay'ın, üst derece yargı yeri olmasıyla Danıştay'a ilişkin görev konusunu kendisinin takdir edeceği, bu nedenle 45. maddedeki düzenlemenin, bölge idare mahkemesinin yargı çevresi içerisindeki idare ve vergi mahkemelerine ilişkin olacak biçimde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Hukuka uygunluk karinesinden yararlınsalar da idare mahkemelerince belli ağırlıktaki cezai konulara ya da genel menfaate ilişkin işlemlerin iptali istemiyle açılan davalarda esas yönü veren ret kararlarının istem olmaksızın; otomatik olarak istinafa bölge idare mahkemesine gönderilebilmelidir.

İstinafta, mahkeme kararlarının yürütülmesinin durdurulmasına ilişkin şartların kanunda belirtilmesi, buna göre, bölge idare mahkemelerince, istinafa konu kararların yürütülmesinin durdurulması hakkında verilen kararın bu şartlara göre değerlendirilerek verildiğine ilişkin gerekçenin de belirtilmesi sağlanmalıdır. Uygulamada istinaf incelemesi hakkında karar verilene kadar, gerekçesiz olarak kararların yürütülmesinin durdurulmasına karar verildiği görülmektedir.

İYUK'un 31. maddesi hükmü ile bazı usullerde, genel olarak taraflar arasındaki uyuşmazlığın sonlandırılmasını amaçlayan usullerin düzenlendiği HMK'ya atıflar yapılmışsa da anılan hükümlerin doğrudan idari yargılama usulünde uygulanması, re'sen hareket edebilme özelliğiyle maddi gerçeğin tespiti ile kamu yararını korumayı amaçlayan idari yargılamanın kamusal karakteri ile örtüşmeyebilmektedir. Nitekim bu durumlarda Danıştay'ca, hukuk usulüne özgü olarak düzenlenen atıf yapılan müesseselerin, idari yargılama hukuku bakımından incelenirken idari yargının amacı, işlevi, etkinliği, kendine özgü nitelikleri ve idari yargılama usulüne hakim olan temel ilkeler ile kanun yollarına başvurunun etki ve sonuçlarının ilgili usul hükümleriyle birlikte değerlendirilmesi ve bu müesseselerin idari yargıya göre yorumlanması gerektiğine ilişkin içtihatlar da geliştirilmiştir. Ancak bu durum da tüm atıf yapılan müesseselerin

uygulanmasındaki farklılıkların kesin bir biçimde önüne geçemeyecektir. Bu nedenle atıf yapılan tüm usul hukuku kurumlarının, idari yargının özelliklerine göre uygulanabilmesinin ne şekilde olacağına ilişkin tereddütlerin ortadan kaldırılabilmesi ve olası farklı yaklaşımların engellenebilmesi için İYUK'da ayrıca düzenlenmesi gerekmektedir.

Buna göre, istinaf uygulamasında, müdahilin, yanında davaya katıldığı tarafın hakkına aykırı olmamak şartıyla ilgili taraftan bağımsız bir biçimde istinafa başvurabilmesi, sonuçları itibarıyla bireysel yarardan çok kamu yararının önde olduğu davalarda, istinaftan ya da davadan feragat halleri düzenlemede açıkça yer almalıdır.

İdari yargı organlarının, özellikle genel kanun yolu merci olan bölge idare mahkemelerinin, iş yükünün azaltılabilmesi, bu sayede yargılamaların makul sürede sonuçlandırılabilmesi için idarelerce tesis edilen işlemlerin gerekçelerinin de ilgilisi yönünden de öngörülebileceği biçimde idari usul mevzuatının düzenlenerek hayata geçirilmesi, davaya alternatif çözüm yöntemlerinin geliştirilmesi, buna göre, bazı uyuşmazlıklarda mahkeme gözetiminde arabuluculuk gibi uygulamaların, yargı kararlarına erişilebilir olması, bunun için kararların yayımlanması, ayrıca adil yargılanma hakkının ihlal edilmemesi için idari yargı kararlarının İYUK'un 28. maddesi hükümleri gereğince uygulanıp uygulanmadığı yönünde, çeşitli hukuki sonuçlar öngörülen denetim mekanizmalarının getirilmesi gerekmektedir.

Mevcut iş yükünün azaltılabilmesi ve bu sayede Danıştay'ın yüksek içtihat mahkemesi haline gelmesi için istinaf sistemi öngörülmüşse de bu defa da geçen zaman içerisinde istinaflardaki iş yükünün de arttığı görülmektedir. Bu durum da yargılamaların öngörülen makul sürelerde bitirilememesine yol açabileceğinden gerekli olan yerlerde, bölge idare mahkemesi üye ve daire sayılarının artırılabilmesi de düşünülmelidir.

KAYNAKÇA

- AÇIMUZ, Bige, İdari Yargılama Hukukunda Olağan Kanun Yollarına Başvurunun Sınırlanması, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023
- AĞKUŞ, Kazım Furkan, BANDIR, Oğuz, “Ceza Muhakemesinde Temyiz Kanun Yolu ve Getirdiği Tartışmalar”, TBB Dergisi 2022 (162).
- AKBULUT, Emre, “Türk İdari Yargılama Hukukunda Çelişkili Kararların Önlenmesi İçin Alınabilecek Ek Tedbirler”, İdare Hukuku ve İdari Yargı Uluslararası Sempozyumu 24-26 Mayıs 2021, İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayın No: 50.
- AKÇİL, Yılmaz, “Bireysel Başvuru Kararlarının Subjektif Ve Objektif Etkisinin İdari Yargı Yönünden İncelenmesi”, Anayasa Yargısı, Cilt: 39, Sayı: 1, (2022).
- AKGÜL, Mehmet Emin, “İdari Yargılama Usul Kanunundaki Usuli Kazanılmış Hakkın Hukuk Devletinde Bir Yeri Var Mıdır?’ İYUK md. 50/4’ü İptal Etmeyen Anayasa Mahkemesi Kararının Eleştirisi”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 26, S. 1, 2022.
- AKILLIOĞLU, Tekin, “ ‘İdari Yargıda İçtihat Aykırılıkları Sorunu’ Hakkında Kavram Açıklaması: Zıtlık ve Hukuka Aykırılık”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 151. Yıl, s.195.
- AKINCI, Müslüm, İdari Yargıda Adil Yargılanma Hakkı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2008.
- AKİL, Cenk, “22.07.2020 Kabul Tarihli ve 7251 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun İle İstinafa İlişkin Olarak Yapılan Değişiklerin Değerlendirilmesi”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 12, Sayı: 45 (Ocak 2021).
- AKİL, Cenk, GÜL, Mehmet Akif, “Medenî Yargıda Hâkimin Kanunî Süreyi Kararında Yanlış Göstermesi Problemine İlişkin Düşünceler”, TBB Dergisi 2018 (136).
- AKİL, Cenk, İstinaf Kavramı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2010.
- AKSOYLU, Özge, “İdari Yargılama Hukukunda Müdahilin Bağımsız Olarak Kanun Yoluna Başvurma Hakkı”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2020/1.

- AKYILDIZ, Ali, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerinin İdari yargılama Hukukunda Uygulanması Bağlamında Ehliyet (Objektif Ehliyet), Davaya Katılma (Asli ve Fer’i Müdahale) ve Davanın İhbarı Müessesesi”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 155.Yıl.
- AKYILDIZ, Ali, “İstinafa İlkesel Bakmak”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 147. Yıl.
- AKYILMAZ, Bahtiyar, “Hukuk Devleti İlkesinin Gerekleri ve İdari Yargının Önemi”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 154. Yıl.
- AKYILMAZ, Bahtiyar, “Yargı Kararlarının Temyiz Öncesi Kesinleşmesi”, Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı İle İsveç Krallığı Ulusal Mahkeme Yönetimi (SNCA) Arasında Yargı Alanında İşbirliği Programı, İdari Yargıda İstinaf Semineri, Antalya, 2009.
- AKYILMAZ, Bahtiyar, SEZGİNER, Murat, KAYA, Cemil, Türk İdare Hukuku, 4. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2019.
- AKYILMAZ, Bahtiyar, SEZGİNER, Murat, KAYA, Cemil, Türk İdari Yargılama Hukuku, 2. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2019.
- ALANGOYA, Yavuz, Medeni Usûl Hukukunda Vakıaların ve Delillerin Toplanmasına İlişkin İlkeler, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1979.
- ALANGOYA, Yavuz, “Kanun Yolunun Anayasal Temeli ve HUMK m. 427 Hükmü ile Kanun Yolu Kapatılmış Olan Kararlara Karşı Kanun Yoluna Müracaat İmkânı”, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı, Ankara, 2004.
- ARSLAN, Ramazan, YILMAZ, Ejder, TAŞPINAR AYVAZ, Sema, HANAĞASI, Emel, Medenî Usul Hukuku, 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019.
- ARTUK, Mehmet Emin, GÖKCEN, Ahmet, ALŞAHİN, M. Emin, ÇAKIR, Kerim, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 17. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023.
- ASLAN, Zehreddin, ALTINDAĞ, Halil, Memurların Disiplin ve Ceza Soruşturması, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018.
- ASLAN, Zehreddin, İdari Yargıda Yürütmenin Durdurulması, 3. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2017.
- ATALAN, Mustafa, “Türk Ceza Yargılamasında İstinaf Mahkemesi Kararlarının Kesin Niteliği ve Kanun Yollarına Başvuru”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 53, 2023.

- AVCI, Mustafa, "İdari Yargıda Kanun Yolları", İdare Hukuku ve İdari Yargı Uluslararası Sempozyumu 24-26 Mayıs 2021, İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayın No: 50.
- AVCI, Mustafa, "Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun Üzerine Bir İnceleme", Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XI, S.3-4 (2007).
- AVCI, Mustafa, İdari Yargıda İstinaf, TBB Dergisi 2011 (96).
- AVCI, Mustafa, İdarî Yargılama Usûlündeki Son Yenilikler ve İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017.
- AYDINOĞLU, Zeynep Nihal, "İstinaf Kanun Yolunun İdari Yargılama Usulüne Başlıca Etkileri", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl:9, Sayı:34 (Nisan 2018).
- AZRAK, Ali Ülkü, Avrupa Topluluklarında İdari Yargının Genel Esasları, Gür-Ay Matbaası, İstanbul, 1982.
- BAL, Yakup, KARABULUT, Mustafa, ŞAHİN, Yahya, İdari Yargılama Usulü İle İlgili Danıştay 10. Dairesinin Seçilmiş Kararları, Seçkin Yayınları, Ankara, 2003.
- BALTA, Tahsin Bekir, İdare Hukuku I Genel Konular, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1970/72.
- BALTA, Tahsin Bekir, İdare Hukukuna Giriş I, Ankara, 1968/1970.
- BERBEROĞLU YENİPİNAR, Filiz, Temyiz Edilemeyen Kararlar Kesen Kararlar – Dava Şartları, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018.
- BEREKET BAŞ, Zuhâl. "İdari Yargılama Hukuku Açısından İstinaf ve Kabulü Sorunu", Danıştay Dergisi, Cilt 28, Sayı 94, Ankara, (1998).
- BEYDOLA, Aysun, Kuzey Kıbrıs Hukuk Yargılamasında Kanun Yolu Olarak İstinaf, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, 2020.
- BİLGİN, Hüseyin, 99 Soruda İdari Yargıda İstinaf Başvuru Rehberi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.
- BİLGİN, Hüseyin, Bölge İdare Mahkemelerinin Kesin Kararları Arasındaki İçtihat Farklılığı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2021.
- BİLGİN, Hüseyin, Bölge İdare Mahkemelerinin Kesin Kararları Arasındaki İçtihat Farklılığının Giderilmesine Yönelik Danıştay Kararları, Seçkin Yayınları, Ankara, 2021.

- BİLGİN, Hüseyin, İdari Davalar ve Çözüm Yolları, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018.
- BİRTEK, Fatih, Ceza Muhakemesinde İstinaf, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019.
- BONNARD, Roger, İdarenin Kazai Murakabesi, Çev. Ahmet Reşit Turnagil, Devlet Basımevi, İstanbul, 1939.
- BÜLBÜL, Erdoğan, İdari İşlemlerin Yürürlükten Kaldırılması, Beta Yayınları, İstanbul, 2010, s. 41.
- CAN, Neslihan, “Adil Yargılanma Hakkı Işığında Denetim Muhakemesine Başvuru Hakkı”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 24, Sayı 2, Aralık 2018.
- CAN, Osman, “Belirlilik İlkesine Anayasal Bakış”, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. IX, S. 1-2 (2005).
- CANDAN, Turgut, Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu, 3. Baskı, Adalet Yayınları, Ankara, 2009.
- CENDEL, Nur, ZAFER, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, 6. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2008.
- CEYLAN, Ayhan, “Meclis-İ Vâlâ-Yıahkâm-ı Adliye’de Yargı”, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. VIII, S. 7-2 (2004).
- CEYLAN, Mahmut, İdari Yargıya Hakim Olan İlkeler, Onikilevha Yayınları, İstanbul, 2017.
- ÇAĞAN, Nami, “Vergi İtiraz ve Temyiz Komisyonları”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 28, S. 1 (Mayıs 1971).
- ÇAĞLAYAN, Ramazan, “İdari Yargıda İstinaf Uygulamasındaki Bazı Sorunlar Üzerine Düşünceler”, Terazî Hukuk Dergisi, Cilt: 14, Sayı: 160, Aralık 2019.
- ÇAĞLAYAN, Ramazan, “İdari Yargıda Kesin Hüküm”, Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı 1 (1999).
- ÇAĞLAYAN, Ramazan, “Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanmasına İlişkin 4483 Sayılı Kanunun Hakkında Bir Değerlendirme”, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. VII, S. 1-2 (Haziran-2003).
- ÇAĞLAYAN, Ramazan, İdarî Yargı Kararlarına Karşı Başvuru Yolları, Seçkin Yayınları, Ankara, 2017.

- ÇAĞLAYAN, Ramazan, İdari Yargı Kararlarının Sonuçları ve Uygulanması, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2001.
- ÇAĞLAYAN, Ramazan, İdari Yargıda Kanun Yolları (Kararlara Karşı Başvuru Yolları), 2. Baskı, Asil Yayın, Ankara, 2008.
- ÇAĞLAYAN, Ramazan, İdarî Yargılama Hukuku, 10. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018.
- ÇAKMAK, Münci, "İdarî Yargıda Davadan Feragat", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 53, S. 1 (Şubat 2004).
- ÇINAR, Ali Rıza, "Ceza Yargılama Hukukunda İstinaf Yasa Yolu İle İlgili Bir Yıllık Uygulama ve Yapılan Yasa Değişiklikleri Konusunda Değerlendirmeler", Birinci Yılında İstinaf ve Temyizde Karşılaşılan Sorunlara Mukayeseli Hukukun Cevapları Sempozyumu, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 159-160.
- ÇINAR, Ali Rıza, "İstinaf", Fasikül Aylık Hukuk Dergisi, S. 8, 2010.
- ÇINARLI, Serkan, "Karşılaştırmalı Hukuk Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Örnekleri ve Ülkemizde Uygulanabilirliği" Danıştay Başkanlığı Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri Sempozyumu, 2021.
- ÇINARLI, Serkan, "Mukayeseli Hukuk Ve Uluslararası Hukuk Perspektifinden İdarî Yargıda Sürelerin Kısaltılması Açısından Kanun Yollarında (Temyiz-İstinaf) Filtreleme Ve Bazı Modeller", Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 155.Yıl.
- ÇINARLI, Serkan, AZAK, Kerim, "Bölge İdare Mahkemelerinin Kesin Kararları Arasındaki Aykırılık Veya Uyuşmazlığın Giderilmesi Meselesi", Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, 2020.
- ÇINARLI, Serkan, AZAK, Kerim, "Bölge İdare Mahkemesinin Dosyayı İlgili Mahkemeye Göndermesi Meselesi", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 30, S. 2, 2022.
- ÇINARLI, Serkan, İdari Yargılamada İstinaf ve Bölge İdare Mahkemeleri, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018.
- ÇIRAK, Ezgi, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Adil Yargılanma Hakkının Uygulama Alanı", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan, C.21, Özel S., 2019.

- DEMİRKOL, Selami, “İdari Yargılama Usulü Yenilenirken İstinaf Kanun Yolu Öngörüsü – Danıştay’ın İçtihat Mahkemesi Rolü’nün Güçlendirilmesi”, Danıştay ve İdarî Yargı Günü Sempozyumu: 148. Yıl.
- DEMİRKOL, Selami, “İdari Yargının, Yargılama Yetkisinin, Kapsam ve Sınırı- Birey ve Hak Perspektifiyle Yorumlayan Yargıç Hassasiyeti”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 154. Yıl.
- DEMİRKOL, Selami, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin İdari Davalarla İlgili Yargılama Ayrıntıları İhmal – İhlal (İki resim arasındaki fark), Beta Yayınları, İstanbul, 2020.
- DERBİL, Süheyp, İdare Hukuku Cilt 1 (İdari Kaza - İdari Teşkilat) 3. Bası, Ankara, 1950.
- DEREN YILDIRIM, Nevhis, “Kanun Yollarına Dair Bazı Düşünceler”, Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı VI, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı, İzmir/Çeşme 19-20 Ekim 2007 (Türkiye Barolar Birliği 2008).
- DİNÇ, Hakkı, “Hukuk Davalarında İstinaf ve Yargıtay”, Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı VI, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı, İzmir/Çeşme 19-20 Ekim 2007 (Türkiye Barolar Birliği 2008).
- DOĞRU, Osman, NALBANT, Atilla, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar 1. Cilt, 2012.
- DOLLAT, Patrick, “Fransa İdari İstinaf Örneği”, Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı İle İsveç Krallığı Ulusal Mahkeme Yönetimi (SNCA) Arasında Yargı Alanında İşbirliği Programı, İdari Yargıda İstinaf Semineri, Antalya, 2009.
- DURAN, Lûtfi, “Danıştay’ın İçtihatları Birleştirme Uygulaması”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. 27, S. 03, 1972.
- DURAN, Lûtfi, İdare Hukuku Ders Notları, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1982.
- DURAN, Lûtfi, Türkiye Yönetiminde Karmaşa, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1988.
- DURHAN, İbrahim, “Tanzimat Döneminde Osmanlı Yargı Teşkilâtındaki Gelişmeler”, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XII, S. 3-4 (2008).
- EKİNCİ, Ekrem Buğra, “Mecelle’de Kanun Yolları”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi-Argumentum Ocak-Aralık 2000 Yıl: 9-11 Sayı: 58.

- EKŞİ, Nuray, “2014 Yılında Kabul Edilen İdari Yargıda İstinaf Müessesesinin Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Kapsamında Açılacak İdari Davalara Etkisi”, Göç Araştırmaları Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, Ocak-Haziran 2015.
- ERASLAN, Yunus, “İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu Aşamasında Verilen Gönderme Kararları Üzerine Bir İnceleme”, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 6/1 (Şubat 2020).
- ERDOĞMUŞ, Talha, “İdari Yargılama Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi Sebebi Olarak Anayasa Mahkemesinin Bireysel Başvuru Kararları”, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 8 Sayı: 1-2 Temmuz-Aralık 2020.
- ERKUT, Celal, “İdari Yargı Refom Çalışmaları”, TBB Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve İdari Yargı Sempozyumu, Ankara, 2003.
- EVREN, Çınar Can, UÇAR, İsmail, “İdari Yargılama Hukukunda Kanun Yollarında Hükmün İnfazının Durdurulması”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 26/2 (Nisan 2022).
- FENDOĞLU, Hasan Tahsin, “Yargı Reformu Işığında İstinaf Mahkemelerinin Yeniden Kurulması Sorunu”, Cumhuriyet ve Hukuk Sempozyumu, Diyarbakır Üniversitesi Rektörlüğü, Diyarbakır, 2000, s. 106 – 115.
- FENDOĞLU, Hasan Tahsin, “Yasama Dokunulmazlığı ve Yargısal Aktivizm”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 15, Sayı: 57, (Ocak 2024).
- FENDOĞLU, Hasan Tahsin, Anayasa Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015.
- FENDOĞLU, Hasan Tahsin, Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2010.
- GAUL, Hans Friedhelm, “Yargılamanın Amacı Güncelliğini Koruyan Bir Konu”, İlkeler Işığında Medeni Yargılama Hukuku, Çev. Nevhis Deren – Yıldırım, Der. M. Kamil Yıldırım. Beta Yayınları, 9. Bası, İstanbul, s. 80.
- GEDİKLİ, Fethi, “Somut Olay Örnekleri ile Şura-yı Devletin Tarihsel Süreç İçerisindeki İnceleme ve Danışma İşlevinin Önemi”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 149. Yıl.
- GENÇAY KARABULUT, Şehnaz, “Fransa’da İdari İstinaf Mahkemelerinin Kararlarına Karşı Temyiz Başvurusu ve İncelemesi”, Danıştay Dergisi, Yıl 34, S. 107. 2004.

- GILLES, Peter, “2002 Medeni Usul Hukuku Reformu Sonrası Hipertrofik Bir Medeni Yargının Problem Sahası Olarak Alman Kanun Yolu Sistemi” (çev. Evrim Erişir) Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı VI, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı, İzmir/Çeşme 19-20 Ekim 2007 (Türkiye Barolar Birliği 2008).
- GOUNIN, Yves, “Conseil D’etat’nın Danışma ve İnceleme Fonksiyonunun Önemi, Kapsamı ve Etkinliği”, Danıştay ve İdari Yargı Sempozyumu: 150. Yıl.
- GÖLCÜKLÜ, Feyyaz, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Adil Yargılama”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. 29. No:1-4. 1994.
- GÖLCÜKLÜ, Feyyaz, “İdari Ceza Müdeyyideleri Ve Bunlara Karşı Kanun Yolları”. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. 18, S. 03, 1963.
- GÖREN, Zafer, Temel Hak Genel Teorisi, 4. Bası, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, İzmir, 2000.
- GÖSSEL, Karl Heinz, “İstinaf Kanun Yolu Hakkında Sistemik Açıklama”, Çev. Feridun Yenisey, Birinci Yılında İstinaf ve Temyizde Karşılaşılan Sorunlara Mukayeseli Hukukun Cevapları Sempozyumu, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 159-160.
- GÖZÜBÜYÜK, Şeref, AKILLIOĞLU, Tekin, Yönetim Hukuku, Turhan Kitabevi, 6. Bası, Ankara, 1993.
- GÖZÜBÜYÜK, Şeref, DİNÇER, Güven, İdari Yargılama Usulü Kanun – Açıklama – İçtihat, 2. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2001.
- GÖZÜBÜYÜK, Şeref, GÖLCÜKLÜ, Feyyaz, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, 5. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2004.
- GÖZÜBÜYÜK, Şeref, Yönetim Yargı, 36. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017.
- GÜLAN, Aydın, “Ülkemizde Kanuni Düzenlemeleri Sonrasında İstinaf Kanun Yolu Hakkında Yeniden ve Farklı Düşünmek”, Danıştay ve İdarî Yargı Günü Sempozyumu: 148. Yıl.
- GÜLÇÜR, Abdulkadir, “AİHM ve Türk Anayasa Mahkemesi’nin Kararları Işığında Hukuki Kesinlik (Belirlilik) İlkesinin İncelenmesi”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 24, Sayı 1, Haziran 2018.
- GÜNAL, A. Nadi, Roma Medeni Usul Hukukunda Yargılama Süreci ve İstinaf, Yetkin Yayınları, Ankara, 2007.

- GÜNDAY, Metin, İdare Hukuku, 9. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2004.
- GÜNDÜZ, F. Ebru, "Mücbir Sebebin İdari Dava Açma Süresine Etkisi", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 237 XXIII, Y. 2019.
- GÜNDÜZ, F. Ebru, İdari Davalarda Ehliyet ve Husumet, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016.
- GÜNDÜZ, F. Ebru, "İdari Yargılama Hukukunda Aleyhe Hüküm Verme ve Aleyhe Bozma Yasağı", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 24, S. 2, 2020.
- GÜNDÜZ, F. Ebru, İdari Yargılama Hukukunda Kanun Yararına Temyiz, Adalet Yayınları, Ankara, 2022.
- GÜNGÖR, Devrim, Ceza Muhakemesinde İstinaf, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016.
- GÜRAN, Sait, Bölge İdare Mahkemeleri ve Danıştay Üzerine Yapısal Bir Deneme, İstanbul. Üniversitesi Yayınları, İstanbul, İstanbul, 1977.
- GÜZEL, Ali, "İçtihat Uyuşmazlığı Nedeniyle Adil Yargılanma Hakkının İhlali", Çalışma ve Toplum, 3(78).
- HAFIZOĞULLARI, Zeki, Ceza Normu, Ankara, 1996.
- HECKSCHER, Sten, "İstinafın İşleyişinde İzin Sistemi ve Danıştay'ın Rolü", Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı İle İsveç Krallığı Ulusal Mahkeme Yönetimi (SNCA) Arasında Yargı Alanında İşbirliği Programı, İdari Yargıda İstinaf Semineri, Antalya, 2009.
- HIRSCHFELDT, Johan, "İsveç İdari İstinaf Örneği", Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı İle İsveç Krallığı Ulusal Mahkeme Yönetimi (SNCA) Arasında Yargı Alanında İşbirliği Programı, İdari Yargıda İstinaf Semineri, Antalya, 2009.
- HONDU, Selçuk, "Bölge İdare Mahkemeleri ve Uygulaması", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S.1, 1988.
- İNCEOĞLU, Sibel, Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Türkiye ve Latin Modelleri, Onikilevha Yayınları, İstanbul, 2017.
- İNCEOĞLU, Sibel, ARAT, Nilay, DUYMAZ, Erkan, İdari Yargıda Adil Yargılanma Hakkına İlişkin Emsal Kararlar, 2022.

- İNCEOĞLU, Sibel, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme, Ankara, 2013.
- KALABALIK, Halil, İdari Yargılama Usulü Hukuku, 13. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2019.
- KALABALIK, Halil, İnsan Hakları Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013.
- KAPLAN, Gürsel, “İdari Yargılama Hukukunda Usulü Kazanılmış Hak”, TBB Dergisi, sayı 76, 2008.
- KAPLAN, Gürsel, Fransız İdari Yargılama Hukukunda Kararlara Karşı Başvuru Yolları, Ekin Yayınevi, Bursa, 2016.
- KAPLAN, Gürsel, İdari Yargıda Dava Açma Süreleri, 3. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2011.
- KAPLAN, Gürsel, İdari Yargılama Hukuku, 4. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2019.
- KARADAĞ, Muhammed Mansur, İslam Muhakeme Hukukunda Kanun Yolunun Nitelikleri ve Kurumsallaşması, Prof. Dr. Hasan Tahsin Fendoğlu'na Armağan, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023.
- KARAHANOGULLARI, Onur, İdari Yargı İdarenin Hukuka Zorlanması (Yargı Kararlarına Dayalı Bir İnceleme), Turhan Kitabevi, Ankara, 2019.
- KARAHANOGULLARI, Onur, Türkiye’de İdari Yargı Tarihi, 2. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017.
- KASAPOĞLU TURHAN, Mine, “İdari Yargıda İvedi Yargılama Usulü” Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 2015, Sayı 3.
- KAYA, Cemil, “Kanun Yolları İle İlgili İYUK.’nda 4001 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler”. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 1-2 (Prof. Dr. M. Şakir Berki’ye Armağan), 1996.
- KESKİN, Züleyha, “İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu”, TBB Dergisi, 2016 (126).
- KILIÇ, Muharrem, “Gerekçeli Karar Hakkı: Yargısal Kararların Rasyonelitesi”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 12, Sayı: 47 (Temmuz 2021).
- KONAN, Belkıs, “Şûrâ-yı Devletin Danışma ve İnceleme Fonksiyonu ve Bu Fonksiyonun Kapsamı”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 150. Yıl.
- KONURALP, Hâluk, “Fransız Hukukunda Kanun Yolları Arasında İstinafın Yeri (Hukuk Davaları Açısından)”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 50, S. 1 (Şubat 2001).

- KONURALP, Halûk, “İstinafta Kamu Düzeni Kavramı”, Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı VI, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı, İzmir/Çeşme 19-20 Ekim 2007 (Türkiye Barolar Birliği 2008).
- KUNTER, Nurullah, Ceza Muhakemesi Hukuku, 9. Bası, İstanbul, 1989.
- KURU, Baki, “Hukuk Usulünde Aleyhe Bozma Yasağı”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 30, S. 1 (Mart 1973).
- KURU, Baki, “İstinaf Mahkemeleri Kurulurken”, Adalet Dergisi, Yıl 54, Mayıs – Ağustos 1963, S. 5-8.
- KURU, Baki, Medenî Usul Hukuku, 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019.
- LAMOTHE, Dutheillet De, “İdari Kaza Mercilerinde Yargılama Usulü”, Fransa’da İdari Kaza ve İdari Tasarruflar, Sevinç Matbaası, Ankara, 1962.
- LAUBADÉRE, André De, Genel Hatlarıyla Fransa’nın İdari Müesseseleri İdari Teşkilat, İdari Kaza - Memur, Çev. Şeref Gözübüyük, Metin Kıratlı, Sevinç Matbaası, Ankara, 1961.
- MAHMUTOĞLU, Fatih Selami, Kabahatleri Suç Olmaktan Çıkarma Eğilimi ve Düzene Aykırılıklar Hukukunda (İdari Ceza Hukukunda) Yaptırım Rejimi, İstanbul, 1995.
- MERAKLI YAYLA, Deniz, Medenî Usûl Hukuku’nda İstinaf Kanun Yolunda Yeniden Tahkikat Yapılması, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014.
- MERKL, Adolf, Umumi İdare Hukuku, Çev. Bedri Tahir Şaman, Titaş Basımevi, Ankara, 1942, s. 509.
- NALBANT, Atilla, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku ve Anayasal Bireysel Başvuru”, AİHM ve Türkiye II, Anayasa Şikâyeti ve AİHM, Uluslararası Sempozyum, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Yayın No: 8, Ankara, 2010.
- OCAK, Memduh, “İdari Yargıda Duruşmanın Adil Yargılanma Hakkı Açısından İncelenmesi”, TBB Dergisi 2019 (145).
- ODYAKMAZ, Zehra, “30. Yılda İdari Yargı İle İlgili Öneriler”, İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 30. Yılında İdari Yargı Sempozyumu, Ankara Barosu, Ankara, 2012.
- ODYAKMAZ, Zehra, KESKİN, Bayram, Yeni Anayasa Çalışmalarında İdare Hukuku Açısından Gözönünde Bulundurulması Gereken Hususlar, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Yıl: 15, Sayı: 5.

- OĞURLU, Yücel, “Mukayeseli Hukukta ve Türkiye’de İdari Uyuşmazlıkların Çözümünde ‘İdari Rejim’ ve ‘Yargı Birliği’ Tercihi ile Yeni Arayışlar”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 154 Yıl.
- OĞURLU, Yücel, “Mukayeseli İdari Yargıda Süreler ve Makul Süre Problemi”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 144. Yıl.
- OĞURLU, Yücel, İdari Yaptırımlar Karşısında Yargısal Korunma, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2000.
- OĞURLU, Yücel. “İdari Usul Kanunu Neden Acil ve Zorunludur?”. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi IX, S. 1-2 (Haziran 2005).
- ONAR, Sıddık Sami, İdare Hukukunun Umumî Esasları, C.1-3, 3. Bası, Hak Kitabevi, İstanbul, 1966.
- ORTAÇ, Fevzi Rifat, ÜNSAL, Hilmi, “Türk Vergi Yargısında İstinaf Sistemi ve Muhtemel Sorunlar”, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3(1).
- ÖNÜT, Lale Burcu, İdari Yargılama Hukukunda Adil Yargılanma İlkesi Çerçevesinde Grup Dava Uygulaması, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018.
- ÖZBEK, Veli Özer, DOĞAN, Koray, BACAKSIZ, Pınar, TEPE, İlker, Ceza Muhakemesi Hukuku, 8. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2016.
- ÖZBEK, Veli Özer, TEPE, İlker, “Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Aleyhe Değiştirme (Reformatio In Peius) Yasağına İlişkin - Öğreti Ve Uygulama Boyutlarıyla - Genel Bir Değerlendirme”, Dokuz Eylül Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Özel Sayı, 2014.
- ÖZCAN, Emrah, ERMAN, Emre, “Bir Çalışma Ziyaretinin Notları: Bugünkü Görünümü ve Genel Çizgileriyle Fransız İdari Yargı Sistemi”, Danıştay Dergisi Yıl: 2020, Sayı: 152.
- ÖZDEŞ, Orhan, “Danıştayın Tarihçesi”, Yüz Yıl Boyunca Danıştay 1868 – 1968, Ankara, 1968.
- ÖZEKES, Muhammet, 100 Soruda Medenî Usûl Hukukunda Yeni Kanun Yolu Sistemi İstinaf ve Temyiz, 3. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016.
- ÖZEKES, Muhammet, BULUT, Uğur, “Aleyhe Bozma Yasağının İstinaf Bakımından Yeri ve Uygulaması”, TBB Dergisi 2023 (167).
- ÖZEL, Kadir Can, “İdari Yargıda İstinaf Sistemi Tartışmaları Üzerine Bir Değerlendirme”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 11, Sayı: 44 (Ekim 2020).

- ÖZEN, Muharrem, "Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 65, S. 4 (Aralık 2016).
- ÖZKAN, Gürsel, "Danıştay İçtihatlarına Göre Gerekçenin Önemi", Türkiye Adalet Akademisi Yargı Kararlarında Gerekçelendirme Çalışması (Raporlar ve Tebliğler), 2021.
- ÖZKAN, Gürsel, "Mukayeseli Hukukta İçtihat Farklılığının Giderilmesi, İdari Uyuşmazlıklarda Hızlandırma Müesseseleri ve Türk İdari Yargısı İçin Öneriler", Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu 155. Yıl.
- ÖZKAN, Gürsel, Yargıya Güven Sorunu, Turhan Kitabevi, Ankara, 2023.
- ÖZKOL, Adil, Uyuşmazlık Mahkemesi Kararları Açısından İdari Yargının Görev Alanı, Sevinç Matbaası, Ankara 1970.
- ÖZTEK, Selçuk, "HUMK m. 427'deki Kesinlik Sınırının Temyiz Kanun Yolunun Amacı Bakımından Değerlendirilmesi ve Anayasa Mahkemesinin 10.1.1986 Tarihli Kararı", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, (1987) 2 (2).
- ÖZTEK, Selçuk, "Temyiz Kanun Yolunun Tarihçesine İlişkin Bazı Tespitler", Prof.Dr. Mehmet Akif Aydın'a Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı, Yıl 2015, Cilt 21, Sayı 2.
- ÖZTÜRK, Bahri, "Bir Ceza Mahkemesi Olarak Anayasa Mahkemesi 'Yüce Divan'", Anayasa Mahkemesinin Kuruluşunun 55. Yılı Anısına 55 Yıl 55 Makale, Ankara, 2017.
- ÖZTÜRK, Bahri, "İstinaf Yargılamayı Yavaşlatır Mı?", Fasikül Aylık Hukuk Dergisi, Yıl 2, Sayı 8, Temmuz 2010.
- ÖZTÜRK, Bahri, TEZCAN, Durmuş, ERDEM, Mustafa Ruhan, SIRMA GEZER, Özge, SAYGILAR KIRIT, Yasemin F., ALAN AKCAN, Esra, ÖZAYDIN, Özdem, ERDEN TÜTÜNCÜ, Efser, ALTINOK VİLLEMİN, Derya, Tok, Mehmet Can, Ceza Muhakemesi Hukuku, 12. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018.
- ÖZTÜRK, İlhami, SÜMER, Arif Emre, "Siyasi Parti Kapatma Davalarının Hukuki Niteliği", İstanbul Hukuk Mecmuası, C. 79, S. 4, 2021.
- PEHLİVAN, Ali, "İstinaf Kanun Yolu ve Uygulamasının Değerlendirilmesi", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan, C.21, Özel S., 2019.

- PEKCANITEZ, Hakan, "Hukuk Güvenliği Açısından İstinaf Mahkemeleri", Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı İle İsveç Krallığı Ulusal Mahkeme Yönetimi (SNCA) Arasında Yargı Alanında İşbirliği Programı, İdari Yargıda İstinaf Semineri, Antalya, 2009.
- PEKCANITEZ, Hakan, Atalay, Oğuz, Özekes, Muhammet, Medenî Usûl Hukuku, 7. Bası, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, 2019.
- POSTACIOĞLU, İlhan E., ALTAY, Sümer, Medenî Usûl Hukuku Dersleri, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015.
- ROTH, Herber, "Medeni Yargılamada Yeni Kanun Yolu Hukuku İstinaf Derecesi ve Somut Olay Adaleti", Ankara Barosu Dergisi, Yıl:68, Sayı: 2010/2.
- SANCAKDAR, Oğuz, "İdari Yargı İstinaf Sistemindeki Olası Sorunlar ve Çözüm Önerileri", Danıştay ve İdarî Yargı Günü Sempozyumu: 148. Yıl.
- SANCAKDAR, Oğuz, "İdari Yargıda İstinaf Sistemi Üzerine Düşünceler -The Review of Appeal System in Administrative Judiciary". Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, C. 8, S. Özel, 2013.
- SANCAKDAR, Oğuz, "İdari Yargılama Usulünde İvedi Yargılama ve Grup Davaları", Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 146. Yıl.
- SANCAKDAR, Oğuz, İdari Yargılama Hukuku Genel Esaslar, 3. Baskı, 2019.
- SANCAKDAR, Oğuz, "'Hızlı' ve 'Etkin' Yargılamanın Sağlanması Amacıyla İdari Yargıda Geliştirilen Yöntemler", Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu 154. Yıl.
- SARIASLAN, Osman, "Vergi Yargısının Yapısal Sorunları ve İstinaf Süreciyle Birlikte Çözümlemesi Gereken Yeni Sorun Alanları", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 10, Sayı: 37 (Ocak 2019).
- SARICA, Ragıp, İdari Kaza, Cilt I. İdari Davalar, Kenan Matbaası, İstanbul, 1949.
- SARIGÜL, Ali Tanju, Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf, Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 332, Ankara, 2017.
- SAYGIN, Engin, "İdari Yargıda İstinaf Mahkemesi Tartışmaları Üzerine Bir Analiz", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Y. 11, C. 69, S.1-2.
- SAYGIN, Engin, "İstinaf Tecrübesinin Ardından Temyiz Kanun Yolunun Güncel Durumu", Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu 155.Yıl.

- SEÇKİN, Sinan, “Anayasa Mahkemesi’nin E. 2022/48 K. 2022/93 sayılı Kararı Uyarınca İdari Yargıda İstinaf Dilekçesi Üzerinde İlk İnceleme”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 31, S. 3, 2023.
- SELÇUK, Sami, “Üst (İstinaf) Mahkemeler Tezelden Kurulmalı”, Ankara Barosu Dergisi, 1992/1.
- SEMİZ, İmran, Türk Vergi Yargılaması Hukukunda İstinaf, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 193.
- SEVİNÇ, Ekin, “İdari Yargılama Hukukunda Kanun Yoluna Başvuru Hakkının Anayasal Güvenceye Sahip Olması Bakımından Ele Alınması”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XXIV, Y. 2020, S. 3.
- SEYİTDANLIOĞLU, Mehmet, “İmparatorluktan Cumhuriyete Yargı”, Adalet Dergisi, 2019/1-2 62-63.
- SEZGİNER, Murat, “Dünden Bugüne Conseil D’etat ve Danıştayın İnceleme ve Danışma Fonksiyonu”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu, 149. Yıl.
- SEZGİNER, Murat, “İdari Yargıda İçtihat Aykırılıklarının Giderilmesinde Danıştayın İçtihat Mahkemesi Rolünün Önemi”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 151. Yıl.
- SEZGİNER, Murat, “İdari Yargıda İstinaf İncelemesinin Esasları ile İstinaf Uygulamasında İçtihat Aykırılıkları Sorunu ve Çözüm Yolları”, Danıştay ve İdarî Yargı Günü Sempozyumu: 150. Yıl.
- SINMAZ, Emin, “İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 31. Maddesi ile Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Yapılan Yollamaların Yol Açtığı Sorunlar ve Usul Hükümlerinin İdari Yargıya Özgülenmesi”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu 155. Yıl.
- SÖYLER, Yasin, YILMAZ, Muhammet, “Temyiz Kanun Yolunda Uygulanan Parasal Sınırın Her Yıl Artırılmasının Görülmekte Olan İdari Davalara Etkisi”, SÜHFD., C. 29, S. 3, 2021.
- SUNAY, Zühal Aysun, İptal Davalarında Gerekçeli Karar Hakkı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2016.
- SURLU, Mehmet Handan, “Türk Hukuk Uygulamasının Tarihsel Perspektifi Açısından İstinaf (Üst) Mahkemeleri Veya Türk Yargı Sisteminin Dinmeyen Özlemi”, TBB Dergisi, 2000/2.

- SÜMER, Nuray, “İdare Hukukunda Mücbir Sebep: Covid-19, Mücbir Sebep ve Bireyin Sorumluluğu Üçlemesi”, Danıştay Dergisi Yıl: 2020 Sayı : 152.
- ŞAHİN, Cumhur, GÖKTÜRK, Neslihan, Ceza Muhakemesi Hukuku II, 8. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara, 2019.
- ŞENER, Esat, Açıklamalı – Madde Atıflı Hukuk Sözlüğü, Seçkin Yayınları, Ankara, 2001 s. 377.
- ŞİMŞEK, Tacettin, “İdari Yargılama Hukukunda Davalı Yanında Müdahilin Tek Başına Kanun Yollarına Başvuruda Bulunma Hakkı”, TBB Dergisi, S.134.
- ŞİRİN, Tolga, “Anayasa Mahkemesi Kararlarında (İdari Yargı Bağlamında) Gereçeli Karar Alma Hakkı”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 12, Sayı: 48, (Ekim 2021).
- ŞİRİN, Tolga, Türkiye’de Anayasa Şikâyeti (Bireysel Başvuru) İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi ve Almanya Uygulaması ile Mukayeseli Bir İnceleme, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, 2013.
- TAN, Turgut, İdare Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara, 2011.
- TANER, Selda, “Vergi Yargısında İstinaf Üzerine Bir Değerlendirme”, TBB Dergisi, 2018 (136).
- TANERİ, Gökhan, İstinaf Mahkemeleri, 2. Baskı, Bilge Yayınevi, Ankara, 2016.
- TANÖR, Bülent, Osmanlı -Türk Anayasal Gelişmeleri, 10. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2001.
- TANRIVER, Süha, Tartışmalar, Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı VI, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Arbuluculuk Kanun Tasarısı, İzmir/Çeşme 19-20 Ekim 2007 (Türkiye Barolar Birliği 2008) s. 75.
- TAŞPINAR AYVAZ, Sema, “İstinaftan Sonrakı Temyiz İncelemesi ve Sonuçları”, Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı VI, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Arbuluculuk Kanun Tasarısı, İzmir/Çeşme 19-20 Ekim 2007 (Türkiye Barolar Birliği 2008) .
- TEZİÇ, Erdoğan, Anayasa Hukuku, 5. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 1998.
- TOKLU, Esat, “İdari Yargıda İstinaf Sistemine Geçiş”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 147. Yıl, s. 70.
- TOKLU, Esat, “Türk İdari Yargısının İstinaf Deneyimi, Karşılaştığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, Danıştay ve İdarî Yargı Günü Sempozyumu: 150. Yıl.

- TOROSLU, Haluk, “Yargıtay’ın İlk Derece Mahkemesi Olarak Verdiği Son Kararlara Karşı Başvurulacak Kanun Yolu ve Kapsamı” TBB Dergisi 2019 (143).
- TOROSLU, Nevzat, Ceza Hukuku, Savaş Yayınevi, Ankara, 2005, s. 17.
- TUNCA, E. Fahrünnisa, “İdari Yargının Sorunları ve İdari Yargıda İstinaf”, Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı İle İsveç Krallığı Ulusal Mahkeme Yönetimi (SNCA) Arasında Yargı Alanında İşbirliği Programı, İdari Yargıda İstinaf Semineri, Antalya, 2009.
- TUNCAY, Aydın H., “Danıştayın Yargısal Yönü”, Yüz Yıl Boyunca Danıştay 1868 – 1968, Ankara, 1968.
- TUNCAY, Aydın H., ÖZDEŞ, Orhan, BAŞPINAR, Recep, “İdari Yargılama Usulü”, Yüz Yıl Boyunca Danıştay 1868 – 1968, Ankara, 1968.
- TURAN, Burcu, “AİHS Çerçevesinde İdari Yargıda Gerekçeli Karar Hakkı”, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Haziran 2022, C. 12, S. 1.
- Türk Hukuk Lûgatı, Ankara 1991 3. Baskı
- TÜRKOĞLU ÜSTÜN, Kamile, UÇAR, İsmail, “Fransız ve Alman İdari Yargılama Usulünde İstinaf İncelemesinin Kapsam ve Sınırları”, Danıştay Dergisi Yıl: 2019 Sayı: 151.
- TÜZEMEN, Orhan, “Temyiz ve İstinaf Mercii Olarak Danıştay”, Türk İdare Dergisi, Yıl: 39, Sayı:312, Mayıs – Haziran 1968.
- ULUSOY, Ali D., İdari Yargılama Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020.
- UYVAL, Zeki, İdari Yargıda İçtihat Aykırılığının Önlenmesi ve Giderilmesi Usulü, Seçkin Yayınları, Ankara, 2021.
- ÜNVER, Yener, HAKERİ, Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012.
- ÜSTÜN, Gül, “2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununda Öngörülen Yeni Bir Yargılamanın Yenilenmesi Sebebi: Geçici 9. Madde”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 25, Sayı 1, Haziran 2019.
- ÜSTÜN, Gül, “İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu Üzerine Bir Değerlendirme”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 22, Sayı 2.
- ÜSTÜNDAĞ, Saim, Medeni Yargılama Hukuku, 6. Bası, İstanbul, 1997.

- VURAL DİNÇKOL, Bihterin, Atatürk Devrimi, Der Yayınları, İstanbul, 2001, s. 12 vd.
- YASİN, Melikşah, “İdari Davayı Sona Erdiren Taraf İşlemleri, (Davadan Feragat, Davayı Kabul) İdari Yargıda Delillerin Tespiti Keşif Ve Bilirkişi İncelemesi”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu 155. Yıl.
- YAŞAR, Hasan Nuri, İdare Hukuku, Der Yayınları, İstanbul, 2016.
- YAZICI TIKTIK, Çiğdem, “Bir İşin Yapılmasına Veya Yapılmamasına İlişkin İlâmların İcrası”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Özel Sayı, (Temmuz 2014).
- YAZICI, Serap, “Yeni Bir Uygulama Olarak Anayasa Şikâyeti: Umutlar Beklentiler ve Gerçekler”, AİHM ve Türkiye II, Anayasa Şikâyeti ve AİHM, Uluslararası Sempozyum, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Yayın No: 8, Ankara, 2010.
- YENİCE, Kazım, ESİN, Yüksel, Açıklamalı – İçtihatlı – Notlu İdari Yargılama Usulü, Arısan Matbaacılık, Ankara, 1983.
- YENİSEY, Feridun, NUHOĞLU, Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, 6. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018.
- YILDIRIM, M. Kamil, “İstinaf Sebepleri ve İlk Derece Mahkemesinde Hatalı Vakıa Tespitleri”, Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı VI, Medeni Usul Hukukunda Kanun Yolları ve Arabuluculuk Kanun Tasarısı, İzmir/Çeşme 19-20 Ekim 2007 (Türkiye Barolar Birliği 2008).
- YILDIRIM, M. Kamil, “Kanun Yolu Olarak İstinaf” Türkiye Barolar Birliği İstinaf Mahkemeleri Uluslararası Toplantısı 7-8 Mart 2003 (Türkiye Barolar Birliği 2003).
- YILDIRIM, M. Kamil, AŞİT, Recep, “Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Kanun Yolunun Amacı”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 28, Sayı 2, Aralık 2022, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin Kuruluşunun 40. Yılı Özel Sayısı.
- YILDIRIM, M. Kamil, GÜL, Mehmet Akif, “Küçük Uyuşmazlıkların (Small Claims) Kendine Özgü Bir Prosedür Dâhilinde Çözümlemesine İlişkin Düşünceler”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 27, Sayı 2, Aralık 2021.
- YILDIRIM, Ramazan, “Türkiye’de İstinaf Uygulamasının İdari Yargıya Etkileri”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 147. Yıl.

- YILDIRIM, Ramazan, ÇINARLI, Serkan, AZAK, Kerim, Türk İdari Yargılama Hukuku Dersleri, Cilt 3, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023.
- YILDIRIM, Turan, İdari Yargıda İçtihat Farklılıkları Sorunu ve Çözüm Önerileri, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu. 149. Yıl.
- YILDIRIM, Turan, “Yargı Kararlarının Uygulanmaması Sorunu”, Journal of Human Sciences, vol. 1, no. 1, Nov. 2006, s. 1.
- YILDIRIM, Turan, YASİN, Melikşah, KAMAN, Nur, ÖZDEMİR, Eyüp, ÜSTÜN, Gül, OKAY TEKİNSOY, Özge, İdare Hukuku, 7. Baskı, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, 2018.
- YILDIZ AKGÜL, Şerife, “İçtihadı Birleştirme Kurumu ve İptal Kararı Üzerine Fiili Çalışmaya Bağlı Döner Sermaye Ek Ödemelerinin Davacıya Ödenmesi Gerektiğine İlişkin Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulunun 2013/2 Esas Ve 2018/2 Sayılı Kararı Üzerine Değerlendirme”, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 6/1 (Şubat 2020).
- YILMAZ, Dilşat, “Türkiye’de İdari Yargı Kararlarının Uygulanması”, Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu: 154. Yıl.
- YILMAZ, Dilşat, “‘Usul Ekonomisi İlkesi’ Çerçevesinde Türk İdari Yargılama Usulünde Sözlülük İlkesine İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 267 XXIII, Y. 2019, S.2.
- YILMAZ, Ejder, “Çelişkili Mahkeme Kararları ve Adil Yargılanma Hakkı (Anayasa Mahkemesi’nin Bireysel Başvuru Hakkındaki Uygulamaları)”, Prof. Dr. Necmettin Berkin’e Armağan, İstanbul 2021.
- YILMAZ, Ejder, “Hukuk Davalarında Yasayollarına Başvuru Hakkı ve Bu Hakkın Sınırlandırılmasının Yerindeligi Sorunu”, TBB Dergisi, 1988/1.
- YILMAZ, Ejder, “Hukuk Muhakemeleri Kanununda Süreler”, Prof. Dr. Aydın Zevkliler’e Armağan, Cilt III, İzmir 2013.
- YILMAZ, Ejder, İstinaf, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005.
- YILMAZ, Serdar. “İdari Yargıda ‘Parasal Sınırlar’ın Konu Ve Zaman Bakımından Uygulanması Sorunu”. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 72, S. 4 (Şubat 2024).
- YILMAZ ÖZEL, Nurcan, Adil Yargılanma Hakkı Kriterlerinin Türk İdari Yargılama Hukuku Açısından Muhtemel ve Gerçekleşen Etkileri, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, 2016.

YILMAZOĞLU, Yunus Emre, "İçtihat Farklılıklarının Temel Hak ve Özgürlükler Yönünden Değerlendirilmesi, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi", Yıl 7, Sayı 13, Haziran 2019.

YOLAL, Halil, Danıştay Kararları Işığında İptal Davalarında Dava Açma Ehliyeti, Onikilevha Yayınları, İstanbul, 2019.

YÜCEL, Mehmet, Türk Vergi Yargısında İstinaf Kanun Yolu, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023.

YÜZBAŞIOĞLU, Necmi, "Gerekçeli Kararın Anayasal Boyutları", Türkiye Adalet Akademisi Yargı Kararlarında Gerekçelendirme Çalışması (Raporlar ve Tebliğler), 2021.

ZABUNOĞLU, Yahya Kâzım, İdare Hukuku (Cilt 2), Yetkin Yayınları, Ankara, 2012.

ZRVANDYAN, Arman, İdari Yargıda Avrupa Adil Yargılanma Standartlarına İlişkin Emsal Kararlar, 2021.

MAHKEME KARARLARI

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ KARARLARI

Andrejeva v. Letonya B. No: 55707/00, 18/2/2009

Balažoski v. Kuzey Makedonya, B. No: 45117/08, 25/04/2013

Bayar ve Gürbüz v. Türkiye, B. No: 37569/06, 27/11/2012

Beian v. Romanya No.1, B. No: 30658/05, 6/12/2007

Canbaz v. Türkiye, B. No: 3564/06, 13/09/2011

Cihangir Yıldız v. Türkiye, B. No: 39407/03, 17/04/2018

Çelebi ve diğerleri v. Türkiye, B. No: 582/05, 9/2/2016

De Geouffre De La Pradelle v. Fransa B. No: 12964/87 16/12/1992

Delcourt v. Belçika, B. No: 2689/65, 17/1/1970

Edificaciones March Gallego S.A. v. İspanya, B. No: 28028/95, 19/2/1998

Efstathiou ve diğerleri v. Yunanistan, B. No: 36998/02, 27/7/2006

Eşim v. Türkiye, B. No: 59601/09, 17/9/2013

Fazlı Aslaner v. Türkiye, B. No: 36073/04, 4/3/2014

García Manibardo v. İspanya, B. No. 38695/97, 15/2/2000
 Garcia Ruiz v. İspanya B. No: 30544/96, 21/1/1999
 Guérin v. Fransa, B. No: 51/1997/835/1041 29/07/1998
 Hadjianastassiou v. Yunanistan, B. No: 12945/87, 16/12/1992
 Lupeni Greek Catholic Parish and Others v. Romanya, B. No. 76943/11, 29/11/2016
 Menemen Minibüsçüleri Odası v. Türkiye, B. No: 44088/04, 9/12/2008
 Mesutoğlu v. Türkiye, B. No: 36533/04, 14/10/2008
 Miragall Escolano ve diğerleri v. İspanya, B. No: 38366/97, ... 25/6/2000
 Mortier v. Fransa, B. No: 42195/98, 31/7/2001
 Mottola ve diğerleri v. İtalya, B. No: 29932/07, 4/2/2014
 Nejdet Şahin ve Perihan Şahin v. Türkiye, B. No:13279/05, 20/10/2011
 Reisner v. Türkiye, B. No: 46815/09, 21/7/2015
 Sovtransavto Holding v. Ukrayna, B. No: 48553/99, 25/7/2002
 Stubbings ve diğerleri v. Birleşik Krallık, B. No: 22083/93, 22095/93 22/10/1996
 Tejedor García v. İspanya, B. No: 142/1996/761/962, 16/12/1997
 Walchli v. Fransa, B.No: 35787/03, 29, 26/7/2007

ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI

AYM, E.2023/36, K.2023/142 26/7/2023
 AYM, E.1991/1, K.1991/16, 21/06/1991
 AYM, E.1985/23, K.1986/2, 20/01/1986
 AYM, E.1990/20, K.1991/17, 21/06/1991
 AYM, E.2001/232, K.2001/89, 23/05/2001
 AYM, E.2004/43, K.2008/56, 07/02/2008
 AYM, E.2006/65, K.2009/114, 23/07/2009
 AYM, E.2011/64, K.2012/168, 01/11/2012
 AYM, E.2014/146, K.2015/31, 19/03/2015
 AYM, E.2014/164, K.2015/12, 14/1/2015
 AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017
 AYM, E.2016/19, K.2016/17, 16/03/2016

AYM, E.2018/71, K.2018/118, 27/12/2018
 AYM, E.2019/115, K.2020/31, 12/06/2020
 AYM, E.2022/135, K.2023/30, 16/02/2023
 AYM, E.2022/144, K.2023/137, 26/07/2023
 AYM, E.2022/48, K.2022/93, 20/07/2022
 AYM, E.2022/89, K.2022/129, 26/10/2022
 AYM, E.2023/36, K.2023/142, 26/07/2023
 AYM, E.2023/60, K.2023/176, 11/10/2023
 AYM, E.2023/69, K.2023/165, 28/09/2023
 AYM, E.2023/81, K.2023/184, 26/10/2023
 Adalet Mehtap Buluryer (2), AYM B. No: 2017/14655, 29/1/2020
 Ahmet Erdem, AYM B. No: 2018/34944, 6/10/2021
 Ali Atlı, AYM B. No: 2013/500, 20/3/2014
 Ayşe Eşlik, AYM B. No: 2014/15969, 21/6/2017
 Aziz Bankur ve diğerleri, AYM B. No: 2018/25145, 14/6/2023
 Bilal Yorulmaz, AYM B. No: 2019/9472, 18/10/2022
 Bubo Çelik, AYM B. No: 2013/3954, 26/2/2015
 Cemile Akyıldız, AYM B. No: 2014/1382, 22/9/2016
 Emine Karagülmez, AYM B. No: 2013/3673, 11/12/2014
 Erdem Caner Bener, AYM B. No: 2018/13422, 22/1/2021
 Ertuğrul Dalbaş, AYM B. No: 2014/7805, 25/10/2017
 Fatma Çilali, AYM B. No: 2018/26394, 30/6/2021
 Halil Kadri Buldanlıoğlu ve Necip Buldanlıoğlu, AYM B. No: 2015/10533, 4/4/2018
 İlker Başer ve diğerleri, AYM B. No: 2013/1943, 9/9/2015
 Kommersan Kombassan Mermer Maden İşletmeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri, AYM B. No: 2013/7114, 20/1/2016
 Mehmet Bayraktar, AYM B. No: 2018/33486, 03/12/2020
 Özkan Şen, AYM B. No: 2012/791, 7/11/2013
 Rahmer Temizlik Otelcilik Turizm Seyahat İnşaat Taahhüt Kuyumculuk Emlakçılık İthalat İhracat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., AYM B. No: 2017/21973, 11/12/2019
 S.S. Doruk Kent 91 Konut Yapı Kooperatifi, AYM B. No: 2018/8293, 8/12/2022

Sefer Yılmaz ve Meryem Yılmaz v. Türkiye, B. No: 611/12, 17/11/2015
Sencer Başat ve diğeri, AYM B. No: 2013/7800, 18/6/2014
Süreyya Hacılibeyoğlu Ergin, AYM B. No: 2013/6835, 26/10/2017
Turgut Öztop, AYM B. No: 2016/6023, 10/10/2019
Türkan Bal, AYM B. No: 2013/6932, 6/1/2015
Umut Öztürk, AYM B. No: 2017/37079, 29/9/2021
Vesim Parlak, AYM B. No: 2012/1034, 20/3/2014
Yasemin Bodur, AYM B. No: 2017/29896, 25/12/2018
Yasin Şimşek, AYM B. No: 2017/37390, 29/9/2021

DANIŞTAY KARARLARI

Dan. DDGK. 8.12.1944, E:1941/1, K:1944/138
Dan. İBK. 03/02/2023, E:2021/4, K:2023/1
Dan. İDDK. 01/02/2018, E:2018/60, K:2018/183
Dan. İDDK. 28/02/2022, E:2021/3302 K:2022/675
Dan. İDDK 15/11/2021, E:2021/50, K:2021/51
Dan. İDDK 27/04/2022, E:2022/20, K:2022/20
Dan. İDDK. 17/05/2023, E:2022/3770, K:2023/1020.
Dan. İDDK. 31/05/2023, E:2022/2678, K:2023/1183
Dan. VDDK. 13/04/2022, E:2022/230 K:2022/542
Dan. VDDK. 15/12/2021, E:2021/1449 K:2021/1796
Dan. 2.D. 07/02/2024, E:2024/350, K:2024/666
Dan. 2.D. 21/02/2023, E:2021/18152, K:2023/567
Dan. 2.D. 22/06/2023, E:2023/2332, K:2023/3778
Dan. 4.D. 05/02/2024, E:2023/10668, K:2024/648
Dan. 4.D. 06/03/2024, E:2023/5004, K:2024/1560
Dan. 4.D. 14/12/2023, E:2023/13202, K:2023/7066
Dan. 4.D. 15/06/2023, E:2021/397, K:2023/4096
Dan. 4.D. 18/01/2024, E:2024/139, K:2024/410
Dan. 4.D. 20/06/1996, E:1995/6183, K:1996/2698
Dan. 4.D. 18/10/2023, E:2023/6872, K:2023/5539

Dan. 5.D. 07/03/2024, E:2023/17888, K:2024/2543
Dan. 5.D. 16/09/2021, E:2021/5580 K:2021/2566
Dan. 5.D. 17/06/2020, E:2018/567, K:2020/2394.
Dan. 6.D. 01/06/2021, E:2021/4658, K:2021/7552
Dan. 6.D. 12/10/2022, E:2020/9947, K:2022/8566
Dan. 6.D. 17/05/2023, E:2022/8892, K:2023/4707
Dan. 7.D. 18/11/2021, E:2018/2281, K:2021/5023
Dan. 7.D. 24/03/1999, E:1999/653, K:1999/1305
Dan. 7.D. 24/11/2020, E:2019/476 K:2020/4869
Dan. 8.D. 07/04/2022, E:2020/3848, K:2022/2485
Dan. 8.D. 10/02/2022, E:2021/7153, K:2022/708
Dan. 8.D. 10/07/2023, E:2023/3903, K:2023/3680
Dan. 8.D. 21/02/2022, E:2022/231, K:2022/175
Dan. 8.D. 27/02/2024, E:2024/1051 K:2024/910
Dan. 8.D. 08/11/2023, E:2019/9876, K:2023/5518
Dan. 8.D. 30/12/2021, E:2021/389, K:2021/7197
Dan. 9.D. 17/03/2021, E:2019/5122, K:2021/1972
Dan. 10.D. 06/07/2021, E:2021/161 K:2021/3839
Dan. 10.D. 05/06/2023, 2022/1865, K:2023/3131
Dan. 10.D. 06/03/2023, E:2022/5355, K:2023/943
Dan. 10.D. 06/04/1995, 1993/3577, K: 1995/1701
Dan. 10.D. 11/12/2000, E:1999/2349 K:2000/6349
Dan. 10.D. 11/12/2014, E:2013/5862 K:2014/7637
Dan. 10.D. 12.12.1996, 1995/4877, K: 1996/8170
Dan. 10.D. 20/05/1998, E:1998/3582 K:1998/2159
Dan. 10.D. 20/11/1997, E:1995/1757, K:1997/4690
Dan. 10.D. 25/01/1996, E:1996/361, K:1996/187
Dan. 10.D. 27/05/1997 E:1995/2933 K:1997/2092
Dan. 10.D. 30/05/1996 E:1996/8351 K:1996/5683
Dan. 12.D. 03/02/2021 E:2020/3617 K:2021/389
Dan. 12.D. 06/12/2023, E:2022/4378, K:2023/6413
Dan. 12D. 23/11/2016, E:2016/8985, K:2016/5227

Dan. 12.D. 15/12/2022, E:2022/5699, K:2022/6487
 Dan. 12.D. 24/02/202, E:2020/5336, K:2021/959
 Dan. 12.D. 30/11/2023, E:2021/8, K:2023/5710
 Dan. 13. D. 08/12/2016, E:2016/3569, K:2016/4143
 Dan. 13.D. 14/12/2022, E:2021/2600, K:2022/4762
 Dan. 13.D. 26/09/2023, E:2023/2405, K:2023/3753
 Dan. 13.D. 30/04/2024, E:2024/1055, K:2024/1914
 Dan. 13.D. 02/05/2024, E:2024/1284, K:2024/1975
 Dan. 13.D. 07/11/2023, E:2018/326, K:2023/4541
 Dan. 13.D. 10/09/2021, E:2021/3854, K:2021/2801
 Dan. 13.D. 11/10/2021, E:2021/1216 K:2021/3261
 Dan. 13.D. 12/02/2010, E:2008/5722, K:2010/1372
 Dan. 13.D. 17/03/2021, E:2020/3452 K:2021/968
 Dan. 13.D. 21/06/2023, 2019/2733, K:2023/3243
 Dan. 13.D. 02/05/2024, E:2024/1284, K:2024/1975
 Dan. 14.D. 17/10/2018, E:2018/4601, K:2018/6204
 Dan. 15.D. 28/03/2018, E:2018/967, K:2018/3197

BÖLGE İDARE MAHKEMESİ KARARLARI

Adana BİM 2.İDD. 13/01/2022, E:2021/1595, K:2022/84
 Ankara BİM 1.İDD. 19/03/2024 T. E:2023/3275, K:2024/1173.
 Ankara BİM 1.İDD. 13/12/2023, E:2023/2091, K:2023/5837
 Ankara BİM 1.İDD. 27/12/2023, E:2023/4606, K:2023/6189
 Ankara BİM 1.İDD. 28/12/2023, E:2023/5046, K:2023/6314
 Ankara BİM 1.İDD. 29/04/2024, E:2023/2644, K:2024/1743
 Ankara BİM 1.İDD. 29/12/2023, E:2020/1603, K:2023/6362
 Ankara BİM 2.İDD. 07/12/2023, E:2023/1406, K:2023/4681
 Ankara BİM 2.İDD. 08/03/2024, E:2023/1831, K:2024/923
 Ankara BİM 2.İDD. 15/05/2024, E:2023/2856, K:2024/1804
 Ankara BİM 2.İDD. 16/09/2020, E:2020/2022, K:2020/1472
 Ankara BİM 2.İDD. 25/04/2024, E:2022/692, K:2024/1520

Ankara BİM 2.İDD. 28/12/2023, E:2023/1852, K:2023/4983
Ankara BİM 3.İDD. 28/12/2023, E:2023/1197, K:2023/3931
Ankara BİM 4.İDD. 07/10/2021, E:2021/2453, K:2021/2086
Ankara BİM 4.İDD. 09/03/2023, E:2022/3981, K:2023/718
Ankara BİM 4.İDD. 03/01/2024, E:2023/3704, K:2024/2
Ankara BİM 4.İDD. 11/01/2024, E:2024/1, K:2024/58
Ankara BİM 4.İDD. 13/12/2023, E:2023/3461, K:2023/3794
Ankara BİM 4.İDD. 20/12/2023, E:2023/3093, K:2023/2774
Ankara BİM 4.İDD. 27/12/2023, E:2023/3634, K:2023/3913
Ankara BİM 4.İDD. 28/12/2023, E:2023/3629, K:2023/3926
Ankara BİM 4.İDD. 24/09/2020, E:2020/1428, K:2020/2278
Ankara BİM 4.İDD. 30/06/2020, E:2020/1235, K:2020/1654
Ankara BİM 5.İDD. 07/12/2023, E:2023/1772, K:2023/2183
Ankara BİM 5.İDD. 29/11/2023, E:2023/865, K:2023/2168
Ankara BİM 5.İDD. 07/07/2023, E:2023/221, K:2023/1387
Ankara BİM 5.İDD. 27/12/2023, E:2023/1560, K:2023/2284
Ankara BİM 6. İDD. 04/01/2024, E:2023/2417, K:2024/1
Ankara BİM 6.İDD. 19/12/2023, E:2023/1358, K:2023/2495
Ankara BİM 6.İDD. 25/12/2023, E:2023/2196, K:2023/2607
Ankara BİM 7. İDD. 20/12/2023, E:2023/1754, K:2023/3230
Ankara BİM 7.İDD. 28/12/2023, E:2023/1778, K:2023/3356
Ankara BİM 7.İDD. 02/05/2024, E:2024/1148, K:2024/1464
Ankara BİM 7.İDD. 04/01/2024, E:2023/3482, K:2024/3
Ankara BİM 7.İDD. 06/03/2024, E:2024/848, K:2024/756
Ankara BİM 7.İDD. 20/12/2023, E:2023/2176, K:2023/3251
Ankara BİM 7.İDD. 20/12/2023, E:2023/2607, K:2023/3244
Ankara BİM 7.İDD. 27/12/2023, E:2023/3048, K:2023/3031
Ankara BİM 8.İDD. 19/10/2023, E:2023/1657, K:2023/1433
Ankara BİM 8.İDD. 23/05/2024, E:2024/441, K:2024/1049
Ankara BİM 8.İDD. 01/11/2023, E:2023/1654, K:2023/1504
Ankara BİM 8.İDD. 29/05/2024, E:2024/640, K:2024/1073
Ankara BİM 9. İDD. 06/11/2023, E:2023/1155, K:2023/1645

Ankara BİM 9.İDD. 16/05/2024, E:2024/382, K:2024/835
Ankara BİM 10.İDD. 26/11/2020, E:2020/1470, E:2020/2595
Ankara BİM 10.İDD. 13/12/2023, E:2023/7643, K:2023/7131
Ankara BİM 11.İDD. 03/05/2024, E:2024/371, K:2024/1572
Ankara BİM 11.İDD. 17/03/2022, E:2022/687, K:2022/1519
Ankara BİM 11.İDD. 05/04/2023, E:2023/843, K:2023/1116
Ankara BİM 11.İDD. 20/12/2023, E:2023/752, K:2023/4904
Ankara BİM 11.İDD. 20/12/2023, E:2023/1930, K:2023/4905
Ankara BİM 11.İDD. 21/12/2023, E:2023/3527, K:2023/5056
Ankara BİM 11.İDD. 21/12/2023, E:2023/3607, K:2023/5148
Ankara BİM 11.İDD. 28/12/2023, E:2021/3326, K:2023/5424
Ankara BİM 11.İDD. 31/03/2021, E:2019/4811, K:2021/1727
Ankara BİM 12.İDD. 04/04/2024 T. E:2024/620, K:2024/893.
Ankara BİM 12.İDD. 03/04/2024, E:2023/2028, K:2024/859
Ankara BİM 12.İDD. 10/01/2024, E:2023/2435, K:2024/17
Ankara BİM 12.İDD. 13/12/2023 T. E:2023/1366, K:2023/2195.
Ankara BİM 12.İDD. 23/11/2023, E:2023/813, K:2023/2091
Ankara BİM 12.İDD. 27/12/2023, E:2023/1313, K:2023/2411
Ankara BİM 13.İDD. 15/12/2023, E:2023/3323, K:2023/6282
Ankara BİM 14.İDD. 04/12/2023, E:2021/15728, K:2023/6118
Ankara BİM 14.İDD. 28/02/2024, E:2021/18719, K:2024/609
Ankara BİM 14.İDD. 24/04/2024 T. E:2023/2121, K:2024/1455
Ankara BİM 14.İDD. 18/07/2023, E:2023/1752, K:2023/3766
Ankara BİM 14.İDD. 23/11/2023, E:2021/19644, K:2023/5715
Ankara BİM 14.İDD. 29/11/2023, E:2023/3169, K:2023/5896
Ankara BİM 14.İDD. 26/10/2023, E:2021/18651, K:2023/4332
Ankara BİM 14.İDD. 28/09/2023, E:2021/19201, K:2023/5114
Ankara BİM 14.İDD. 05/10/2023, E:2023/2438, K:2023/4600
Ankara BİM 14.İDD. 06/12/2023, E:202/3231, K:2023/6198
Ankara BİM 14.İDD. 08/05/2024, E:2024/522, K:2024/1807
Ankara BİM 14.İDD. 29/11/2023, E:2021/20648, K:2023/5880
Ankara BİM 14.İDD. 30/05/2024, E:2022/2258, K:2024/2112

Ankara BİM 14.İDD. 30/11/2023, E:2021/20144, K:2023/6060
 Ankara BİM 14. İDD. 28/11/2023, E:2021/20679
 Ankara BİM 14.İDD. 01/11/2023, E:2021/18921, K:2023/5240
 Ankara BİM 1.VDD. 28/02/2024, E:2023/1673, K:2024/394
 Ankara BİM 3.VDD. 25/12/2020, E:2020/494, K:2020/1049
 Ankara BİM 4.VDD. 20/12/2023, E:2023/3093, K:2023/2774
 Bursa BİM 1.İDD. 22/06/2023, E:2022/3116, K:2023/1013
 Bursa BİM 3.İDD. 22/12/2023, E:2023/1062, K:2023/2124
 Erzurum BİM 3.İDD. 27/10/2023, E:2023/1412, K:2023/1284
 Gaziantep BİM 4.İDD. 09/05/2024, E:2023/438, K:2024/881
 Gaziantep BİM 5.İDD. 20/05/2022, E:2022/775, K:2022/875
 Gaziantep BİM 5.İDD. 06/05/2024, E:2024/1248, K:2024/982
 Gazintep BİM 5.İDD. 30/10/2023, E:2023/3992, K:2023/4290
 Gaziantep BİM 7.İDD. 11/01/2024, E:2023/746, K:2023/89
 İstanbul BİM 4.İDD. 29/11/2023, E:2023/1808, K:2023/1729
 İstanbul BİM 5.İDD. 25/11/2021, E:2021/2779, K:2021/2834
 İstanbul BİM 6.İDD. 11/10/2023, E:2023/2599, K:2023/2413.
 İstanbul BİM 7.İDD. 26/12/2023, E:2023/1976, K:2023/2535
 İstanbul BİM 7. İDD. 19/10/2023, E:2023/1546, K:2023/1996
 İstanbul BİM 9.İDD. 22/05/2024, E:2024/1512, K:2024/1353
 İstanbul BİM 9.İDD. 25/10/2021, E:2021/1645, K:2021/1381
 İstanbul BİM 9.İDD. 13/05/2022, E:2022/701, K:2022/753
 İstanbul BİM 10.İDD. 22/05/2024 T. E:2024/806, K:2024/932
 İstanbul BİM 1.VDD. 28/11/2023, E:2023/2910, K:2023/3926
 İstanbul BİM 7.VDD. 14/12/2023, E:2023/2013, K:2023/3585
 İzmir BİM 4.İDD. 02/05/2024, E:2023/2060, K:2024/1691
 İzmir BİM 5.İDD. 19/03/2019, E:2019/194, K:2019/482
 İzmir BİM 5.İDD. 28/05/2024, E:2024/619, K:2024/1024
 İzmir BİM 6.İDD. 19/10/2023, E:2023/1989, K:2023/2446
 İzmir BİM 6.İDD. 17/05/2024 E:2024/742, K:2024/1268
 İzmir BİM 6.İDD. 19/12/2023, E:2022/1764, K:2023/3020
 İzmir BİM 7.İDD. 25/12/2023, E:2023/2053, K:2023/2310

İzmir BİM 7.İDD. 23/12/2022, E:2022/1943, K:2022/1674
İzmir BİM 7.İDD. 17/05/2024, E:2024/618, K:2024/1083
İzmir BİM 2.VDD. 12/12/2023, E:2023/1829, K:2023/1893
Konya BİM 2.İDD. 12/10/2023, E:2022/1950, K:2023/2135
Konya BİM 3.İDD. 06/06/2024, E:2024/1279, K:2024/1268
Konya BİM 5.İDD. 09/09/2021, E:2021/1392, K:2021/1207
Konya BİM 5.İDD. 28/03/2023, E:2022/2348, K:2023/1437
Samsun BİM 2.İDD. 13/10/2022 T. E:2021/1370, K:2022/1353

EK 1. ORJİNALLİK RAPORU

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-DR-21
		Yayın Tarihi Date of Pub.	04.01.2023
	FRM-DR-21 Doktora Tezi Orijinallik Raporu <i>PhD Thesis Dissertation Originality Report</i>	Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev. Date	25.01.2024

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Tarih: 24/07/2024

Tez Başlığı: TÜRK İDARİ YARGILAMA HUKUKUNDA İSTİNAF KANUN YOLU
Tez Başlığı (Almanca/Fransızca)*:.....

Yukarıda başlığı verilen tezimin a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 245 sayfalık kısmına ilişkin, 24/07/2024 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 28 'dir.

Uygulanan filtrelemeler**:

- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç
- Kaynakça hariç
- Alıntılar hariç
- Alıntılar dâhil
- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tezimin herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumlarda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

MUSTAFA KAYAALP

Öğrenci Bilgileri	Ad-Soyad	MUSTAFA KAYAALP	
	Öğrenci No	N14249106	
	Enstitü Anabilim Dalı	KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI	
	Programı	KAMU HUKUKU (ORTAK) DOKTORA	
	Statüsü	Doktora ☒	Lisans Derecesi ile (Bütünleşik) Dr ☐

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.
PROF. DR. HASAN TAHSİN FENDOĞLU

*Tez **Almanca** veya **Fransızca** yazılıyor ise bu kısımda tez başlığı **Tez Yazım Dilinde** yazılmalıdır.

**Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları İkinci bölüm madde (4)/3'te de belirtildiği üzere: Kaynakça hariç, Alıntılar hariç/dahil, 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 5 words) filtreleme yapılmalıdır.

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-DR-21
		Yayın Tarihi Date of Pub.	04.01.2023
	FRM-DR-21 Doktora Tezi Orijinallik Raporu <i>PhD Thesis Dissertation Originality Report</i>	Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev. Date	25.01.2024

TO HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF PUBLIC LAW

Date: 24/07/2024

Thesis Title (In English): THE LEGAL REMEDY OF APPEAL IN TURKISH ADMINISTRATIVE LAW

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 24/07/2024 for the total of 245 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled above, the similarity index of my thesis is 28 %.

Filtering options applied**:

- Approval and Declaration sections excluded
- References cited excluded
- Quotes excluded
- Quotes included
- Match size up to 5 words excluded

I hereby declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

MUSTAFA KAYAALP

Student Information	Name-Surname	MUSTAFA KAYAALP		
	Student Number	N14249106		
	Department	DEPARTMENT OF PUBLIC LAW		
	Programme	DOCTORATE		
	Status	PhD	☒	Combined MA/MSc-PhD

SUPERVISOR'S APPROVAL

APPROVED
PROF. DR. HASAN TAHSİN FENDOĞLU

**As mentioned in the second part [article (4)/3]of the Thesis Dissertation Originality Report's Codes of Practice of Hacettepe University Graduate School of Social Sciences, filtering should be done as following: excluding refence, quotation excluded/included, Match size up to 5 words excluded.

EK 2. ETİK KURUL MUAFİYETİ FORMU

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-DR-12
		Yayın Tarihi Date of Pub.	22.11.2023
	FRM-DR-12 Doktora Tezi Etik Kurul Muafiyeti Formu <i>Ethics Board Form for PhD Thesis</i>	Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev.Date	25.01.2024

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA	
Tarih: 24/07/2024	
Tez Başlığı: TÜRK İDARİ YARGILAMA HUKUKUNDA İSTİNAF KANUN YOLU	
Tez Başlığı (Almanca/Fransızca)*:.....	
Yukarıda başlığı verilen tez çalışmam:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır. 2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir. 3. Beden bütünlüğüne veya ruh sağlığına müdahale içermemektedir. 4. Anket, ölçek (test), mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme gibi teknikler kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen araştırma niteliğinde değildir. 5. Diğer kişi ve kurumlardan temin edilen veri kullanımını (kitap, belge vs.) gerektirmektedir. Ancak bu kullanım, diğer kişi ve kurumların izin verdiği ölçüde Kişisel Bilgilerin Korunması Kanuna riayet edilerek gerçekleştirilecektir. 	
Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kuruldan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.	
Gereğini saygılarımla arz ederim.	
MUSTAFA KAYAALP	

Öğrenci Bilgileri	Ad-Soyad	MUSTAFA KAYAALP
	Öğrenci No	N14249106
	Enstitü Anabilim Dalı	KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
	Programı	KAMU HUKUKU (ORTAK) DOKTORA
	Statüsü	Doktora ☒ Lisans Derecesi ile (Bütünleşik) Dr ☐

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.
PROF. DR. HASAN TAHSİN FENDOĞLU

* Tez Almanca veya Fransızca yazılıyor ise bu kısımda tez başlığı **Tez Yazım Dilinde** yazılmalıdır.

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-DR-12
		Yayın Tarihi Date of Pub.	22.11.2023
	FRM-DR-12 Doktora Tezi Etik Kurul Muafiyeti Formu <i>Ethics Board Form for PhD Thesis</i>	Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev. Date	25.01.2024

HACETTEPE UNIVERSITY GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES DEPARTMENT OF PUBLIC LAW	
Date: 24/07/2024	
ThesisTitle (In English): THE LEGAL REMEDY OF APPEAL IN TURKISH ADMINISTRATIVE LAW	
My thesis work with the title given above:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Does not perform experimentation on people or animals. 2. Does not necessitate the use of biological material (blood, urine, biological fluids and samples, etc.). 3. Does not involve any interference of the body's integrity. 4. Is not a research conducted with qualitative or quantitative approaches that require data collection from the participants by using techniques such as survey, scale (test), interview, focus group work, observation, experiment, interview. 5. Requires the use of data (books, documents, etc.) obtained from other people and institutions. However, this use will be carried out in accordance with the Personal Information Protection Law to the extent permitted by other persons and institutions. 	
I hereby declare that I reviewed the Directives of Ethics Boards of Hacettepe University and in regard to these directives it is not necessary to obtain permission from any Ethics Board in order to carry out my thesis study; I accept all legal responsibilities that may arise in any infringement of the directives and that the information I have given above is correct.	
I respectfully submit this for approval.	
MUSTAFA KAYAALP	

Student Information	Name-Surname	MUSTAFA KAYAALP	
	Student Number	N14249106	
	Department	DEPARTMENT OF PUBLIC LAW	
	Programme	DOCTORATE	
	Status	PhD ☒	Combined MA/MSc-PhD ☐

SUPERVISOR'S APPROVAL

APPROVED
PROF. DR. HASAN TAHSİN FENDOĞLU